

TIRGUS UN SOCIĀLO PĒTĪJUMU CENTRS
BALTIJAS DATU NAMS

**PĒTĪJUMU UN RĪCĪBAS PROGRAMMA
“CEĻĀ UZ PILSONISKU SABIEDRĪBU”**

ATSKAITE

1. UN 2. POSMA REZULTĀTI

**FOKUSA GRUPU DISKUSIJAS
1997. GADA AUGUSTS**

**LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU APTAUJA
1997. GADA NOVEMBRIS - 1998. GADA JANVĀRIS**

Baltijas Datu nams
Akas ielā 5/7
Rīga LV-1011
Tel: 7312484
Fax: 7312483

Pētījumu un rīcības programmas “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību” darba grupa:

LR Naturalizācijas pārvalde
Valsts Cilvēktiesību birojs
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
Izglītības un zinātnes ministrija
Valsts Jaunatnes iniciatīvu centrs
Filozofijas un socioloģijas institūts
Latviešu valodas apguves valsts programma
Sorosa fonds - Latvija
EDSO misija Latvijā

Pētījumu un rīcības programmas “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību” 1. un 2.posma īstenotāj institūcija:

Baltijas Datu nams

Pētījumu un rīcības programmas “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību” 1. un 2.posma finansētāj institūcijas:

Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma (UNDP)
Norvēģijas Karalistes vēstniecība Latvijā
Starptautiskā Migrācijas Organizācija (IOM) - Helsinku birojs
Starptautisko attiecību fonds Hāgā
Sorosa fonds - Latvija
Valsts Cilvēktiesību birojs

Saturs

Fokusa grupu diskusiju apraksts (1.posms)	5
Fokusa grupu diskusiju rezultātu interpretācija un izmantošana	5
Grupi diskusiju mērķi	5
Grupi diskusijās pausto viedokļu raksturojums	6
Grupi diskusiju sastāvs un norise	6
Konflikti, kas veido sociālo fonu ar pilsonību, naturalizāciju saistītajām problēmām	7
Diskusiju rezultātu izmantošana iedzīvotāju reprezentatīvas aptaujas sagatavošanā	8
Latvijas iedzīvotāju attieksme pret valsti un pašvaldības institūcijām	8
Latvijas iedzīvotāju plāni attiecībā par emigrāciju no Latvijas	9
“Tēvzeme” Latvijas iedzīvotāju izpratnē	9
Lepnuma jūtas par Latviju	9
Atšķirība starp latviešiem un citām tautībām Latvijas iedzīvotāju skatījumā	10
Nepilsoņa statuss un ar to saistītās problēmas Latvijas iedzīvotāju skatījumā	10
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par naturalizācijas procesu, naturalizācijas prasībām	11
Iedzīvotāju attieksme pret latviešu valodu un tās valsts valodas statusu	12
Latviešu valodas apguves problēmas ekspertu skatījumā	13
Latvijas iedzīvotāju aptaujas apraksts (2.posms)	14
Galvenie secinājumi	14
Latvijas iedzīvotāju aptaujas rezultāti	20
Latvijas iedzīvotāju pilsoniskais statuss	20
Latvijas pilsoņu un nepilsoņu sociāli demogrāfiskais raksturojums	20
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par nepilsoņa statusu	23
Problēmas, ar kurām saskārušies pilsoņi un nepilsoņi	25
Juridisko statusu apliecināošs dokuments	26
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par nepilsoņu pasi	27
Latvijas iedzīvotāji par tiesībām un pienākumiem pret valsti	27
Nepilsoņi par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi un Naturalizācijas pārvaldi	31
Nepilsoņu viedoklis par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi (PMLP)	31
Nepilsoņu viedoklis par Naturalizācijas pārvaldi (NP)	32
Nepilsoņu attieksme pret naturalizāciju	33
Nepilsoņu informētība par latviešu valodas un Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām pretendentiem uz pilsonību. Informētība par nepieciešamajiem dokumentiem naturalizācijai	33
Pilsoni un nepilsoņu attieksme pret pārbaudījumiem latviešu valodā un vēsturē LR pilsonības pretendentiem	34
Pilsonības iegūšanas plānošana vecuma grupā no 15-30 gadiem	36
Pilsonības iegūšanas plānošana vecuma grupā virs 30 gadiem	37
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par jauniešu nepilsoņu pasivitāti Latvijas pilsonības iegūšanā	42
Nepilsoņu viedoklis par viņu bērnu pilsonisko statusu	44
Nepilsoņu viedoklis par savas ģimenes vēlēšanos naturalizēties, ja vecuma ierobežojumi tiktu atcelti	45
Latvijā dzīvojošie Krievijas Federācijas pilsoņi: KF pilsonības iegūšanas motīvi	45
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par Pilsonības likumu	47
Latvijas iedzīvotāju attieksme pret izmaiņām Pilsonības likumā	47
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par to, kurām nepilsoņu grupām būtu jāpiešķir pilsonība vispirms	49

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par prasībām pret cilvēkiem, kas vēlas iegūt Latvijas pilsonību	50
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, kam ir tiesības uz Latvijas pilsoņa statusu	51
Masu saziņas līdzekļu auditorijas pilsoņu un nepilsoņu vidū	52
Izplatītākie preses izdevumi pilsoņu un nepilsoņu vidū	52
Populārākās radio stacijas pilsoņu un nepilsoņu vidū	55
Populārākās televīzijas ziņu programmas pilsoņu un nepilsoņu vidū	58
Pilsoņu un nepilsoņu sociālā identitāte	59
Pilsoņi un nepilsoņi par savu piederības sajūtu	59
“Dzimtenes” izpratne pilsoņu un nepilsoņu vidū	60
Lepnuma jūtas par Latviju un savu tautību	61
Latvijas iedzīvotāju gatavība aizstāvēt Latviju bruņota konflikta gadījumā ar Krieviju	62
Attieksme pret Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā	63
Latvijas iedzīvotāju prognoze attiecībā par Latvijas statusu nākotnē	64
Pilsoņu un nepilsoņu ģimenēs svinamie svētki	66
Aktuālākās problēmas Latvijā	67
Pilsoņu un nepilsoņu atbalsts demokrātiskām pārmaiņām	68
Apmierinātība ar demokrātijas attīstību Latvijā	68
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par procesu norises pareizību Latvijā	69
Latvijas iedzīvotāju attieksme pret preses brīvību	70
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par padomju laiku	70
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par spēcīgu tautas vēlētu prezidentu	71
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, vai pasē jābūt tautības ierakstam	72
Pilsoņu un nepilsoņu atbalsts politiskajām ideoloģijām	72
Pilsoņu un nepilsoņu politiskā izvēle	74
Vēlamais partiju skaits Latvijā	74
Partiju atpazīstamība	76
Partiju pozitīvā un negatīvā popularitāte	76
Latvijas iedzīvotāju politiskā līdzdalība	80
Interese par politiku	80
Līdzdalība politiskajās aktivitātēs	81
Iesaistīšanās sabiedriskajās, nevalstiskajās organizācijās	82
Politiskā integrācija - atsvešinātība	83
Politiskā uzticēšanās	83
Ticība savai politiskajai ietekmei	85
Latvijas iedzīvotāju vērtības	87
Latvijas iedzīvotāju vērtību orientācijas: materiālistiskā, postmateriālistiskā	87
Latvijas iedzīvotāji par Latvijas svarīgākajiem mērķiem tuvākajos 10 gados	87
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par svarīgākajiem uzdevumiem valstī	88
Latvijas iedzīvotāji par materiālajām un sociālajām vērtībām	88
Latvijas iedzīvotāji par morālajām vērtībām	89
Latvijas iedzīvotāju sociālie kontakti	91
Pilsoņu un nepilsoņu sociālo kontaktu tīkli	91
Orientācija uz sociālo kontaktu paplašināšanu	92
Tolerance: uzticēšanās/neuzticēšanās dažādām iedzīvotāju grupām	93
Etniskā distance: attieksme pret dēla, meitas dzīvesbiedra tautību	94
Etniskā distance: līdz kādai pakāpei būtu gatavi kontaktēties	95
Latviešu valoda un krievu valoda Latvijā: zināšanas, lietošana	97
Dzimtā valoda	97
Valodas lietošana	98
Latviešu valodas zināšanas	100
Krievu valodas zināšanas	103
Valodas vide un tās zināšanu nepieciešamība	103

Valodas zināšanu uzlabošana _____	105
Valodas apgūšanas motīvi un vēlamais līmenis _____	106
Mācību veidi _____	108
Mācību maksa _____	109
Mācību raidījumu laiki _____	109
Grūtības valodas apgūšanā _____	110
Prese, televīzija latviešu valodā _____	111
Informētība par valsts programmām latviešu valodas apguvē. Valodas, kas Latvijas iedzīvotājiem būtu jāzina _____	112
Latviešu valodas apguve skolās un bērnu dārzos _____	114
Krievu valoda kā otrā valsts valoda _____	116
Latviešu valodas zināšanu apliecināšana dokumenta nelikumīga ieguve _____	117
Starpnacionālās attiecības _____	120
Ģimenes locekļu un radnieku tautība _____	120
Tautība tuvās un tālās rados _____	121
Tautība draugu un paziņu lokā, kā arī starp kolēģiem _____	123
Atšķirības starp latviešu un citu tautu iedzīvotāju dzīves veidiem un raksturīgākās latviešu un krievu īpašības _____	125
Starpnacionālo attiecību novērtējums Latvijā _____	129
Integrācija, cittautiešu tiesību ierobežošana un etniskā identitāte _____	130
Migrācija _____	133
Radnieki ārpus Latvijas _____	133
Braucieni ārpus Latvijas _____	135
Vēlme aizbraukt no Latvijas _____	138
Galvenie iemesli izceļošanai un ar izceļošanu saistītās grūtības _____	139

Pielikumā: Aptaujas anketa

Fokusa grupu diskusiju apraksts (1.posms)

Lai noskaidrotu pilsoņu un nepilsoņu viedokļus un attieksmes jautājumos, kas skar pilsoniskās apziņas veidošanos, naturalizācijas gaitu un valsts valodu, 1997.gada augustā tika organizētas sešas fokusa grupu diskusijas, no kurām trīs tika veiktas dažādās nepilsoņu vecumu grupās, divas dažādās pilsoņu vecuma grupās, bet vienā fokusa grupu diskusijā piedalījās skolotāji un latviešu valodas speciālisti.

Fokusa grupu diskusiju rezultātu interpretācija un izmantošana

Fokusa grupu diskusiju rezultāti, to interpretācijas un pielietošanas iespējas ir daudzkārt pārdomājamā un izsveramas. Lai gūtu skaidrāku priekšstatu par diskusijās iegūto informāciju, aplūkosim sekojošus jautājumus:

- 1) pilsoņu un nepilsoņu, valodas ekspertu grupu diskusiju mērķi,
- 2) grupu diskusijās pausto viedokļu raksturojums,
- 3) grupu diskusiju sastāvs un norise,
- 4) konflikti, kas veido sociālo fonu ar pilsonību, naturalizāciju saistītajām problēmām.
- 5) diskusiju rezultātu izmantošana iedzīvotāju reprezentatīvas aptaujas un gala atskaite sagatavošanā.

Grupu diskusiju mērķi

Grupu diskusiju mērķis bija iegūt iedzīvotāju viedokļu spektru par pilsonības un naturalizācijas jautājumiem. Grupu diskusijas sniedz *iedzīvotāju skatījumu* uz lietām, tai skaitā stereotipus, sabiedrisko noskaņojumu. Uz šo viedokļu, skatījuma pamata nav izdarāmi secinājumi par cēloņiem, vai izdarāmi vispārinājumi, jo dalībnieku skaits ir neliels, taču izteikto viedokļu spektrs ir pietiekoši plašs, lai iegūtu priekšstatu par pētāmā fenomena dažādiem aspektiem. Tāpēc šī viedokļu izpēte ir svarīga un nepieciešama vismaz divu iemeslu dēļ: sociāli politiskā un izziņošanā.

Sociāli politiskais - grupu diskusijas atklāj sabiedrības subjektīvo skatījumu, to, kā indivīds *motivē* savu rīcību, kas ir ļoti vērtīgs materiāls informācijas kampaņu, rīcības programmu izstrādē, politikas veidošanā.

Izzinošais - grupu diskusiju materiāli ir neaizvietoājams materiāls reprezentatīvo aptauju projektēšanai, jo grupu diskusija, kaut arī pausta vienkāršās frāzēs, līdzīgi bagātīgai buķetei satur milzu informāciju par pētāmo problēmu loku. Rūpīgi šķetinot šo "buķeti", sociologs to izmanto kā izejas materiālu jauna "mērinstrumenta" - anketas projektēšanai: izvirzot hipotēzes, formulējot jautājumus.

Cēloņu izpētei kalpos aptaujas datu analīze, kurā cilvēku paustās subjektīvās attieksmes tiek salīdzinātas ar respondentu sniegto faktoloģisko informāciju par sevi, tai skaitā sociāli demogrāfiskajiem datiem, īsi sakot,

dažāda veida datu klasifikācija, tai skaitā daudzparametru analīze, kas ļauj pārbaudīt izvirzītās hipotēzes.

Gala atskaite zināmā mērā būs *dialogs* starp indivīdu viedokļiem, motivāciju (grupu diskusiju rezultātiem) un uz aptaujas pamata izdarītajiem secinājumiem.

Grupu diskusijās pausto viedokļu raksturojums

Viena no atziņām, kas izveidojusies, izvērtējot grupu dalībnieku viedokļus, ir tas, ka grupu dalībnieki bieži pauda nevis uz savu personīgo pieredzi balstītas atziņas, bet pauda sabiedrībā plaši izplatītos stereotipus, kas nereti sakāpina, saasina, sniedz izkropļotu jautājuma skatījumu. Diskusijas dalībnieki nereti savu stāstījumu sāka ar vārdiem: “mana draudzene (mans paziņa) teica...”, tas liecina, ka viedokļu veidošanā liela ietekme ir starppersonu, grupu saziņai, kas sekmē stereotipu, mītu izplatību. Lai veidotu politiku, ir jāzina šie stereotipi, izkropļojumi. Grupu diskusija ir tā metode, kas visjūtīgāk spēj sniegt priekšstatu par tiem. Taču diskusija neatklāj mehānismus, kā tie veidojas. Mēs varam izvirzīt hipotēzes, ka tie veidojas

- masu saziņas līdzekļu ietekmē,
- sociālo kontaktu tīklu specifikas (tikai savas etniskās grupas vidū vai plašāku sociālo kontaktu) ietekmē,
- to veidošanos ietekmē arī latviešu valodas zināšanas,
- materiālais stāvoklis, sociālais statuss, izglītības līmenis,
- demokrātiskās sistēmas un vērtību atbalsts un izpratne,
- līdzdarbība dažāda līmeņa sabiedriskajās aktivitātēs,

Šo hipotēžu pārbaude tiks veikta, izmantojot reprezentatīvu iedzīvotāju aptauju, kā arī masu saziņas līdzekļu analīzi. Aptaujas anketā jautājumi tiks formulēti tā, lai respondents varētu paust vienīgi savu personīgo pieredzi. Pirmām kārtām tas attiecas uz jautājumiem par Naturalizācijas pārvaldi, Pilsonības un imigrācijas departamentu, pret prasībām valodas un vēstures eksāmenos, naturalizācijas procedūru. Aptauja dos iespēju iegūt arī dažādu masu saziņas līdzekļu auditoriju raksturojumu, kas ļaus izdarīt secinājumus par masu saziņas līdzekļu lomu sabiedriskā noskaņojuma, viedokļu veidošanā.

Grupu diskusiju sastāvs un norise

Grupu diskusijās piedalījās 47 cilvēki, kas veidoja pilsoņu (2) un nepilsoņu grupas (3) un valodas speciālistu grupu (1). Grupu dalībnieku atlasē netika izvirzīts tautības princips, galvenokārt ierobežoto grupu un dalībnieku skaita dēļ. Zināms zaudējums bija tas, ka pilsoņu grupā nebija iekļauti krievi, taču grupu diskusiju procedūras nosacījumi prasa, lai tā notiktu respondenta dzimtajā valodā. Speciāla pilsoņu grupa, kura būtu komplektēta tikai no krievvalodīgajiem pilsoņiem, nebija paredzēta.

Kopumā novērtējot diskusiju gaitu, jāuzsver, ka tajās valdīja savstarpējas uzticēšanās un atklātības atmosfēra, neskatoties uz to, ka daudzos jautājumos diskusiju dalībnieki pauda krasu neapmierinātību.

Diskusijas dalībnieki arī pauda gandarījumu, ka viņus kāds uzklausa tik aktuālajos jautājumos.

Grupas tika komplektētas arī pēc vecuma. Vecuma dalījums tika izmantots, balstoties uz daudzos pētījumos iegūtajām atziņām, ka paaudžu uzskati daudzos jautājumos būtiski atšķiras, sevišķi strauji šīs atšķirības aug pašlaik pārejas laikā. Mūsaprāt tas novērsa eventuālos konfliktus, kas varēja izcelties diskusiju laikā.

Līdzīgi, kā komplektētas grupas, veidota arī atskaites struktūra. Jāapzinās, ka arī tas var pastiprināt iespaidu, ka arī sabiedrībā ir milzīgs pretnostatījums starp pilsoņiem un nepilsoņiem. Izvērtējot atskaites rezultātus, sevišķi piesardzīgi ir jāizdara secinājumi šai jautājumā.

Šo rezultātu analīze mudināja izvirzīt hipotēzi par divkopienu sabiedrību Latvijā. Tā tiks pārbaudīta, pamatojoties uz aptaujas rezultātiem, noskaidrojot jautājumus:

- cik lielā mērā “pārklājas” latvisko un krievisko saziņas līdzekļu auditorijas,
- cik lielā mērā “pārklājas” latviešu un krievvalodīgo sociālo kontaktu tīkli,
- cik lielā mērā etniskā piederība diferencē politisko partiju atbalstītāju loku,
- cik lielā mērā etniskā piederība diferencē politisko ideoloģiju atbalstu,
- cik lielā mērā etniskā piederība diferencē vērtību atbalstu .

Konflikti, kas veido sociālo fonu ar pilsonību, naturalizāciju saistītajām problēmām

Grupu diskusiju rezultāti ļāva saziņēt konfliktu kontūras mūsu sabiedrībā uzskatu, vērtību atbalsta līmenī starp dažādām sabiedrības grupām. Šo konfliktu apzināšana, mūsaprāt, ir ļoti nozīmīga, pirms pārejam pie nākošā izpētes posma, jo tas palīdzēs veidot kopainu par dažādām konfliktējošām (runa iet par konfliktiem uzskatu līmenī) grupām sabiedrībā, grupu kopumu, neizvirzot priekšplānā vienu no tiem. Viens no aptaujas uzdevumiem būs pārbaudīt hipotēzes par konfliktiem, kas tika atpazīti grupu diskusijā.

Pirmām kārtām pilsonības jautājumu, naturalizācijas procedūru sarežģī, piedod tam emocionālas neapmierinātības, pat sašutuma gaisotni konflikts, kas skar visu mūsu sabiedrību, t.i. konflikts starp iedzīvotājiem, masām no vienas puses, un valsti, nereti iemiesotu ierēdniecībā, no otras puses. Visām iedzīvotāju grupām, gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem, ir raksturīga atsvešinātība, neuzticēšanās valstij, tās institūcijām. Šī neuzticēšanās saskatāma divos līmeņos. Pirmkārt, iedzīvotājiem rodas iespaids, ka valsts realizējot savu politiku, ignorē ierindas cilvēka intereses un vadās no kādām citām, bieži savtīgām politiskās elites interesēm. Otrkārt, iedzīvotāju neuzticēšanos pret valsti rada ierēdniecības, kā valsts varas iemiesotājas nepietiekošā profesionalitāte, nereti ne pārāk laipna un izprotoša, bet dažreiz pat nicinoša attieksme pret klientu, ierindas cilvēku.

Minētais konflikts jo sevišķi saasina nepilsoņu un valsts attiecības, jo tās ir principiāli atšķirīgas no tām, kādas bija indivīda un valsts attiecības

padomju laikā: no nepilsoņa šodien tiek prasīta individuāli motivēta izvēle par pilsonības statusu, kā arī noteiktas kvalitātes iegūšana pozitīvas izvēles gadījumā (latviešu valodas, vēstures zināšanas, gatavību to demonstrēt), no valsts (ierēdniecības) puses tiek prasīta profesionāla sadarbība ar jebkuru valsts iedzīvotāju neatkarīgi no etniskās piederības, sociālā statusa, latviešu valodas zināšanām. Grupu diskusiju rezultāti liecina, ka neviena no abām pusēm nereti nav "savā līmenī".

Latenti konflikti pilsonības jautājuma sakarā jūkami starp paaudzēm: gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū. Jaunākās paaudzes pilsoņi ir ievērojami liberālāki pret prasībām, kas izvirzāmas nepilsoņiem naturalizējoties, salīdzinot ar vidējo un vecāko paaudzi. Visai atšķirīgi bija arī jauniešu un gados vecāko diskusiju dalībnieku spriedumi par *tēvzemi*. Tas mudināja izvirzīt pieņēmumu, ka zināmu lomu šais attieksmēs spēlē vērtību konflikts starp paaudzēm.

Nepilsoņu vidū paaudžu konfliktu izraisa fakts, ka jauniešiem ir tiesības iegūt pilsonību, bet vidējās un vecākās paaudzes cilvēkiem vēl jāgaida. Tas, ka pašreizējā kārtība rada morālus zaudējumus sabiedrībā, varētu būt iegants "logu" pārskatīšanai pilsonības likumā.

Diskusiju rezultātu izmantošana iedzīvotāju reprezentatīvas aptaujas sagatavošanā

Grupu diskusiju rezultāti ir neaizstājams materiāls tik pamatīga kvantitatīvā pētījuma sagatavošanai, kāds ieplānots projekta ietvaros "Ceļā uz pilsonisku sabiedrību". Diskusiju rezultātā iegūts sabiedrībā viedokļu spektrs, kas pastāv par pētāmajiem jautājumiem sabiedrībā, tas ir materiāls, kas ļauj apzināt problēmas, līdz detaļām izanalizēt pētāmo jautājumu loku, izvirzīt hipotēzes.

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret valsts un pašvaldības institūcijām

Diskusiju rezultāti par valsts un pašvaldības institūcijām (tai skaitā attieksme pret Naturalizācijas pārvaldi un Pilsonības un Imigrācijas departamentu) mudina nodalīt vairākus problēmu lokus, kas būtu tālāk jāpēta ar aptaujas palīdzību: 1) cik lielā mērā viedokļi izriet no atsvešinātības, neapmierinātības ar valsti, 2) cik lielā mērā to nosaka indivīda paša problēmas - slikti materiāli apstākļi, zemais dzīves līmenis, 3) cik lielā mērā viedokļi balstās personīgā pieredzē, 4) cik lielā mērā tie ietekmējas no sabiedriskā noskaņojuma, 5) masu mediju, 6) cik lielā mērā latviešu valodas nezināšana rada problēmas saskarsmē ar ierēdņiem, kā arī negatīvas attieksmes veidošanā pret valsts un pašvaldības iestādēm, 7) īpašu uzmanību pelna gados veci cilvēki, diskusijās nereti izskanēja viedokļi, ka viņiem grūti aptvert situāciju, orientēties, iemācīties, nereti viņiem ir arī valodas grūtības.

Diskusija mudināja izvirzīt hipotēzi, ka arī sociālais statuss vērā ņemami ietekmē attieksmi pret valsts un pašvaldības institūcijām. Apzinot šo problēmu loku, aptaujā tiks noskaidrots, cik plaši sabiedrībā izplatīts viedoklis par valsts un sabiedrības interešu pretējību, cik plaši izplatīta dažādās sabiedrības grupās neticība savām politiskās ietekmes

iespējām, kāda ir iedzīvotāja nostāja pret ekonomisko, sociāli politisko procesu norisi valstī kopumā. Ar aptaujas palīdzību tiks pārbaudītas hipotēzes, cik lielā mērā iedzīvotāju iesaistīšanās dažāda līmeņa aktivitātēs ietekmē attieksmi pret valsti, vairo uzticēšanos tai.

Diskusijās atklājās, ka cilvēki nereti neatpazīst PID, NP - nezina, ar ko tie nodarbojas. Tāpēc aptaujā jautājumi fokusēti tikai uz personīgo pieredzi, jautājumus uzdodot tikai tiem, kas atceras, ka ir attiecīgās iestādes apmeklējuši.

Latvijas iedzīvotāju plāni attiecībā par emigrāciju no Latvijas

Grupu dalībnieku izteikumi par aizbraukšanu no Latvijas mudina izvirzīt hipotēzi, ka iedzīvotāju interese par aizbraukšanu ir palielinājusies, salīdzinot ar 1994. gadu, kad tika veikta aptauja par līdzīgiem jautājumiem, tāpēc aptaujas anketā paredzēts speciāls bloks, par aizbraukšanas vēlmēm, motīviem, iespējām, plāniem. Tas nepieciešamas, lai prognozētu iespējamās emigrācijas plūsmas no Latvijas, informāciju par to, kādu sociāli demogrāfisko grupu piederīgie plāno aizbraukt. Tiks pārbaudīta hipotēze, vai Latviju plāno pamest potenciāli kvalificētākais darba spēks. Iedzīvotāju vēlmes aizbraukt no Latvijas skatāmas kontekstā ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā. Iedzīvotāju aptauju rezultāti liecina, ka Latvijas centienus kļūt par ES biedriem pašlaik lielākā mērā atbalsta krievvalodīgie, salīdzinot ar latviešiem, kā vienu no argumentiem nelatvieši min brīvas iespējas pārvietoties pa ES valstīm (1996.g. novembris. Baltijas Datu nams).

“Tēvzeme” Latvijas iedzīvotāju izpratnē

Kā zināms, piederības sajūta valstij ir būtisks nosacījums valstiskās apziņas veidošanā. Tāpēc jo nozīmīgi ir iedzīvotāju viedokļi šai sakarībā. Atbildes uz jautājumu, kā cilvēki saprot “tēvzemi”, liecina, ka tēvzemes izjūta, piederības sajūta Latvijai ir viens no tiem jautājumiem, kas šķir latviešus un krievvalodīgos. Ja latviešiem ir spilgti izteikta tēvzemes izjūta, nelatviešiem daudzos gadījumos tās vispār nav, dažkārt viņi pauž neizpratni par šo terminu. Šāda nianse netika atklāta aptaujās, bet tā ir svarīga gan no pētnieciskā, gan no politikas veidošanas pozīcijām.

Diskusija atklāja, ka tas ir arī jautājums, kurā zīmīgi atšķiras dažādu paaudžu viedokļi (kā latviešu, tā krievvalodīgo), šai sakarībā izvirzīts uzdevums ar aptaujas palīdzību pētīt dažādu paaudžu attieksmi pret nacionālajām vērtībām, izmantojot R.Ingleharta hipotēzes.

Aptaujā paredzēts noskaidrot, kas ir tie apstākļi, kas sekmē piederības sajūtas veidošanos Latvijai (latviešu valodas zināšana, informētība par Latvijas vēsturi un kultūru, komunikācija ar dažādu tautību cilvēkiem, masu mediju izmantošana, lepnums par Latviju u.c.).

Lepnuma jūtas par Latviju

Arī lepnuma sajūta par savu valsti ir būtisks valstiskās apziņas nosacījums. No deviņdesmito gadu sākuma aptaujām zināms, ka lepnums par savu valsti

bija ļoti spilgti izteikts latviešu vidū, mazāk, bet tomēr izteikts citu etnisko grupu vidū. Grupu diskusijās izskanējušie viedokļi liecina, ka lepnuma jūtas ir krietni mazinājušās. Aptaujā paredzēts noskaidrot, kādu apstākļu ietekmē lepnums ir mazinājies, vai tas izriet no iedzīvotāju neapmierinātības ar savu dzīvi, vai arī to rada Latvijas vājie sasniegumi, politiski apstākļi, atsvešinātība no valsts. Tas nepieciešams, lai izsvērtu, cik svarīgi veidot valsts tēlu iedzīvotāju skatījumā, cik svarīgi ir tieši iedzīvotāju problēmu risinājums. Aptaujā tiks pārbaudītas arī hipotēzes, vai lepnuma jūtas ietekmē indivīda sociālo kontaktu tīkls, politiskā līdzdalība.

Atšķirība starp latviešiem un citām tautībām Latvijas iedzīvotāju skatījumā

Diskusiju rezultāti liecina, ka iedzīvotāju apziņā aktuālākas ir kultūras, valodas psiholoģiskā raksturojuma atšķirības, bet nav raksturīga izpratne par sociālo un materiālo apstākļu radītajām līdzīgajām grūtībām. Diskusijas ļauj secināt, ka savstarpējā psiholoģiskā raksturojumā jūtama abpusēja sociāla distance, bet tomēr jāuzsver, ka psiholoģiskajā raksturojumā netrūkst pozitīvu īpašību. Šīs atziņas tiks pārbaudītas aptaujā, kur pielietota tiks gan Bogardusa etniskās tolerances mērījumu skala, gan arī ar jautājumu palīdzību, kur rakstura īpašību kopumu novērtēs gan latvieši par krieviem, gan krievvalodīgie par latviešiem. Tas ļaus izdarīt secinājumus par sociālās distances izjūtu starp latviešiem un krieviem, par starpkultūras komunikācijas iespējām un problēmām starp šīm grupām. Jāuzsver, ka, neskatoties uz to, ka gan pilsoņi, gan nepilsoņi diezgan strikti izsakās par atšķirībām starp latviešiem un krieviem, tas tomēr nav pietiekošs pamats secinājumiem par divkopienu sabiedrību Latvijā. Jautājums par divkopienu sabiedrību tiks pētīts ar aptaujas palīdzību, ietverot dažādus kritērijus (par ko jau runāts sadaļā *Grupu diskusiju sastāvs un norise*).

Aptaujā tiks pārbaudīta hipotēze, kas radusies uz diskusiju rezultātu pamata par saistību starp priekšstatiem par starpkultūru sociālo distanci un etnisko attiecību vērtējumu Latvijā. Tiks pārbaudītas hipotēzes par nostādņēm starpkultūru sociālās distances jautājumā dažādu paaudžu piederīgo vidū, kas visai strikti bija izteikta grupu diskusijā.

Iepriekš veiktie pētījumi ir ļāvuši atklāt, ka latviešiem un krievvalodīgajiem krasi atšķiras skatījums uz Latvijas vēsturi. Šo jautājumu atkārtojums jaunajā pētījumā sniegs salīdzināšanas iespējas.

Vērā ņemama ir atziņa, ka masu saziņas līdzekļi nesekmē savstarpēju latviešu un krievvalodīgo informētību, kas ļautu apzināties viņu kopīgās sociālās un materiālās problēmas, kas ļautu justies dažādu etnisko grupu piederīgajiem kā vienotai tautai, taču masu saziņas līdzekļos drīzāk akcentētas etnisko mentalitāšu atšķirības. Šāda situācija neveicina sapratni, integrāciju, bet gan pretējo. Šie jautājumi īpaši tiks pētīti, veicot masu saziņas līdzekļu satura analīzi.

Nepilsoņa statuss un ar to saistītās problēmas Latvijas iedzīvotāju skatījumā

Jautājums par pilsonības statusu ir viens no tiem, kas polarizē Latvijas iedzīvotāju viedokļus. Pilsoņu skatījumā īpašu atšķirību starp šīm grupām nav: abām ir vienlīdz slikts dzīves līmenis un smagas ikdienas problēmas. Pilsoņu skatījumā nav īpašas nepieciešamības tiekties pēc pilsoņa statusa, "tas neko nemaina". Pretējs viedoklis ir nepilsoņiem, viņu skatījumā nepilsoņa statuss saistīts ar lielu nedrošību, daudziem tas liekas apvainojošs, nepelnīts.

Pamatojoties uz nepilsoņu un pilsoņu izteikumiem, ir izstrādātas hipotēzes: vai nepilsoņu minēto problēmu pamatā ir 1) viņa nepilsoņa statuss, 2) smagie materiālie apstākļi, 3) latviešu valodas nezināšana.

Salīdzinot to problēmu loku, ko nākas risināt pilsoņiem un nepilsoņiem, tiks pārbaudīti diskusijās izskanējušo sabiedrisko stereotipu patiesīgums par nepilsoņa statusa radītajām problēmām.

Apsverot pilsoņu un nepilsoņu viedokļu atšķirību politiskajos jautājumos, piemēram pilsoņu pausto viedokli attiecībā par krievvalodīgo nostāju, interesēm (tai skaitā interese par Latvijas iekļaušanos NVS sastāvā, krievu valodu padarīt par otru valsts valodu utml.) un, no otras puses nepilsoņu viedokļus par "latviešu bailēm no pilsoņu loka paplašināšanas", aptaujā plānots salīdzināt pilsoņu un nepilsoņu politisko ideoloģiju atbalstu, politisko partiju identitāti, nostāju valodas jautājumā, lai prognozētu iespējamo politisko spēku samēru izmaiņas, paplašinoties pilsoņu lokam.

Diskusijā izskanēja daudz negatīvu viedokļu par nepilsoņu pasi, tāpēc anketā tika veidota simetriska skala (ar vienāda skaita pozitīviem un negatīviem izteikumiem), lai pārliecinātos gan par negatīvo, gan arī par pozitīvo viedokļu izplatību sabiedrībā.

Diskusijā paustos viedokļus par tiesību ierobežojumiem paredzēts salīdzināt ar nepilsoņu attieksmi pret dažādu pilsoņu tiesību nozīmīgumu: sociālo, ekonomisko, politisko.

Lai pārliecinātos par nepilsoņu vidū izskanējušo viedokļu pamatotību attiecībā par viņu nevienlīdzību salīdzinot ar pilsoņiem, paredzēts jautājumu bloks par problēmām, ar kādām sastopas pilsoņi, ar kādām nepilsoņi.

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par naturalizācijas procesu, naturalizācijas prasībām

Tas ir viens no jautājumiem, kur redzams uzskatu konflikts starp pilsoņiem un nepilsoņiem: pilsoņu, it īpaši vidēja un vecāka gadu gājuma cilvēku skatījumā, nav mīkstināmas prasības pret pilsonības pretendentiem; no otras puses, daudzu nepilsoņu skatījumā prasības pret pilsonības iegūšanu ir pārāk augstas, procedūra ir smagnēja. Pilsoņu skatījumā pilsonības statuss būtu iegūstams kā "salds auglis" grūta darba rezultātā, kurpretī daudzi nepilsoņi, it īpaši tie, kas dzimuši Latvijā, uzskata, ka pilsonības statuss tiem būtu iegūstams automātiski, pamatojoties uz dzimšanas vai nodzīvoto gadu ilgumu Latvijā.

Konfliktu starp pilsoņiem un nepilsoņiem padziļina arī tas, ka abās pusēs visai plaši izplatīts viedoklis, ka valsts "aizstāv" pretējo pusi, ignorējot otras puses intereses.

Diskusiju rezultāti liecina, ka ar naturalizāciju saistīties jautājumi ir vieni no tiem, kuru sakarā valda visvairāk sabiedrisko stereotipu, patiesības izkropļojumu. To veidošanā liela loma ir gan masu saziņas līdzekļiem, gan arī grupu un starppersonu komunikācijai. Diskusija atstāja iespaidu, ka

daudzi no tās dalībniekiem tādas frāzes kā “esam dzimuši Latvijā, bērni dzimuši Latvijā un mums nedod pilsonību” bija jau atkārtējuši daudzkārt, viņos izveidojusies stabila nostāja, kas *bloķē iespēju uz klausīt*, iedziļināties citos viedokļos. Šo nostāju varētu mainīt sociāli eksperimenti, kuros tiek radīti jauni grupu komunikācijas modeļi (piemēram, grupas ar heterogēnu nacionālo sastāvu). Pētījuma gaitā paredzēta arī preses izdevumu satura analīze, kuras uzdevums ir novērtēt preses lomu dažādo stereotipu, aizspriedumu veidošanā.

Diskusija radīja iespaidu, ka daudzi tās dalībnieki, kas kategoriski izteicās par augstajām prasībām eksāmenos, tomēr paši par to personīgi nebija pārliecinājušies. Radās iespaids, ka īstenībā šie “šausmu stāsti” kalpoja kā aizsegs citiem iemesliem, kāpēc daudzi nesteidz domāt par naturalizāciju.

Vērtējot šos izteikumus, radās doma, ka lietderīgi būtu veikt to pilsoņu intervijas, kas tikko sekmīgi “izgājuši šīs procedūras” un ieguvuši pilsonību, lai uzzinātu “no pirmajām rokām” vērtējumu par prasībām un procedūru. Šīs atziņas tad arī varētu izmantot kā “kotrapropagandu” pret iesīkstējušajiem stereotipiem, veidot adekvātus priekšstatus par naturalizāciju.

Diskusijā nereti izskanēja doma, ka Latvijā ir visaugstākās prasības pilsonības iegūšanai pasaulē. Pamatojoties uz to, anketā ieplānots jautājums, lai noskaidrotu kādas Latvijas iedzīvotāju vērtējumā ir prasības Latvijas pilsonības pretendentiem, salīdzinot ar citām valstīm. Iegūtie rezultāti būs izmantojami diskusijās dzirdēto stereotipu atspēkošanā.

Diskusijā izskanējušais aizvainojums, ka pilsonību daudzi saņem par nopelniem, liecina, ka vairāk jāvērs uzmanība, lai tieši pozitīvā gaismā tie vairāk izskanētu masu saziņas līdzekļos.

No nepilsoņu puses izskanējušie iebildumi pret vecuma kvotām, atklāja, ka tās rada spriedzi ģimenē, vecāku neapmierinātība ar to, ka bērniem ir priekšroka pilsonības iegūšanā, rezultātā veidojas konflikts starp paaudzēm, bet kopumā tas kāpina negatīvu attieksmi pret Latvijas valsti.

Aptaujā paredzēts pārbaudīt, cik lielā mērā palielinātos pilsonības pretendentu skaits, ja, pamatojoties uz izteiktajiem viedokļiem, tiktu izdarītas sekojošas izmaiņas 1) atceltas vecuma kvotas, 2) pazeminātas prasības eksāmenos, 3) samazināts valsts nodevas apjoms. Aptaujā paredzēts arī noskaidrot, cik pamatoti ir izteikumi par NP un PID ierēdņu attieksmi pret klientiem, vai tas būtu uzskatāms par iemeslu, kas kavē nepilsoņu centienus iegūt pilsonību.

Aptaujā tiks pārbaudīts, cik izplatīta ir nostāja, ka naturalizēties vispār nav nepieciešams, nav jēgas.

Diskusija mudina izvirzīt hipotēzi, ka pilsoņu attieksmē pret nepilsoņiem, naturalizāciju zīmīgi atšķiras dažādu paaudžu viedokļi. Tas ir jāpēta, lai prognozētu lietu attīstību.

Viedokļi par to, ka nepilsoņa statuss rada nedrošību, tiks salīdzināts ar motivāciju iegūt pilsonību - vai citu motīvu vidū izskan arī vēlēšanās gūt drošības sajūtu.

Iedzīvotāju attieksme pret latviešu valodu un tās valsts valodas statusu

Joprojām aktuāls ir konflikts jautājumā par valsts valodu: pilsoņi izvirza striktas prasības latviešu valodas apgūvē, nepilsoņiem prasību līmenis valsts valodā šķiet pārāk augsts, viņiem ir arī pretenzijas pret valsts valodas apmācību skolās. Taču svarīgi ir atklāt, starp kurām grupām sabiedrībā šis konflikts pastāv. Diskusiju rezultāti mudināja izvirzīt jautājumu, cik lielā mērā šis konflikts pastāv starp pilsoņiem un nepilsoņiem, cik lielā mērā starp tiem Latvijas iedzīvotājiem, kas latviešu valodu zina un tiem, kas to nepārvalda. Iespējams, konflikta robežšķirtne attieksmē pret latviešu valodu, tās apgūvi un statusu, meklējama arī starp paaudzēm. Tas tiks pētīts ar aptaujas palīdzību.

Latviešu valodas prasme, kā daudzkārt minēts iepriekš, ir iestrādāta daudzās hipotēzēs, lai, pārbaudot tās, spriestu par latviešu valodas zināšanu lomu nepilsoņu uzskatos, attieksmēs un uzvedībā un kopumā par to lomu nepilsoņu integrācijā Latvijas sabiedrībā.

Latviešu valodas apguves problēmas ekspertu skatījumā

Valodas ekspertu diskusija ļāva iezīmēt sekojošu problēmu loku:

- valodas vide (tās trūkums kavē valodas apgūvi)
- sociālo kontaktu tīkli (saskarsme etniski monogāmā vidē kavē latviešu valodas apgūvi)
- valodas apguves motivācijas trūkums,
- krasa atšķirība starp prasību vērtējumu valodas eksāmenos no nepilsoņu un ekspertu pozīcijām,
- psiholoģiskā nostādne pret latviešu valodas apgūvi,
- latviešu valodas apmācību kvalitāte (novecojušas apmācību metodes, mācību līdzekļu trūkums)
- latviešu valoda kā lojalitātes un pilsoniskās apziņas veidošanas līdzeklis

Ar aptaujas palīdzību paredzēts pirmkārt, noskaidrot ar valodas apgūvi saistīto problēmu izpausmi dažādās sociāli demogrāfiskajās grupās, lai rezultātus varētu izmantot valodas apguves problēmu risināšanā.

Daudzas no minētajām problēmām praktiski tiek risinātas Valsts valodas apguves valsts programmas palīdzību. Tās efektivitāte regulāri tiek mērīta, arī šai pētījumā tas paredzēts.

Latvijas iedzīvotāju aptaujas apraksts (2.posms)

Pētījuma dati iegūti, veidojot divas izlases: pilsoņu (1507) un nepilsoņu (1502), kas atbilstoši reprezentē Latvijas iedzīvotāju pilsoņu kopumu un nepilsoņu kopumu. Lai noskaidrotu Latvijā dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu viedokli, tika papildus aptaujāti 35 respondenti. Respondentu izvēlei tika piemērota vairākpakāpju nejaušās izlases metode. Pētījumam izvēlēts 301 aptaujas punkts, kur aptaujāti Latvijas iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 75 gadiem. Kā aptaujas metode izmantota tiešā intervija respondentu dzīvesvietās. Aptaujas laiks no 1997. gada 20. novembra līdz 1998. gada 9. janvārim.

Projekta vadītāja: Dr. soc. Brigita Zepa.

Galvenie secinājumi

- Pētījuma rezultātu salīdzinājums ar datiem, kas iegūti agrāko gadu pētījumos, ļauj secināt, ka pēdējā gada laikā ir augusi Latvijas iedzīvotāju apmierinātība ar savu labklājību. Ja 1996. gadā¹ apmierināti ar savu ģimenes materiālo stāvokli bija 26% latviešu un 18% krievu, tad šajā pētījumā savas ģimenes materiālā stāvokļa pozitīvu vērtējumu sniedz 34% latviešu un 29% krievu. Tas liecina, ka pakāpeniskajiem uzlabojumiem makroekonomikā², kas Latvijā bija vērojami kopš 1996. gada, seko arī neliela iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanās. Tas nav mazsvarīgs fakts, jo, kā liecina pētījumi bijušajās Austrumeiropas sociālisma valstīs, iedzīvotāju attieksme pret demokrātiskajām izmaiņām, pret valsti un tās institūcijām ir cieši saistīta ar apmierinātību ar savu labklājību. Arī Latvijā šī sakarība ir novērojama, piemēram, attieksmē pret Latvijas valstisko statusu nākotnē: tieši trūcīgāko vidū (tas attiecas gan uz pilsoņiem, gan nepilsoņiem) biežāk izplatīts viedoklis, ka Latvija varētu pievienoties Krievijai NVS sastāvā. Taču attieksmē pret demokrātijas attīstību Latvijā minēto sakarību varam attiecināt tikai uz pilsoņiem (īpaši, latviešiem): ar to, kā notiek demokrātiskie pārveidojumi Latvijā, vairāk apmierināti ir iedzīvotāji ar augstāku labklājības līmeni. Turpretī nepilsoņu vidū tieši cilvēki ar augstāku ienākumu līmeni un izglītību lielākā mērā pauduši neapmierinātību ar demokrātisko pārveidojumu norisi Latvijā. Tas nav tipisks gadījums, tāpēc jo rūpīgi izsverams.

- Mūsu pētījuma rezultātu salīdzinājums ar datiem, kas iegūti 1991. un 1994. gada aptaujās, ļauj izdarīt secinājumu, ka laikā starp 1991. un 1994. gadu nelatviešu vidū ievērojami pieauga to skaits, kas iestājas par Latviju kā par neatkarīgu valsti. 1991. gadā pārliecību, ka Latvija nekad vairs nepievienosies Krievijai, pauda 35%, bet 1994.gadā - 53% citu tautību pārstāvju Latvijā. 1997.gadā par Latviju kā neatkarīgu valsti iestājas 56% nelatviešu.

¹ Rose R., Vilmorus/ Baltic Data House & Saar Poll. New Baltic Barometer III: A Survey Study, University of Strathclyde, Glasgow, 1997 .

² sk. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. Rīga, 1997.g. decembris.

- Salīdzinot ar 1994. gadā veiktās aptaujas rezultātiem, Latvijas iedzīvotāju vidū ir palielinājies to skaits, kas pozitīvi vērtē padomju laika ieguldījumu gan ekonomikas, gan starpnacionālo attiecību sekmēšanā. Ja 1994. gadā 20% pilsoņu un 47% nepilsoņu piekrita, ka *tikai pateicoties PSRS tautu palīdzībai padomju laikā, Latvijā tika sasniegts augsts ekonomikas un kultūras līmenis*, tad šajā pētījumā minētajam apgalvojumam piekrīt 26% pilsoņu un 58% nepilsoņu. Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū “labākas” atmiņas par padomju laikiem ir cilvēkiem, kas savas ģimenes materiālo stāvokli raksturo kā *ļoti sliktu*.

- Latvijas pilsoņu un nepilsoņu ienākumu un izglītības līmenī nav būtisku atšķirību. 62% pilsoņu un 61% nepilsoņu savus izdevumus mēnesī uz vienu cilvēku ģimenē vērtē kā zemākus par Ls 50.

- Būtiskākas atšķirības pilsoņu un nepilsoņu vidū ir pēc dzīves vietas: nepilsoņi vairāk koncentrēti pilsētās, no pilsoņiem ievērojama daļa dzīvo laukos, ciematos, mazpilsētās.

- Raksturojot pilsoņu un nepilsoņu piederības sajūtu Latvijai, kas ir nepieciešams nosacījums pilsoniskās apziņas veidošanās procesā, jāatzīmē, ka 80% no pilsoņiem un nepilsoņiem jūtas cieši saistīti ar Latviju (no tiem “ļoti cieši” - 37% pilsoņu un 33% nepilsoņu). 94% pilsoņu un 90% nepilsoņu uz jautājumu “Vai Jūs esat domājis par aizbraukšanu no Latvijas?” atbildējuši, ka ir nolēmuši palikt Latvijā. Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū ļoti neliels ir to cilvēku skaits (mazāk par 1%), kas noteikti ir nolēmuši aizbraukt no Latvijas. Aizbraukšanas iespējas vairāk apsver aptaujātie vecumā no 15 līdz 30 gadiem (17% no nepilsoņiem un 12% no pilsoņiem šajā vecuma grupā). Pilsoņu vidū iespēju emigrēt no Latvijas vairāk apsver turīgākie, turpretī nepilsoņu vidū šo iespēju vairāk apsver trūcīgākie, kā arī cilvēki ar augstāko izglītību.

- Pētījuma rezultāti atklāj pretrunas nepilsoņu attieksmēs un uzvedībā: no vienas puses, vēlēšanās naturalizēties ir vāji izteikta, bet no otras puses, nepilsoņu vidū ir izplatīta negatīva attieksme pret nepilsoņa statusu. Par pasīvu attieksmi pret naturalizēšanos liecina tas, ka:

- 1) katrs piektais nepilsonis (18%) nevēlas iegūt Latvijas pilsonību, savukārt, 80% no tiem, kas nevēlas iegūt LR pilsonību, nevēlas iegūt nevienas valsts pilsonību;
- 2) no jauniešu grupas, kam ir dotas iespējas iegūt pilsonību, tikai katrs ceturtais (27%) plāno izmantot šīs iespējas tuvākā gada laikā;
- 3) divas trešdaļas nepilsoņu pagaidām personiski nav iepazinušies ne ar prasībām latviešu valodas un vēstures eksāmenos, ne ar naturalizācijai nepieciešamajiem dokumentiem.

Vērojama sakarība, ka tie, kam jau pašlaik ir tiesības naturalizēties, nesteidzas tās izmantot, bet no tiem, kam naturalizēšanās laiks paredzams pēc vairākiem gadiem, vairākums pauduši vēlēšanos iegūt Latvijas pilsonību.

- Nepilsoņu vidū ir krasī negatīva nostādne pret nepilsoņa statusu, kas pamatā izpaužas tā psiholoģiskajā uztverē: nepilsoņi uzskata, ka *būt nepilsonim Latvijā nozīmē izjust psiholoģisku nedrošību par savu statusu un rītdienu* (73% nepilsoņu, 43% pilsoņu), *būt nepilsonim nozīmē izjust pazemojumu* (47% nepilsoņu, 17% pilsoņu). Šos aspektus biežāk uzsver nepilsoņi ar lielākiem ienākumiem, augstāku izglītības līmeni un rīdinieki.

- Savukārt, pilsoņi vairāk uzsver “priekšrocības”, ko dod nepilsoņu statuss, jo *nepilsonim ir vieglāk aizbraukt uz Krieviju* (77% pilsoņu, 71% nepilsoņu) un *nepilsoņu puišiem ir labāk, jo nav jādien armijā* (72% pilsoņu, 62% nepilsoņu).

- 74% nepilsoņu un 83% pilsoņu piekrīt, ka *sadzīvē nav nekādu atšķirību starp pilsoni un nepilsoni*. Mazāk ir to, kas piekrīt, ka *nepilsonis Latvijā ir līdzvērtīgs pilsonim* (31% nepilsoņu, 54% pilsoņu). Kopumā tas liecina, ka pilsoņi mazāk saista

nepilsoņa statusu ar psiholoģisku nedrošību, savukārt, nepilsoņiem pret nepilsoņa statusu ir negatīva nostāja.

- Galvenie iemesli, kāpēc ievērojama daļa nepilsoņu nevēlas kļūt par Latvijas pilsoņiem, ir: neticība savām spējām nokārtot eksāmenus latviešu valodā un Latvijas vēsturē (40% jauniešu vidū, 56% vecumā no 30 gadiem), ieinteresētības trūkums (26% jauniešu un 37% vecumā no 30 gadiem), atsvešinātība no Latvijas valsts (piektā daļa kā jauniešu, tā vecāka gadu gājuma nepilsoņu), nevēlēšanās uzņemties šīs valsts pilsoņa pienākumus, neuzticēšanās Latvijas valstij (arī piektā daļa kā jauniešu, tā vecāka gadu gājuma nepilsoņu), psiholoģiski negatīva nostāja pret naturalizācijas procedūru (trešā daļa kā jauniešu, tā vecāka gadu gājuma nepilsoņu).

- Kaut arī vairākums nepilsoņu atzīst, ka latviešu valodas un vēstures pārbaudījumi naturalizācijai ir nepieciešami (54% nepilsoņu uzskata, ka ir jākārt pārbaudījumi latviešu valodā, 34% - ka ir jākārt pārbaudījumi vēsturē, 26% un 34% atbilstoši izsakās par pārbaudījumiem varbūtības formā), tomēr katrs otrais uzskata, ka prasību līmenis ir pārāk augsts. Pārāk augstas prasības latviešu valodas un vēstures pārbaudījumā šķiet atbilstoši 48% un 56% nepilsoņu. Tai pašā laikā ar šīm prasībām iepazinusies ir tikai viena trešdaļa nepilsoņu. Kopumā tas liecina, ka nepilsoņi savu vērtējumu izdara, balstoties uz netiešu informāciju. To apstiprina arī fakts, ka tikai 7% nepilsoņu pēdējo divu gadu laikā ir bijusi saskarsme ar Naturalizācijas pārvaldi, kas ir vienīgā vieta, kur iepazīties ar naturalizācijas prasībām.

- No nepilsoņiem, kas plāno iegūt LR pilsonību naturalizējoties (27% jauniešu vidū, 67% vecumā no 30 gadiem), kā galvenos motīvus tam min vēlmi just piederību Latvijas valstij (83% un 93%), drošības sajūtu (76% un 85%) un rūpes par bērniem (83% un 80%). Lielākā daļa no nepilsoņiem vēlas, lai viņu bērni kļūtu par LR pilsoņiem, un tikai 5% pauž negatīvu attieksmi pret to. (Drošības sajūta ir arī galvenais iemesls, kādēļ aptaujātie Krievijas Federācijas pilsoņi ir pieņēmuši KF pilsonību, jo 82% KF pilsoņu nevēlējušies palikt vispār bez pilsonības un 60% KF pilsoņu šī pilsonība ļauj justies drošāk).

- No tiem, kas neplāno iegūt LR pilsonību, vairākums uzskata, ka viņi mēģinātu iegūt Latvijas pilsonību, ja tās iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota. 2/3 no nepilsoņiem uzskata, ka, ja vecuma ierobežojumu kvotas tiktu atceltas, visi viņa ģimenes locekļi naturalizētos.

- Tikai 15% nepilsoņu ir saņēmuši nepilsoņu pases, vairākumam (60%) nepilsoņu ir negatīva nostādne pret šo dokumentu, vienlaicīgi viņi arī atzīst, ka nepilsoņu pase ikdienā pārāk netraucē. Savukārt, vairāk kā puse pilsoņu uzskata, ka nepilsoņa pase ir līdzvērtīgs dokuments pilsoņa pasei.

- Salīdzinot to problēmu loku, ar kurām saskārušies gan pilsoņi gan nepilsoņi, redzams, ka līdzīgas problēmas ir bijušas gan vieniem, gan otriem, neatkarīgi no pilsoniskā statusa. Nepilsoņiem biežāk ir bijušas problēmas atrast darbu (30% nepilsoņu, 26% pilsoņu), tai pašā laikā katrs trešais no pilsoņiem krieviem minējis, ka viņam ir bijušas grūtības atrast darbu. Tātad pilsoniskais statuss nav galvenais cēlonis grūtībām atrast darbu. Noskaidrojot valodas zināšanas, izrādās, ka tieši tiem, kas nezina, vāji zina latviešu valodu, Latvijā ir visgrūtāk atrast darbu.

- Nepilsoņu atbildēs ir jūtama nespēja individuāli risināt ar pilsonības ieguvu saistītos jautājumus, skaidri definēt savu nostāju, kā arī nekonkrētība vēlmju izpaušmē, kas zināmā mērā ir skaidrojama kā padomju režīma sekas un ir pārejas sabiedrības pazīme (to pašu varētu attiecināt arī uz pilsoņiem citu problēmu risināšanā). Tai pašā laikā tas paver ceļu manipulācijai ar šo iedzīvotāju grupu, veidojot negatīvu nostāju pret pilsonības jautājumu un naturalizācijas procedūru.

- Fokusa grupu diskusijās nereti izskanēja doma par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) un Naturalizācijas pārvaldes (NP) darbinieku nelaiptu izturēšanos pret klientiem. Aptaujas dati liecina, ka divas trešdaļas no tiem, kas apmeklējuši PMLP un NP, ierēdņu attieksmi vērtē pozitīvi. Kā negatīvu ierēdņu attieksmi biežāk vērtē tie, kas nepārvalda latviešu valodu: no tiem, kas latviski nespēj sazināties, 14% minējuši, ka attieksme pret viņiem ir bijusi ļoti negatīva, bet no tiem, kas latviski runā brīvi, - tikai 5%. 93% nepilsoņu pēdējo divu gadu laikā nav bijusi saskarsme ar NP, 67% nav bijusi saskarsme ar PMLP.

- Runājot par esošā Pilsonības likuma izmaiņšanu, būtiski atšķiras pilsoņu un nepilsoņu viedokļi. 69% nepilsoņu un 28% pilsoņu uzskata, ka esošais Pilsonības likums būtu jāmaina. No tiem, kas vēlas izmaiņas Pilsonības likumā, 15% pilsoņu atbalsta viedokli, ka prasībām pret pretendentiem uz pilsonību vajadzētu būt stingrākām. Vairāk ir tādu, kas uzskata, ka pilsonības iegūšanas kārtību varētu vienkāršot, īpaši tas attiecas uz Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām ($\frac{1}{3}$ pilsoņu, $\frac{2}{3}$ nepilsoņu). Latviešu valodas pārbaudījuma vienkāršošanu atbalsta ($\frac{1}{5}$ pilsoņu, vairāk kā puse nepilsoņu), vecuma kvotu atcelšanu atbalsta $\frac{1}{4}$ pilsoņu un $\frac{2}{3}$ nepilsoņu.

- Pilsoņu viedokļi par pilsonības piešķiršanas kārtību atšķiras, jo daļa pilsoņu atbalsta tā vienkāršošanu, bet otra daļa iestājas pret to. Gados vecākie pilsoņi aizstāv stingrākus kritērijus jautājumā par to, kam ir tiesības uz Latvijas pilsonību, viņi biežāk iestājas par to, ka tiesības uz pilsonību ir tikai tiem, kas paši un kuru vecāki ir bijuši pilsoņi līdz 1940. gadam (54%). Savukārt, jaunieši pilsoņi biežāk aizstāv viedokli, ka pilsonība piešķirama visiem, kas dzimuši Latvijā (34%), viņi biežāk atbalsta arī citus atvieglojumus pilsonības iegūšanā. Šie dati liecina par latentu konfliktu starp paaudzēm, arī pilsoņu vidū, jo jaunākās paaudzes pilsoņi iestājas par mazāk stingrām prasībām nepilsoņiem naturalizējoties, salīdzinot ar vidējo un vecāko paaudzi.

- Gan pilsoņi, gan nepilsoņi atbalsta viedokli, ka *pirmām kārtām pilsonība būtu piešķirama bērniem, kas dzimuši Latvijā*, to atbalsta 82% no pilsoņiem ("pilnībā piekrīt" 51%, "drīzāk piekrīt" - 31%; no tiem - 77% ir latvieši pilsoņi, 94% - krievi pilsoņi), no nepilsoņiem to atbalsta 95% ("pilnībā piekrīt" 83%, "drīzāk piekrīt" - 12%). Vienlaicīgi izmaiņas pilsonības likumā par nepieciešamām uzskata tikai 28% pilsoņu, kas liecina, ka pilsonības piešķiršana bērniem, dzimušiem pēc LR neatkarības atgūšanas, netiek saistīta ar izmaiņām pilsonības likumā. Vairums pilsoņu (74%) un nepilsoņu (94%) atbalsta arī viedokli, ka *jaukto ģimeņu locekļiem, kur vienam no laulātajiem ir pilsonība, bet otram - nav, būtu piešķirama pilsonība*. Līdzīgi kā citos gadījumos latviešu pilsoņu vidū (atbalsta - 72%) šāds viedoklis ir mazāk populārs nekā pilsoņu krievu vidū (atbalsta - 87%).

- Pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka masu saziņas līdzekļi ir svarīgs potenciāls Latvijas sabiedrības integrēšanai, jo vairāki sabiedriskie saziņas līdzekļi savās auditorijās apvieno dažādu tautību cilvēkus. Pirmkārt, TV programmas, dažas vairāk un dažas mazāk, apvieno savās auditorijās dažādu tautību un pilsoniskā statusa cilvēkus; otrkārt, dažādība vērojama arī radio programmu auditorijās, jo radio bieži vien izvēlas saskaņā ar muzikālo gaumi nevis valodu, taču radio ir mazāk populārs masu saziņas līdzeklis, sevišķi gados vecāku nepilsoņu vidū; treškārt, arī lielākie latviešu preses izdevumi ("Diena" un "Lauku Avīze") pakāpeniski piesaista savās auditorijās nelatviešus, jo svarīgāk tas ir tāpēc, ka preses izdevumi saista vismotivētāko auditoriju: par preses izdevumiem jāmaksā, to lasīšana prasa zināmu inteliģences pakāpi.

- Raksturojot Latvijas iedzīvotāju atbalstu politiskajām ideoloģijām, jāuzsver, ka daudziem Latvijas iedzīvotājiem vēl visai nepilnīga ir politisko ideoloģiju izpratne, politiskie uzskati nereti ir pretrunīgi, taču redzam, ka pakāpeniski tie veidojas.

Pašnovērtējumā iedzīvotājiem, sevišķi latviešiem, ir tendence nedaudz vairāk uzsvērt labējo orientāciju, nekā to apliecina viņu uzskati noteiktos jautājumos: par valsts vai privātīpašumu, par indivīda vai valsts atbildību par iedzīvotāju labklājību u.c. Dati liecina, ka nepilsoņu vidū vairāk izplatīta kreisā orientācija, salīdzinot ar pilsoņiem.

- Salīdzinot atbalstu ideoloģijām un politisko izvēli, redzams, ka pilsoņu vidū raksturīga neatbilstība starp vienu un otru: kaut arī lielai daļai tuvāka šķiet sociāldemokrātiska ideoloģija, politiskā izvēle notiek par labu partijām ar konservatīvu ideoloģiju. Nepilsoņi ir vairāk kreisi orientēti gan pēc ideoloģiju atbalsta, gan arī pēc "iedomātās politiskās izveles" (par kuru partiju Jūs balsotu...?), kas iespējams daļēji ir tādēļ, ka tieši kreisās partijas vairāk pretendē uz nepilsoņu interešu aizstāvību.

- Jāuzsver, ka politiskā izvēle ir viens no tiem jautājumiem, kurā pilsoņu un nepilsoņu nostāja ir krasi atšķirīga. Vairums gadījumos partiju atbalstītāju vidū ievērojami dominē viena vai otra iedzīvotāju grupa (latvieši, nelatvieši). Raksturīgi, ka pret partijām, kuras atbalsta pārsvarā viena iedzīvotāju grupa, ir krasi negatīva nostāja otrai iedzīvotāju grupai. Tā pret "Līdztiesību", Krievu pilsoņu partiju, Latvijas Sociālistisko partiju, kuras pārsvarā atbalsta nelatvieši, ir negatīva nostāja no latviešu puses, savukārt, pret apvienību "Tēvzemei un Brīvībai un LNNK", kuru pārsvarā atbalsta latvieši, negatīva nostāja ir nelatviešiem.

- Latvijas iedzīvotāju iesaistīšanās sabiedriskajā dzīvē ir visai vāja, trīs ceturtdaļas pilsoņu un 90% nepilsoņu nav nevienas sabiedriskas organizācijas biedri. Tas nozīmē, ka pamatā cilvēki kontaktējas ar ģimenes locekļiem, draugiem, kolēģiem, bet viņi neveido jaunus sociālo kontaktu tīklus, kas paplašinātu viņu saikni ar citiem cilvēkiem, sekmētu viņu integrāciju Latvijas sabiedrībā. Populārākās sabiedriskās organizācijas Latvijā ir arodbiedrības (12% pilsoņi, 5% nepilsoņi), reliģiskās organizācijas, baznīcu draudzes (6% pilsoņi, 2% nepilsoņi), sporta, atpūtas organizācijas (4% pilsoņi, 1% nepilsoņi).

- Latvijas iedzīvotāji, gan pilsoņi, gan nepilsoņi, vairāk uzticas institūcijām, kuru uzdevums ir informēt un izglītēt sabiedrību, bet ievērojami mazāk varas iestādēm (Saeimai uzticas 21% pilsoņu un nepilsoņu, Ministru kabinetam - 26% pilsoņu un 22% nepilsoņu) un politiskajām partijām (ap 10%). Vairums gadījumos pilsoņi, salīdzinot ar nepilsoņiem, pauduši lielāku uzticēšanos institūcijām, izņēmums ir policija un tiesu sistēma. Šie dati liecina par ierindas cilvēku un valsts atsvešinātību, tas sekmē negatīvas attieksmes veidošanos pret naturalizācijas procedūru, piedod tai emocionālas neapmierinātības gaisotni. Par Valsts cilvēktiesību biroju, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, Naturalizācijas pārvaldi gandrīz katrs otrais pilsonis un ap 40% nepilsoņu nav spējuši sniegt konkrētu atbildi, acīmredzot, viņi vāji vai nemaz nav informēti par minētajām organizācijām.

- Politiskā uzticēšanās un ticība savas politiskās ietekmes iespējām ir būtiski sabiedrības integrācijas rādītāji. Redzam, ka Latvijā, līdzīgi tas ir arī citās Baltijas valstīs¹, raksturīga ir izteikta distance starp masām un augstākajām varas struktūrām. Cilvēki jūtas atsvešināti no varas struktūrām, tas arī mazina ticību tām, ierobežo kontaktus starp sabiedrību un līderiem. Ir izveidojušies kontaktu tīkli gan "augšējā", t.i., varas, gan "apakšējā", t.i., ierindas cilvēku līmenī, taču ļoti vājas ir saites, kas savienotu abus līmeņus. Īstenībā varas struktūras un iedzīvotāju kopums veido it kā smilšu pulksteņa veidolu: ir paplašinājums augšā un apakšā, bet savienojums vidū ir tik tikko manāms. Tas praktiski izslēdz ietekmes iespējas "no

¹ Rose R., Vilmorus/ Baltic Data House & Saar Poll. New Baltic Barometer III: A Survey Study, University of Strathclyde, Glasgow, 1997 .

apakšas”, mazinot “augšu” atbildību pret iedzīvotājiem. Tā ir vāji attīstītas pilsoniskās sabiedrības pazīme.

- Latvijas sabiedrībai raksturīgi, ka vairākums tās iedzīvotāju strikti iestājas par materiālajām vērtībām, mazāku nozīmi piešķirot sociālajām, estētiskajām vērtībām, līdzīgi uzskati ir pilsoņu un nepilsoņu vidū. Tas ir saprotami, jo izriet no sabiedrības zemā labklājības līmeņa. Taču svarīgi ir uzsvērt, ka kopīgas vērtības ir sabiedrību stabilizējošs faktors. Līdzīgi kā valstīs ar augstāku dzīves līmeni, arī Latvijā jaunā paaudze lielāku nozīmi piešķir tādām sociālajām vērtībām kā: līdzdalība valsts lēmumu pieņemšanā, līdzdalība problēmu risināšanā darbā un dzīvesvietā, virzība uz humānāku sabiedrību, vārda brīvība. Tas nozīmē, ka tās ir vērtības, kas Latvijas sabiedrību nākotnē varētu vienot ievērojami spēcīgāk, salīdzinot ar pašreizējo situāciju. Taču svarīgi šo procesu ir apzināt un virzīt.

- Katrs trešais nepilsonis uzskata, ka grūtāk pildāmais pilsoņa pienākums pret valsti ir valsts valodas apguve. Nepilsoņu vidū aptuveni 20% atzīst, ka latviešu valodu nezina vispār, bet 40% savas valodas zināšanas vērtē kā ļoti sliktas. Salīdzinoši sliktākas latviešu valodas zināšanas ir vecākiem cilvēkiem nekā jauniešiem. Savas latviešu valodas zināšanas uzlabot vēlētos 73% nepilsoņu un 60% pilsoņu no tiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu. Vēlme apgūt latviešu valodu pamatojas ikdienas nepieciešamībā, jo vairāk kā puse nepilsoņu, kam dzimtā valoda nav latviešu, uzskata savas valodas zināšanas par nepietiekamām, lai kārtotu ikdienas darījumus un pildītu darba pienākumus. Jāatzīmē, ka latviešu valodas zināšanu zemais līmenis sabiedrībā ir viens no galvenajiem faktoriem, kas kavē tās integrāciju.

- Lielākā Latvijas iedzīvotāju daļa (vairāk kā 90%) - gan pilsoņi, gan nepilsoņi - uzskata, ka Latvijas iedzīvotājiem ir brīvi jāpārziņina latviešu valoda. Taču tajā pašā laikā 79% nepilsoņu atbalsta krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu.

- Latviešiem raksturīgi, ka viņi izjūt lielāku distanci pret citu grupu cilvēkiem, salīdzinot ar citu tautību pārstāvjiem Latvijā. Tā ir īpatnība, kas izriet no latviešu un citu tautību atšķirīgajām sociālās distancēs izjūtām. Latviešu piesardzību attiecībā pret citu tautību piederīgajiem varētu skaidrot arī ar etniskās identitātes apdraudētības sajūtu, kas latviešu vidū joprojām vēl ir saglabājusies no padomju režīma laikiem (28% latviešu jūt bažas, ka varētu zaudēt etnisko identitāti). Taču jāuzsver, ka jaunākās paaudzes piederīgie un cilvēki ar augstāko izglītību ir vairāk “atvērti” tuviem kontaktiem ar dažādu tautību cilvēkiem.

- Kaut arī pastāv atšķirīga distancēs izjūta starp latviešiem un nelatviešiem, jāuzsver, ka ikdienā pastāv dažāda veida kontakti starp latviešiem un citu tautību piederīgajiem: vairāk kā katrā desmitajā latviešu ģimenē kāds ģimenes loceklis ir krievu vai citas tautības piederīgais, gandrīz katrā otrā latviešu ģimenē ir citu tautību radnieki. Ap 90% latviešu draugu un paziņu lokā ir citu tautību piederīgie. Šie dati liecina, ka starp latviešiem un citu tautību piederīgajiem pastāv dažāda veida kontakti, tāpēc nepamatoti būtu apgalvot, ka pastāv divas noslēgtas kopienas. Taču jāuzsver, ka saskarsmē ar citu tautību pārstāvjiem pamatā tiek lietota krievu valoda. Tā, piemēram, no tiem nepilsoņiem, kam starp darba kolēģiem ir latvieši, galvenokārt, latviski darbā runā tikai 6%, 17% - vairāk latviski nekā krieviski, bet 76% darbā runā vairāk vai, galvenokārt, krievu valodā. Kopumā, ievērojot pilsoņu un nepilsoņu atšķirīgo attieksmi pret latviešu valodu, piederības sajūtu Latvijai un latviešu valodas zināšanas, var teikt, ka pastāv vairāki divkopienu valsts veidošanos veicinoši apstākļi.

- Lielāko sabiedrības daļu vieno kopējas vērtības: sabiedrības labklājības celšana, drošība, kas ir sabiedrību stabilizējošs faktors. Jaunāko paaudzi vieno lielākas nozīmes piešķiršana sociālajām vērtībām: līdzdalībai valsts lēmumu pieņemšanā, līdzdalībai problēmu risināšanā darbā un dzīvesvietā, virzībai uz

humānāku sabiedrību, vārda brīvībai. Tas ir pozitīvs rādītājs ceļā uz integrētas pilsoniskās sabiedrības veidošanos.

Latvijas iedzīvotāju aptaujas rezultāti

Latvijas iedzīvotāju pilsoniskais statuss

Kā zināms no statistikas, Latvijā pilsoņi veido 72% no iedzīvotāju kopskaita. Pētījuma projekta stadijā izvirzījās jautājums, ka lietderīgi būtu noskaidrot to pilsoņu daudzumu, kas, būdami Latvijas pilsoņi, vienlaicīgi ir arī kādas citas valsts pilsoņi. 95% no Latvijas pilsoņiem uz šo jautājumu atbildēja noliedzoši, ap 0,4% atzinuši, ka ir citas valsts pilsoņi, bet nepilni 5% uz šo jautājumu nav snieguši atbildi. Tātad pavisam drošu atbildi uz izvirzīto jautājumu nevaram sniegt. 97% no pilsoņiem ir Latvijas pilsoņu pases, 2% aptaujas laikā vēl bija saglabājušās bijušās Padomju Savienības pases, 1% snieguši citu atbildi uz šo jautājumu.

No tiem, kas dzīvo Latvijā, bet nav tās pilsoņi, pie nepilsoņiem sevi pieskaitījuši 97%, nedaudz vairāk kā 2% ir ārzemnieki ar pastāvīgu vai termiņa uzturēšanās atļauju, nepilns procents atzinuši, ka viņiem nav oficiāla juridiskā statusa.

No tiem, kas nav Latvijas pilsoņi, 93% izteikušies, ka viņi nav arī citas valsts pilsoņi. Nepilni 5% atzinuši, ka viņi ir citas valsts pilsoņi (Krievijas Federācijas un citu valstu pilsoņi), 2% nav snieguši atbildi.

No tiem, kam pašlaik nav Latvijas pilsonības un kas arī nevēlas to iegūt (aptuveni katrs piektais no Latvijā dzīvojošajiem nepilsoņiem), 80% izteikušies, ka nevēlas iegūt nevienas valsts pilsonību, 4% vēlas iegūt Krievijas Federācijas pilsonību, 2% kādas citas bijušās PSRS republikas pilsonību, 2% kādas Rietumeiropas valsts pilsonību, pārējie (12%) vēlas kļūt par kādas citas valsts pilsoņiem.

Latvijas pilsoņu un nepilsoņu sociāli demogrāfiskais raksturojums

Pilsoņu vidū ir 80% latviešu, 15% krievu un 5% citām tautībām piederīgie. Savukārt, no nepilsoņiem 67% ir krievi, 12% - baltkrievi, 10% - ukraiņi, 3% - poļi, 3% - lietuvieši, 4% - citu tautību pārstāvji (1.zīm.). (Pēc LR Statistikas komitejas datiem 1997. gadā 78.2% no pilsoņiem bija latvieši, 16.3% krievi, bet starp nepilsoņiem - 1.6% bija latvieši, 66% - krievi, 12% - baltkrievi, 9% - ukraiņi¹).

Pilsoņu vidū vairāk pārstāvētas vecuma grupas no 15-40 gadiem un tie, kas vecāki par 60. Nepilsoņu grupā gandrīz katrs ceturtais (24%) ir vecāks par 60 gadiem. Savukārt, jauniešu grupas īpatsvars nepilsoņu vidū ir mazāks nekā pilsoņu vidū (26% pilsoņu, 18% nepilsoņu) (2.zīm.).

¹ Latvija. Pārskats par tautas attīstību. 1997., 49. lpp.

Nodarbinātības struktūra pilsoņu un nepilsoņu vidū ir līdzīga, zīmīgākā atšķirība, ka pilsoņu vidū ir vairāk ierindas darbinieku, ierēdņu, kalpotāju (no pilsoņiem 19%, no nepilsoņiem 12%). Līdzīgs skaits nepilsoņu ir nekvalificēta darba strādnieki (19% pilsoņu un 21% nepilsoņu). Līdzīga ir arī pilsoņu un nepilsoņu nodarbinātība valsts (no pilsoņiem 48%, no nepilsoņiem 46%) un privātajā sektorā (no pilsoņiem 45%, no nepilsoņiem 46%). Kopš Latvijas neatkarības 24% no pilsoņiem un 26% no nepilsoņiem kādu laiku ir bijuši bezdarbnieki. (*New Baltic Barometer* pētījumi ļauj precizēt, ka pēdējo gadu laikā bezdarbnieku vairāk ir nepilsoņu vidū¹).

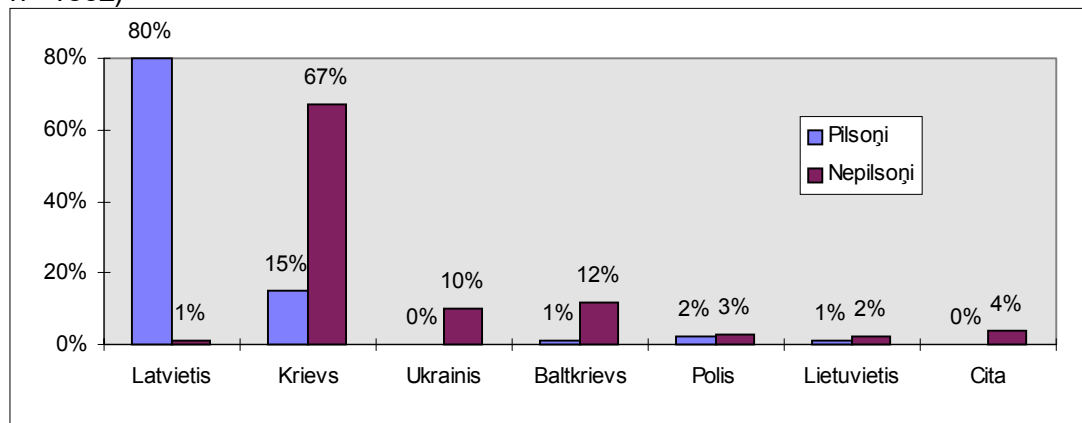
Nav statistiski nozīmīgu atšķirību starp pilsoņiem un nepilsoņiem, skatot to izdevumus uz vienu ģimenes locekli mēnesī. Taču subjektīvi vairāk apmierināti ar savu materiālo stāvokli ir pilsoņi, viņi arī optimistiskāk raugās uz materiālā stāvokļa uzlabošanos nākotnē. Līdzīgi tas ir arī attiecībā par Latvijas ekonomisko stāvokli kopumā: pilsoņu vidū tā vērtējums ir augstāks, optimistiskāka ir arī viņu sniegtā Latvijas ekonomiskās attīstības prognoze, salīdzinot ar nepilsoņiem.

Ievērojami atšķiras pilsoņu un nepilsoņu dzīves vietas: katrs otrais nepilsonis dzīvo Rīgā, bet no pilsoņiem mazāk kā katrs piektais. Savukārt, laukos dzīvo tikai ap 16% nepilsoņu, bet no pilsoņiem - 43% (5.zīm.).

Izglītības līmenis pilsoņu un nepilsoņu vidū ir līdzīgs.

1.zīm. Tautība.

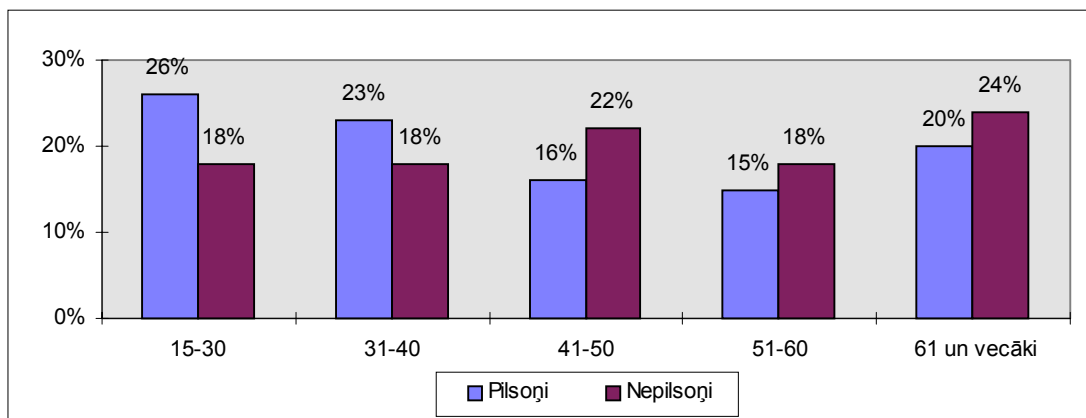
Kāda ir Jūsu tautība? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

2.zīm. Vecums

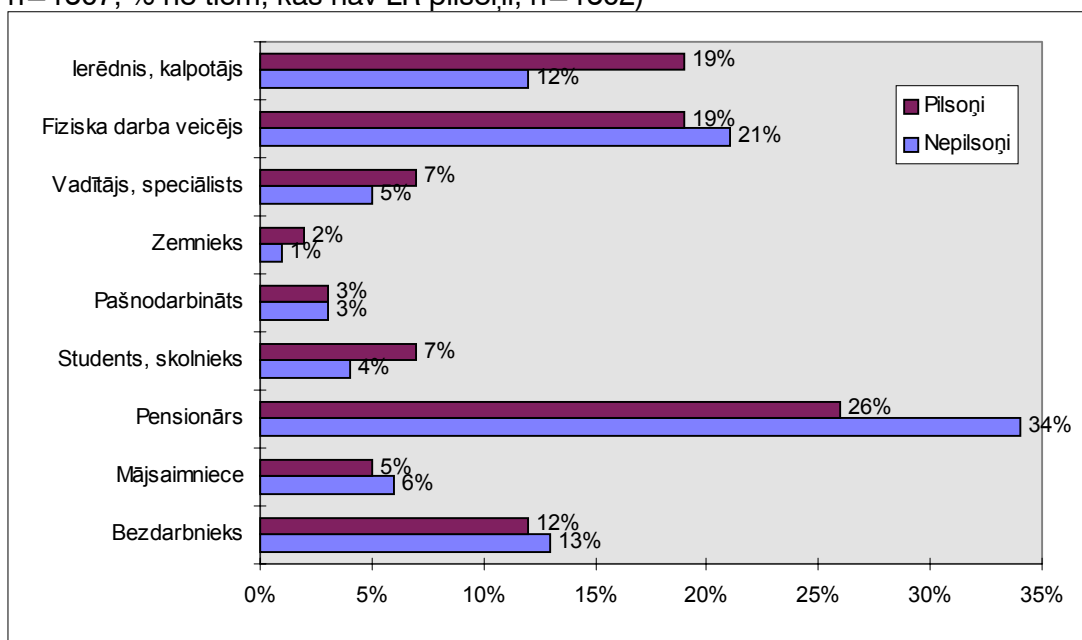
Kāds ir Jūsu vecums? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

¹ Rose R., Vilmorus/ Baltic Data House & Saar Poll. *New Baltic Barometer III: A Survey Study*, University of Strathclyde, Glasgow, 1997 .

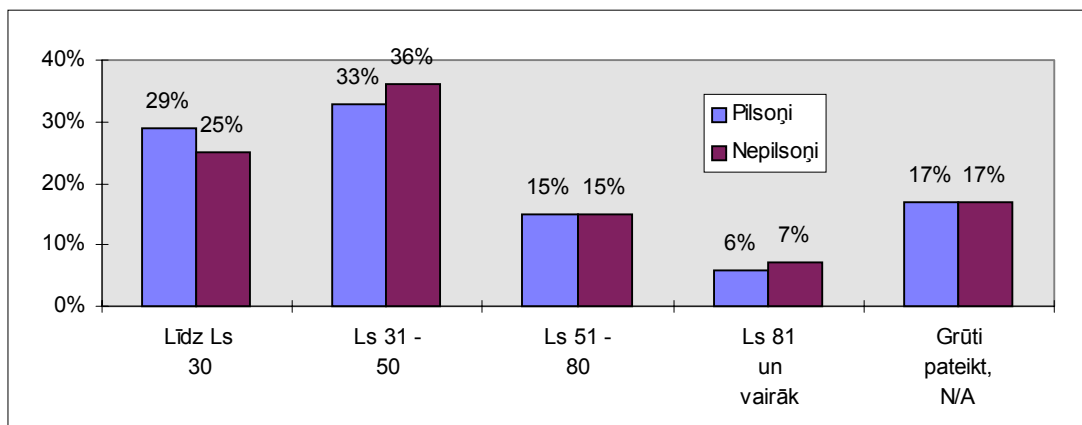
3.zīm. Nodarbinātība

Kāda pašreiz ir Jūsu galvenā nodarbošanās jeb statuss? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

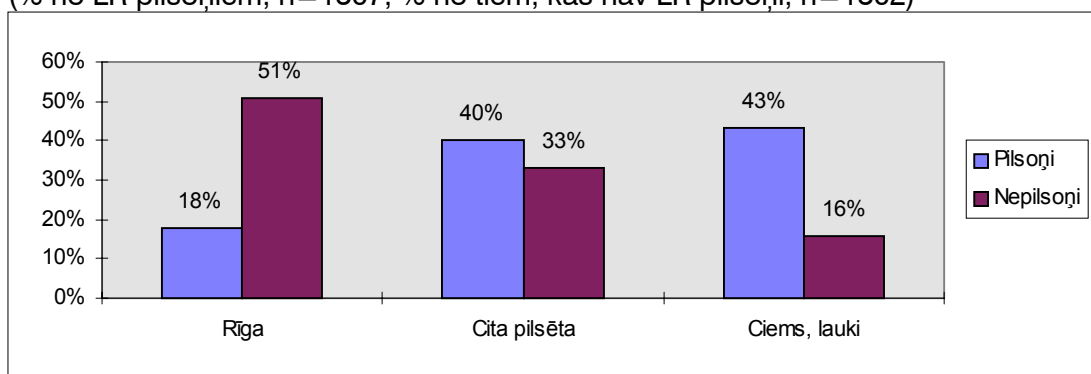
4.zīm. Izdevumi

Kādi pagājušajā mēnesī bija Jūsu ģimenes izdevumi uz vienu cilvēku ģimenē, ņemot vērā visus izdevumus - ikdienas pārtikas pirkumus, komunālos un īres maksājumus, citus pirkumus utt.? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

5.zīm. Dzīves vieta

(% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par nepilsoņa statusu

Runājot par nepilsoņu statusu, dažos tā aspektos vērojama zināma vienprātība starp pilsoņiem un nepilsoņiem, bet citos uzskati ir krasi atšķirīgi.

Vairumā gadījumu gan pilsoņi, gan nepilsoņi atbalsta viedokli, ka sadzīvē nav nekādu atšķirību starp pilsoni un nepilsoni, šādu viedokli atbalsta 83% pilsoņu un 74% nepilsoņu. Abas aplūkojamās grupas atzīst, ka nepilsoņiem ir vieglāk aizbraukt uz Krieviju (pilsoņi 77%, nepilsoņi 71%), kā arī uzskata, ka nepilsoņu pušiem ir lielākas priekšrocības, jo viņiem nav jādien Latvijas armijā (pilsoņi 72%, nepilsoņi 62%). (Par braucienu biežumu uz Krieviju sk. nodaļā *Migrācija*)

Atšķirības attiecībā pret nepilsoņa statusu pamatā izpaužas tā psiholoģiskajā uztverē: nepilsoņi uzsver, ka būt nepilsonim Latvijā “nozīmē izjust psiholoģisku nedrošību par savu statusu un rītdienu” (73% nepilsoņu, 43% pilsoņu), tas “nozīmē izjust pazemojumu” (47% nepilsoņu, 17% pilsoņu). Šos aspektus biežāk uzsver nepilsoņi ar lielākiem ienākumiem, augstāku izglītības līmeni, rīdzinieki.

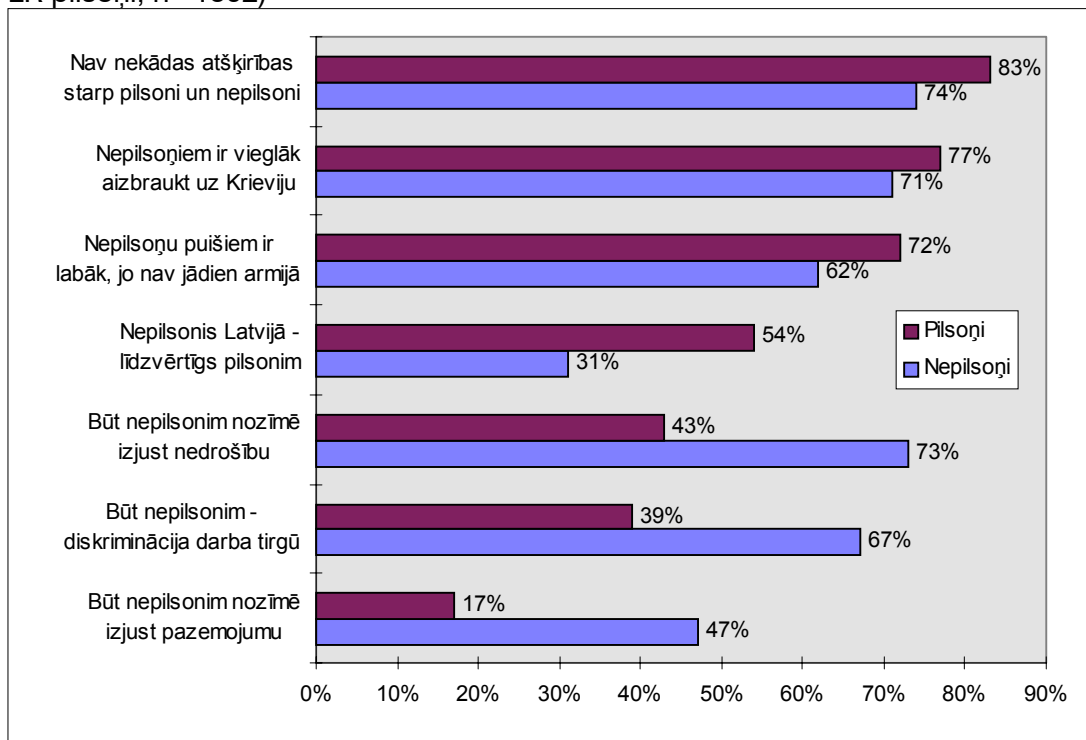
Savukārt, pilsoņi biežāk uzsver, ka nepilsonis Latvijā jūtas līdzvērtīgi pilsonim (pilsoņi 54%, nepilsoņi 31%). Nepilsoņa statusu kā līdzvērtīgu pilsoņa statusam biežāk uzsver nepilsoņi, kam mazāki ienākumi, zemāks izglītības līmenis, laucinieki.

Divas trešdaļas nepilsoņu (67%) uzskata, ka “būt nepilsonim nozīmē justies diskriminētam darba tirgū”, no pilsoņiem šādu viedokli atbalsta 39%.

Taču jāuzsver, ka iespējas darba tirgū ietekmē arī latviešu valodas zināšanas: trešā daļa no tiem, kam latviešu valodas zināšanas ir ļoti vājas, izteikušies, ka “jūtas diskriminēti darba tirgū”, bet no tiem, kas brīvi runā latviski - katrs piektais.

6.zīm. Attieksme pret nepilsoņa statusu

Es Jums nolasišu vairākus apgalvojumus. Pasakiet, lūdzu, vai Jūs tiem pilnīgi piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat. Apkopotas atbildes: "pilnīgi piekrīt" un "drīzāk piekrīt" (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Problēmas, ar kurām saskārušies pilsoņi un nepilsoņi

Visbiežāk kā pilsoņi, tā nepilsoņi ir saskārušies ar problēmu atrast darbu: to min 26% no pilsoņiem (24% no latviešiem un 37% no krieviem) un 30% no nepilsoņiem.

Problēmas atrast darbu biežāk min nepilsoņi ar vidējo izglītību, laucinieki.

Otra biežāk minētā problēma līdzīgi skārusi gan pilsoņus, gan nepilsoņus: 16% pilsoņu (kā krievi, tā latvieši) minējuši grūtības nokārtot dažādus dokumentus, no nepilsoņiem ar šādu problēmu sastapušies 18%. Biežāk šādas problēmas ir bijušas turīgākajiem nepilsoņiem (27%), kā arī nepilsoņiem ar augstāko izglītību (25%).

Arī kontaktos ar valsts vai pašvaldību iestāžu darbiniekiem problēmas vienlīdz bieži ir bijušas kā pilsoņiem (12%, latviešiem un krieviem līdzīgi), tā nepilsoņiem (13%).

Nedaudz biežāk nepilsoņiem ir bijušas problēmas ar zemes, citu īpašumu iegādi (9%), un problēmas, kas saistītas ar izceļošanu (8%); pilsoņiem šādas problēmas bijušas retāk (zemes iegāde 5%, izceļošana 3%).

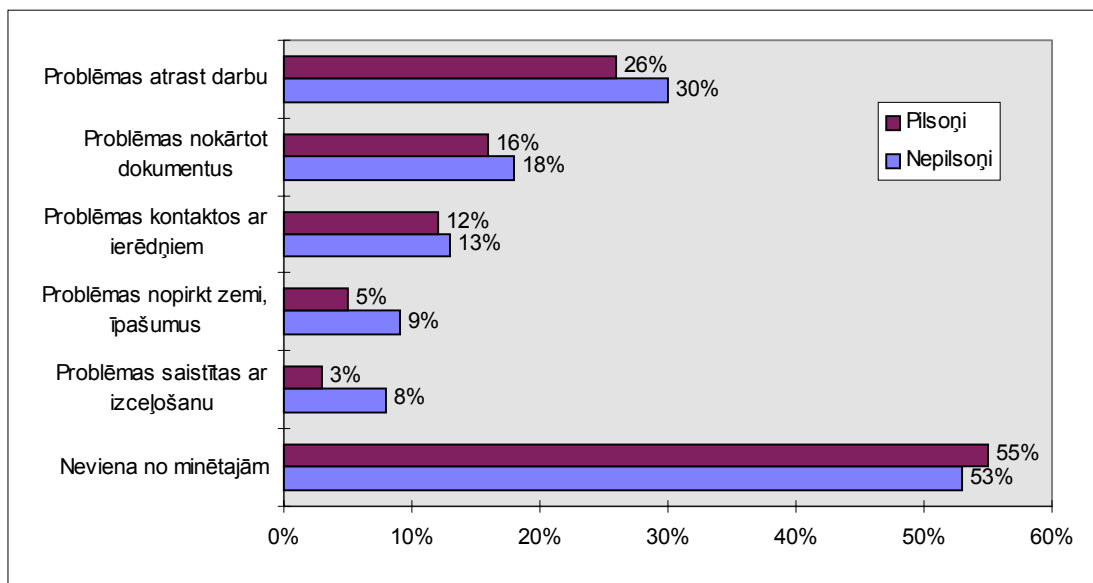
Ne ar vienu no minētajām problēmām nav saskārušies 55% no pilsoņiem un 53% no nepilsoņiem (7.zīm.).

Uz jautājumu, kuras no aplūkotajām problēmām bija saistītas ar nepilsoņa statusu, visbiežāk minētas grūtības atrast darbu (19%), 13% minējuši grūtības nokārtot dažādus dokumentus, 9% - nopirkt zemi, citus īpašumus, 9% - kontaktos ar valsts vai pašvaldību iestāžu darbiniekiem, 8% - problēmas, kas saistītas ar izceļošanu (8.zīm.).

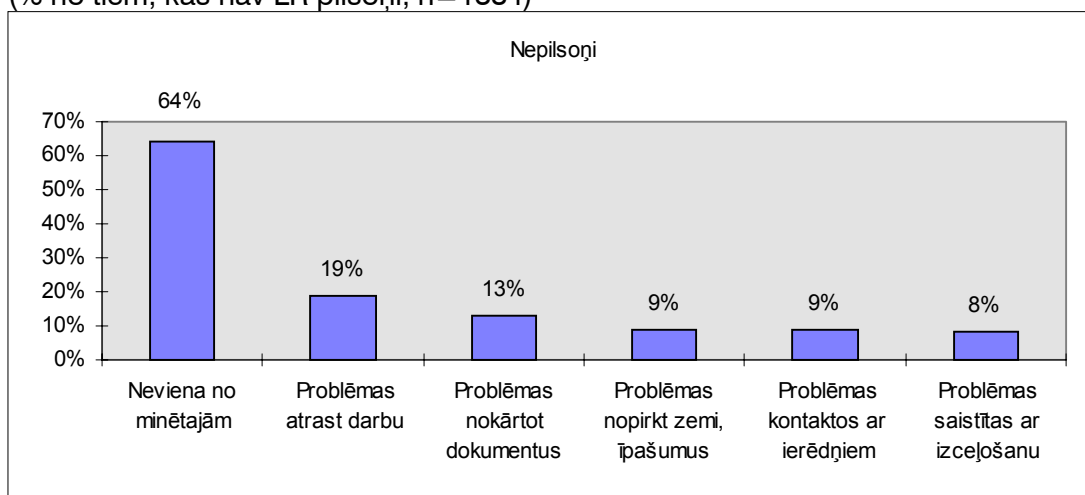
Salīdzinot to problēmu loku, ar kurām saskārušies gan pilsoņi, gan nepilsoņi, redzams, ka līdzīgas problēmas ir bijušas gan vieniem, gan otriem: ja, piemēram, nepilsoņiem biežāk ir bijušas problēmas atrast darbu, tad, salīdzinot latviešus un krievus pilsoņus, redzam, ka pilsonības statuss pārliecinoši neizskaidro problēmas atrast darbu, jo katrs trešais no krieviem pilsoņiem minējis, ka viņam ir bijušas grūtības atrast darbu. Noskaidrojot valodas zināšanas, izrādās, ka tieši tiem, kas nezina vai vāji zina latviešu valodu, visbiežāk ir grūtības atrast darbu.

7.zīm. Ikdienas problēmas

Ar kuru no sekojošajām problēmām Jūs esat saskāries ikdienā pēdējā gada laikā?
(% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1482)

8.zīm. Ikdienas problēmas, saistītas ar nepilsoņa statusu
Kuras no iepriekš atzīmētajām problēmām bija saistītas ar Jūsu nepilsoņa statusu?
 (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1384)

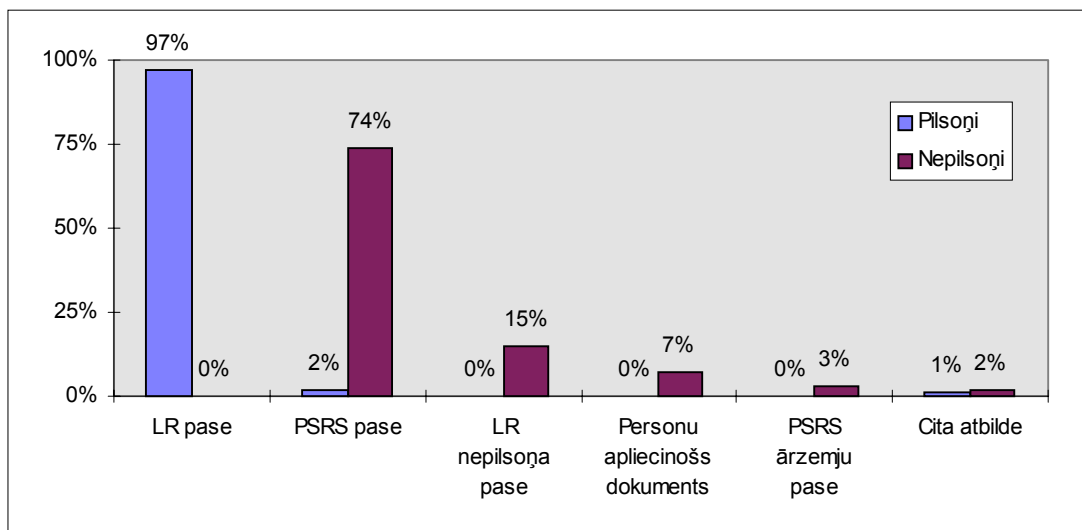

Juridisko statusu apliecināošs dokuments

No pilsoņiem 97% ir Latvijas Republikas pase, 2% vēl joprojām ir Padomju Savienības pase (1% - cita atbilde). No tiem, kas nav Latvijas pilsoņi, tikai 15% ir Latvijas nepilsoņu pase, 74% ir Padomju Savienības pase, 7% - personu apliecināošs dokuments "brūnā pase", 3% - PSRS ārzemju pase (9.zīm.).

9.zīm. Pilsonisko statusu apliecināošie dokumenti

Kāds pilsoniskā statusa apliecināošs dokuments Jums ir? (% no LR pilsoņiem, n=1474; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1495)

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par nepilsoņu pasi

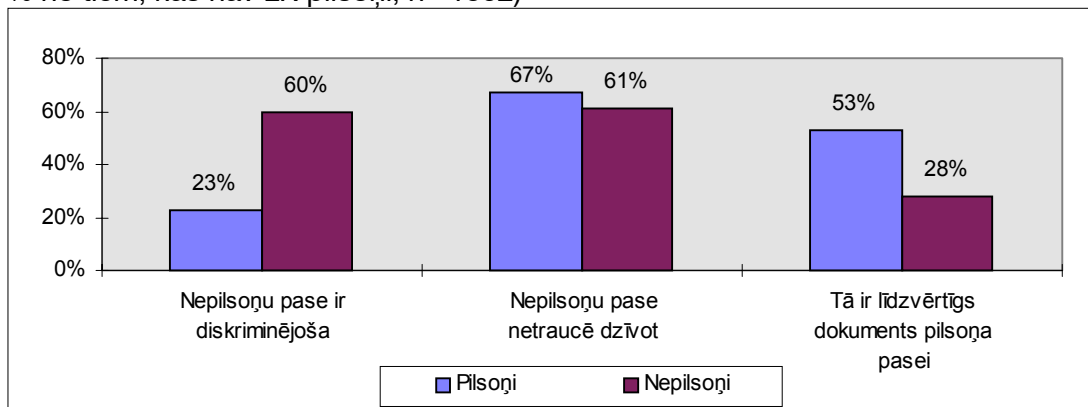
Kā jau zināms no iepriekš minētā, 15% no nepilsoņiem ir ieguvuši pasi, kas apstiprina viņa nepilsoņa statusu Latvijā. Fokusa grupās nereti izskanēja viedoklis, ka šis dokuments ir diskriminējošs, nav pielīdzināms pilsoņa pasei.

Aptaujas rezultāti *liecina*, ka pilsoņu un nepilsoņu viedokļi šai jautājumā būtiski atšķiras: no pilsoņiem par diskriminējošu to uzskata 23% (latvieši 18%, krievi 45%), bet no nepilsoņiem - 60%. No otras puses, katrs otrais pilsonis uzskata, ka nepilsoņa pase ir līdzvērtīgs dokuments pilsoņa pasei (latvieši 56%, krievi 41%), bet no nepilsoņiem šādu viedokli atbalsta tikai 28%. No nepilsoņiem apgalvojumu par nepilsoņu pasi kā par līdzvērtīgu dokumentu pilsoņa pasei biežāk atbalsta trūcīgākie, cilvēki ar zemāku izglītības līmeni. 67% pilsoņi un 61% nepilsoņu uzskata, ka nepilsoņa pase netraucē dzīvot. Redzams, ka kopumā nepilsoņu vidū pret šo pasi ir vairāk negatīva attieksme (10.zīm.).

10.zīm. Attieksme pret nepilsoņa pasi

Lūdzu, izsaki savu attieksmi pret sekojošiem apgalvojumiem. Vai Jūs tiem pilnīgi piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat?

Apkopotas atbildes: "pilnīgi piekrīt" un "drīzāk piekrīt". (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāji par tiesībām un pienākumiem pret valsti

Attieksme pret iedzīvotāju pienākumiem un tiesībām (atsevišķi netika izdalītas tās tiesības un pienākumi, kas attiecas tikai uz pilsoņiem, jo jautājuma uzdevums bija noskaidrot iedzīvotāju *attieksmi* pret plašāku tiesību un pienākumu loku, salīdzināt pilsoņu un nepilsoņu attieksmi pret to) ir viens no indikatoriem, kas raksturo iedzīvotāju pilsonisko apziņu. Pieņemot, ka daļa no nepilsoņiem nākotnē varētu iegūt Latvijas pilsonību, svarīgi noskaidrot arī viņu attieksmi arī pret tiesībām un pienākumiem, kas attiecas tikai uz pilsoņiem.

Pilsoņu un nepilsoņu viedokļi ir līdzīgi jautājumā par valsts likumu ievērošanu- par to, ka tie jāievēro *vienmēr* iestājas attiecīgi 81% un 83%. Arī par nodokļu maksāšanu viedokļi ir līdzīgi: gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū 70% uzskata, ka tie jāmaksā vienmēr. Par mazāk nozīmīgu pienākumu Latvijas iedzīvotāji uzskata nepieciešamību sekot līdzī politiskajiem notikumiem (attiecīgi 40% un 35%) (11.zīm.).

Attiecībā pret citiem pienākumiem pilsoņu un nepilsoņu viedokļi atšķiras: pilsoņi lielāku nozīmību, salīdzinot ar nepilsoņiem, piešķir tādiem pienākumiem kā valsts valodas zināšana (attiecīgi 85% un 67%), cieņa pret valsts karogu (84% un 74%), lojalitāte pret valsti (79% un 71%), dienests valsts armijā (71% un 57%), valsts himnas, vēstures zināšana (68% un 50%), valsts svētku svinēšana (60% un 47%).

Atbildot uz to, *kādi pienākumi pret valsti visgrūtāk izpildāmi* (12.zīm.), pilsoņi pirmām kārtām min nodokļu maksāšanu (30%), bet nepilsoņiem visgrūtākais pienākums šķiet valsts valodas zināšana (30%), biežāk to minējuši gados vecāki cilvēki un tie, kam zemāks izglītības līmenis. Gan no pilsoņiem, gan nepilsoņiem 16% min, ka visgrūtāk izpildāmais pienākums ir dienests valsts armijā, to saprotamu iemeslu dēļ visbiežāk min gados jaunākie, biežāk to min arī cilvēki ar lielākiem ienākumiem un augstāko izglītību.

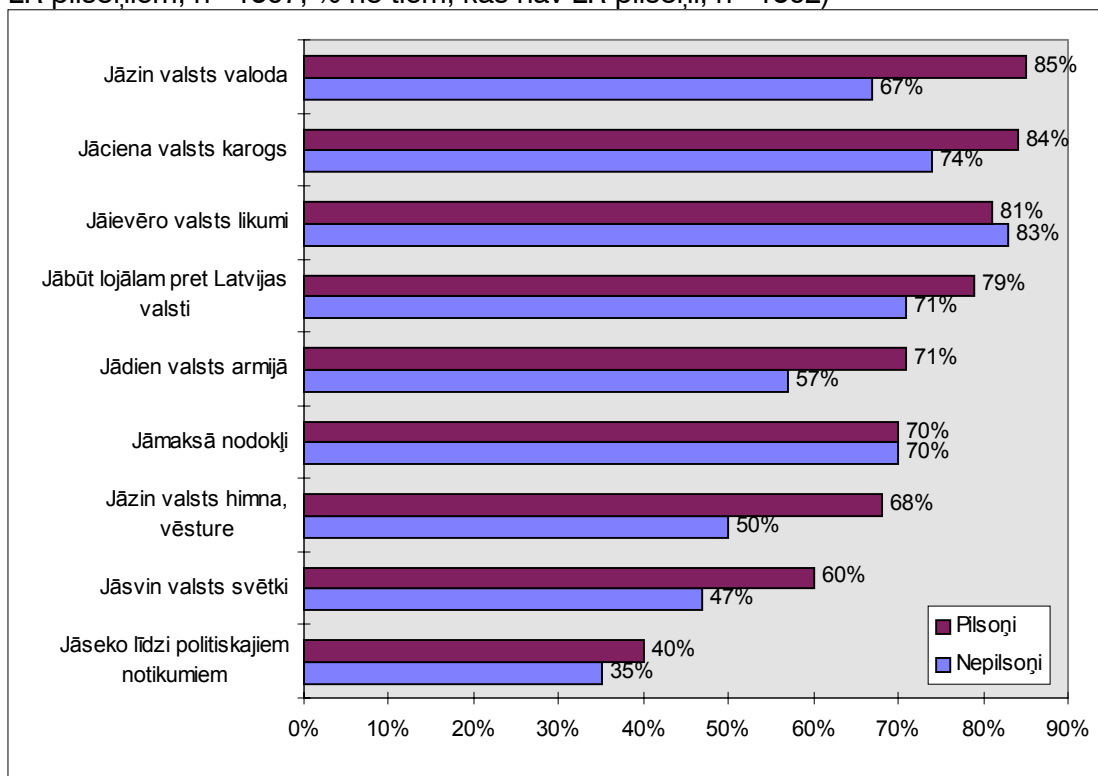
Katrs piektais pilsonis minējis, ka visgrūtāk izpildāmais pienākums pret valsti ir sekot līdzī politiskajiem notikumiem, biežāk to minējuši cilvēki ar zemāku izglītības līmeni, jaunieši. No nepilsoņiem to minējis katrs desmitais.

7% no pilsoņiem un 5% no nepilsoņiem visgrūtāk izpildāmais pienākums šķiet valsts likumu ievērošana. No pilsoņiem to biežāk min turīgākie, bet no nepilsoņiem - gados jaunākie.

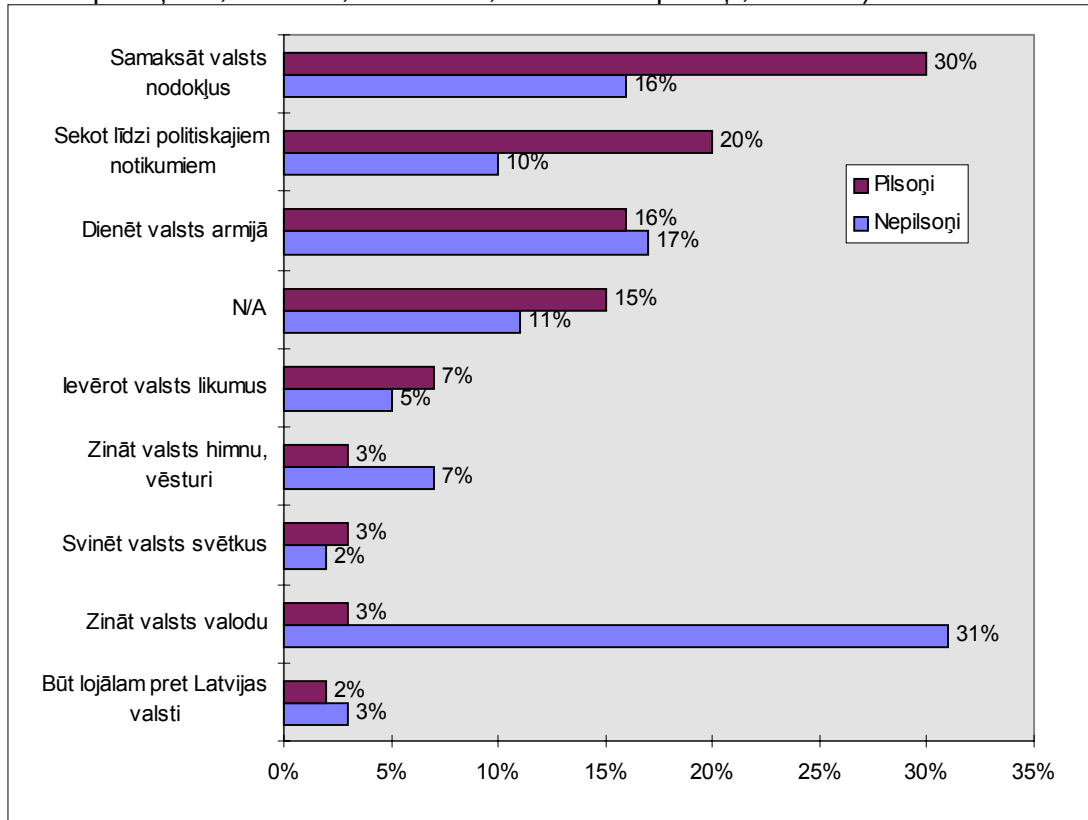
Kas attiecas uz Latvijas iedzīvotāju tiesībām, var teikt, ka pamatā pilsoņiem un nepilsoņiem ir visai līdzīgs viedoklis par to nozīmīgumu. Abām grupām nozīmīgākās šķiet sociālās tiesības (saņemt pensijas (86%; 92%) bezdarbnieka pabalstus (69%; 82%) iegūt bezmaksas izglītību (74%; 80%)), mazāk svarīgas Latvijas iedzīvotājiem šķiet īpašuma tiesības: tiesības iegādāties nekustamo īpašumu (44%;50%), zemi (46%;50%), visretāk kā ļoti svarīgas gan pilsoņi, gan nepilsoņi min politiskās tiesības (vēlēt vai izvirzīt savu kandidatūru pašvaldību vēlēšanām (38%;43%), vēlēt vai izvirzīt savu kandidatūru Saeimas vēlēšanām (32%;38%), dibināt politisko partiju (22%; 24%) (13.zīm.).

11.zīm. Latvijas iedzīvotāja pienākumi pret valsti. Atbildes: "jāievēro vienmēr"

Jūsaprāt, kādi pienākumi katram Latvijas iedzīvotājam ir jāpilda pret valsti? Vai tie ir jāievēro regulāri, parasti jāievēro, šad un tad jāievēro vai nav jāievēro vispār? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

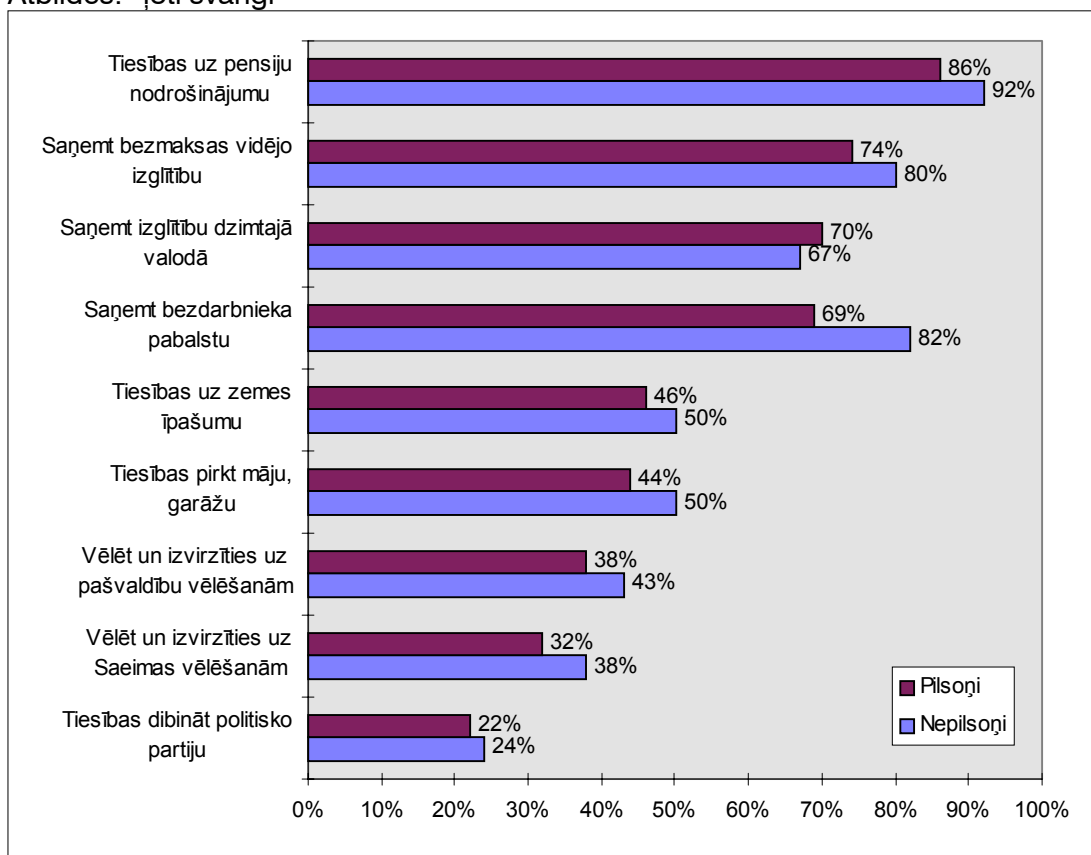
12.zīm. Pienākums, kas ir visgrūtāk izpildāms
 Nosauciet to no minētajiem pienākumiem, ko, Jūsaprāt, Jums ir visgrūtāk izpildīt. (%
 no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

13.zīm. Latvijas valsts iedzīvotāja tiesības

Jūsaprāt, kādas tiesības būtu svarīgi nodrošināt katram Latvijas valsts iedzīvotājam? Vai tās nodrošināt ir ļoti svarīgi, svarīgi, maz svarīgi vai pilnīgi nesvarīgi? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Atbildes: "ļoti svarīgi"

Nepilsoņi par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi un Naturalizācijas pārvaldi

Nepilsoņu viedoklis par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi (PMLP)

No nepilsoņiem katram trešajam pēdējo divu gadu laikā ir bijusi saskarsme ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi (PMLP) (14.zīm.). Biežāk to vidū ir cilvēki no vecuma grupām līdz 50 gadiem, retāk vecāka gada gājuma cilvēki, biežāk tie ir pilsētu iedzīvotāji nekā laucinieki, biežāk cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

Divas trešdaļas no tiem nepilsoņiem, kas apmeklējuši PMLP, ierēdņu attieksmi pret sevi vērtē pozitīvi, tikai katrs piektais - negatīvi, pārējie nav spējuši sniegt savu vērtējumu (15.zīm.). Pozitīvu vērtējumu biežāk snieguši lauku iedzīvotāji, salīdzinot ar pilsētniekiem.

Jāuzsver, ka tie, kas nepārvalda latviešu valodu, biežāk izteikušies, ka ierēdņu attieksme ir bijusi negatīva: no tiem, kas latviski nespēj sazināties, 14% minējuši, ka attieksme pret viņiem ir bijusi ļoti negatīva, bet no tiem, kas latviski runā brīvi - tikai 5%.

Nepilsoņu viedoklis par Naturalizācijas pārvaldi (NP)

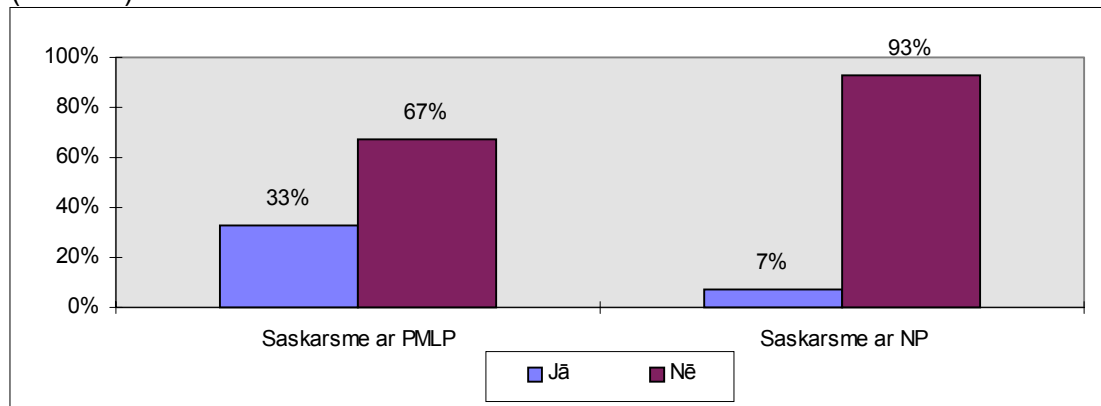
93% nepilsoņu pēdējo divu gadu laikā nav bijusi saskarsme ar NP, kontakti ir bijuši tikai 7% (14.zīm.). Biežāk NP ir apmeklējuši cilvēki vecuma grupā no 41 līdz 50 gadiem, lauku iedzīvotāji, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

No viņiem divas trešdaļas ierēdņu attieksmi vērtē pozitīvi, katrs piektais - negatīvi (15.zīm.). Pozitīvu vērtējumu biežāk snieguši citu pilsētu un lauku iedzīvotāji, retāk rīdzinieki.

14.zīm. Saskarsme ar PMLP un NP. Nepilsoņi

Vai pēdējo divu gadu laikā Jums ir bijusi saskarsme ar Pilsoneības un migrācijas lietu pārvaldi?

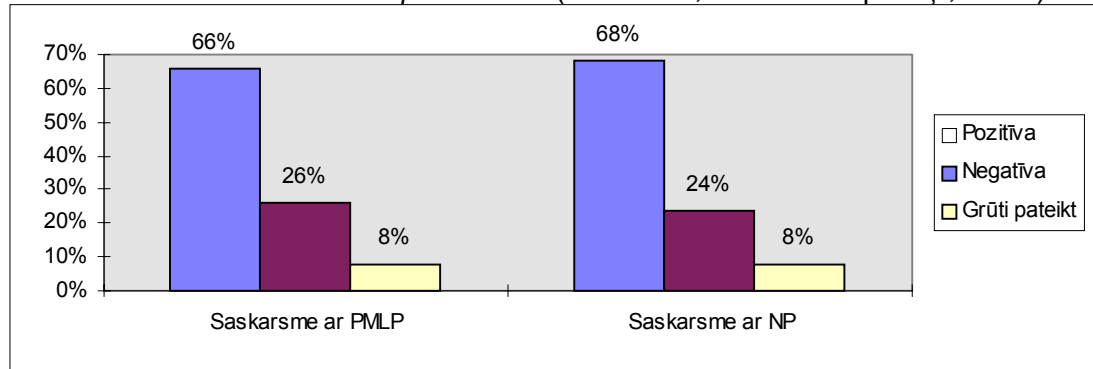
Vai pēdējo divu gadu laikā Jums ir bijusi saskarsme ar Naturalizācijas pārvaldi?
(n=1502)

15.zīm. Saskarsmes ar PMLP un NP novērtējums. Nepilsoņi

Kā Jūs novērtētu PMLP attieksmi pret Jums? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=493)

Kā Jūs novērtētu NP attieksmi pret Jums? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=97)

Nepilsoņu attieksme pret naturalizāciju

Nepilsoņu informētība par latviešu valodas un Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām pretendentiem uz pilsonību. Informētība par nepieciešamajiem dokumentiem naturalizācijai

Fokusa grupu diskusijās bieži izskanēja doma, ka latviešu valodas un vēstures zināšanu prasības pretendentiem uz pilsonību ir ļoti augstas, tāpēc aptaujā tika izvirzīts uzdevums noskaidrot, cik no nepilsoņiem personīgi ir iepazinušies ar šīm prasībām. Aptaujas dati liecina, ka tikai katrs trešais no nepilsoņiem (32%) ir personīgi iepazinies ar latviešu valodas pārbaudījuma prasībām. Biežāk to ir darījuši cilvēki vecumā līdz 40 gadiem, krietni retāk tie, kas vecāki par 60 gadiem (16.zīm.). Biežāk ar šīm prasībām iepazinušies cilvēki ar lielākiem ienākumiem, tie, kam augstāks izglītības līmenis. Aktīvāki par rīdziniekiem ir bijuši citu pilsētu iedzīvotāji, kā arī poļi un lietuvieši, salīdzinot ar krieviem.

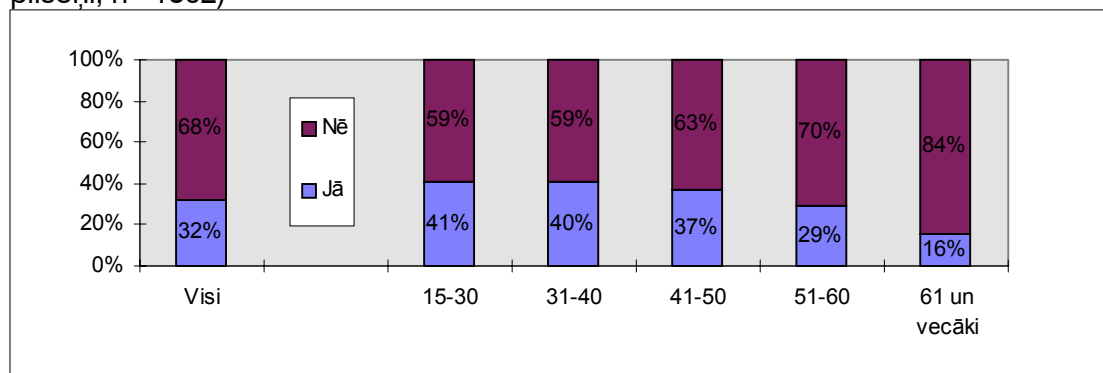
Gandrīz tikpat daudz (26%) nepilsoņu ir iepazinušies ar Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām (17.zīm.). Arī šai gadījumā aktīvāki ir bijuši poļi un lietuvieši, cilvēki vecumā līdz 40 gadiem, cilvēki ar lielākiem ienākumiem un augstāku izglītības līmeni, citu pilsētu iedzīvotāji.

Arī to, kādi dokumenti nepieciešami naturalizācijai, personīgi noskaidrojuši ir 31% nepilsoņu. Pamatā tie ir tie paši cilvēki, kas interesējušies par valodas un vēstures pārbaudījumu prasībām.

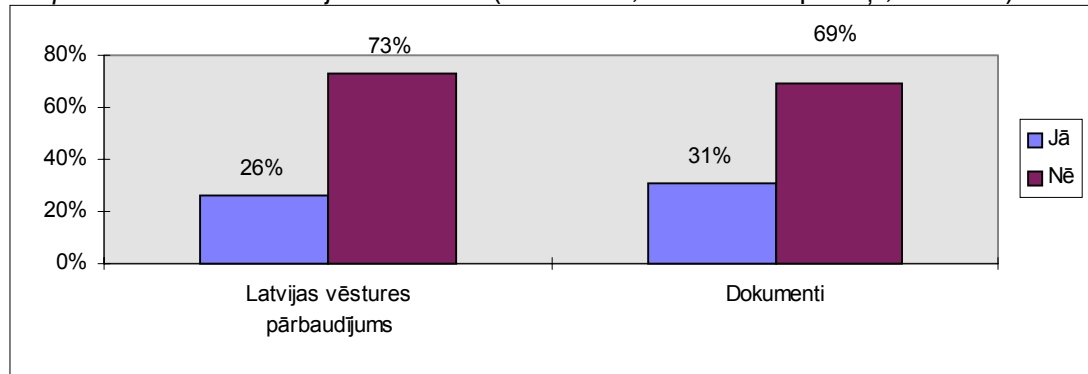
Divas trešdaļas nepilsoņu atzīst, ka nav iepazinušies ne ar eksāmenu prasībām, ne ar naturalizācijai nepieciešamajiem dokumentiem.

Vecumā no 15-30 gadiem ar latviešu valodas pārbaudījumu prasībām nav iepazinušies 59%, ar vēstures pārbaudījumu prasībām - 68%, vecuma grupā 31-40 ar valodas pārbaudījuma prasībām nav iepazinušies 59%, ar vēstures - 64%.

16.zīm. Informētība par latviešu valodas pārbaudījuma prasībām. Nepilsoņi *Vai Jūs personīgi esat uzzinājis un iepazinies ar latviešu valodas pārbaudījuma prasībām, kādas tiek izvirzītas pretendentiem uz pilsonību?* (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

17.zīm. Informētība par Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām un nepieciešamajiem dokumentiem naturalizācijai. Nepilsoņi
Vai Jūs personīgi esat uzzinājis un iepazīnis ar Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām, kādas tiek izvirzītas pretendentiem uz pilsonību?
Vai Jūs personīgi esat noskaidrojis, kādi dokumenti ir nepieciešami, lai varētu iegūt LR pilsonību naturalizācijas kārtībā? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Pilsoņu un nepilsoņu attieksme pret pārbaudījumiem latviešu valodā un vēsturē LR pilsonības pretendentiem

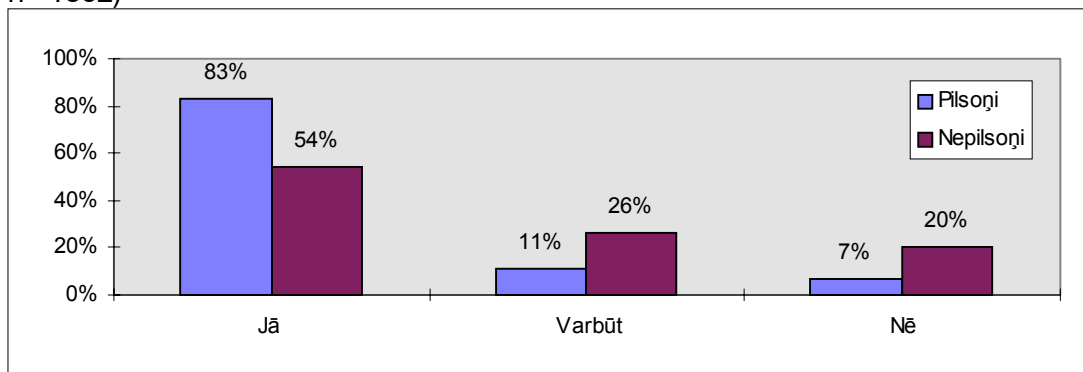
Pilsoņu un nepilsoņu nostāja jautājumā par pārbaudījumu nepieciešamību latviešu valodā un vēsturē būtiski atšķiras, sevišķi attiecībā par valodas pārbaudījumu nepieciešamību: no pilsoņiem par vajadzīgu to uzskata 83%, bet no nepilsoņiem - apmēram puse (54%). 26% no nepilsoņiem minējuši atbildi "varbūt (18.zīm.). Retāk latviešu valodas pārbaudījumu nepieciešamību atbalsta gados vecāki nepilsoņi. No tiem nepilsoņiem, kas latviešu valodu nepārvalda, apmēram trešā daļa (38%) uzskata, ka valodas pārbaudījumu vajadzētu, bet no tiem, kas latviski runā brīvi, valodas likuma nepieciešamību atbalsta trīs ceturtdaļas (75%). No latviešiem pilsoņiem 89% uzsver, ka latviešu valodas pārbaudījums naturalizējoties ir nepieciešams, 7% minējuši atbildi "varbūt" un tikai 4% nolieguši šī pārbaudījumu nepieciešamību. Tātad latviešu pilsoņu vidū šai jautājumā valda vienprātība. Tāpēc jo interesants un uzmanības vērts ir fakts, ka no krieviem, kas ir Latvijas pilsoņi, katrs otrais (54%) uzskata, ka valodas zināšanu pārbaudījums pilsonības pretendentiem ir nepieciešams (27% minējuši atbildi "varbūt").

Kas attiecas uz *pārbaudījumiem vēsturē*, arī šai gadījumā vairums pilsoņu atzīst to nepieciešamību (56% - "noteikti", 28% - "varbūt"), 16% paiduši viedokli, ka šādi pārbaudījumi nav vajadzīgi. No nepilsoņiem šāda pārbaudījuma nepieciešamību atbalsta 34%, tikpat daudzi minējuši atbildi "varbūt" (19.zīm.).

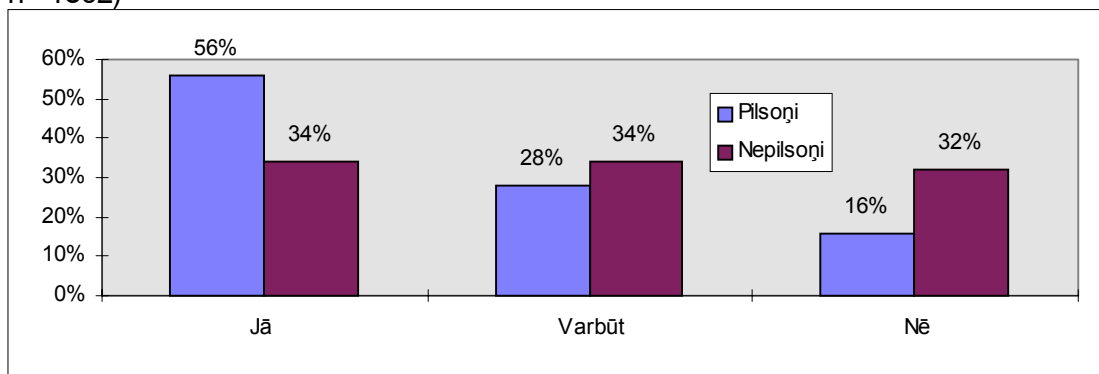
Gandrīz katrs otrais nepilsonis min, ka *valodas zināšanu prasības* naturalizācijas pārbaudījumā esot pārāk augstas, no pilsoņiem šādu viedokli paiduši 13%, taču jāuzsver, ka no latviešiem pilsoņiem tikai 9% šķiet, ka prasību līmenis ir pārāk augsts, bet no krieviem Latvijas pilsoņiem šādu uzskatu paudis katrs trešais (33%). No pilsoņiem valodas zināšanu prasības pieņemamas šķiet katram otrajam, bet no nepilsoņiem - tikai katram trešajam (20.zīm.).

Kas attiecas uz *prasībām vēstures pārbaudījumā*, nereti arī pēc pilsoņu domām tās ir pārāk augstas (24%), šādu viedokli ir paiduši 20% latviešu un 44% krievu. No nepilsoņiem vēstures zināšanu prasības par pārāk augstām uzskata 56% (21.zīm.).

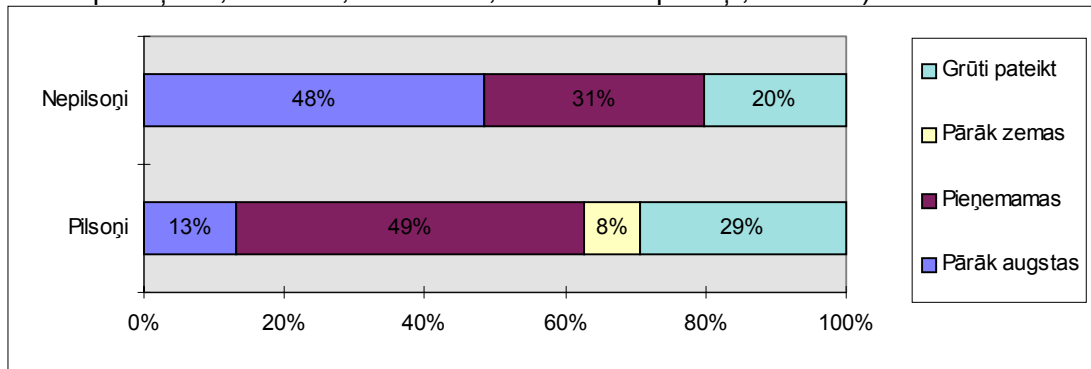
18.zīm. Attieksme pret naturalizācijas pārbaudījumiem latviešu valodā
 Vai cilvēkiem, kas vēlas kļūt par LR pilsoņiem, Jūsaprāt, būtu jākārtu pārbaudījumi latviešu valodā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

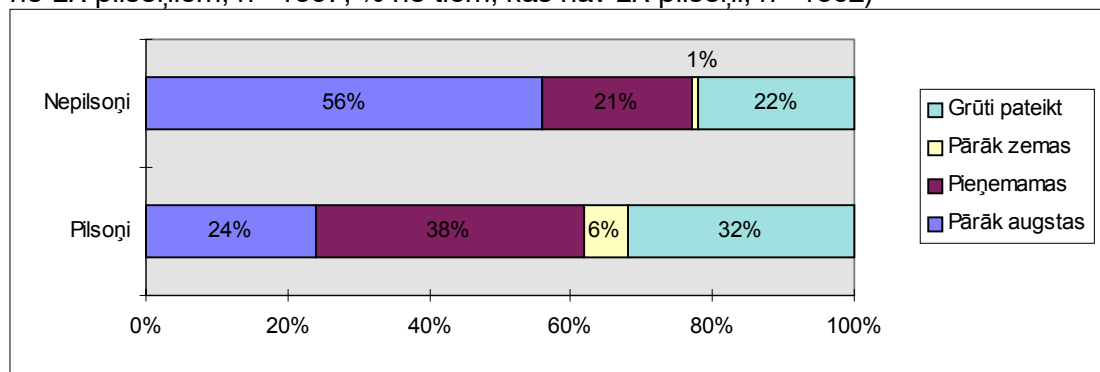
19.zīm. Attieksme pret naturalizācijas pārbaudījumiem Latvijas vēsturē
 Vai cilvēkiem, kas vēlas kļūt par LR pilsoņiem, Jūsaprāt, būtu jākārtu pārbaudījumi Latvijas vēsturē? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

20.zīm. Naturalizācijas pārbaudījumu latviešu valodā novērtējums
 Kā Jūs vērtējat latviešu valodas zināšanu prasības naturalizācijas pārbaudījumā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

21.zīm. Naturalizācijas pārbaudījumu Latvijas vēsturē novērtējums
 Kā Jūs vērtējat Latvijas vēstures zināšanu prasības naturalizācijas pārbaudījumā? (% no LR pilsoņiem, n= 1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n= 1502)

Pilsonības iegūšanas plānošana vecuma grupā no 15-30 gadiem

No jauniešu grupas, kam ir dotas iespējas iegūt pilsonību, tikai katrs ceturtais plāno izmantot šīs iespējas. Apmēram puse to neplāno darīt, bet pārējie nespēj sniegt konkrētu atbildi. Par naturalizēšanos vairāk domājuši lauku jaunieši (22.zīm.).

Visbiežāk minētie iemesli, kāpēc jaunieši neplāno iegūt Latvijas pilsonību, ir: nespēja nokārtot vēstures un latviešu valodas pārbaudījumus, kā arī informācijas un naudas trūkums. Šos iemeslus minējuši apmēram 40% jauniešu nepilsoņu, kam ir tiesības pretendēt uz Latvijas pilsonību. Apmēram katrs trešais paudis viedokli, ka naturalizācija ir pazemojoša (23.zīm.).

Katrs ceturtais no aplūkotās jauniešu grupas savu nevēlēšanos naturalizēties skaidro ar to, ka “neredz nepieciešamību pēc LR pilsonības”, “nejūtas piederīgs Latvijas valstij”, “nav svarīgi piedalīties vēlēšanās”, “nevēlos dienēt Latvijas armijā”, “neticu, ka man piešķirs pilsonību, pat, ja visas prasības tiks izpildītas”. Varam secināt, ka tie ir cilvēki, kas jūtas atsvešināti no Latvijas valsts.

Retāk ir minēti tādi iemesli, kā ceļošanas grūtības uz Krieviju. Neliels skaits jau ir citas valsts pilsoņi, pavisam nedaudz ir tādu, kas vēlas iegūt citas valsts pilsonību, kā arī tādu, kuru vēlēšanos naturalizēties neatbalsta ģimenē.

Apkopojot šīs atbildes, varam secināt, ka indivīda nespēja plānot laiku, apgūt valodu, iegūt nepieciešamo informāciju ir galvenie iemesli, kas kavē iegūt LR pilsonību. Otra nozīmīgāko iemeslu grupa ir saistīta ar atsvešinātību no Latvijas valsts (“nejūtas piederīgs Latvijas valstij”, “neredz nepieciešamību pēc LR pilsonības”), nevēlēšanos uzņemties šīs valsts pilsoņa pienākumus, neuzticēšanos šai valstij. Mazāk svarīgs ir fakts, ka cilvēkam jau ir nepilsoņa pase. Tāpat neliela daļa nepilsoņu jau ir vai arī plāno kļūt par citas valsts pilsoņiem. Uz jautājumu, vai jaunieši mēģinātu iegūt pilsonību, ja tās iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota, gandrīz divas trešdaļas sniedz pozitīvu atbildi, kas liecina par pasivitāti no nepilsoņu jauniešu puses apgūt latviešu valodu un Latvijas vēsturi (25.zīm).

No tiem, kas plāno nākotnē kļūt par LR pilsoņiem (vecumā līdz 31 gadam), vairāk nekā 80% kā argumentu min vēlēšanos justies piederīgam šai valstij un pārliecību, ka tas būtu labāk viņu bērniem. Vairāk kā 70% cer, ka, iegūstot Latvijas pilsonību, viņiem būs vieglāk atrast darbu, ka viņi jutīsies drošāk, pašpārliecinātāk. Vairāk kā 60% cer, ka, iegūstot pilsonību, uz viņiem vairs neattieksies profesiju ierobežojumi, ka Latvijas valsts viņus vairāk aizsargās, ka būs lielākas iespējas

piedalīties privatizācijas procesā, iegūt īpašumā zemi. Ap 50% ir ieinteresēti iegūt politiskās tiesības, piedalīties vēlēšanās, tikpat daudzi arī cer, ka tas atvieglos ceļošanu uz ārzemēm (26.zīm.).

Pilsonības iegūšanas plānošana vecuma grupā virs 30 gadiem

No tiem, kas vecāki par 30 gadiem, tāpat no tiem, kam pēc pašreizējās kārtības vēl nav tiesību pretendēt uz LR pilsonību, divas trešdaļas (67%) plāno iegūt Latvijas pilsonību nākotnē, kad likums to atļaus. 18% neplāno, bet pārējiem 15% vēl nav skaidras nostājas šajā jautājumā (22.zīm.). Vairāk to, kas plāno iegūt pilsonību nākotnē, ir vecuma grupā no 41-50 gadiem, rīdzinieki, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

No tiem, kas neplāno arī nākotnē kļūt par LR pilsoņiem (18%), kā galveno iemeslu min nespēju nokārtot latviešu valodas (57%) un vēstures (56%) pārbaudījumu. Šo iemeslu biežāk min sievietes, cilvēki, kas vecāki par 50 gadiem, ar zemāku izglītības līmeni, kā arī vairums no tiem, kas latviešu valodu zina vāji vai nemaz.

Gandrīz katrs otrais min arī naudas trūkumu valsts nodevai, biežāk tie ir cilvēki ar zemākiem ienākumiem, taču arī ap 30% no tiem, kam ienākumi uz vienu cilvēku ģimenē ir vairāk kā Ls 80, naudas trūkumu minējuši kā svarīgu iemeslu.

Apmēram trešā daļa no tiem, kas neplāno kļūt par LR pilsoņiem “neredz nepieciešamību pēc Latvijas pilsonības” (37%), kā arī uzskata, ka “naturalizācija ir pazemojoša” (34%). Nepieciešamību pēc Latvijas pilsonības retāk izjūt tie, kam ir vairāk par 60 gadiem. Par naturalizāciju kā pazemojošu biežāk izteikušies cilvēki vecumā līdz 50 gadiem, tie, kam labāki materiālie apstākļi, pilsētnieki.

Katrs ceturtais no aplūkojamās grupas kā iemeslu, kāpēc viņš neplāno iegūt pilsonību, min informācijas trūkumu, paša intereses trūkumu par tiesībām piedalīties vēlēšanās, kā arī to, ka iespējas iegūt pilsonību būšot tikai tālā nākotnē. Interesanti, ka pēdējo iemeslu biežāk minējuši cilvēki vecumā no 31-40 gadiem, tāpat tie, kas pēc pašreizējās kārtības nākošie iegūs tiesības pretendēt uz Latvijas pilsonību. 23% izteikušies, ka viņi netic, ka iegūs LR pilsonību pat, ja nokārtos visas formalitātes.

Katrs piektais no aplūkojamās grupas nejutās piederīgs Latvijas valstij, tikpat daudzi minējuši laika trūkumu. Vēl retāk ir minēti tādi argumenti, kā ceļošanas grūtības uz Krieviju (13%), tas, ka cilvēkam jau ir nepilsoņa pase (12%). Tikai 5% vēlas iegūt citas valsts pilsonību, tikpat daudziem citas valsts pilsonība jau ir, un vēl 5% minējuši, ka viņus neatbalsta ģimene. Piederības izjūtas trūkumu Latvijai biežāk minējuši cilvēki vecumā no 41-50 gadiem, cilvēki ar augstāku ienākumu līmeni, kā arī cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

Jautāti par to, vai šie cilvēki mēģinātu iegūt pilsonību, ja pilsonības iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota, 43% atbild apstiprinoši, 17% noliedzoši, bet pārējiem 40% pagaidām nav skaidras nostājas šai jautājumā. Iegūt pilsonību vairāk orientēti cilvēki vecuma grupā no 31-40 gadiem (katrs otrais), tie, kam lielāki ienākumi (katrs otrais). Salīdzinot ar jauniešu grupu, vecuma grupā virs 30 gadiem ir mazāks to skaits, kas censtos izmantot pilsonības likuma vienkāršošanu, taču lielāks ir to skaits, kas nav izlēmuši kā rīkosies.

No tiem, kas plāno nākotnē kļūt par LR pilsoņiem (vecumā vairāk par 30 gadiem) (67%), kā galvenos argumentus min “vēlēšanos justies piederīgam Latvijas valstij” (93%), “tas man ļautu justies drošāk, pašpārliecinošāk” (85%), “Latvijas valsts mani vairāk aizsargās, ja es būšu pilsonis” (78%). Uz to, ka valsts viņus vairāk aizsargās, biežāk cer gados vecāki cilvēki. Tie ir argumenti, kas pauž cerību, ka iegūstot pilsonību, viņi jutīsies psiholoģiski drošāk, jutīsies integrēti šai valstī. Taču te jāpiebilst, ka nav drošu garantiju, ka cilvēks, tikai pateicoties pilsonības

iegūšanas faktam, jutīs piederību valstij, jutīsies droši. Svarīgi, lai cilvēks justos reāli integrēts - būtu lojāls pret valsti, saprastu valsts valodu, līdzdarbotos sabiedriskās organizācijās utt.

Daudzi kā argumentu pilsonības iegūšanai min arī to, ka "tas būtu labāk maniem bērniem" (80%). Tātad tie ir cilvēki, kas savu un bērnu nākotni saista ar Latviju.

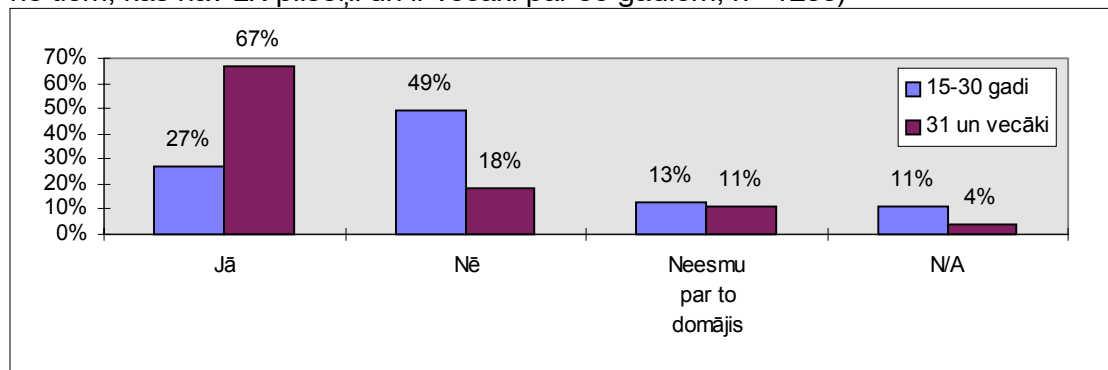
70% no nepilsoņiem, kas grib iegūt Latvijas pilsonību, ieinteresēti politiskajās tiesībās, viņi vēlētos piedalīties Saeimas un pašvaldību vēlēšanās. Vēlēšanās biežāk plāno piedalīties rīdnieki, vidējās paaudzes cilvēki, vīrieši.

Katrs otrais no aplūkojamās grupas cer, ka pilsonības statuss viņam palīdzētu vieglāk atrast darbu (52%), kā arī sniegtu lielākas iespējas piedalīties privatizācijas procesā (53%). Ap 40% domā, ka pilsonības iegūšana viņam dotu iespēju iegūt zemi īpašumā (aktuālāk tas ir cilvēkiem ar augstākiem ienākumiem, laukos dzīvojošajiem), atvieglotu braucienus uz ārzemēm (tas aktuālāk ir turīgākajiem un cilvēkiem ar augstāku izglītību), uz viņiem vairs neattiektos profesiju aizliegumi (to biežāk minējuši cilvēki vecumā līdz 50 gadiem, trūcīgākie, laucinieki, cilvēki ar vidējo izglītību).

22.zīm. Pilsonības iegūšanas plānošana

Vai Jūs plānojat iegūt LR pilsonību naturalizējoties tuvāko 12 mēnešu laikā? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi un ir vecumā no 15-30 gadiem, n=267)

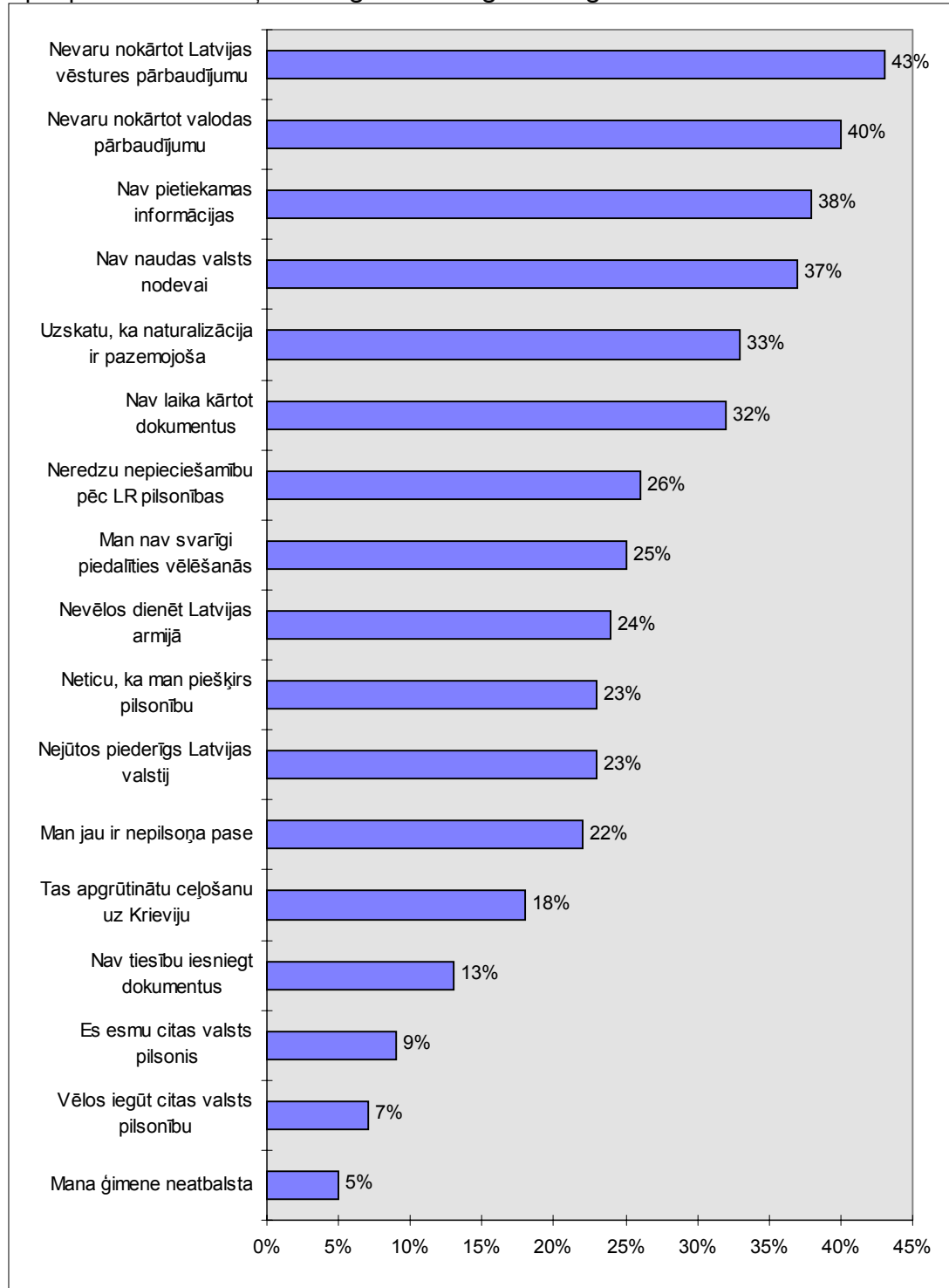
Vai Jūs plānojat iegūt LR pilsonību naturalizējoties, kad Jums tas būs iespējams? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi un ir vecāki par 30 gadiem, n=1235)

23.zīm. Iemesli, kādēļ neplāno iegūt pilsonību

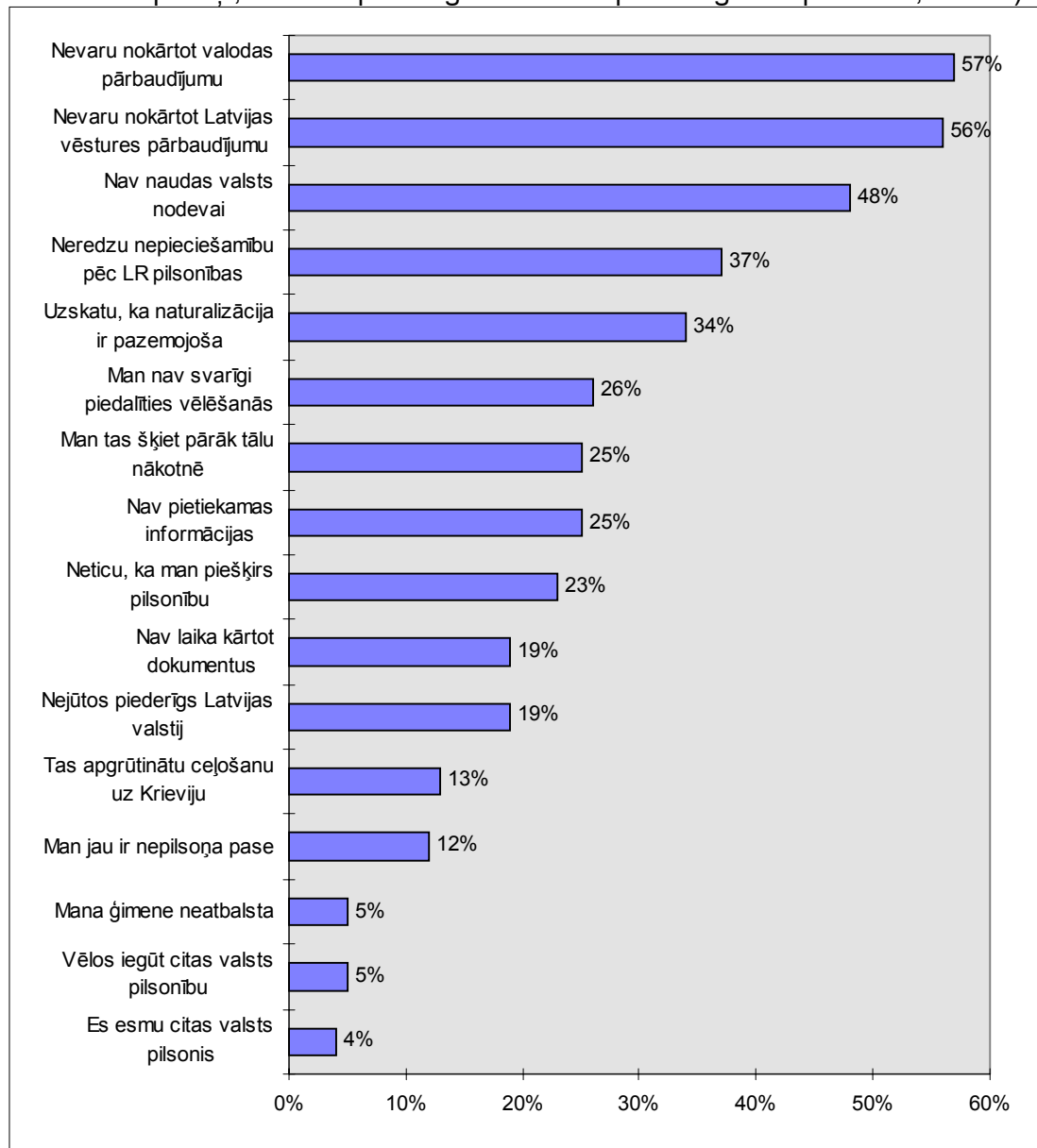
Kādēļ Jūs neplānojat iegūt pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, ir vecumā no 15-30 gadiem un neplāno iegūt LR pilsonību, n=196)

Apkopotas atbildes: “ļoti svarīgi” un “diezgan svarīgi”

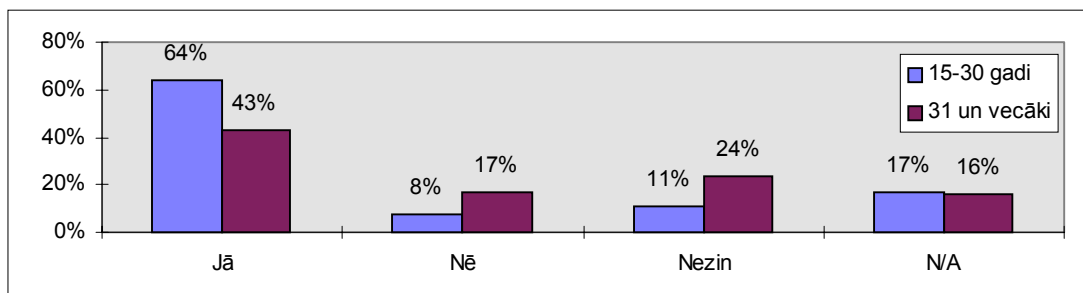

24.zīm. Iemesli, kādēļ neplāno iegūt pilsonību. Atbildes: “ļoti svarīgi” un “diezgan svarīgi”

Kādēļ Jūs neplānojat iegūt pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, ir vecāki par 30 gadiem un neplāno iegūt LR pilsonību, n=407)

25.zīm. Gatvība naturalizēties, ja pilsonības iegūšanas kārtība tiek vienkāršota
Vai Jūs mēģinātu iegūt pilsonību, ja pilsonības iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, neplāno iegūt LR pilsonību: vecumā no 15-30 gadiem n=196; vecākiem par 30 gadiem n=407)

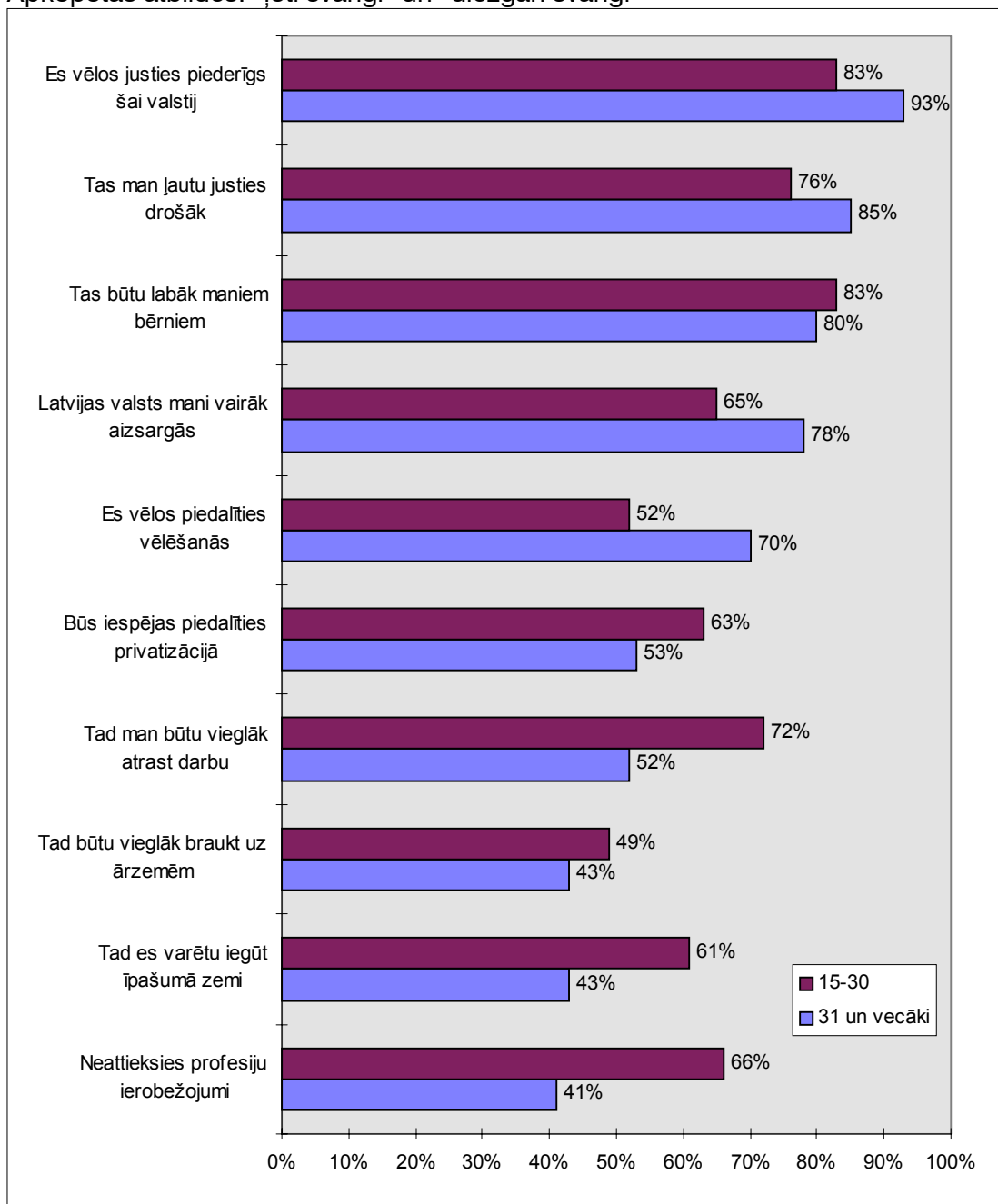

26.zīm. Iemesli, kādēļ plāno iegūt LR pilsonību

Kādēļ Jūs plānojat iegūt Latvijas pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli?

(% no tiem, kas nav LR pilsoņi un plāno iegūt LR pilsonību: vecumā no 15-30 gadiem n=71; vecākiem par 30 gadiem n=828)

Apkopotas atbildes: “ļoti svarīgi” un “diezgan svarīgi”

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par jauniešu nepilsoņu pasivitāti Latvijas pilsonības iegūšanā

Novērtējot šo parādību, pilsoņu un nepilsoņu viedokļi sakrīt tikai vienā aspektā: aptuveni 40% gan pilsoņu, gan nepilsoņu uzskata, ka pasivitātes iemesls ir dokumentu savākšanas grūtības (pilsoņi attiecīgi 44%, nepilsoņi 48%) (27.zīm.).

Kopumā pilsoņu un nepilsoņu viedoklis par nepilsoņu jauniešu pasivitāti LR pilsonības iegūšanā atšķiras, katrai grupai izceļot citus aspektus kā svarīgākos. Piemēram, ap 80% nepilsoņu kā galveno iemeslu min grūtības nokārtot latviešu valodas un vēstures pārbaudījumus. No pilsoņiem šādus uzskatus atbalsta ap 60%.

Kā pasivitātes iemeslu nepilsoņi nereti min naudas trūkumu valsts nodevai (69%) un naturalizācijas procedūras sarežģītību (68%), no pilsoņiem šos aspektus min attiecīgi 53% un 40%.

Gandrīz katrs otrais (47%) nepilsonis uzsver informācijas trūkumu par naturalizācijas kārtību, no pilsoņiem šādu viedokli atbalsta katrs trešais (36%).

Izteikti pretēji uzskati pilsoņiem un nepilsoņiem ir attieksmē pret Latvijas valsti un tās lomu naturalizācijas procesā: nepilsoņi uzskata, ka valsts nav ieinteresēta nepilsoņu jautājuma risināšanā (66%) (no pilsoņiem šādu viedokli atbalsta 39%). Savukārt, pilsoņu vidū izplatīts ir viedoklis, ka naturalizēties nepilsoņus kavē viņu negatīvā attieksme pret Latvijas valsti (58%) (no nepilsoņiem šādu viedokli atbalsta 25%).

Pilsoņu un nepilsoņu uzskatu atšķirība parādās arī pretējās puses uzskatu interpretācijā: vairākiem pilsoņu šķiet, ka nepilsoņi nejūt vajadzību pēc Latvijas pilsonības (65%) (no nepilsoņiem šādu viedokli atbalsta 40%, kas pats par sevi ir vērā ņemams fakts); no otras puses katram trešajam nepilsonim (35%) šķiet, ka pilsoņu noraidošā attieksme pret pilsoņu loka paplašināšanos kavē naturalizācijas tempus (no pilsoņiem šādu viedokli atbalsta 27%).

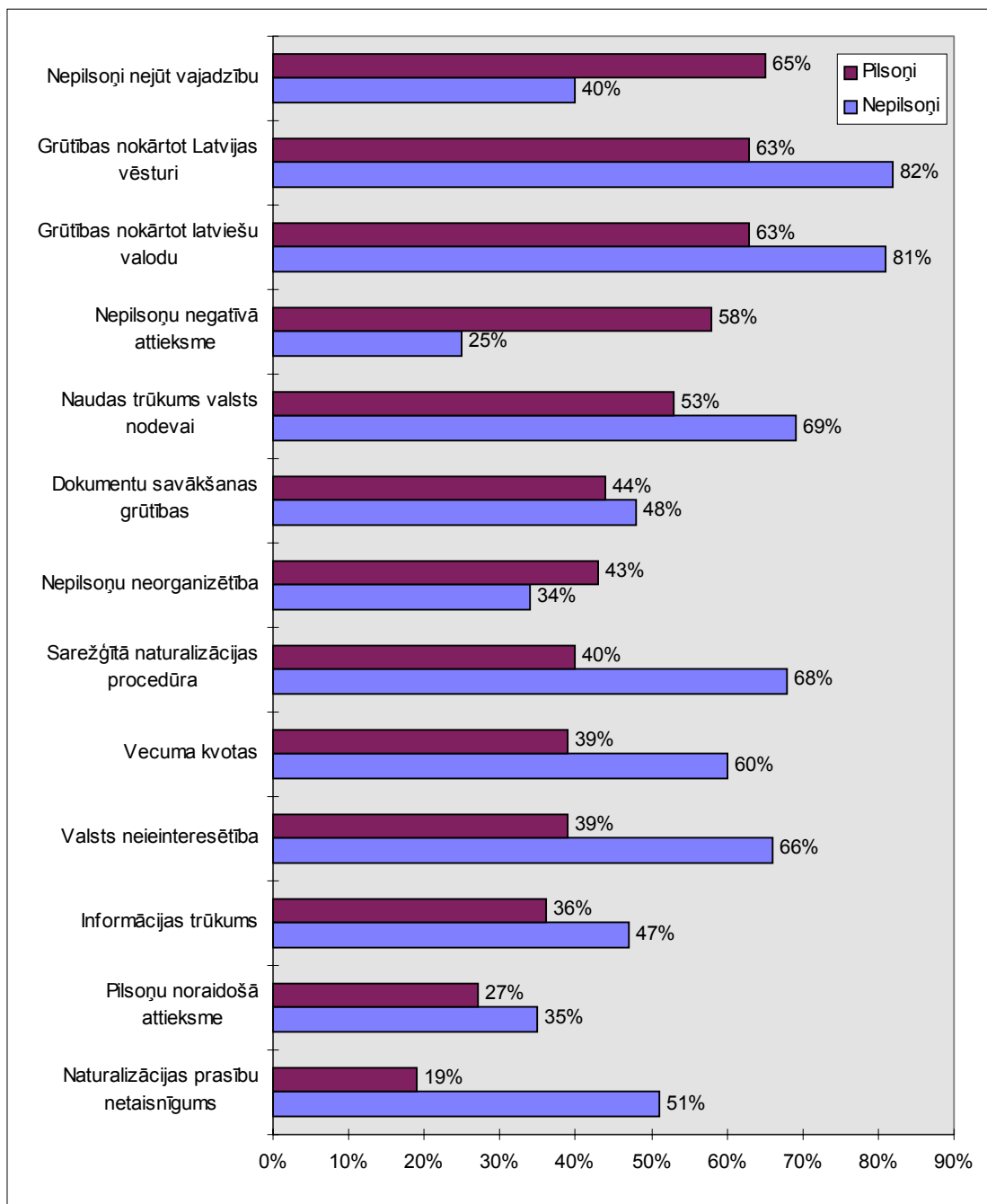
Arī naturalizācijas prasību interpretācija pilsoņu un nepilsoņu vidū ir krasi atšķirīga: puse no nepilsoņiem (51%) šīs prasības uzskata par netaisnīgām, bet no pilsoņiem šādu viedokli atbalsta katrs piektais (19%).

Šie dati liecina, ka jautājumā par jauniešu nepilsoņu pasivitātes iemesliem pilsoņiem ir atšķirīgs viedoklis no nepilsoņiem. Tā pamatā ir negatīva pretējās puses interpretācija. Jāatzīmē, ka šo pretnostatījumu papildina valsts lomas pilsonības jautājumu risināšanā negatīvs novērtējums, kā arī negatīva attieksme pret naturalizācijas prasībām no nepilsoņu puses.

27.zīm. Iemesli, kādēļ neizmanto iespēju naturalizēties

Kādi, Jūsaprāt, ir galvenie iemesli tam, ka tikai neliela daļa no nepilsoņiem, kam ir tiesības pretendēt uz Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā, izmanto šo iespēju? Iztvērtējiet dotās atbildes, vai tās Jums šķiet ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Apkopotas atbildes: “ļoti svarīgi” un “diezgan svarīgi”

Nepilsoņu viedoklis par viņu bērnu pilsonisko statusu

Pēc mūsu pētījuma rezultātiem aptuveni trīs ceturtdaļas nepilsoņu (72%) vēlētos, lai viņu bērni kļūtu par Latvijas pilsoņiem. 9% nepilsoņu snieguši atbildi "drīzāk jā" (28.zīm.). Tātad kopumā ap 80% nepilsoņu ir orientēti uz to, lai viņu bērni būtu Latvijas pilsoņi. Tikai 5% ir snieguši noliedzošu atbildi, bet pārējie (14%) nav spējuši sniegt noteiktu atbildi uz šo jautājumu. Biežāk par to, lai bērni iegūtu

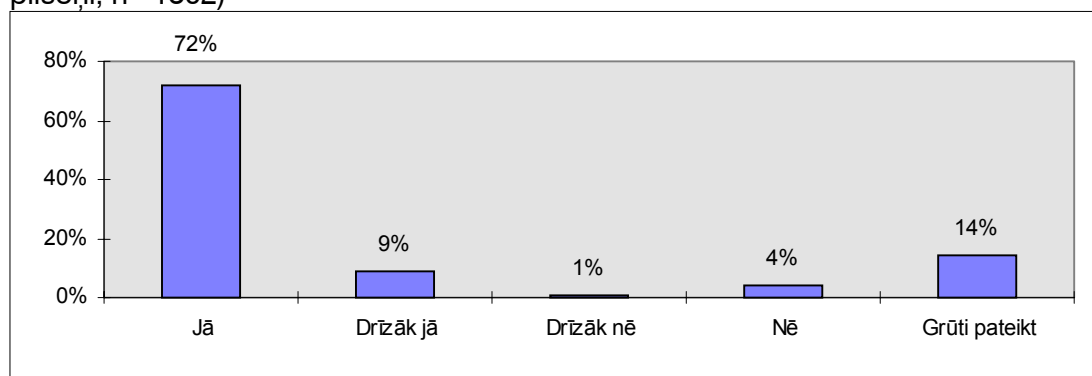
Latvijas pilsonību, iestājušies ukraiņi. Šie dati mudina domāt, ka, skatoties nākotnes perspektīvā, vairums nepilsoņu savu un savu bērnu dzīvi saista ar Latviju.

Nepilsoņu viedoklis par savas ģimenes vēlēšanos naturalizēties, ja vecuma ierobežojumi tiktu atcelti

Gandrīz divas trešdaļas nepilsoņu (63%) apgalvo, ka, atceļot vecuma ierobežojuma kvotas, viņu ģimenes locekļi izmantotu iespēju naturalizēties (29.zīm.). Biežāk šādu viedokli pauduši tie, kam vairāk par 50 gadiem, rīdzinieki, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni. Noliecdošu atbildi ir devuši tikai 9% nepilsoņu. Gandrīz trešā daļa (29%) nav spējusi sniegt noteiktu atbildi, kas liecina par to, ka daudziem nepilsoņiem, it īpaši vecumā līdz 30 gadiem, vēl nav izveidojusies skaidra nostāja attiecībā pret savas ģimenes locekļu vēlamo pilsonisko statusu.

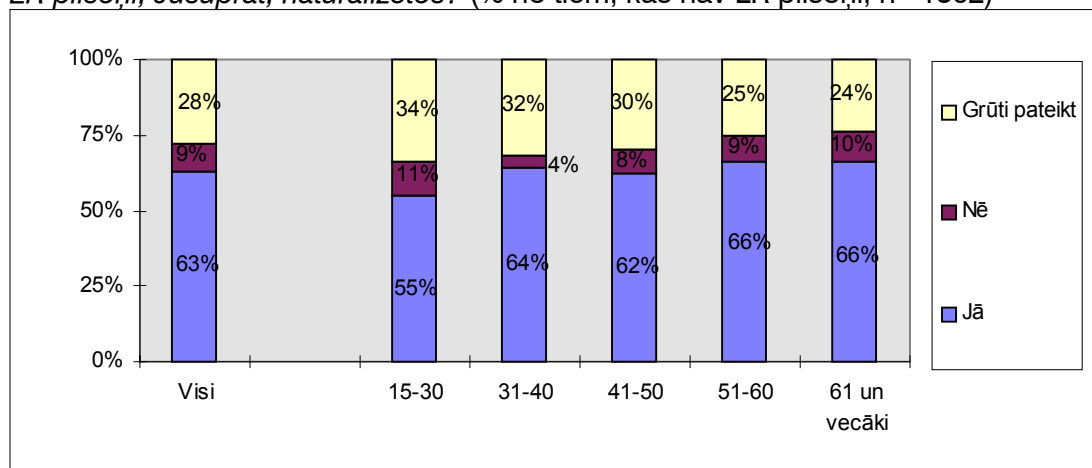
28.zīm. LR pilsonība bērniem

Vai Jūs vēlaties, lai Jūsu bērni kļūst par Latvijas pilsoņiem? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

29.zīm. Gatavība naturalizēties, ja atceļ vecuma ierobežojumu kvotas

Ja vecuma ierobežojumu kvotas tiktu atceltas, vai visi Jūsu ģimenes locekļi, kas nav LR pilsoņi, Jūsaprāt, naturalizētos? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijā dzīvojošie Krievijas Federācijas pilsoņi: KF pilsonības iegūšanas motīvi

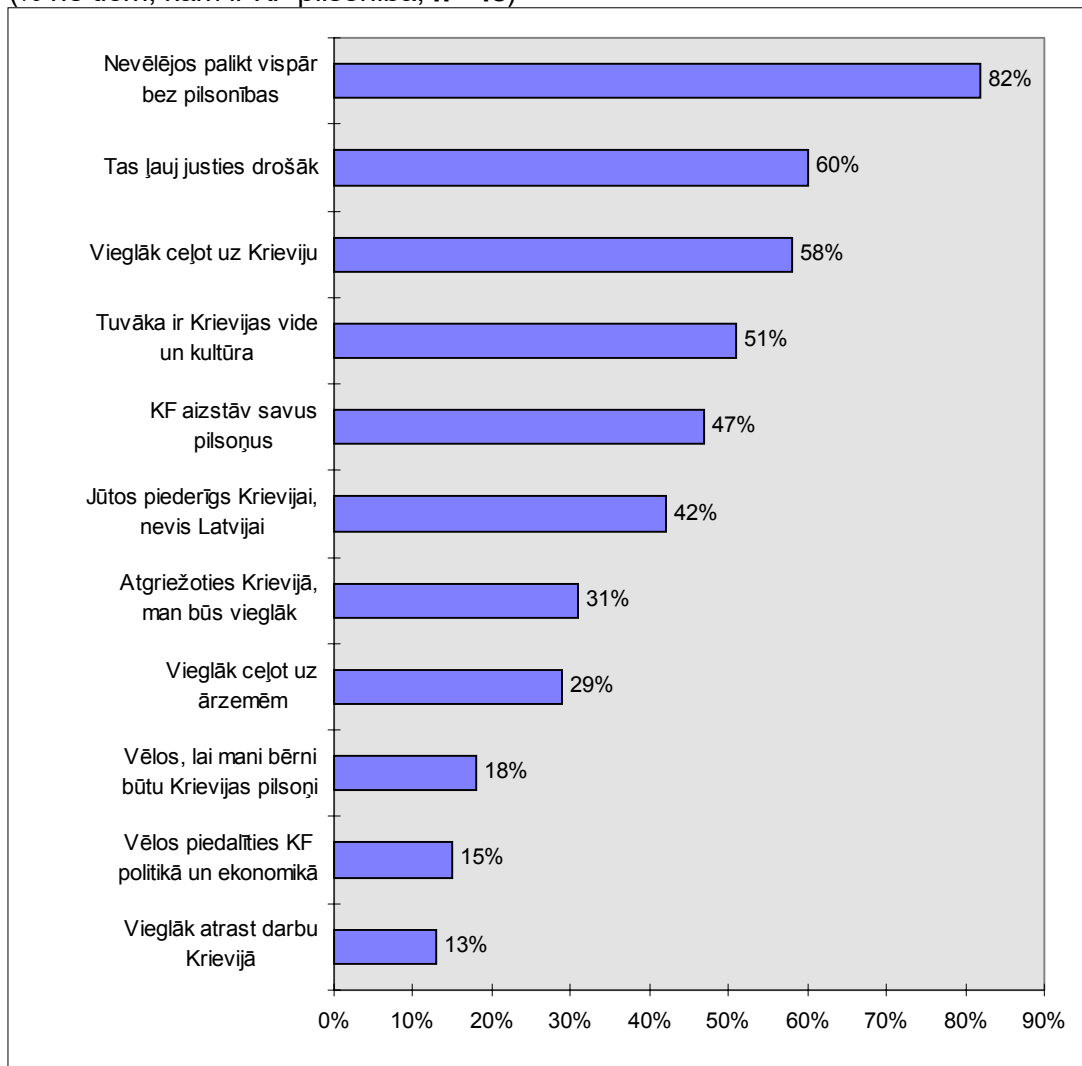
Saskaņā ar LR Valsts statistikas komitejas datiem¹, 1997.gadā Krievijas pilsoņu skaits Latvijā bija 0,33% no kopējā iedzīvotāju skaita. Tāpēc, lai gūtu priekšstatu par viņu uzskatiem, tika aptaujāti 45 Krievijas Federācijas pilsoņi. Gandrīz puse no viņiem Krievijas pilsonību ir ieguvuši pēdējo divu gadu laikā.

Uz jautājumu, kāpēc viņi pieņēmuši Krievijas Federācijas pilsonību, visbiežāk tiek minēts arguments: "nevēlējos palikt bez jebkādas pilsonības" (no 45 cilvēkiem to ir minējuši 37). Vairāk kā puse minējuši, ka tas viņiem ļauj justies drošāk un paver ceļošanas iespējas uz Krieviju. Apmēram puse izteikušies, ka viņiem tuvāka ir Krievijas vide un kultūra, tikpat daudzi uzskata, ka Krievijas Federācija aizstāv savus pilsoņus. Mazāk kā puse no minētās grupas minējuši, ka vairāk jūtas piederīgi Krievijai nekā Latvijai. Visai reti tiek minēti tādi argumenti, kā vēlēšanās piedalīties Krievijas politiskajā un ekonomiskajā dzīvē, cerība, ka būs vieglāk, ja kādreiz atgriezīsies Krievijā, ka vieglāk būs ceļot uz ārzemēm, kā arī vēlēšanās, lai bērni būtu Krievijas pilsoņi. Pavisam reti minēts arguments, ka tas atvieglotu darba atrašanas iespējas Krievijā.

30.zīm. Iemesli, kādēļ pieņemta Krievijas Federācijas pilsonība

¹ *Latvijas statistikas gadagrāmata. 1997.*, Rīga, 1997.

Kādēļ Jūs pieņēmt Krievijas Federācijas pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (% no tiem, kam ir KF pilsonība, n=45)

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par Pilsonības likumu

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret izmaiņām Pilsonības likumā

Izmaiņas Pilsonības likumā atbalsta 28% no pilsoņiem (23% no latviešiem, 46% no krieviem), no nepilsoņiem to atbalsta 69%, visbiežāk tie ir vidējās paudzes cilvēki, cilvēki ar lielākiem ienākumiem, rīdzinieki (31.zīm.).

Pirmām kārtām jāuzsver, ka no tiem, kas atbalsta izmaiņas Pilsonības likumā, gan pilsoņi, gan nepilsoņi biežāk iesaka vienkāršot Pilsonības likumu un retāk iestājas par to, lai prasības būtu stingrākas. Par stingrākām prasībām iestājas 15% pilsoņu (jāpiebilst, ka no tiem 98% ir latvieši un 2% citu tautību piederīgie). No nepilsoņiem pavisam nedaudz ir tādu, kam šķiet, ka prasībām vajadzētu būt stingrākām (1%) (32.zīm.).

Visbiežāk Pilsonības likuma prasību vienkāršošanu saista ar vēstures zināšanu pārbaudi. 31% no pilsoņiem (27% latvieši, 46% krievi) un 65% no nepilsoņiem uzskata, ka Latvijas vēstures pārbaudījums būtu jāvienkāršo.

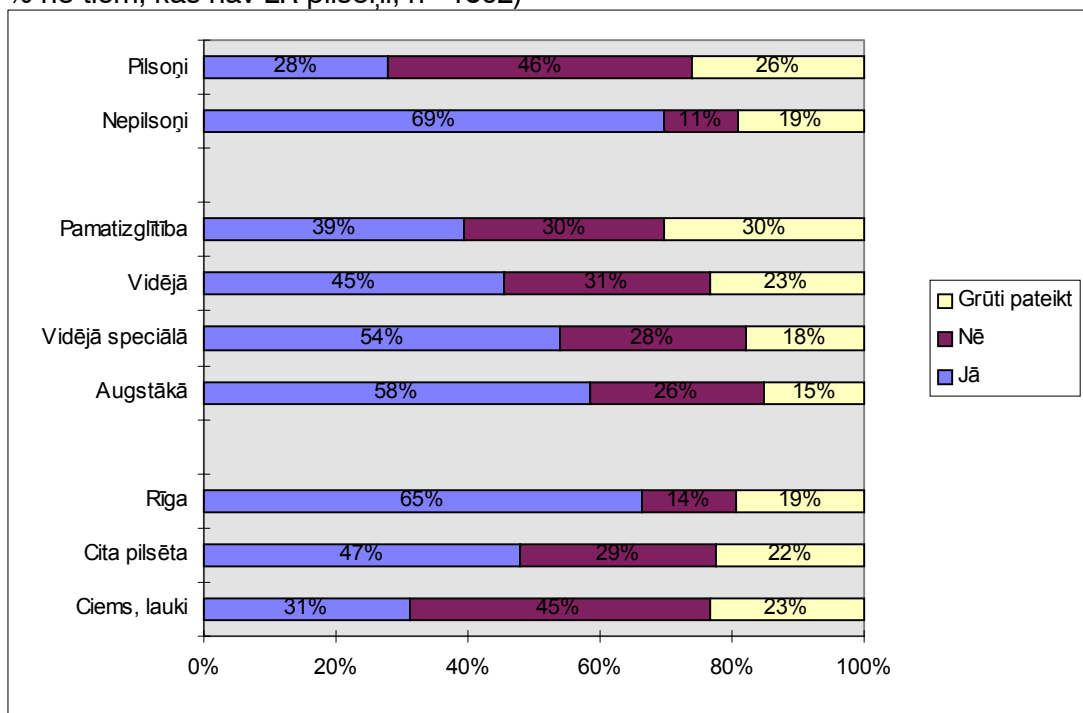
Vecuma ierobežojumu atcelšanu atbalsta 26% pilsoņu (no latviešiem 20%, no krieviem 43%), savukārt, no nepilsoņiem vecuma kvotu atcelšanu atbalsta vairākums - 65%.

Par latviešu valodas pārbaudījuma prasību vienkāršošanu iestājas 19% pilsoņu (no latviešiem 13%, no krieviem - 37%), no nepilsoņiem šādu viedokli atbalsta 58%.

Šie dati liecina, ka par atvieglojumiem attiecībā pret prasībām pilsonības iegūšanā visbiežāk iestājas nepilsoņi. Kas attiecas uz pilsoņiem, tad daļa no viņiem, īpaši krievi pilsoņi, arī pieļauj prasību liberalizāciju.

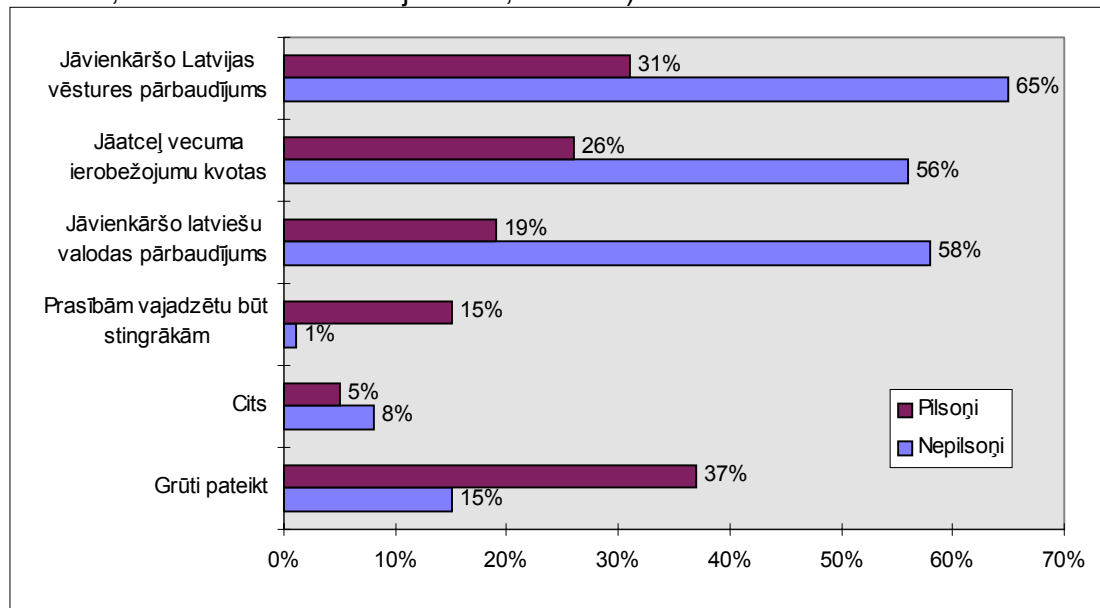
31.zīm. Attieksme pret Pilsonības likuma izmaiņšanu

Kā Jūs domājat, vai esošais Pilsonības likums ir jāmaina? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

32.zīm. Aspekti, kas jāmaina Pilsonības likumā

Kas, Jūsaprāt, esošajā Pilsonības likumā būtu jāmaina? (% no pilsoņiem, kas uzskata, ka Pilsonības likums jāmaina, n=768; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un uzskata, ka Pilsonības likums jāmaina, n=1306)

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par to, kurām nepilsoņu grupām būtu jāpiešķir pilsonība vispirms

Gan pēc pilsoņu, gan nepilsoņu domām *pirmām kārtām pilsonība būtu piešķirama bērniem, kas dzimuši Latvijā*. To atbalsta 82% no pilsoņiem (apkopotas atbildes "pilnībā piekrīt" un "drīzāk piekrīt") (79% latvieši pilsoņi, 94% krievi pilsoņi), no nepilsoņiem to atbalsta 95%.

Vairums pilsoņu (74%) un nepilsoņu (92%) atbalsta viedokli, ka *pilsonība būtu piešķirama jaukto ģimeņu locekļiem, kur vienam no laulātajiem ir pilsonība, bet otram - nav*. Līdzīgi kā citos gadījumos latviešu pilsoņu (72%) vidū šāds viedoklis ir mazāk populārs nekā pilsoņu krievu vidū (87%).

Pilsoņu un nepilsoņu viedoklis mazāk atšķiras attiecībā uz izteikumu: *pilsonību vajadzētu piešķirt tiem, kam ir īpaši nopelni Latvijas labā, piemēram, sportistiem, aktieriem, māksliniekiem*. To atbalsta 72% pilsoņu un 77% nepilsoņu. Lai gan arī šai jautājumā atšķiras pilsoņu latviešu un pilsoņu krievu viedoklis (attiecīgi 70% un 81%).

Taču jautājumā par to, vai *visiem tiem, kas dzimuši Latvijā vajadzētu piešķirt pilsonību*, pilsoņu un nepilsoņu viedokļi krasi atšķiras. No pilsoņiem to atbalsta 56% (latvieši 47%, krievi 87%), no nepilsoņiem - 91%.

Aptuveni katrs otrais pilsonis (47%) (latvieši 42%, krievi 70%) un ap trijām ceturtdaļām nepilsoņu (78%) vairāk vai mazāk atbalsta viedokli, ka *visiem, kas vēlas, jāļauj vienlaicīgi iegūt pilsonību naturalizācijas kārtībā*.

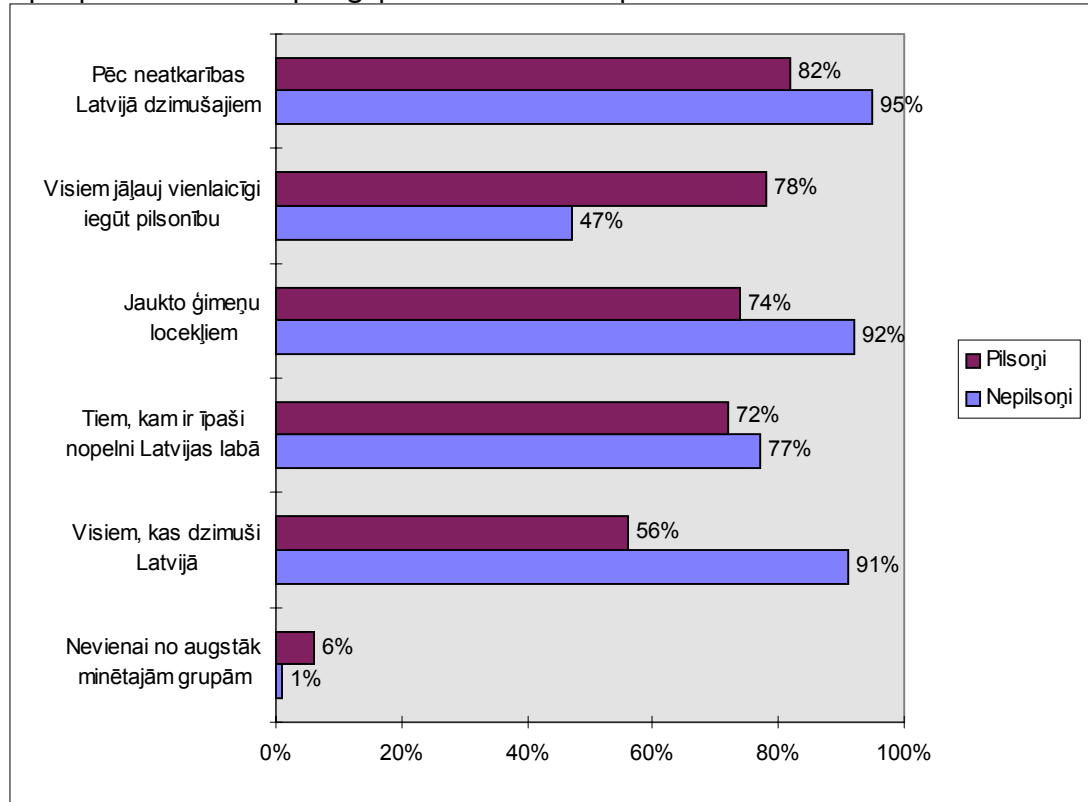
Tikai 6% pilsoņu (latvieši 7%, krievi 1%) un 1% nepilsoņu domā, ka *nevienu no minētajām grupām nevajadzētu piešķirt pilsonību*.

Kā liecina šie dati, Latvijas iedzīvotāju - gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū - ir visai plaši izplatīts viedoklis, ka pilsonība būtu piešķirama noteiktām iedzīvotāju

grupām, pirmām kārtām, bērniem, kas dzimuši Latvijā un jaukto ģimeņu locekļiem, mazāk populārs ir viedoklis, ka pilsonība būtu piešķirama par īpašiem nopelniem.

33.zīm. Nepilsoņu grupas, kurām būtu jāpiešķir LR pilsonība vispirms
Kurām nepilsoņu grupām, Jūsaprāt, būtu jāpiešķir LR pilsonība vispirms? Novērtējiet minēto izteikumu, vai Jūs tam pilnībā piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Apkopotas atbildes: “pilnīgi piekrīt” un “drīzāk piekrīt”

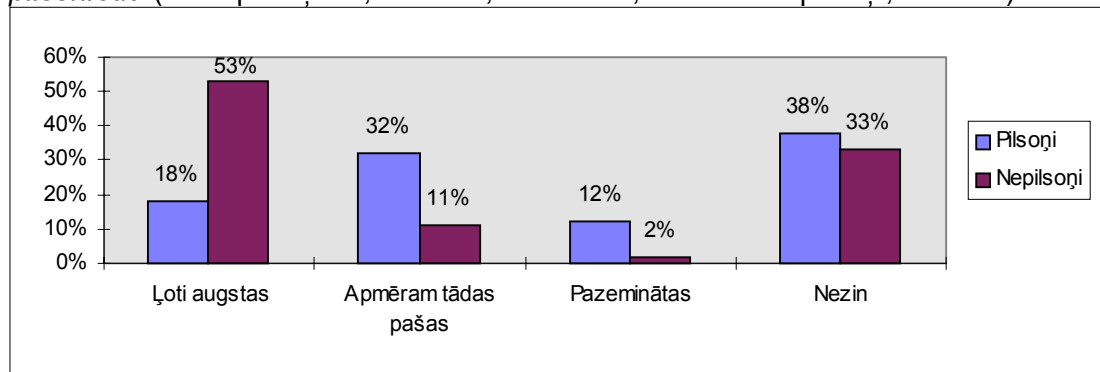
Latvijas iedzīvotāju viedokļi par prasībām pret cilvēkiem, kas vēlas iegūt Latvijas pilsonību

Fokusa grupās nereti izskanēja viedoklis, ka prasības pretendentiem uz Latvijas pilsonību ir pārāk augstas, tāpēc aptaujā tika uzdots jautājums, kur lūgts salīdzināt prasības Latvijā ar citām valstīm. Rezultāti ir visai interesanti (34.zīm.), jo 18% no pilsoņiem prasības, salīdzinot ar Rietumeiropas valstīm, šķiet ļoti augstas (latvieši 13%, krievi 45%), bet no nepilsoņiem - katram otram (53%). Interesanti, ka prasības ļoti augstas biežāk šķiet turīgākajiem nepilsoņiem un nepilsoņiem ar augstāku izglītības līmeni.

Kopumā šie rezultāti liecina, ka nepilsoņiem Latvijā prasību līmenis pretendentiem uz pilsonību šķiet augstāks, nekā tas ir Rietumeiropas valstīs. Tas sekmē negatīva psiholoģiskā noskaņojuma veidošanos pret naturalizāciju.

34.zīm. LR pilsonības likuma prasību novērtējums

Kā Jūs domājat, vai, salīdzinot ar citām Rietumeiropas valstīm, Latvijā ir ļoti augstas, tādas pašas vai pazeminātas prasības attiecībā uz cilvēkiem, kas vēlas iegūt Latvijas pilsonību? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, kam ir tiesības uz Latvijas pilsoņa statusu

Šajā jautājumā ir ievērojamas atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem (35.zīm.). Vairāk kā trešā daļa *pilsoņu* uzskata, ka tiesības uz pilsonību ir tikai tiem, kas paši un kuru vecāki ir bijuši pilsoņi līdz 1940. gadam (šādu viedokli atbalsta 39% pilsoņu, 46% no pilsoņiem latviešiem, 14% no pilsoņiem krieviem). Gandrīz katrs trešais pilsonis atbalsta viedokli, ka tiesības būt Latvijas pilsonim ir katram, kas ir dzimis Latvijā (29% no pilsoņiem, 28% no latviešiem pilsoņiem, 37% no krieviem pilsoņiem). Mazāk populāri pilsoņu vidū ir viedokļi, ka tiesības būt Latvijas pilsonim ir katram, kurš nodzīvojis Latvijā vairāk kā 10 gadus (16%, no latviešiem 15%, no krieviem 23%), katram, kurš dzīvo Latvijā kopš neatkarības atjaunošanas (5%, no latviešiem 4%, no krieviem 10%), katram bijušajam PSRS pilsonim, kurš tagad dzīvo Latvijā (3%, no latviešiem 1%, no krieviem 11%).

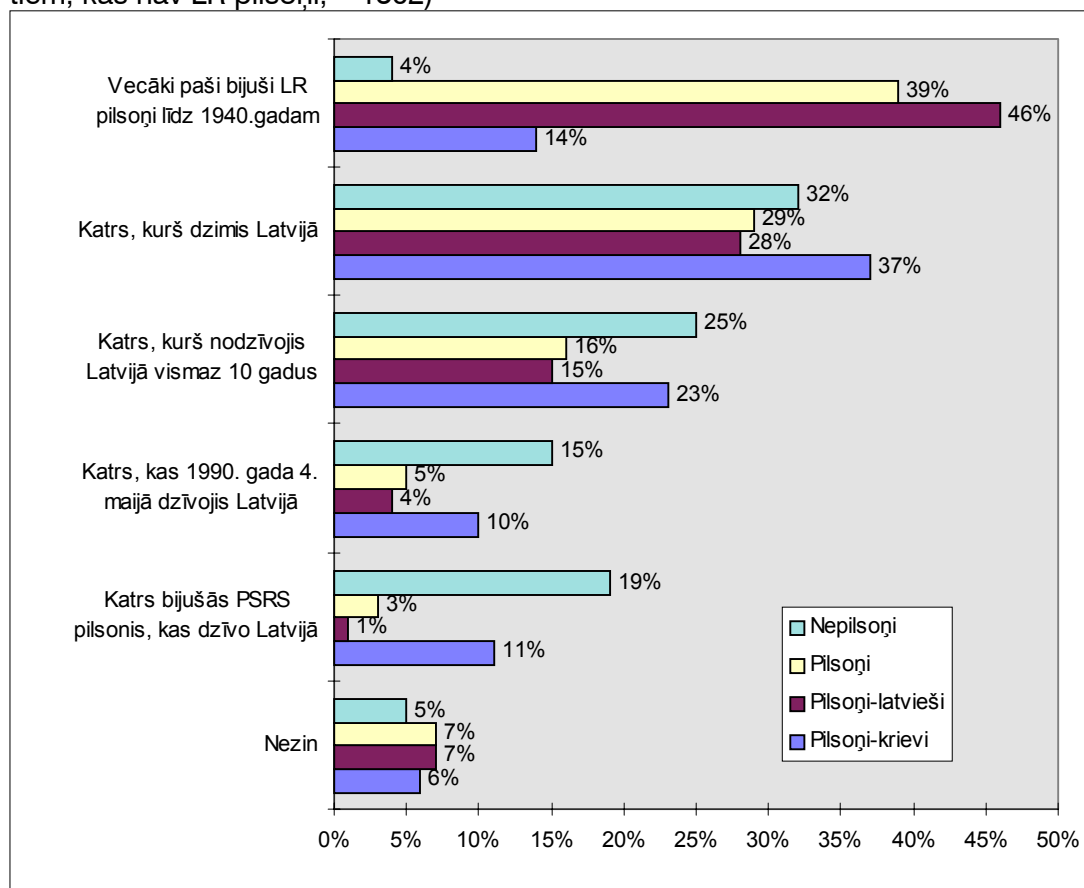
Vērojama tendence, ka gados vecākie pilsoņi aizstāv striktākus kritērijus jautājumā par to, kam ir tiesības uz Latvijas pilsonību. Viņi biežāk iestājas par to, ka tiesības uz pilsonību ir tikai tiem, kas paši un kuru vecāki ir bijuši pilsoņi līdz 1940. gadam (54%). Savukārt, jaunieši pilsoņi biežāk aizstāv viedokli, ka pilsonība piešķirama visiem, kas dzimuši Latvijā (34%), viņi biežāk atbalsta arī citus liberālākos kritērijus tiesībām uz pilsonību.

Savukārt, *nepilsoņi* visbiežāk atbalsta viedokli, ka pilsonība piešķirama tiem, kas dzimuši Latvijā (32%) vai tiem, kas nodzīvojuši Latvijā vairāk nekā 10 gadus (25%). Katrs piektais no nepilsoņiem atbalsta viedokli, ka tiesības uz Latvijas pilsonību ir katram bijušajam PSRS pilsonim, kurš tagad dzīvo Latvijā (19%). 15% no nepilsoņiem atbalsta viedokli, ka tiesības kļūt par Latvijas pilsoni ir katram, kurš dzīvo Latvijā kopš neatkarības atjaunošanas. Nepilsoņu vidū maz izplatīts ir viedoklis, ka tiesības uz pilsonību ir tikai tiem, kas paši un kuru vecāki ir bijuši pilsoņi līdz 1940. gadam (4%).

Viedokli, ka pilsonība piešķirama katram, kas dzimis Latvijā, biežāk atbalsta gados jaunākie nepilsoņi, kā arī turīgākie.

35.zīm. Vēlamais Pilsonības likums

Kurš no minētajiem izteikumiem par tiesībām uz Latvijas pilsonību vislielākā mērā atbilst Jūsu viedoklim (izvēlieties tikai vienu atbildi)? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, = 1502)

Masu saziņas līdzekļu auditorijas pilsoņu un nepilsoņu vidū

Izplatītākie preses izdevumi pilsoņu un nepilsoņu vidū

Aptuveni katrs sestais pilsonis (15%) un katrs piektais nepilsonis (20%) vispār nelasa preses izdevumus (37.zīm.). Pilsoņu vidū laikrakstus mazāk lasa krievi (tādu, kas nelasa nevienu preses izdevumu, ir 22% krievu un 14% latviešu), No pilsoņiem mazāk laikrakstus lasa vecumā līdz 30 gadiem un vecumā virs 60 gadiem, kā arī tie, kam mazāki ienākumi. Savukārt, no nepilsoņiem presi mazāk lasa vecumā virs 50 gadiem, tie, kam mazāki ienākumi, zemāks izglītības līmenis un laucinieki.

Pilsoņiem visbiežāk lasa "Dienu" (35%) un "Lauku Avīzi" (31%). Līdzīgs skaits pilsoņu lasa "Neatkarīgo Rīta Avīzi", "Rīgas Balsi" un "Vakara Ziņas" (11%). Pārējo preses izdevumu auditorijas pilsoņu vidū ir ievērojami mazākas: "Subota TV/Nedeļa" un "Dienas Biznesu" lasa ap 5% pilsoņu.

"Dienu" biežāk lasa vidējās paudzes cilvēki, tie, kam augstāki ienākumi un izglītības līmenis, rīdzinieki. "Lauku Avīzi" vairāk iecienījuši cilvēki ar zemākiem ienākumiem, laucinieki. "Neatkarīgo Rīta Avīzi" biežāk lasa gados vecāki cilvēki.

“Vakara Ziņas” vairāk iecienījuši jaunieši, cilvēki ar vidējo izglītību. “Rīgas Balsi” biežāk lasa gados vecāki cilvēki, rīdnieki. “Dienas Biznesu” vairāk iecienījuši turīgākie, kā arī cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

Nepilsoņu vidū populārākie preses izdevumi ir “Subota TV/Nedeļa” (to lasa 23% no nepilsoņiem), “Panorama Latvijai” (21%), “Čas” (17%). Vienāds daudzums nepilsoņu lasa “SM Segodnja” un “Dienu” krievu valodā (13%), bet “Rīgas Balsi” krievu valodā lasa - 9% un “SM Reklama” - 5%.

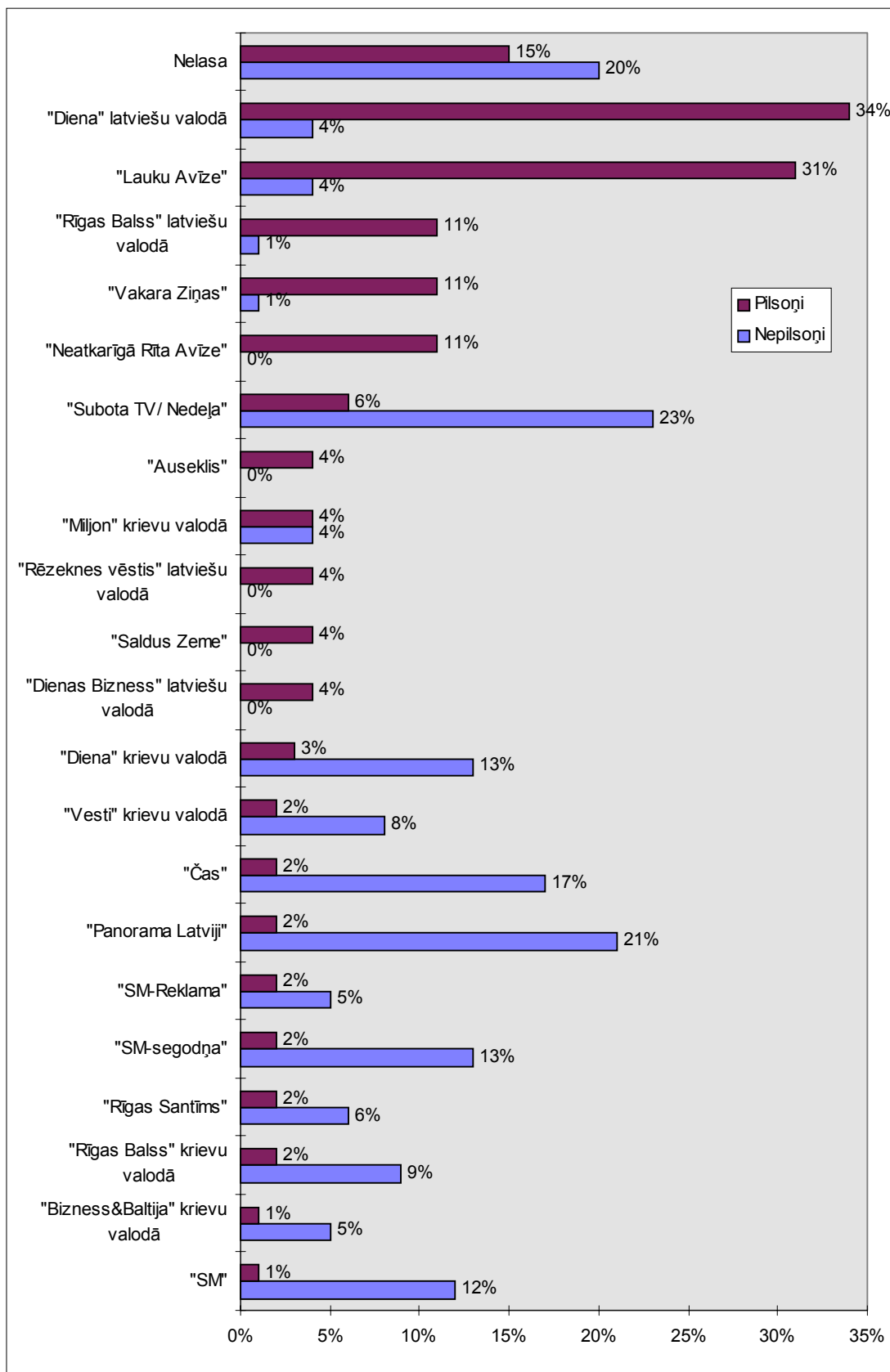
Populārākas latviešu avīzes nepilsoņu auditorijā ir “Diena” latviešu valodā un “Lauku Avīze”; katru no tām lasa 4% no nepilsoņiem. Vērojama tendence, ka izplatītākie preses izdevumi pilsoņu auditorijā pakāpeniski iegūst arī interesi nepilsoņu auditorijā, pirmām kārtām tie ir jau minētie “Diena” un “Lauku Avīze”.

Varam konstatēt, ka pamatā preses izdevumu auditorijas nosaka lasītāja valoda: izdevumus krievu valodā lasa krievi un citu tautību piederīgie, kam dzimtā valoda ir krievu, un izdevumus latviešu valodā lasa latvieši.

Tāpēc jo interesants šķiet fakts, ka iepriekšminētos izplatītākos latviešu izdevumus - “Dienu” un “Lauku Avīzi” - ievērojami biežāk lasa pilsoņi krievi, salīdzinot ar nepilsoņiem krieviem. Tā no pilsoņiem krieviem “Dienu” lasa 15%, bet no nepilsoņiem krieviem - 4%; līdzīgi arī “Lauku Avīzi”: no pilsoņiem krieviem to lasa 12%, bet no nepilsoņiem krieviem - 4%. Arī “Rīgas Balsi” latviešu valodā nereti lasa krievu tautības pilsoņi (8%), nepilsoņi pamatā lasa “Rīgas Balss” krievu variantu.

Jāuzsver, ka lielākie latviešu preses izdevumi ir piesaistījuši arī krievu lasītāju uzmanību, kas ir pozitīvs rādītājs ceļā uz integrāciju.

37.zīm. Laikraksti, kurus lasa regulāri
Kādus laikrakstus Jūs regulāri lasāt? (Vairāku atbilžu jautājums, % no pilsoņiem,
n=1123; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1311)

Populārākās radio stacijas pilsoņu un nepilsoņu vidū

Radio neklausās 14% pilsoņu un katrs trešais nepilsonis (33%) (38.zīm.). No latviešiem pilsoņiem radio neklausās katrs desmitais (10%), bet no krieviem pilsoņiem katrs trešais (32%). Šie fakti liecina, ka nelatviešu vidū neatkarīgi no pilsoniskā statusa radio klausīšanās ir mazāk populāra nekā latviešu vidū.

Pilsoņu vidū populārākā ir Latvijas Radio I programma (no latviešiem to klausās 61%, no krieviem pilsoņiem 18%). Visas pārējās radio stacijas ir ievērojami mazāk populāras: 14% no pilsoņiem klausās SWH, kā arī Radio 991/2, (vairāk tās klausās latvieši, taču arī krievu pilsoņu vidū tās ir samērā atzītas). Latvijas Radio II programmu biežāk klausās krievi pilsoņi (19%), mazāk latvieši (9%). Skonto klausās 11% latviešu un 6% krievu pilsoņu. Super FM klausās līdzīgs skaits latviešu pilsoņu (9%) un krievu pilsoņu (11%). Šo radio staciju vairāk iecienījuši ir jaunieši, un tas liek domāt, ka jaunieši raidstacijas izvēlas, vadoties vairāk pēc muzikālās gaumes, nekā pēc valodas.

Nepilsoņu vidū populārākās raidstacijas ir Latvijas Radio II programma (22%), Radio Mix (18%), SWH+ (14%), Latvijas Radio I programma (15%), SWH (6%), Radio 991/2 (5%), Majak (5%), Skonto un Radio Rīgai (5%).

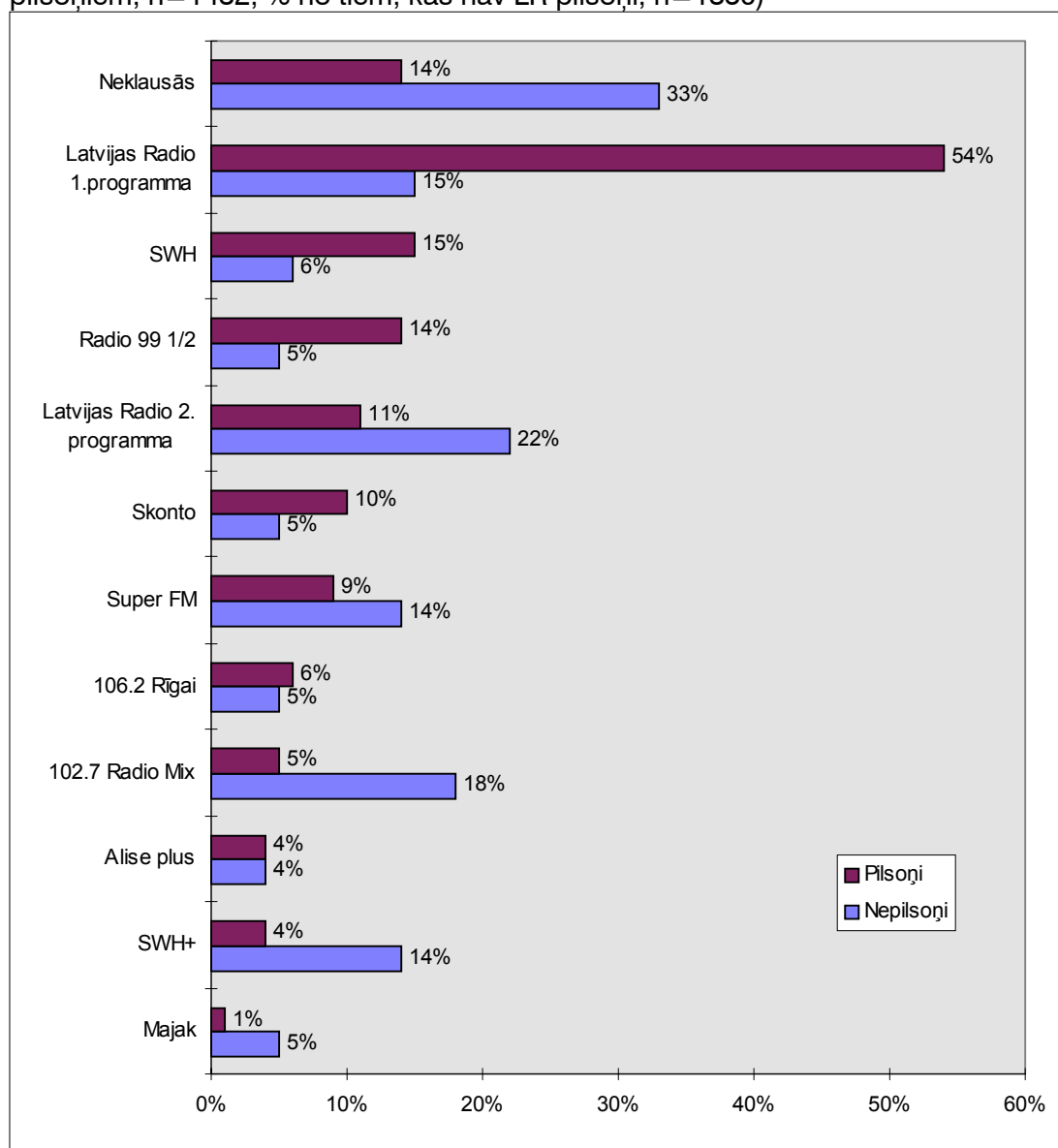
Šie dati liecina, ka virknei Latvijas raidstaciju auditorijas veido gan pilsoņi, gan nepilsoņi, kā latvieši, tā krievi un citu tautību Latvijas iedzīvotāji. Saprotams, ka raidstacijas, kas vairāk sniedz verbālu tekstu, selekcionē auditoriju pēc valodas prasmes, tātad daudzos gadījumos pēc tautības (tās ir Latvijas Radio I un II programma), taču Latvijā populārāko raidstaciju, kur dominē mūzikas pārraide (SWH, Radio 991/2, Skonto, Radio Rīgai, Super FM, Radio Mix, SWH+), klausītāju vidū ir gan latvieši, gan krievi un citu tautību piederīgie, gan pilsoņi, gan nepilsoņi. Radio klausītājiem, un jo sevišķi gados jaunajiem, radio stacijas izvēli nosaka mūzikālā gaume, mazāka nozīme te ir valodas zināšanām.

Nenoliedzama ir raidstaciju loma latviešu valodas apgūvē, jo jaunieši labprāt klausās radio: sevišķi nepilsoņiem raksturīgi, ka, vecumam pieaugot, samazinās radioklausītāju skaits (vecumā līdz 30 gadiem tikai 18% neklausās radio, bet vecumā virs 60 gadiem gandrīz katrs otrais - 46%).

Kopumā tas liecina, ka Latvijas radiostacijām ir zināms ieguldījums sabiedrības integrācijā, sekmējot latviešu valodas apguvi, sevišķi jauniešu vidū: dati liecina, ka radioklausītājiem latviešu valodas zināšanas ir labākas, salīdzinot ar tiem, kas neklausās radio.

38.zīm. Radiostacijas, kuras klausās regulāri

Kādas radiostacijas Jūs regulāri klausaties? (Vairāku atbilžu jautājums, % no pilsoņiem, n=1432; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1350)

Populārākās televīzijas ziņu programmas pilsoņu un nepilsoņu vidū

Pilsoņu vidū vispopulārākās televīzijas ziņu programmas ir *Latvijas TV 1. kanālā un LNT*. Tās vismaz reizi nedēļā skatās ap 80%. LTV I kanālu visvairāk iecienījuši latvieši (no krieviem pilsoņiem biežāk kā reizi nedēļā to skatās 48%). Savukārt, LNT vairāk skatās krievi pilsoņi (85%), salīdzinot ar latviešiem (79%). Katrs otrais pilsonis skatās arī *Latvijas TV 2. kanāla ziņas* (no latviešiem 63%, no krieviem pilsoņiem 51%).

Nepilsoņu vidū vispopulārākās ziņu programmas ir krievu valodā raidītās: *Latvijas TV 2. kanālu* vismaz reizi nedēļā skatās 58% nepilsoņu (no pilsoņiem - 50%), *ORT* - 57% nepilsoņu (no pilsoņiem 19%), *Krievijas TV* - 51% (no pilsoņiem 18%). Pa kabeļtelevīziju pieejamās programmas biežāk skatās rīdzinieki. Nav mazsvarīgs fakts, ka 44% nepilsoņu skatās arī LTV I programmas ziņu raidījumus. To biežāk dara laukos dzīvojošie.

Mazāk populāras ziņu programmas gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū ir *VNA* (31. Kanāls), kur ziņu programmas skatās 39% nepilsoņu un 16% pilsoņu, kā arī *TV Rīga* (43. Kanāls) (22% nepilsoņu, 6% pilsoņu).

LNT ir tā televīzijas ziņu programma, kas vislielākā mērā piesaista sev dažādu tautību, pilsoņu un nepilsoņu auditorijas, jo vismaz reizi nedēļā LNT ziņas noskatās 80% pilsoņu un nepilsoņu, latviešu un cittautiešu. Kā zināms, LNT ziņas raida gan latviešu, gan krievu valodā.

Šie dati liecina, ka televīzijas ziņu programmas vislielākā mērā, salīdzinot ar presi un radio, savās auditorijās ietver dažādu tautību un pilsoniskā statusa cilvēkus.

Kopumā var secināt, ka:

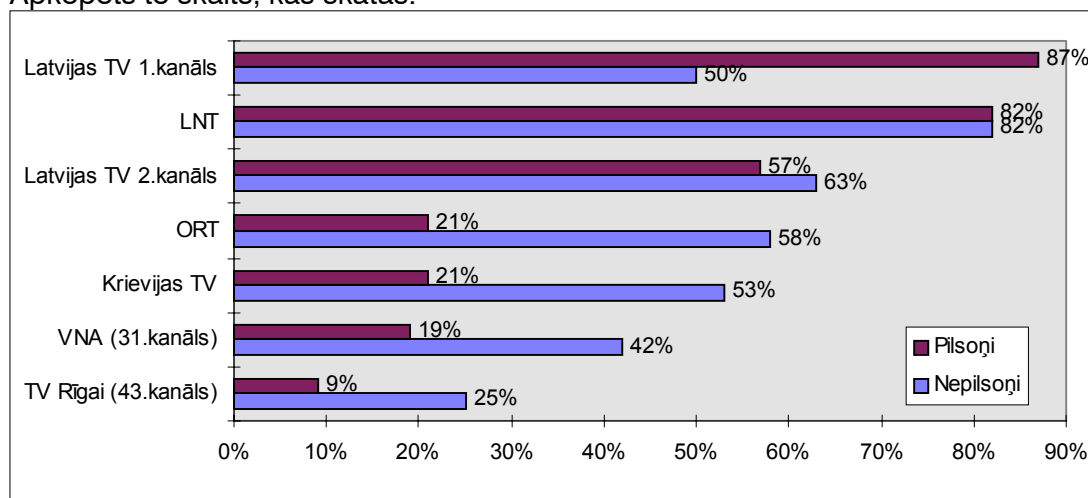
pirmkārt, vizuāli uztveramie masu saziņas līdzekļi, tas ir, TV programmas, dažas vairāk un dažas mazāk, apvieno savās auditorijās dažādu tautību un pilsoniskā statusa cilvēkus;

otrkārt, dažādība vērojama arī radio programmu auditorijās, jo tās bieži vien veidojas pēc muzikālās gaumes, nevis valodas principa, taču radio ir mazāk populārs masu saziņas līdzeklis, sevišķi gados vecāku nepilsoņu vidū;

treškārt, lielākie latviešu preses izdevumi (“Diena” un “Lauku Avīze”), pakāpeniski piesaista savās auditorijās arī nelatviešus, jo svarīgāk tas ir tāpēc, ka preses izdevumi, kā zināms, saista vismotivētāko auditoriju: par preses izdevumiem jāmaksā, to lasīšana prasa zināmu inteliģences pakāpi.

Pētījuma dati ļauj secināt, ka Latvijas masu saziņas līdzekļiem ir noteikta loma Latvijas sabiedrības integrēšanā, jo daudzi mediji savās auditorijās apvieno dažādu tautību cilvēkus. Protams, dažādi masu saziņas līdzekļu patērētāji atšķirīgi uztver vienu un to pašu informāciju, tāpēc šī jautājuma noskaidrošanai ir nepieciešami speciāli pētījumi.

39.zīm. Televīzijas ziņu programmas, kuras skatās regulāri
Cik bieži Jūs skatāties televīzijas ziņu programmas sekojošos kanālos? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)
 Apkopots to skaits, kas skatās.

Pilsoņu un nepilsoņu sociālā identitāte

Pilsoņi un nepilsoņi par savu piederības sajūtu

“Pilsonība ir kaut kas vairāk kā etiķete. Kas nejūt kopīgas saites ar saviem līdzpilsoņiem, nejūt atbildību par pilsonisko labklājību, nav īsts pilsonis, lai arī pēc juridiskā statusa tāds ir. Identitāte un (pilsoniskā) tikumība iedveš spēku pilsonības nojēgai”¹.

Kolektīvā identitāte pamatā izpaužas kā kopības izjūta - kā noteiktu grupu (teritorijas, sociāli kulturālas vides) kopības izjūta. Parasti tā tiek mērīta ar jautājumu palīdzību: “Cik cieši Jūs jūtaties saistīts?” Mūsu projektā sevišķa nozīme piešķirta identitātes izjūtas mērījumiem, jo valsts statusa maiņa rada izmaiņas arī iedzīvotāju nostājā pret valsti, mainās valstiskās piederības sajūta. Mērījumos, kā attstījusies valstiskās identitātes izjūta Latvijā dažādās iedzīvotāju grupās, izmantoti sekojoši indikatori: 1) piederības sajūta teritorijai, sociāli kulturālai videi, 2) lepnuma jūtas par Latviju un savu tautību, 3) “Dzimtenes” izpratne, 4) gatavība aizstāvēt Latviju bruņota konflikta gadījumā, 5) attieksme pret Latvijas valstisko statusu tagad un nākotnē, valsts svētku svinēšana.

Teritoriālās piederības sajūtas mērījumiem piedāvāti sekojoši varianti: 1) tuvākā apkaime, pagasts, pilsētas mikrorajons; 2) pilsēta; 3) novads; 4) Latvija; 5) Krievija; 6) Baltija; 7) Eiropa. Pilsoņi vislielākā mērā jūt piederību Latvijai (81%) un piederību savai pilsētai (77%). Aptuveni katrs otrais no pilsoņiem kā svarīgu min piederības sajūtu tuvākajai apkaimē - 58% (laukos tas ir ciems, pagasts, pilsētā-mikrorajons) un novadam - 55%. Interesanti, ka visos šajos gadījumos nav statistiski nozīmīgu atšķirību starp latviešu un krievu pilsoņu viedokļiem.

¹ Heater, Derek. (1990) *Citizenship: The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. Longman, London and New York, p182.

Nepilsoņi pirmām kārtām jūt piederības sajūtu pilsētai (82%). 80% nepilsoņu minējuši piederības sajūtu Latvijai, kas ir tikpat bieži kā pilsoņu gadījumā. Interesanti, ka nepilsoņi biežāk kā pilsoņi min piederības sajūtu tuvākajai apkārtni (tai skaitā -pilsētas mikrorajonam) - 70%. Retāk nekā pilsoņi nepilsoņi minējuši piederības sajūtu novadam - 46%.

Kas attiecas uz piederības sajūtu Baltijai un Eiropai, pilsoņu un nepilsoņu viedokļi ir visai līdzīgi: piederības sajūtu Baltijai minējuši katrs ceturtais pilsonis un nepilsonis (24%), bet piederības sajūtu Eiropai minējuši 13% pilsoņu un 10% nepilsoņu.

Piederības sajūtu Krievijai biežāk min nepilsoņi (20%), kā arī krievi pilsoņi (14%), vismazāk latvieši pilsoņi (2%).

Ja salīdzinām šos datus ar pētījuma rezultātiem, kas veikts 1995. gada rudenī, redzams, ka:

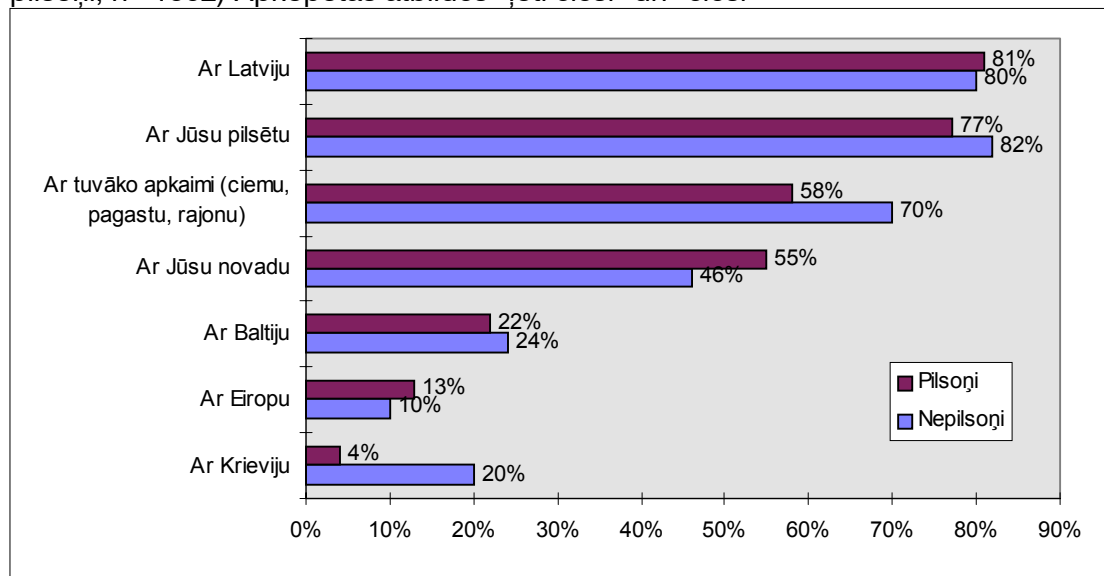
- nedaudz samazinājies to latviešu skaits, kas pauduši piederības sajūtu Latvijai (1995. g. - 87%, 1997. g. - 81%);

- gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū nedaudz samazinājusies piederības sajūta novadam;

- ievērojami samazinājusies piederības sajūta Eiropai (1995. gadā to minējuši ap 30% kā latvieši, tā krievi)¹. Piederības sajūtu Eiropai krietni biežāk min turīgākie (tas attiecas gan uz pilsoņiem, gan nepilsoņiem), kā arī gadus jaunāki cilvēki. No latviešiem piederības sajūtu Eiropai biežāk min arī tie, kas vecāki par 60 gadiem. Redzams, ka Eiropas piederības sajūtas veidošanu sekmē materiālā labklājība, nākotnes cerības (jaunatnei), atmiņas (vecākajai paaudzei), taču daudzi Latvijas iedzīvotāji, un jo sevišķi vidējās paaudzes cilvēki, jūtas atsvešinātāki no Eiropas.

40.zīm. Piederības sajūta

Cik cieši Jūs jūtaties saistīts ar... (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502) Apkopotas atbildes "ļoti cieši" un "cieši"

“Dzimtenes” izpratne pilsoņu un nepilsoņu vidū

¹ Baltijas Datu Nams. 1995.gads. Izlase - 1044 respondenti.

Daži fokusa grupu dalībnieki diskusijās pauda viedokli, ka viņiem ir grūti noteikt, kas ir viņu "dzimtene". Aptaujas rezultāti liecina (41.zīm.), ka tādi gadījumi patiesi ir: no nepilsoņiem 9% nav spējuši sniegt konkrētu atbildi uz jautājumu: "Kad Jūs sakāt "dzimtene", ko Jūs ar to domājat?".

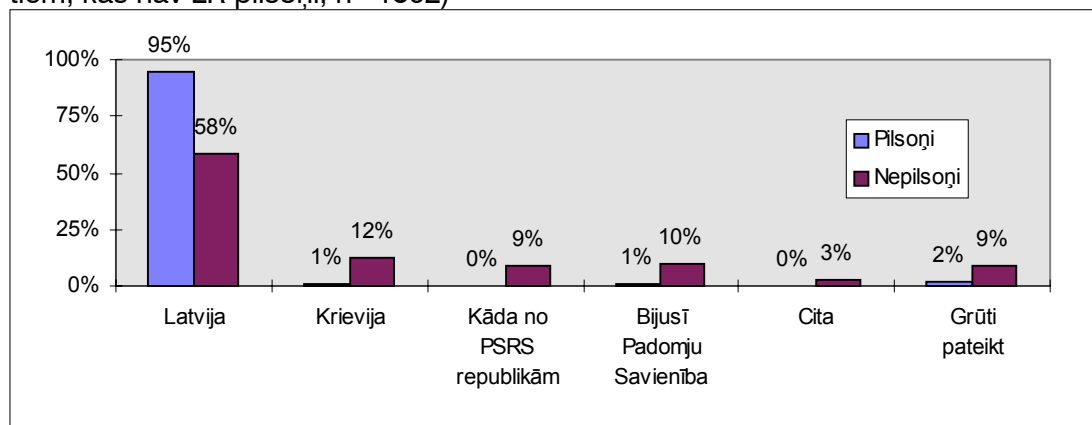
Vairums gadījumos cilvēki ir nosaukuši valsti, kuru uzskata par savu dzimteni. No pilsoņiem 95% atzīmējuši Latviju kā savu dzimteni (latvieši - 98%, krievi pilsoņi - 85%), bet no nepilsoņiem nedaudz vairāk kā puse. 12% no nepilsoņiem kā savu dzimteni minējuši Krieviju, 9% - kādu no bijušajām PSRS republikām, 10% - bijušo Padomju Savienību.

Visbiežāk Latviju kā savu dzimteni no nepilsoņiem nosaukuši jaunieši (vecuma grupa līdz 30 gadiem - 69%), jo liela daļa no viņiem arī ir dzimuši Latvijā.

Gan bijušo Padomju Savienību, gan Krieviju kā savu dzimteni biežāk izjūt gados vecāki cilvēki, sevišķi vecumā virs 60 gadiem, kā arī cilvēki ar augstāko izglītību.

41.zīm. Dzimtenes izpratne

Kad Jūs sakāt "dzimtene", vai Jūs ar to domājat... ? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

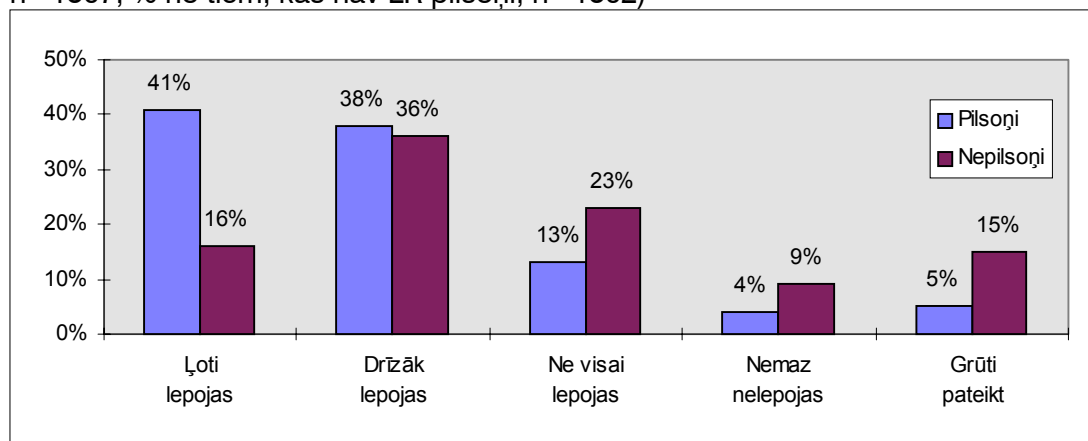
Lepnuma jūtas par Latviju un savu tautību

Piederības sajūtu savai valstij emocionālā līmenī raksturo arī lepnuma jūtas par to. Lepni par to, ka ir Latvijas iedzīvotāji (42.zīm.), vairāk vai mazāk jūtas ap trīs ceturtdaļām no visiem pilsoņiem (79%), no latviešiem 82%, no krieviem pilsoņiem 59%. Savukārt, no nepilsoņiem katrs otrais sniedzis atbildi, ka lepojas ar to, ka ir Latvijas iedzīvotājs (biežāk atbilde bijusi "drīzāk lepojos", retāk "ļoti lepojos". No nepilsoņiem retāk lepnuma jūtas pret Latviju pauduši jaunieši - 43% (vecuma grupa līdz 30 gadiem), kā arī turīgākie (43%). Atbildi, ka "nemaz nelepojas" ar to, ka ir Latvijas iedzīvotājs, minējuši 9% no nepilsoņiem, biežāk šādu atbildi snieguši nepilsoņi ar augstāko izglītību (14%). Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū (salīdzinājumā ar 1994. gada pētījuma datiem) to skaits, kas lepojas, ka ir Latvijas iedzīvotājs, ir nedaudz samazinājies.

Aplūkojot atbildes uz jautājumu, vai lepojas ar savu tautību (43.zīm.), redzam, ka lepnums par savu tautību daudz vairāk ir izteikts pilsoņu, galvenokārt, latviešu vidū. 80% no pilsoņiem lepojas ar savu tautību (latvieši - 84%), bet no nepilsoņiem ar savu tautību lepojas 64%. Nepilsoņu vidū ir daudz vairāk tādu, kas nav par šo jautājumu domājuši (23% - nepilsoņi, 8% - pilsoņi). Tas liecina, ka daļai nepilsoņu etniskās identitātes jautājumi ir mazāk aktuāli.

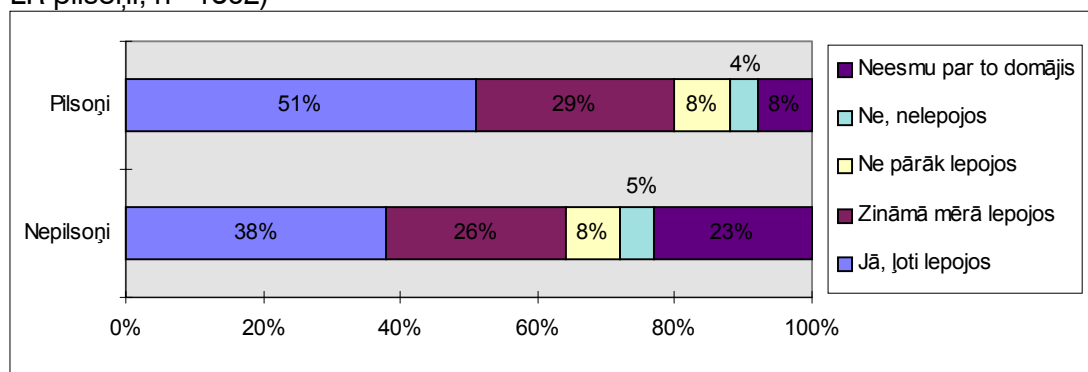
42.zīm. Lepnums par Latviju

Cik lielā mērā Jūs lepojaties ar to, ka esat Latvijas iedzīvotājs? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

43.zīm. Lepnums par savu tautību

Vai Jūs lepojaties ar to, ka esat..? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju gatavība aizstāvēt Latviju bruņota konflikta gadījumā ar Krieviju

Interpretējot atbildes uz šo jautājumu, jāuzsver, ka jautājumā piedāvāta iedomāta situācija, nenorādot apstākļus un konflikta cēloņus. Cilvēku uzvedība reālā situācijā var ievērojami atšķirties.

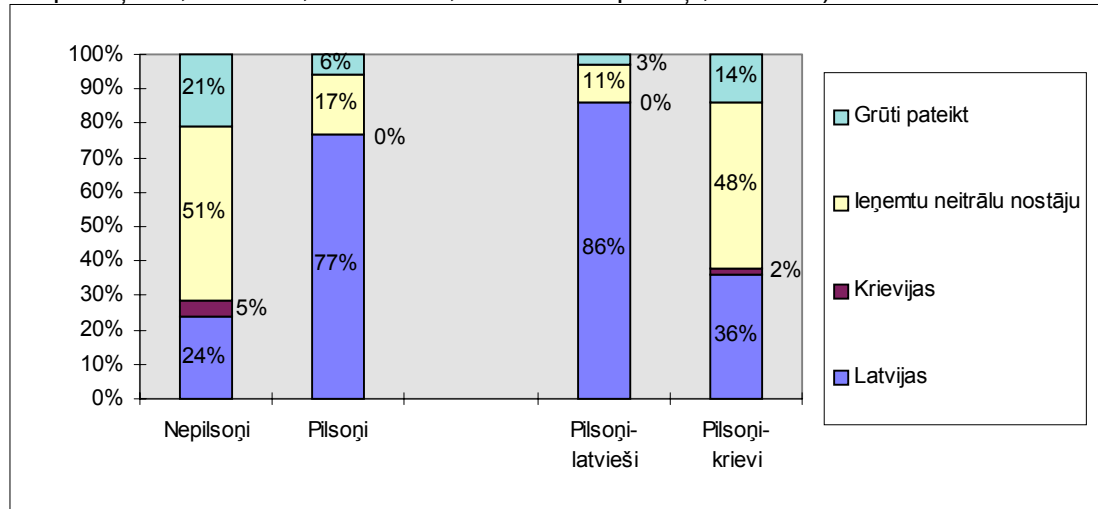
Aptaujāto atbildes liecina, ka bruņota konflikta gadījumā ar Krieviju 77% no Latvijas pilsoņiem nostātos Latvijas pusē (latvieši - 86%, krievi pilsoņi - 36%), 11 % no latviešiem ieņemtu neitrālu nostāju (pārējie 3% latviešu nav spējuši sniegt konkrētu atbildi). No krieviem pilsoņiem neitrālu nostāju ieņemtu 48%.

No nepilsoņiem apmēram puse ieņemtu neitrālu nostāju (51%). Latvijas pusē nostātos 24%, Krievijas pusē - 5%, bet 21% nav spējis sniegt konkrētu atbildi. No nepilsoņiem gatavību aizstāvēt Latviju biežāk pauduši cilvēki vecumā no 40-60 gadiem (26%), trūcīgākie (28%), laucinieki (33%), cilvēki ar pamata (26%) un vidējo izglītību (28%). Izvēli par labu Krievijai biežāk izdarītu jaunieši (7%), kā arī turīgākie

nepilsoņi (7%). Jaunieši un turīgākie biežāk nekā citas grupas ieņemtu arī neitrālu nostāju (56%). Savu nostāju biežāk nav varējuši paust vecuma grupā no 30-40 gadiem, laucinieki, kā arī cilvēki ar augstāko izglītību (25%).

No tiem nepilsoņiem, kas plāno iegūt Latvijas pilsonību, 27% nostātos Latvijas pusē, 3% aizstāvētu Krieviju, 48% saglabātu neitralitāti, bet 22% nav izlēmuši par savu nostāju.

44.zīm. Nostāja bruņota konflikta gadījumā starp Latviju un Krieviju
Ja izceltos bruņots konflikts starp Latviju un Krieviju, kurā pusē Jūs nostātos? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

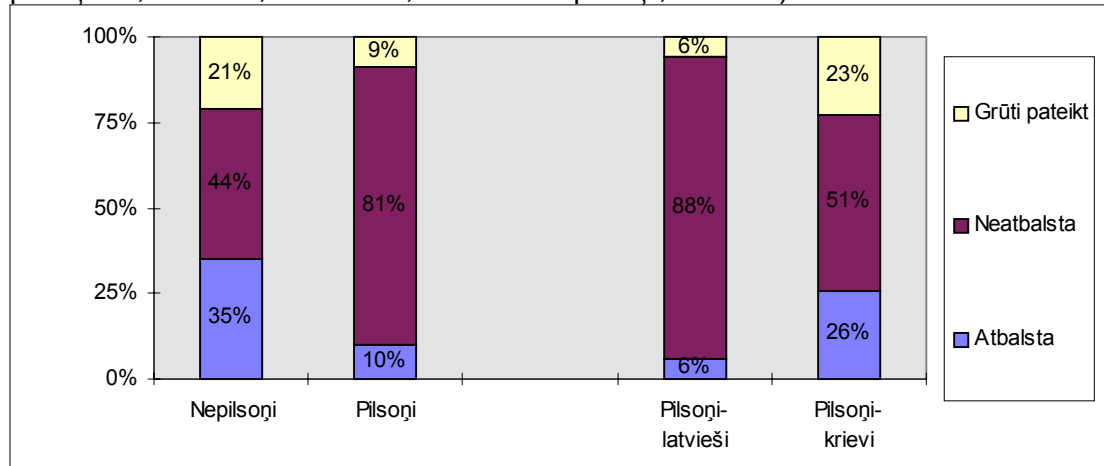

Attieksme pret Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā

Ideju par Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā atbalsta katrs desmitais Latvijas pilsonis, no latviešiem 6%, no krieviem pilsoņiem 26%. No pilsoņiem Latvijas pievienošanos Krievijai biežāk atbalsta trūcīgākie. 9% no pilsoņiem nav spējuši sniegt konkrētu atbildi (no latviešiem 6%, no krieviem pilsoņiem 23%).

Nepilsoņu vidū ideja par Latvijas pievienošanos Krievijai ir populārāka, to atbalsta katrs trešais nepilsonis (35%). Biežāk šo ideju pauduši jaunieši (39%), trūcīgākie (38%), cilvēki ar zemāku izglītības līmeni (40%). Pret Latvijas pievienošanos Krievijai biežāk iestājas cilvēki ar augstāku ienākumu, kā arī izglītības līmeni. Katrs piektais nepilsonis nav spējis sniegt noteiktu atbildi uz šo jautājumu.

45.zīm. Attieksme pret Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā
Kāda ir Jūsu attieksme pret Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

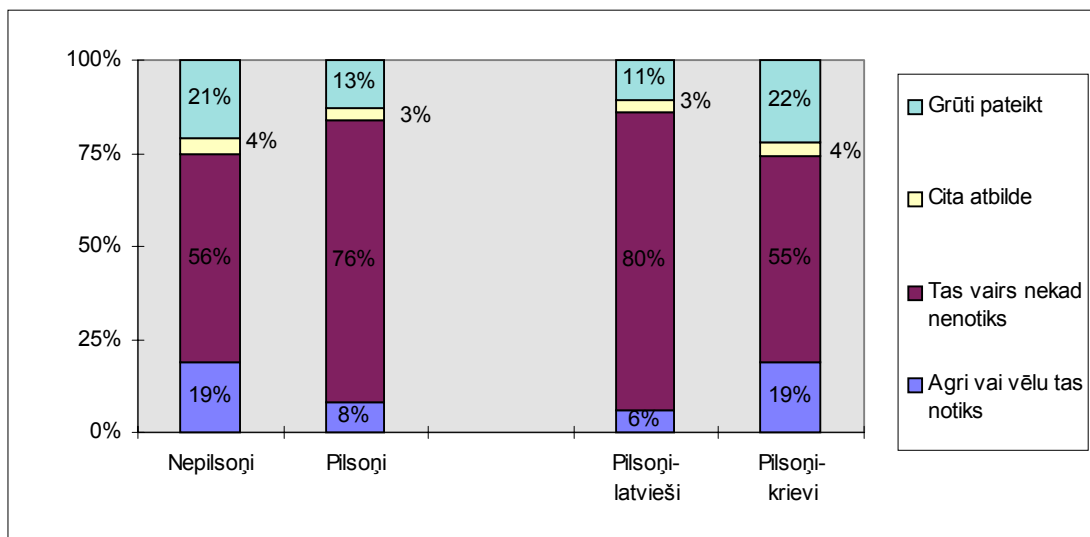
Latvijas iedzīvotāju prognoze attiecībā par Latvijas statusu nākotnē

76% pilsoņu uzskata, ka Latvijas vairs nekad nepievienosies Krievijai (no latviešiem 80%, no krieviem pilsoņiem 55%). Viedokli, ka agri vai vēl tas notiks, atbalsta 6% no latviešiem, 19% no krieviem pilsoņiem. No pilsoņiem šādu viedokli biežāk atbalsta tie, kam zemāks ienākumu un arī izglītības līmenis. Par pretējo - to, ka Latvija nekad vairs Krievijai nepievienosies - biežāk pārliecināti ir cilvēki ar augstāku ienākumu, kā arī izglītības līmeni.

56% no nepilsoņiem pauž pārliecību, ka Latvija vairs nekad nepievienosies Krievijai. Savukārt, 20% no nepilsoņiem uzskata, ka agri vai vēl Latvija pievienosies Krievijai. Arī no nepilsoņiem šādu viedokli biežāk pauduši jaunieši (vecumā līdz 30 gadiem), trūcīgākie, mazāk izglītotie.

46.zīm. Attieksme pret Latvijas iespējamo pievienošanos Krievijai. Sadalījums pēc tautības un pilsoniskā statusa

Kāda ir Jūsu attieksme pret Latvijas iespējamo pievienošanos Krievijai? Vai, Jūsaprāt, agri vai vēl tas notiks vai arī Latvija vairs nekad nepievienosies Krievijai? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

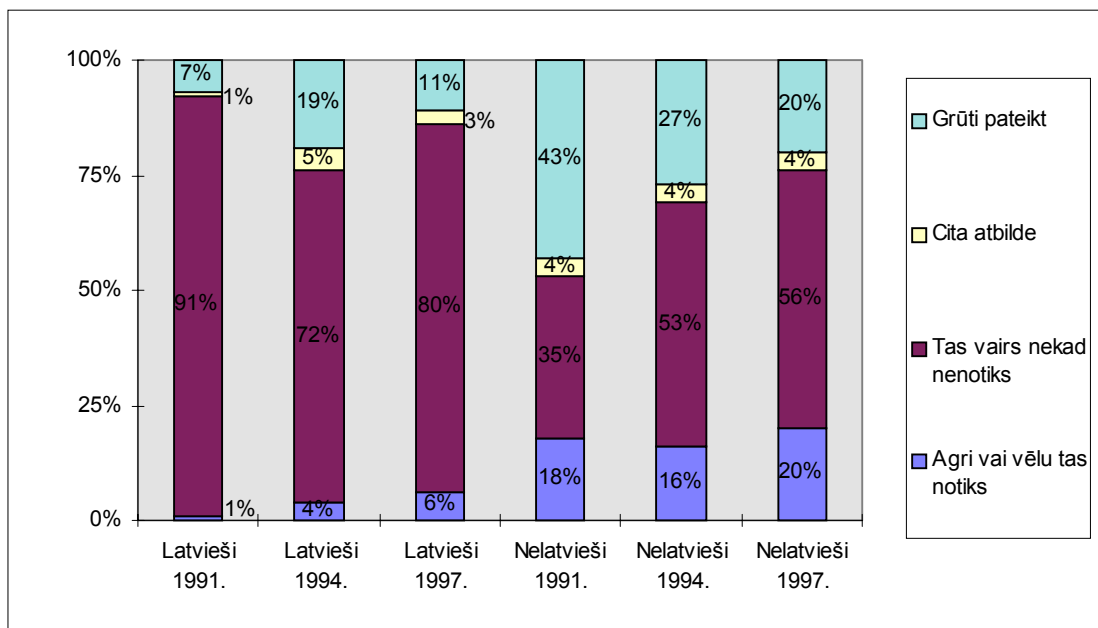

Salīdzinot 1991., 1994. un 1997. gadā veikto aptauju rezultātus (sk. 47.zīm.), redzam, ka latviešu pārliecība par Latvijas kā neatkarīgas valsts statusu kopš 1991.gada nedaudz ir mazinājusies. Pēc mūsu rīcībā esošajiem mērījumiem viszemākā tā ir bijusi 1994. gadā: tas bija laiks, kad arī neapmierinātība ar valsts ekonomiskajām reformām bija vislielākā. Iespējams, ka tieši materiālo grūtību ietekmē 1994.gadā gandrīz katrs piektais latvietis nevarēja izšķirties par konkrētu atbildi uz jautājumu par gaidāmo Latvijas statusu nākotnē.

Kas attiecas uz nelatviešiem, 1994.g. ievērojami samazinājies to skaits, kas snieguši nenateiktu atbildi, un pieaudzis to skaits, kas pārliecīgi atbildēja, ka Latvija nekad Krievijai nepievienosies. 1997. gada dati liecina, ka laika posmā pēc 1994. nelatviešu vidū ir mazinājies to skaits, kas nespēj sniegt nateiktu atbildi, bet nedaudz palielinājies gan to skaits, kas paredz Latvijas pievienošanos Krievijai, gan arī to skaits, kas paredz Latvijai neatkarīgas valsts statusa saglabāšanos.

47.zīm. Attieksme pret Latvijas iespējamo pievienošanos Krievijai. 1991., 1994. un 1997. gads

Kāda ir Jūsu attieksme pret Latvijas iespējamo pievienošanos Krievijai? Vai, Jūsaprāt, agri vai vēlū tas notiks vai arī Latvija vairs nekad nepievienosies Krievijai?

Avots: Baltijas Datu nams, 1991., 1994., 1997.

Pilsoņu un nepilsoņu ģimenēs svinamie svētki

Svētku svinēšana, kopīga svētku izjūta ir viens no faktoriem, kas varr sekmēt sabiedrības integrāciju. Latvijā visvairāk svinētie svētki gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū ir Ziemassvētki un Jaunais gads. Pilsoņu vidū Ziemassvētki ir sevišķi populāri; tos svin 90% pilsoņu, bet no nepilsoņiem 73%. Nepilsoņi biežāk svin Jauno gadu (84%) nekā Ziemassvētkus (73%). Arī Lieldienas ir samērā izplatīti svētki gan pilsoņu (54%), gan nepilsoņu vidū (44%). Jāņus biežāk svin pilsoņi (57%), taču arī gandrīz katrs trešais nepilsoņis svin Jāņus (30%), biežāk tie ir jaunieši, laukos dzīvojošie.

Nepilsoņu vidū samērā populāra ir 8. marta svinēšana (17%); 18. novembrī no nepilsoņiem svin 6%, Uzvaras dienu svin 3%, tikpat daudzi svin arī 1. maiju. Tie, kas svin Uzvaras dienu, parasti atzīmē arī 8.martu.

Interesanti, ka dažādās iedzīvotāju grupās svin atšķirīgus svētkus: no nepilsoņiem Ziemassvētkus svin turīgākie, kā arī tie, kam zemāks izglītības līmenis, Jauno gadu - gados jaunākie, un turīgākie, Lieldienas - cilvēki ar zemāku izglītības līmeni, 8. martu - turīgākie un ar augstāku izglītības līmeni, mātes dienu - gados jaunākie un laukos dzīvojošie, Jāņus - gados jaunākie, Uzvaras dienu- gados vecāki cilvēki.

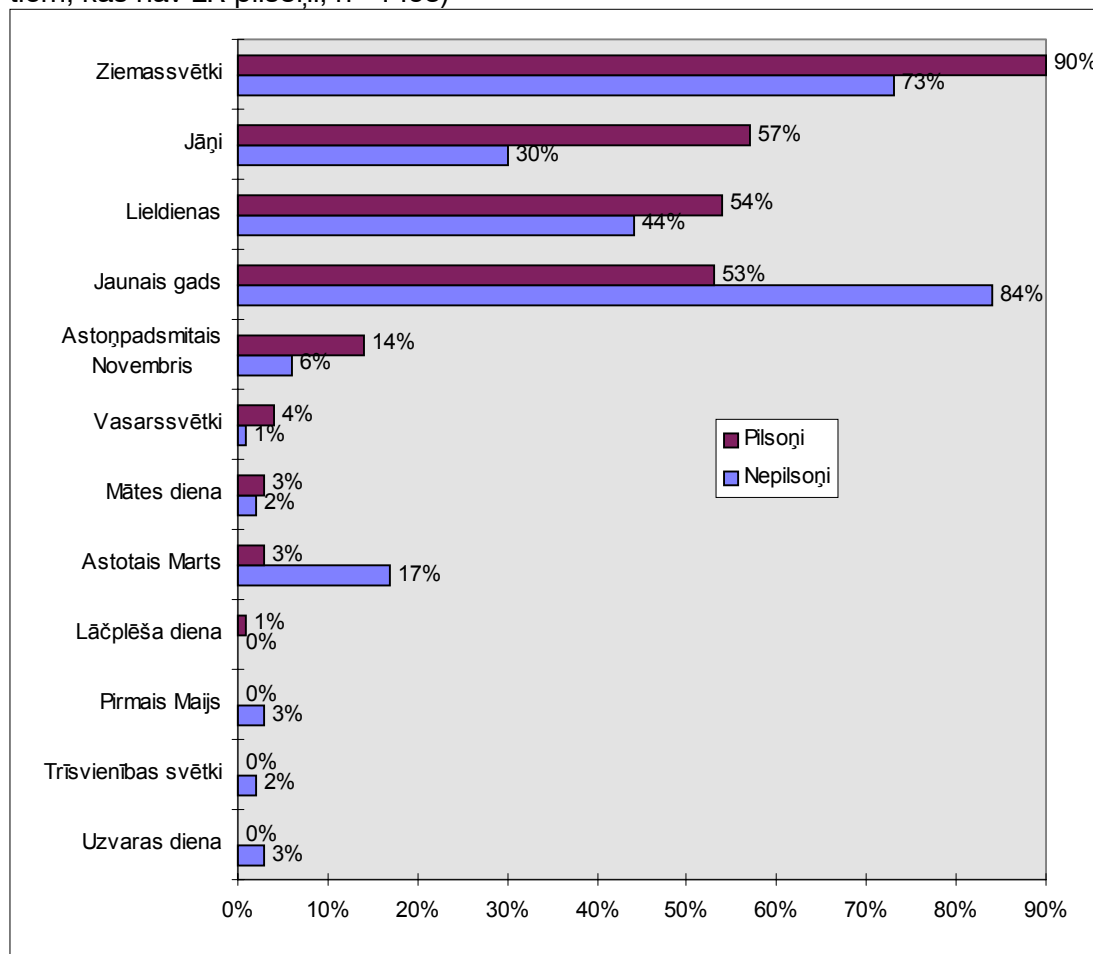
No pilsoņiem Ziemassvētkus svin gandrīz visi, jo sevišķi latvieši, Jauno gadu biežāk gados jaunie un turīgākie, Jāņus - gados jaunākie, turīgākie, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni, laucinieki, Lieldienas - cilvēki ar mazākiem ienākumiem, sievietes, 18. novembrī biežāk svin gados vecākie, rīdzenieki. Gados vecākie svin arī Lāčplēša dienu.

Kopumā redzams, ka Latvijas iedzīvotāji pamatā svin vienus un tos pašus svētkus, visbiežāk Jauno gadu un nozīmīgākos reliģiskos svētkus: Ziemssvētkus un Lieldienas. Zināmas atšķirības svētku svinēšanā rada reliģisko svētku kalendāru nesakritība, veidojot laika nobīdi starp pareizticīgo, vecticībnieku un katoļu/luterāņu konfesijām. Piebilst var tikai, ka biežāk atzīmēt svētkus atļaujas turīgākie.

Latvijas Republikas proklamēšanas dienas svinēšana 18. novembrī vēl nav izveidojusies par vispārēju paradumu, pilsoņu vidū to svin 14%, nepilsoņu vidū vēl retāk - 6%.

48.zīm. Svētki, kas visbiežāk tiek svinēti

Kādus svētkus Jūs un Jūsu ģimene parasti svin? (% no LR pilsoņiem, n=1500; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1493)

Aktuālākās problēmas Latvijā

Visiem Latvijas iedzīvotājiem svarīgākās šķiet problēmas, kuru risināšana saistīta ar iedzīvotāju primāro vajadzību apmierināšanu: izdzīvošanu un drošību. Pēc visu iedzīvotāju domām svarīga ir dzīves līmeņa celšana, cīņa pret korupciju un noziedzību, likumu ievērošanas nodrošināšana visiem (36.zīm.).

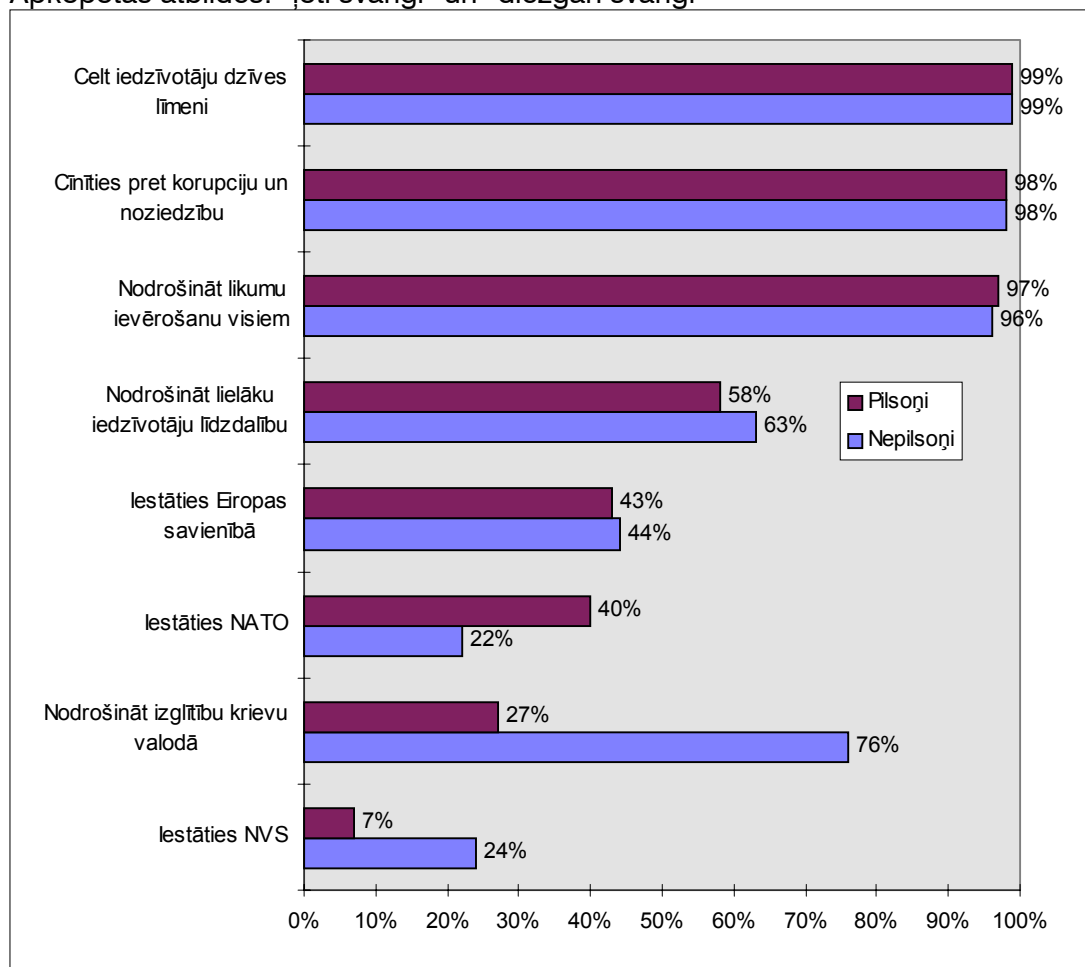
Kā nozīmīgs fakts jāvērtē tas, ka vairāk kā puse Latvijas iedzīvotāju svarīgo problēmu vidū min iedzīvotāju lielāku līdzdalību sabiedriskajās organizācijās (58% pilsoņi; 63% nepilsoņi), jo, kā liecina mūsu pētījums, ļoti neliela iedzīvotāju daļa ir iesaistījušies kādā sabiedriskā organizācijā: 76% no pilsoņiem un 90% no nepilsoņiem nav nevienas organizācijas biedri, bet to skaits, kas reāli darbojas kādā organizācijā ir vēl mazāks.

Līdzīgs skaits pilsoņu un nepilsoņu (~45%) par svarīgu problēmu uzskata iesaistīšanos Eiropas Savienībā. Iestāšanās NATO Latvijas iedzīvotājiem šķiet mazāk svarīga: to minējuši 40% pilsoņu un 22% nepilsoņu. Apmēram tikpat daudz nepilsoņu domā, ka svarīga problēma ir iestāšanās NVS (24%), no pilsoņiem to minējuši 7%. Kā ļoti svarīgu problēmu 76% nepilsoņu minēja visu pakāpju izglītības nodrošināšanu krievu valodā, pilsoņiem šī problēma nešķita tik aktuāla (27%).

36.zīm. Aktuālākās problēmas Latvijā

Kādas problēmas Latvijā, Jūsaprāt, vajadzētu risināt pirmām kārtām? Izvērtējiet dotos variantus, vai tās Jums šķiet ļoti svarīgas, diezgan svarīgas, ne pārāk svarīgas vai nemaz nav svarīgas problēmas? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Apkopotas atbildes: “ļoti svarīgi” un “diezgan svarīgi”

Pilsoņu un nepilsoņu atbalsts demokrātiskām pārmaiņām

Iedzīvotāju atbalsts demokrātiskām pārmaiņām sekmē sabiedrības stabilitāti, tāpēc jo svarīgi ir noskaidrot, cik lielā mērā demokrātiskās izmaiņas atbalsta dažādās iedzīvotāju grupās.

Apmierinātība ar demokrātijas attīstību Latvijā

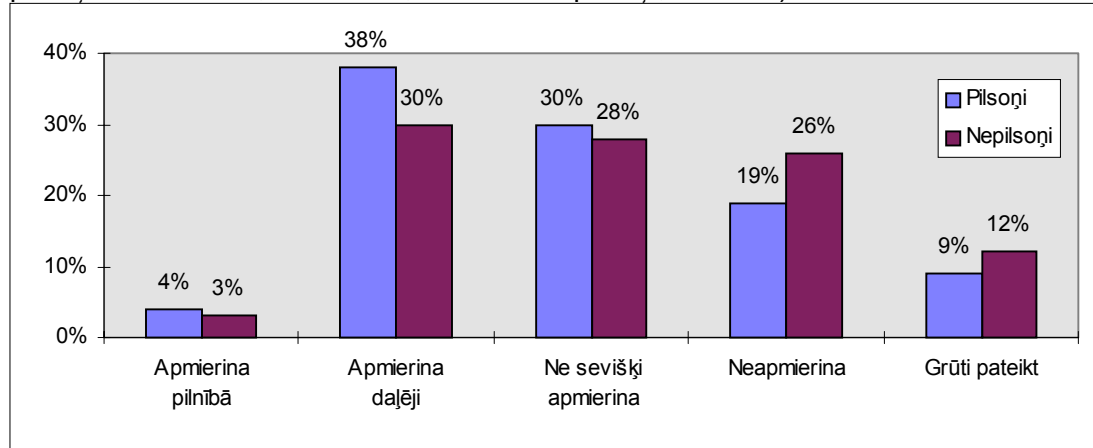
Ar demokrātijas attīstību Latvijā daudzos gadījumos nav apmierināti gan pilsoņi (49%), gan nepilsoņi (54%) (49.zīm.). No pilsoņiem neapmierināto vairāk ir vecuma grupā no 40 - 60 gadiem, un to vidū, kam mazāki ienākumi. No nepilsoņiem, gluži otrādi, neapmierināto vairāk ir turīgāko vidū, starp tiem, kam augstākā izglītība, un rīdzinieki.

Jaunajām demokrātijas valstīm raksturīgi, ka neapmierinātība ar demokrātiju ir cieši saistīta ar zemu labklājības līmeni, šo sakarību var attiecināt uz pilsoņiem,

bet nepilsoņu gadījumā tieši labāk situētie ir vairāk neapmierināti ar demokrātijas attīstību Latvijā. Tātad te meklējami citi neapmierinātības cēloņi.

49.zīm. Apmierinātība ar demokrātijas attīstību Latvijā

Kopumā cik lielā mērā Jūs apmierina demokrātijas attīstība Latvijā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

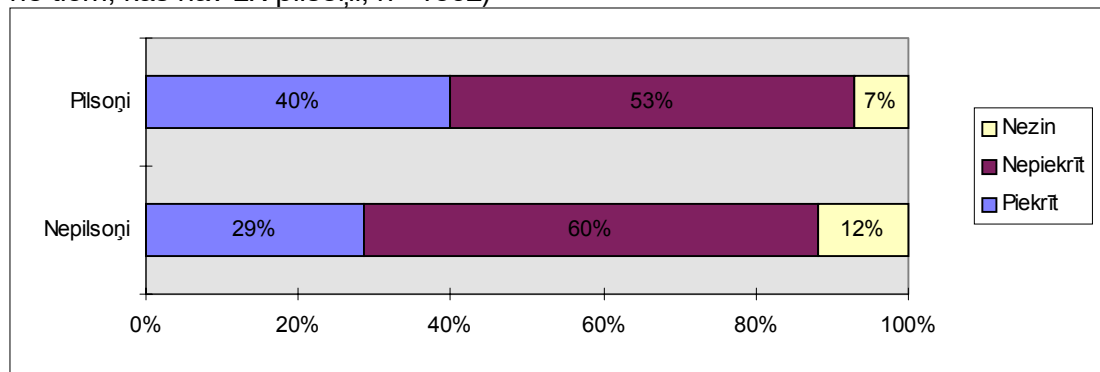

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par procesu norises pareizību Latvijā

Līdzīgas sakarības novērojamas atbildēs uz jautājumu: “Vai visumā procesi Latvijā noris pareizā virzienā?” (50.zīm.). No pilsoņiem pozitīvu vērtējumu snieguši 40% (43% no latviešiem, 25% no krieviem pilsoņiem) no nepilsoņiem 29% atzinušu, ka procesi kopumā norit pareizā virzienā. Nepilsoņu vidū negatīvu atbildi biežāk snieguši vecuma grupā no 50-60 gadiem, trūcīgākie, laucinieki. Savukārt, no nepilsoņiem neapmierinātību biežāk pauduši turīgākie, rīdzinieki, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni, iedzīvotāji vecuma grupā no 50-60 gadiem.

50.zīm. Attieksme pret procesu norisi Latvijā

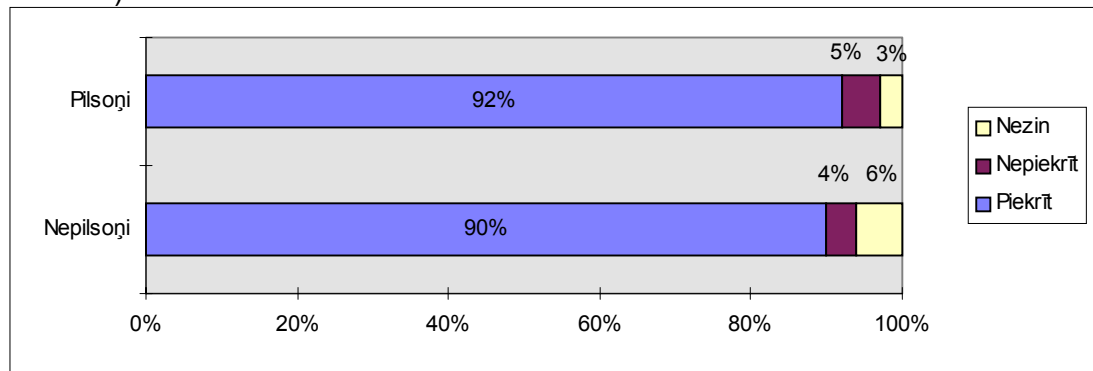
Visā visumā procesi Latvijā noris pareizā virzienā. (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret preses brīvību

Jautājumā par to, vai neatkarīgā valstī jābūt dažādiem preses izdevumiem, kuri atspoguļo dažādus politiskos viedokļus, starp pilsoņiem un nepilsoņiem valda vienprātība(51.zīm.): vairums no viņiem šādu viedokli atbalsta (no pilsoņiem 92%, no nepilsoņiem 90%). Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū par preses brīvību visbiežāk iestājas turīgākie un izglītotākie.

51.zīm. Attieksme pret preses izdevumu dažādību Latvijā
Neatkarīgā valstī jābūt dažādiem preses izdevumiem, kuri atspoguļo dažādus politiskos viedokļus. (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

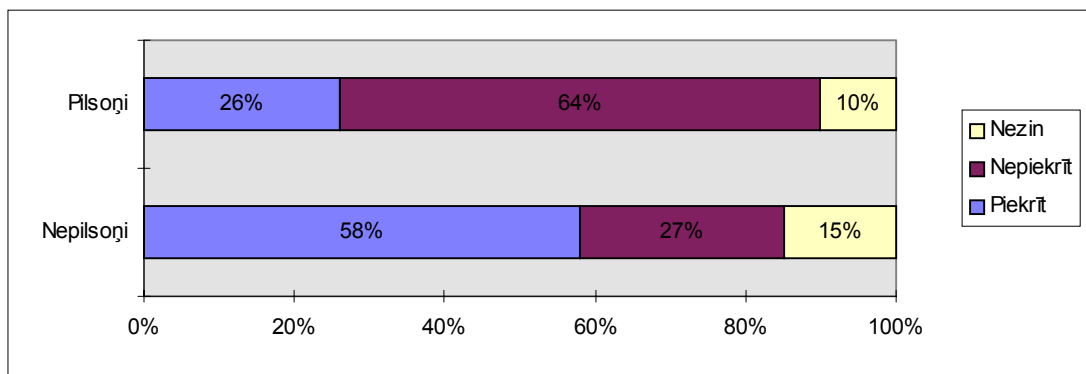
Latvijas iedzīvotāju viedoklis par padomju laiku

Padomju laika nozīmīguma interpretācija ir viens no jautājumiem, kur viedokļi starp latviešiem un krieviem ir visai atšķirīgi. Tā, piemēram, viedokli, ka "tikai pateicoties PSRS tautu palīdzībai padomju laikā, Latvijā tika sasniegts augsts ekonomikas un kultūras līmenis," atbalsta 26% pilsoņu (21% latviešu, 49% krievu pilsoņu) un 58% nepilsoņu (52.zīm.). Biežāk to atbalsta gados vecāki nepilsoņi. Arī attieksme pret izteikumu, ka "padomju starpnacionālā politika veicināja nāciju attīstību un tautu draudzību," ir līdzīga (53.zīm.). To atbalsta 60% nepilsoņu, bet no pilsoņiem - 29% (no latviešiem 23%, no krieviem pilsoņiem - 53%).

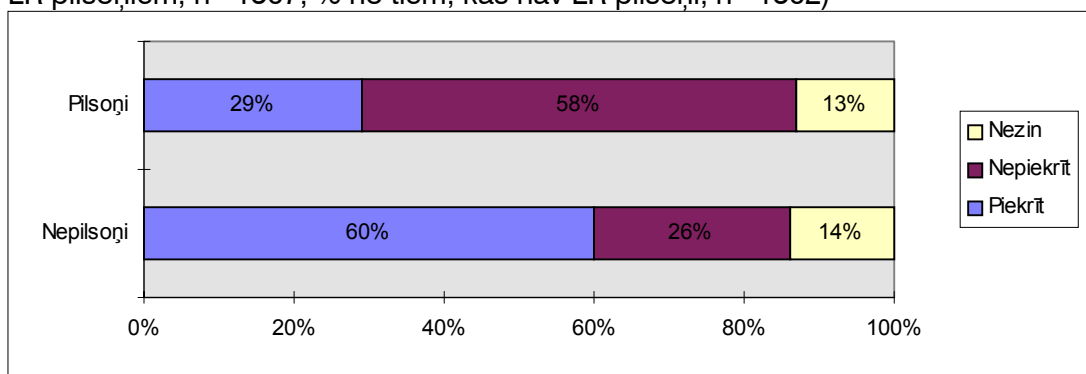
Šie dati ir nedaudz izmainījušies, salīdzinot ar 1994. gadā veiktās Latvijas iedzīvotāju aptaujas datiem: gan latviešu, gan krievu vidū ir palielinājies to skaits, kas pozitīvi vērtē padomju laika ieguldījumu ekonomikas un starpnacionālo attiecību sekmēšanā. Atbildes uz šo jautājumu nav pielīdzināmas eksperta vērtējumam, bet uzskatāmas par subjektīvu interpretāciju, kas lielā mērā izriet no apmierinātības (vai neapmierinātības) ar pašreizējo ekonomisko un starpnacionālo situāciju Latvijā.

Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū "labākas" atmiņas par padomju laikiem ir cilvēkiem, kas savas ģimenes materiālo stāvokli raksturo kā *ļoti sliktu*.

52.zīm. Attieksme pret PSRS tautu draudzību
Tikai pateicoties PSRS tautu palīdzībai padomju laikā, Latvijā tika sasniegts augsts ekonomikas un kultūras līmenis (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

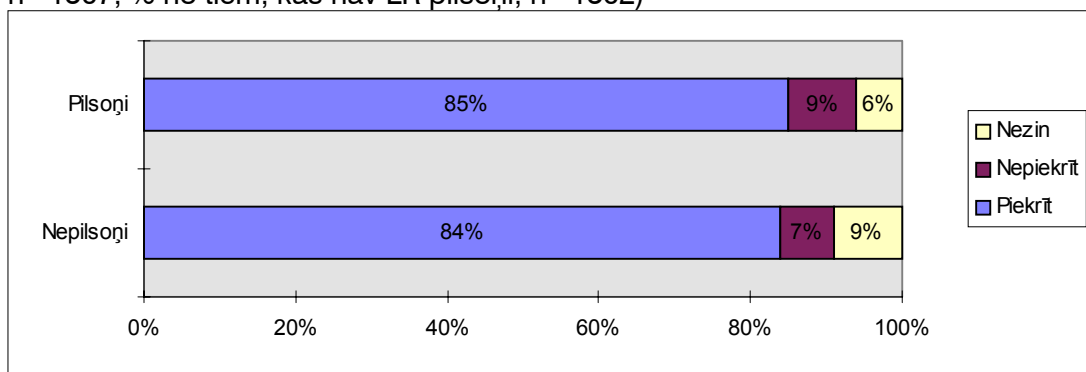
53.zīm. Attieksme pret Padomju starpnacionālo politiku
Padomju starpnacionālā politika veicināja nāciju attīstību un tautu draudzību. (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par spēcīgu tautas vēlēto prezidentu

Latvijā vairākkārt ir uzsāktas diskusijas par tautas vēlēto prezidentu. Pēc mūsu pētījuma rezultātiem (54.zīm.) par šādas institūcijas ieviešanu iestājas vairākums gan no pilsoņiem (85%), gan arī no nepilsoņiem (84%). Nedaudz atturīgāki pret ideju par tautas vēlēto prezidentu ir cilvēki ar augstāko izglītību. Šos datus analizējot jāņem vērā, ka cilvēki, kas par šo jautājumu pauduši savu viedokli, ir *ieinteresēti* izteikties, taču viņu viedoklis nevar kalpot par pamatu lēmuma pieņemšanai. Ja to gribētu darīt, iedzīvotāju vidū būtu jāveic īpašs prezidenta institūcijas izskaidrošanas darbs, lai katrs būtu kompetents, ko nozīmētu jaunās institūcijas ieviešana.

54.zīm. Nepieciešamība pēc spēcīga tautas vēlēta prezidenta
Latvijā ir nepieciešams spēcīgs tautas vēlēts prezidents. (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

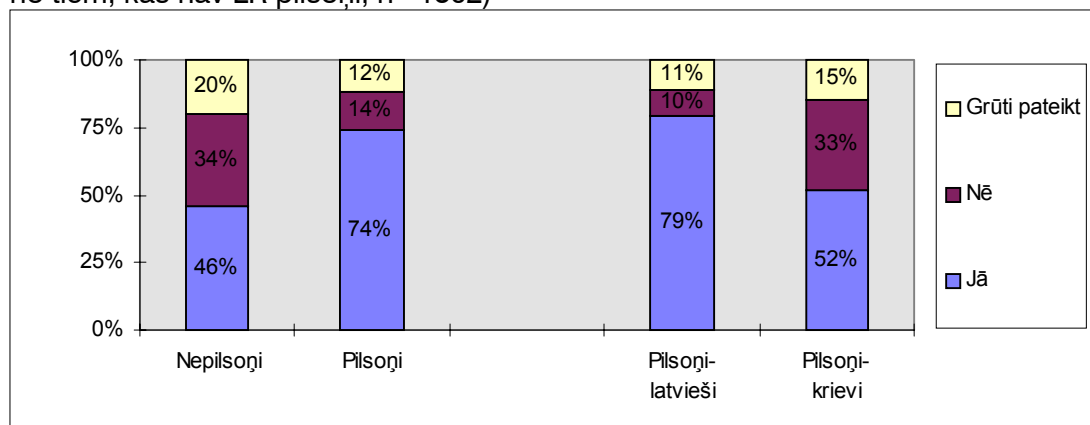

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, vai pasē jābūt tautības ierakstam

Viedoklis par tautības ieraksta nepieciešamību pasē vairāk izplatīts ir pilsoņu (74%), īpaši latviešu pilsoņu vidū (79%). No krieviem pilsoņiem to atbalsta aptuveni katrs otrais (52%). No nepilsoņiem tautības ieraksta nepieciešamību pasē atbalsta 46%. Kā pilsoņu, tā nepilsoņu vidū retāk tautības ieraksta nepieciešamību saskata turīgākie un cilvēki ar augstāku izglītības līmeni.

55.zīm. Attieksme pret tautības ierakstu pasē

Vai, Jūsaprāt, būtu jābūt tautības ierakstam pasē? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Pilsoņu un nepilsoņu atbalsts politiskajām ideoloģijām

Jautāti par to, kā viņi novērtētu savus politiskos uzskatus, vai tie ir vairāk "labēji" vai "kreisi" (izmantojot 10 ballu skalu, kur vienā skalas galā būtu galēji "kreisie", bet otrā - galēji "labējie"), gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju nav spējuši sniegt konkrētu atbildi (no pilsoņiem - 38%, no nepilsoņiem - 49%). Te jāpiebilst, ka Latvijas politiskās partijas nav iespējams "izvietot" uz šādas viendimensionālas skalas, tāpēc arī ierindas cilvēkiem ir grūtības šādā veidā identificēt savu politisko ideoloģiju. Tomēr var teikt, ka ir vērojams zināms progress, jo pēc 1992. gada Baltijas Datu nama aptaujas datiem 55% Latvijas iedzīvotāju nespēja sniegt atbildi uz šādu jautājumu, bet pēc 1997. gada aptaujas datiem - nedaudz mazāk kā puse. No tiem, kas ir snieguši atbildes uz jautājumu par politiskajiem uzskatiem, vairums atzīmi piedāvātajā skalā izdarījuši pa vidu, kas varētu liecināt par viņu vēlēšanos paust piederību drīzāk centriskiem uzskatiem (no pilsoņiem 31%, no nepilsoņiem - 29%), par vairāk vai mazāk labējiem sevi uzskata 23% pilsoņu (no latviešiem - 26%, no krieviem - 9%), bet pie kreisajiem sevi pieskaita 9% pilsoņu, 15% nepilsoņu (no nepilsoņiem biežāk tie ir gados vecāki cilvēki). No pilsoņiem, savukārt, gados vecākie biežāk ir to vidū, kas sevi pieskaita labējiem.

Bez jau minētā jautājuma, aptaujas dalībnieku vērtējumam tika piedāvāti četri izteikumi, kas raksturo labēji - kreiso ideoloģiju spektru. Paužot savu attieksmi pret piedāvāto izteikumu, cilvēks netiešā veidā norāda uz savu politisko ideoloģiju. Apkopojot šīs atbildes, varam secināt, ka kopumā Latvijas iedzīvotājiem tuvāka šķiet kreisi orientēta ideoloģija. (Abos gadījumos pielietotas vienādas mērījumu skalas, lai varētu veikt salīdzinājumus). Zināmā pretruna ar atbildēm uz iepriekšējo jautājumu

ir saprotama, jo masu politiskie uzskati tikai veidojas, tie nav vēl nostabilizējušies. Bez tam arī pieredzējušās demokrātijas valstīs ir zināma daļa iedzīvotāju, kas nespēj identificēt savus politiskos uzskatus; samērā izplatīti ir arī gadījumi, kad cilvēki vienā jautājumā atbalsta viedokli, kas atbilst kreisajai orientācijai, bet citā - gluži otrādi - labējai.

Ja salīdzinām pilsoņu un nepilsoņu politiskos uzskatus, izrādās, ka pilsoņu vidū ir vairāk labēji orientēto, bet nepilsoņu vidū populārāki kreisajai ideoloģijai raksturīgi uzskati. Kas attiecas uz latviešiem un krieviem pilsoņiem, tad jāuzsver, ka latviešu pilsoņu vidū ir vairāk labēji orientētu, salīdzinot ar krieviem pilsoņiem.

Vislielākā mērā atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem izpaužas jautājumā par *privātīpašumu biznesā un rūpniecībā*: no pilsoņiem vairāk vai mazāk to atbalsta 31%, no nepilsoņiem - 19% (no pilsoņiem 32% latvieš un 27% krievu). To, ka biznesā un rūpniecībā jāpalielina valsts īpašums, atbalsta 36% pilsoņu un 45% nepilsoņu.

Arī jautājumā par to, *vai cilvēkiem pašiem vai valstij būtu jāuzņemas lielāka atbildība par savu labklājību*, plašāk izplatīts viedoklis Latvijā ir tāds ka, lielāka atbildība par savu labklājību būtu jāuzņemas valstij, to atbalsta 45% pilsoņu un 55% nepilsoņu, bet pretējo viedokli, ka pašam indivīdam ir jāuzņemas lielāka atbildība par savu labklājību, atbalsta 27% pilsoņu un 16% nepilsoņu.

Līdzīgāki ir pilsoņu un nepilsoņu uzskati jautājumā par ienākumu sadali: 35% pilsoņu un 30% nepilsoņu atbalsta viedokli, ka "jādod lielākas iespējas privātajam biznesam", bet pretējo viedokli, ka "ienākumiem jābūt sadalītiem vienlīdzīgāk", aizstāv 36% pilsoņu un 38% nepilsoņu.

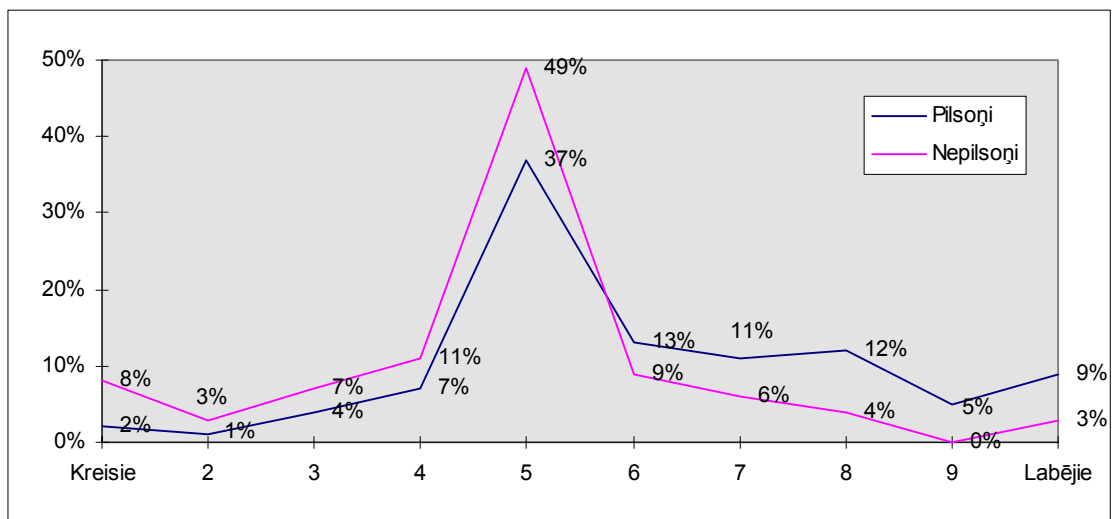
Vienprātība starp pilsoņiem un nepilsoņiem valda attieksmē pret viedokli, ka "konkurence ir lietderīga, tā stimulē cilvēkus strādāt un attīstīt jaunas idejas"; to atbalsta 68% pilsoņu un 66% nepilsoņu.

Apkopojot šos rezultātus, vajadzētu būt piesardzīgiem ar secinājumiem, jo acīmredzams ir fakts, ka daudziem Latvijas iedzīvotājiem vēl visai nepilnīga ir politisko ideoloģiju izpratne, politiskie uzskati nereti ir pretrunīgi, taču pakāpeniski tie stabilizējas. Pašnovērtējumā iedzīvotājiem, sevišķi latviešiem, ir tendence nedaudz vairāk uzsvērt labējo orientāciju, nekā to apliecina viņu uzskati noteiktos jautājumos (par valsts vai privātīpašumu, par indivīda vai valsts atbildību par iedzīvotāju labklājību u.c.). Dati liecina, ka nepilsoņu vidū vairāk izplatīta kreisā orientācija, salīdzinot ar pilsoņiem. Tomēr īpaši jāuzsver fakts, ka vairums gan pilsoņu, gan nepilsoņu "cenšas" savu politisko nostādni raksturot kā centrisku, kas varētu kalpot par pamatu politisko spēku integrācijai.

56.zīm. "Kreiso" un "labējo" skala

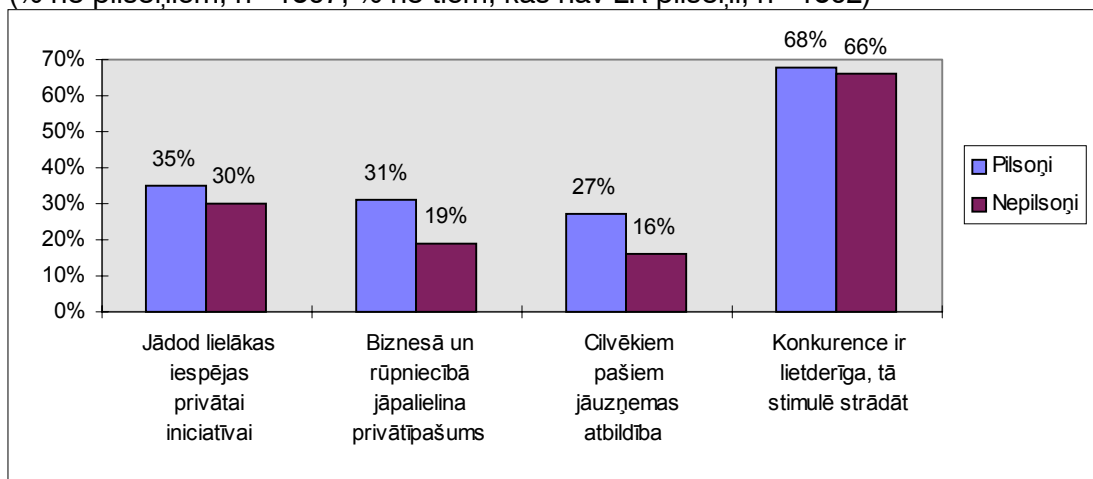
Politikā mēdz runāt par "kreisajiem" un "labējiem". Kur šajā skalā no 1 līdz 10 Jūs novietotu savus politiskos uzskatus, ja 1 nozīmē "kreisie", bet 10 nozīmē "labējie"? (% no pilsoņiem, kas spēj sevi identificēt, n=932; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un spēj sevi identificēt, n=764)

Apkopotas "piekrīt" atbildes.

57.zīm. Attieksme pret izteikumiem, kas raksturo labēji-kreiso ideoloģiju spektru
 Kur skalā no 1 līdz 10 Jūs novietotu savu viedokli, ja 1 nozīmē, ka Jūs pilnībā piekrītat viedoklim pa kreisi, bet 10 - pilnībā piekrītat viedoklim pa labi?

(% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Pilsoņu un nepilsoņu politiskā izvēle

Vēlamais partiju skaits Latvijā

Par neierobežotu partiju skaitu iestājas tikai 5% Latvijas iedzīvotāju, neatkarīgi no pilsoniskā statusa. Ap 5% ir arī to skaits, kas atbalsta partiju skaitu, lielāku par 10 (robežās no 11 līdz 30). Krietni lielāks skaits ir to, kurus apmierinātu partiju skaits no 6 līdz 10 (no pilsoņiem - 23%, no nepilsoņiem - 16%). Taču visvairāk ir to, kas atbalsta viedokli, ka partiju skaits varētu svārstīties no 2 līdz 5 (45% pilsoņu un 42% nepilsoņu). Lielāku partiju skaitu biežāk atbalsta gados jauni

cilvēki, kā arī turīgākie, bet par mazāku partiju skaitu biežāk iestājas gados vecāki cilvēki.

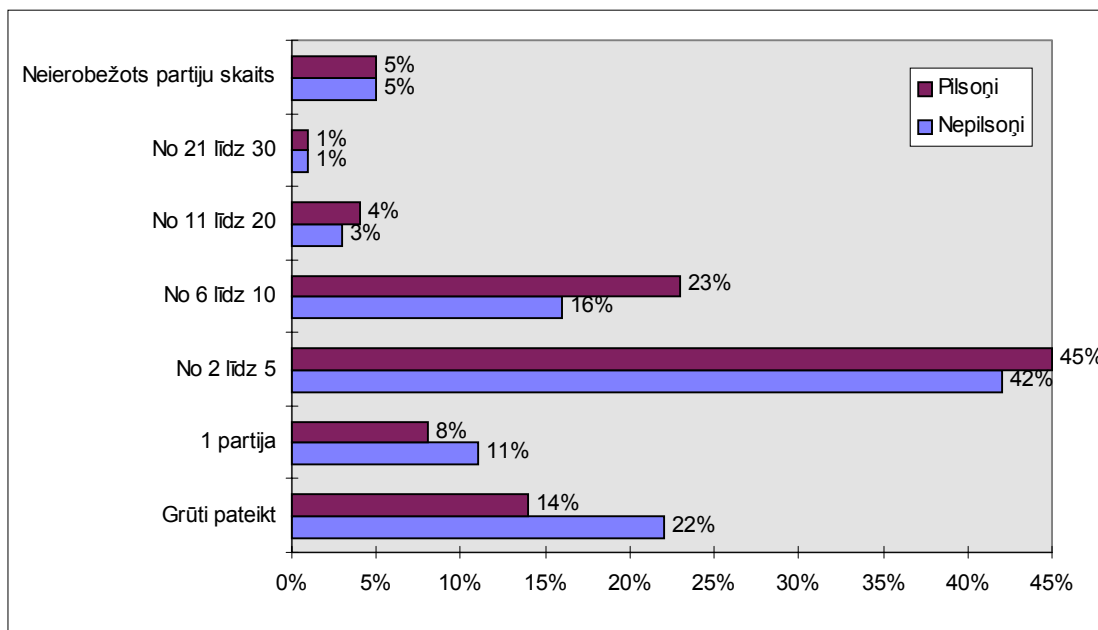
Uzmanību saista fakts, ka 8% no pilsoņiem un 11% no nepilsoņiem uzskata, ka vēlamais partiju skaits, lai varētu izdarīt pārdomātu izvēli vēlēšanās, Latvijā būtu *viena*. To biežāk atbalsta cilvēki ar pamata izglītību, laucinieki, kā īpaša grupa būtu izdalāmi jaunieši nepilsoņi vecumā no 15 līdz 30 gadiem - 15% no viņiem uzskata, ka vēlamais partiju skaits būtu viena.

Jo interesantāk ir tas, ka cilvēki, kas par vēlamo partiju skaitu uzskata *vienu*, ir visu Latvijas politisko partiju atbalstītāju vidū. Piemēram, 18% no viņiem balsotu par Latvijas Zemnieku savienību, 18% - par Savienību "Latvijas ceļš", 15% - par Demokrātisko partiju "Saimnieks", 10% - par apvienību "Tēvzemei un Brīvība/LNNK", 8% - par Zīgerista partiju, 7% - par "Kustību par sociālo taisnīgumu un līdztiesību Latvijā", 5% - par Krievu pilsoņu partiju; pārējām partijām šo atbalstītāju skaits ir mazāks. Savukārt, no nepilsoņiem vienpartijas sistēmas atbalstītājiem 20% balsotu par "Līdztiesību", 15% - par Krievu pilsoņu partiju, 12% - par Demokrātisko partiju "Saimnieks", 9% - par Latvijas Zemnieku savienību, 8% - par Latvijas Sociāldemokrātisko strādnieku partiju, 6% - par Savienību "Latvijas ceļš"; citām partijām šo atbalstītāju skaits ir mazāks.

Šo jautājumu interpretējot, svarīgi ir uzsvērt tā formulējumu: "vēlamais partiju skaits, lai vieglāk būtu izdarīt pārdomātu izvēli vēlēšanās". Ja 45% Latvijas iedzīvotāju nespēj atbildēt uz jautājumu, par kuru partiju balsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien, tas nozīmē, ka izvēle patiesi nav vienkārša, partiju sistēma nav nostabilizējusies, vēl joprojām veidojas jaunas partijas.

58.zīm. Vēlamais partiju skaits Latvijā

Kāds, Jūsaprāt, būtu vēlamais partiju skaits Latvijā, lai varētu izdarīt pārdomātu izvēli vēlēšanās? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Partiju atpazīstamība

Gan pilsoņi, gan nepilsoņi vairāk atpazīst partijas, kurām ir vietas parlamentā, kuras piedalās valdības veidošanā, kam garāks "stāžs". Ap 90% pilsoņu zina Savienību "Latvijas ceļš", "Tēvzemei un Brīvībai" un LNNK", DPS "Saimnieks", Latvijas Zemnieku savienību, ap 80% - Tautas kustību "Latvijai" un Latvijas Zaļo partiju, ap 70% zina Latvijas Sociāli demokrātisko partiju un Latvijas Kristīgo demokrātu savienību/ Kristīgo tautas partiju, Latvijas Vienības partiju, "Līdztiesību", Tautas Saskaņas partiju, Latvijas Sociāldemokrātisko strādnieku partiju, ap 60% pazīst Latvijas Sociālistisko partiju un Latvijas Nacionāli demokrātisko partiju, katrs otrais zina Latvijas Nacionālo reformu partiju, ap 40% - Krievu pilsoņu partiju.

Līdzīgā rangu rindā sakārtojas partijas pēc tā, kā tās atpazīst nepilsoņi. Visbiežāk viņi zina Savienību "Latvijas ceļš", DPS "Saimnieks (80%)", "Tēvzemei un Brīvībai/ LNNK" (70%), "Līdztiesību" (70%), Latvijas Zemnieku savienību (68%), Latvijas Zaļo partiju (66%), Latvijas Sociāli demokrātisko partiju (62%), Tautas kustību "Latvijai" (60%), Latvijas Vienības partiju (59%), Tautas Saskaņas partiju (57%). Katrs otrais no nepilsoņiem zina Latvijas Sociāldemokrātisko strādnieku partiju un Latvijas Kristīgo demokrātu savienību/ Kristīgo tautas partiju. Ap 40% nepilsoņu zina Latvijas Nacionāli demokrātisko partiju, aptuveni katrs trešais - Krievu pilsoņu partiju un Latvijas Nacionālo reformu partiju.

Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū partijas labāk atpazīst turīgākie, cilvēki ar augstāku izglītības līmeni, vidējās paaudzes pārstāvji.

Partiju pozitīvā un negatīvā popularitāte

Ja salīdzinām pilsoņu un nepilsoņu iedomāto izvēli Saeimas vēlēšanās, redzam, ka tikai attiecībā uz Demokrātisko partiju "Saimnieks" pilsoņu un nepilsoņu izvēle sakrīt, gan no vienas, gan otras grupas šo partiju atbalstītu ap 8%. Tādas partijas kā "Latvijas ceļš" un Latvijas Zemnieku savienība, Latvijas Zaļā partija, kā arī par Latvijas Sociāldemokrātisko partija atbalstītu divreiz vairāk pilsoņu nekā nepilsoņu. Par apvienību "Tēvzemei un Brīvībai/ LNNK" pamatā balsotu tikai pilsoņi, bet "Līdztiesību", Tautas Saskaņas partiju un Krievu pilsoņu partiju, galvenokārt, atbalstītu nepilsoņi. Nepilsoņu vidū populārākas ir arī Latvijas Sociālistiskā partija, Latvijas Vienības partija.

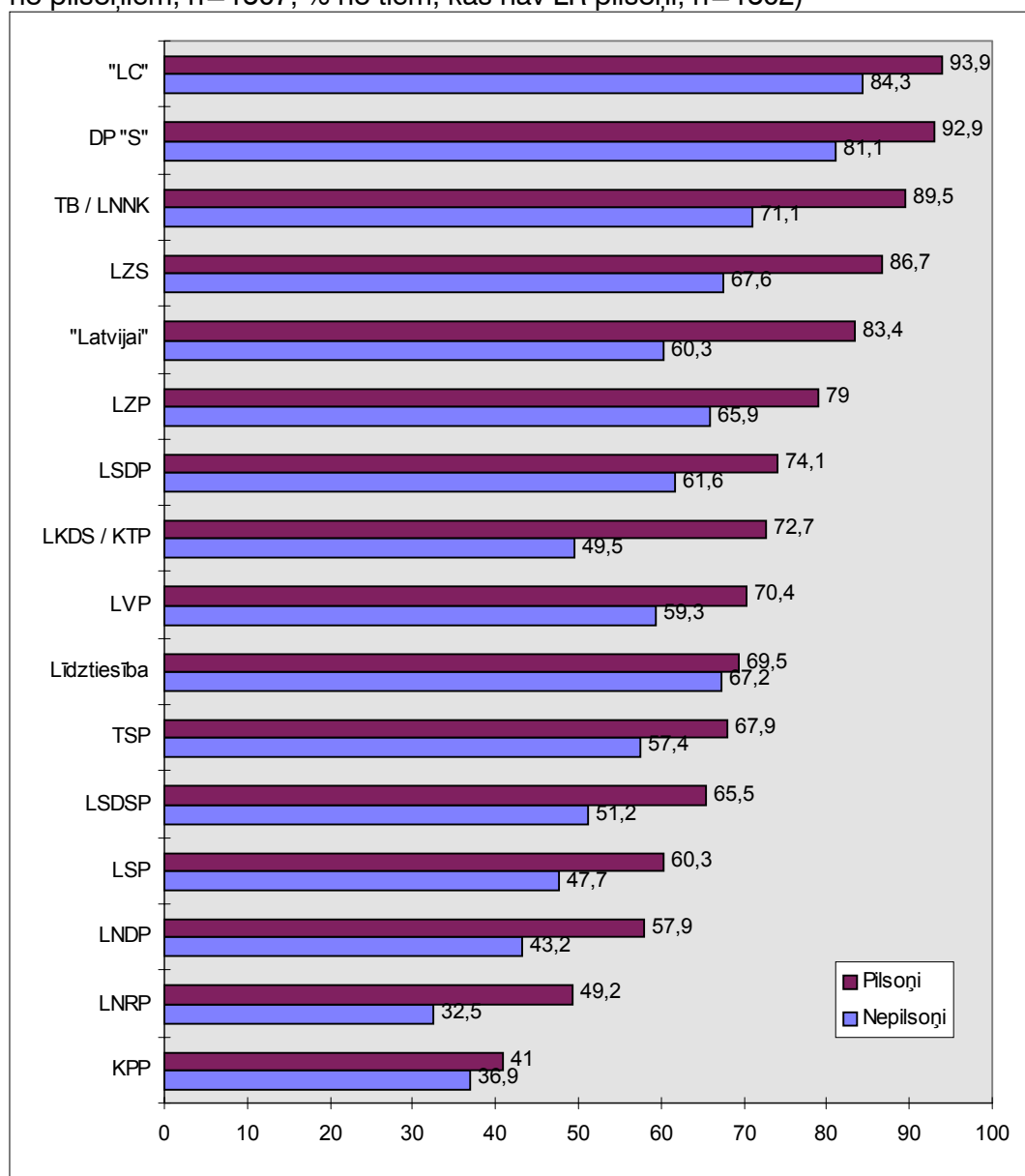
Jāuzsver, ka gandrīz puse pilsoņu (45%) un nepilsoņu (47%) nespēj sniegt konkrētu atbildi par savu politisko izvēli. Tas izskaidro faktu, kāpēc vairumam Latvijas iedzīvotāju vēlamais politisko partiju skaits nepārsniedz desmit. Bet tas arī liecina, ka politiskā sistēma Latvijā vēl joprojām nav nostabilizējusies, jo viens no tās galvenajiem komponentiem - atbalstītājs - visai vāji tajā orientējas.

Salīdzinot atbalstu ideoloģijām un politisko izvēli, redzams, ka pilsoņu vidū raksturīga to neatbilstība: kaut arī daļai tuvāka šķiet sociāldemokrātiska ideoloģija, politiskā izvēle notiek par labu partijām ar konservatīvu ideoloģiju. Nepilsoņi ir vairāk kreisi orientēti gan pēc ideoloģiju atbalsta, gan arī pēc "teorētiskās politiskās izvēles" (par kuru partiju Jūs balsotu...?).

Partiju negatīvā popularitāte zināmā mērā veido spoguļattēlu pozitīvajai. Tomēr ir izņēmumi. Pirmām kārtām tas attiecas uz Zīgerista partiju. Katrs piektais pilsonis par to noteikti nebalsotu. Kas attiecas uz apvienību "Tēvzemei un Brīvībai/ LNNK", par to negatīvi izteikušies katrs ceturtais nepilsonis, viņu vidū visbiežāk ir tādu, kam ir lielāki ienākumi, rīdzinieki, cilvēki ar augstāko izglītību. No pilsoņiem negatīvi par "TB/ LNNK" izteikušies 4%, attiecīgi no krieviem pilsoņiem - 11%, bet no latviešiem - 3%. Savukārt, par "Līdztiesību", Krievu pilsoņu partiju, Latvijas Sociālistisko partiju pamatā noliedzoši izsakās pilsoņi, tās ir partijas, kuras labprāt atbalstītu nepilsoņi. Viena no partijām, kam ir negatīva popularitāte pilsoņu vidū (9% balsotu pret to), ir Savienība "Latvijas ceļš", no nepilsoņiem noliedzoši pret to izteikušies 3%. Pret pārējām sarakstā minētajām partijām negatīvo izteikumu ir krietni mazāk.

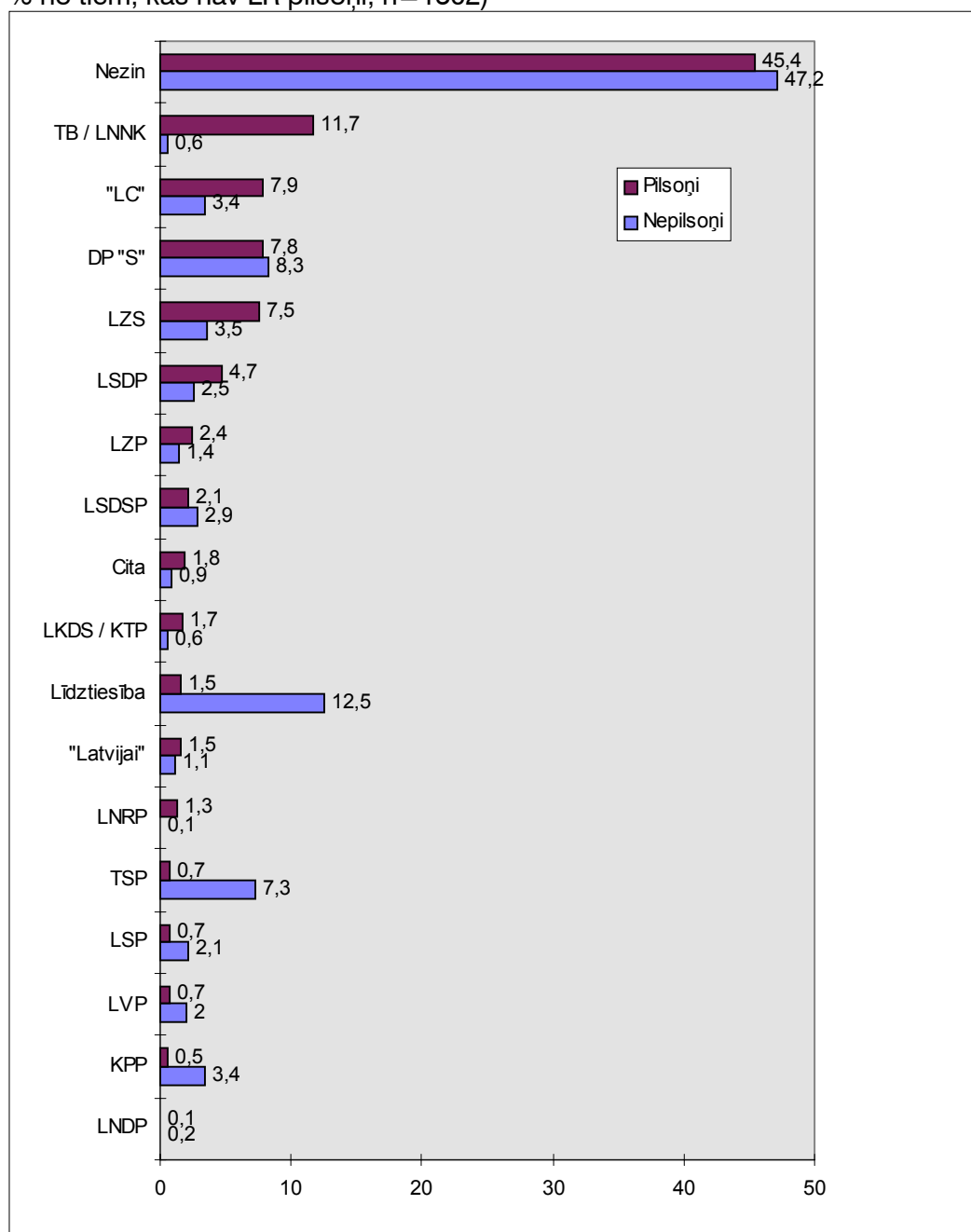
Politiskā izvēle ir viens no tiem jautājumiem, kurā pilsoņu un nepilsoņu nostāja ir krasi atšķirīga. Vairums gadījumos partiju atbalstītāju vidū ievērojami dominē viena vai otra iedzīvotāju grupa. Raksturīgi, ka pret partijām, kuras atbalsta pārsvarā viena iedzīvotāju grupa, ir krasi negatīva nostāja otrai iedzīvotāju grupai. Tā pret "Līdztiesību", Krievu pilsoņu partiju, Latvijas Sociālistiskā partiju, kuras pārsvarā atbalsta nelatvieši, ir negatīva nostāja no latviešu puses, savukārt, pret apvienību "Tēvzemei un Brīvībai un LNNK", kuru pārsvarā atbalsta latvieši, negatīva nostāja ir nelatviešiem.

Kuras no šīm politiskajām partijām Jūs zināt vai par kurām esat jebko dzirdējis? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

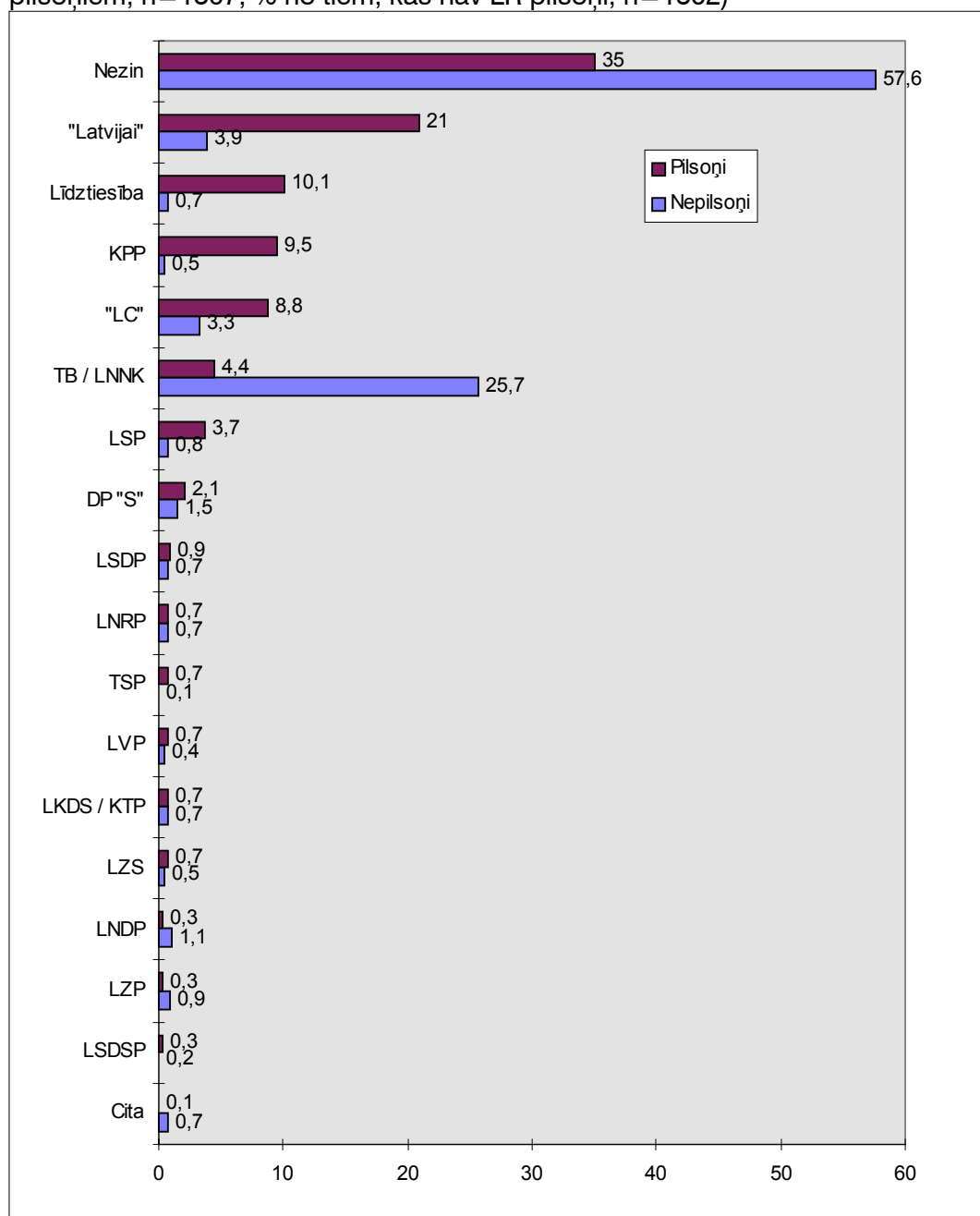
60.zīm. Partiju pozitīvā popularitāte

Par kuru partiju Jūs balsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

61.zīm. Partiju negatīvā popularitāte

Par kuru partiju Jūs nekādā gadījumā nebalsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

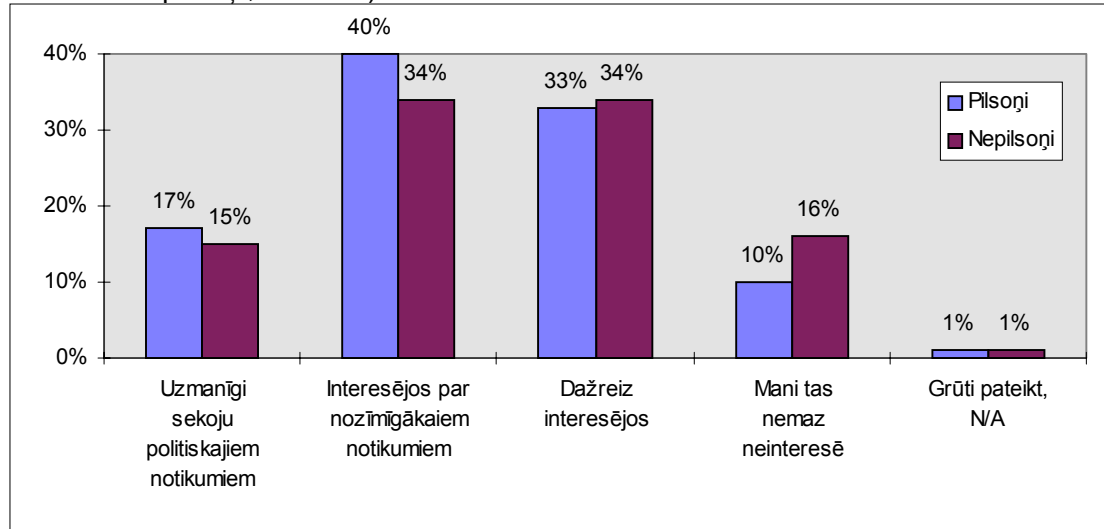
Latvijas iedzīvotāju politiskā līdzdalība

Interese par politiku

Vairums gadījumos gan pilsoņu, gan nepilsoņu interese par politiku ir vidēji aktīva, ko var raksturot sekojoši: “interesējos par nozīmīgākajiem notikumiem” un “dažreiz interesējos”; šādas atbildes snieguši ap trīs ceturtdaļām pilsoņu un nepilsoņu. Arī to skaits, kas “uzmanīgi seko politiskajiem notikumiem” (17% no pilsoņiem (latvieši 18%, krievi 11%), 15% no nepilsoņiem), ir visai līdzīgs pilsoņu un nepilsoņu vidū. Taču nepilsoņu vidū nedaudz vairāk ir tādu, kas par politiku nemaz neinteresējas (16%), salīdzinot ar pilsoņiem (10%).

62.zīm. Interese par politiku

Cik lielā mērā jūs interesējaties par politiku? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Līdzdalība politiskajās aktivitātēs

Iedzīvotāju politiskā līdzdalība ir nepieciešams pilsoniskās sabiedrības veidošanās nosacījums. Vēlēšanu rezultāti liecina, ka iedzīvotāju politiskā līdzdalība mazinās - mazāks ir to cilvēku skaits, kas piedalās vēlēšanās: 5. Saeimas vēlēšanās 1993. gadā piedalījās 89%, bet 1995. gadā 6. Saeimas vēlēšanās - 72% no pilsoņiem. Vīlšanās savā politiskajā izvēlē (divus mēnešus pēc 6.Saeimas vēlēšanām ap 40% vēlētāju nebija apmierināti ar savu izvēli) mazina cilvēku ticību savai līdzdalības efektivitātei.

No piedāvātajām politiskajām aktivitātēm (mēģinājums kādu pierunāt balsot par kādu politisku partiju, tikšanās ar deputātiem, ministriem, pašvaldību deputātiem politiskā jautājumā, piedalīšanās vēlēšanu kampaņas organizēšanā, kādas peticijas (aicinājuma, uzsaukuma vēstules) parakstīšana, piedalīšanās protesta akcijās (piketos, demonstrācijās, streikos), tikšanās ar žurnālistiem kādā politiskā jautājumā) nevienā nav piedalījusies 71% no pilsoņiem un 89% no nepilsoņiem. Kopumā biežāk dažādās aktivitātēs iesaistījušies latvieši pilsoņi (no viņiem vismaz vienā aktivitātē ir piedalījušies 31%, no krieviem pilsoņiem 22%).

Vislielākā mērā šais aktivitātēs iesaistījušies cilvēki ar augstāko izglītību, kā arī cilvēki ar lielākiem ienākumiem.

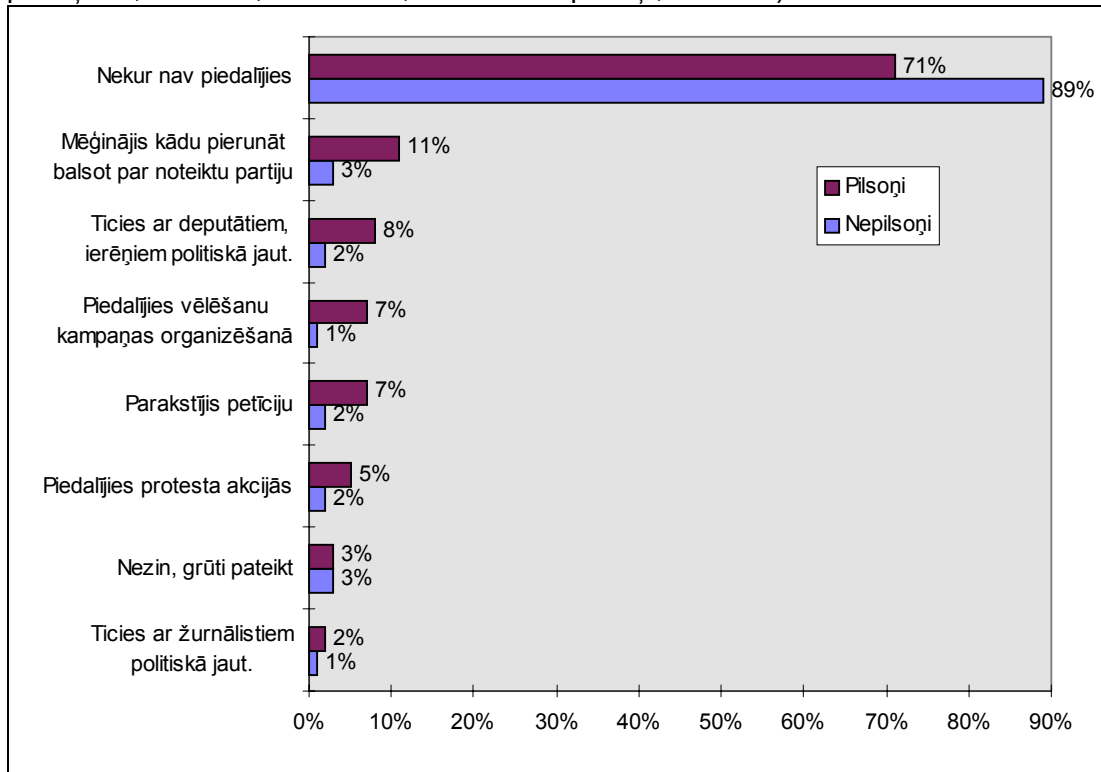
Kas attiecas uz nepilsoņiem, tad katrā no minētajām aktivitātēm iesaistījušies ne vairāk kā 3%, taču raksturīgi, ka krietni aktīvāki par citiem nepilsoņiem ir cilvēki ar lielākiem ienākumiem, piemēram, 8% no minētās grupas ir “mēģinājuši kādu pierunāt balsot par kādu politisku partiju” (vidēji no visiem nepilsoņiem tikai 3%). 5%

no turīgāko grupas ir tikušies ar žurnālistiem kādā politiskā jautājumā (vidēji no nepilsoņiem - 1%).

Kopumā var teikt, ka gan pilsoņi, gan nepilsoņi ir maz iesaistījušies dažādās organizācijās, kas nozīmē, ka visbiežāk viņu komunikācijas loks nepārsniedz ģimenes, draugu un darba kolēģu loku. Tā ir vāji organizētas sabiedrības raksturīga pazīme, tās lielākais trūkums, ka tā ir viegli pakļaujama manipulācijai.

63.zīm. Politiskā līdzdalība

Vai pēdējo trīs gadu laikā Jūs esat darījis kaut ko no tā, kas minēts šajā kartītē? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

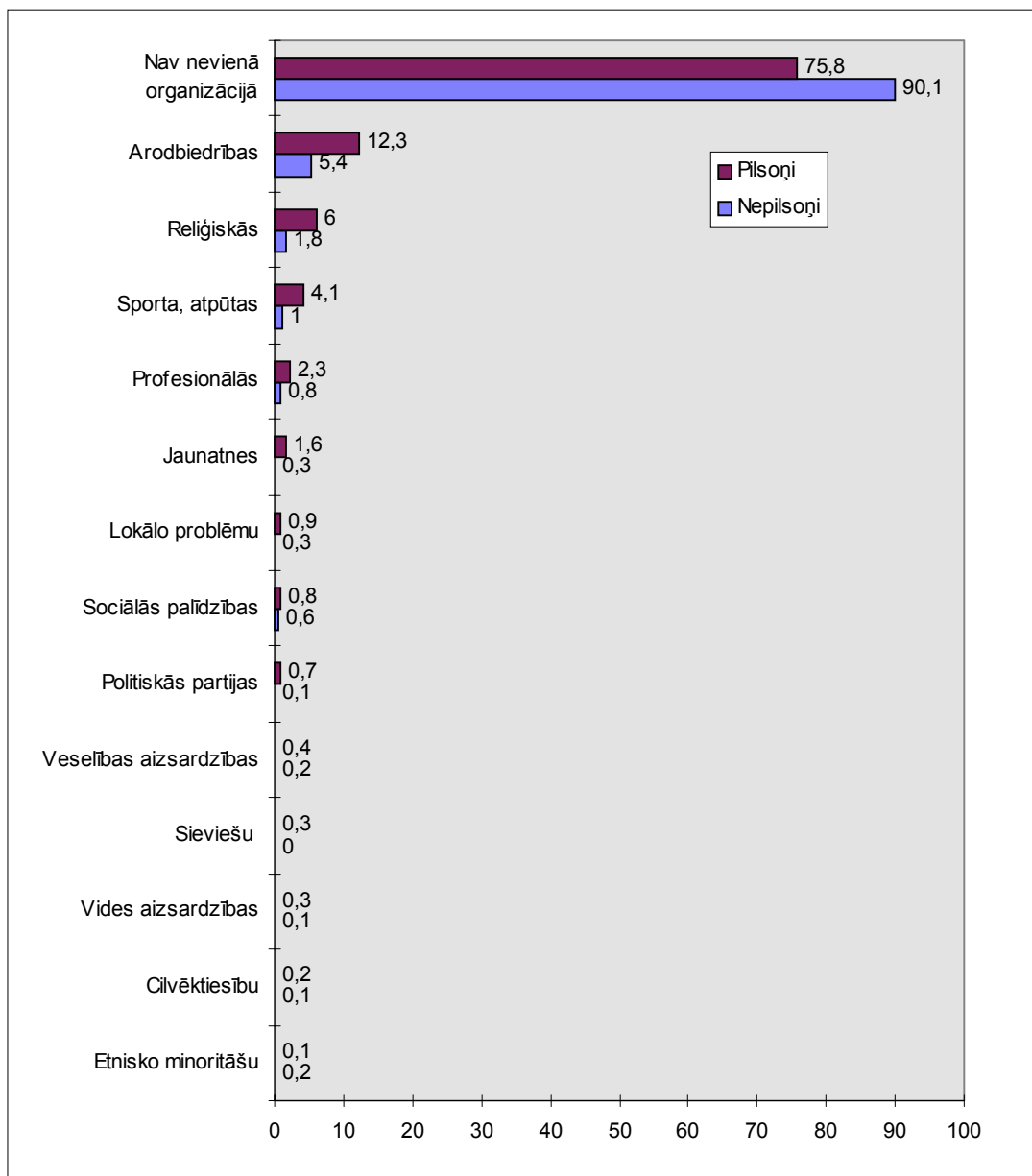
Iesaistīšanās sabiedriskajās, nevalstiskajās organizācijās

Tas, ka trīs ceturtdaļas pilsoņu un 90% nepilsoņu nav nevienas organizācijas biedri, liecina, ka kopumā Latvijas iedzīvotāju iesaistīšanās sabiedriskajā dzīvē ir visai vāja. Tas nozīmē, ka pamatā cilvēki kontaktējas ar ģimenes locekļiem, draugiem, kolēģiem, bet viņi neveido jaunus sociālo kontaktu tīklus, kas paplašinātu viņu saikni ar citiem cilvēkiem, sekmētu viņu integrāciju Latvijas sabiedrībā. Populārākās sabiedriskās organizācijas Latvijā ir arodbiedrības (12% pilsoņi, 5% nepilsoņi), reliģiskās organizācijas, baznīcu draudzes (6% pilsoņi, 2% nepilsoņi), sporta, atpūtas organizācijas (4% pilsoņi, 1% nepilsoņi).

Kā nozīmīgākos motīvus sabiedriskā darba veikšanai cilvēki min iespēju būt starp cilvēkiem, pienākuma apziņu, iespēju iegūt pieredzi, līdzjūtību pret tiem, kas dzīvo trūkumā, problēmu risināšanas sekmēšanu dzīves vietā.

64.zīm. Iesaistīšanās sabiedriskajās organizācijās

Sakiet, kuru minēto organizāciju biedrs Jūs esat? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Politiskā integrācija - atsvešinātība

Politiskā uzticēšanās

Uzticēšanās politiskajām un citām sabiedrībā nozīmīgām institūcijām ir sabiedrības vertikālās integrācijas rādītājs. Raksturīgi, ka jaunajās demokrātijas valstīs šī uzticēšanās, it īpaši varas institūcijām, ir visai zema. Piemēram, pēc *New Democracies Barometer IV (1996)* rezultātiem Austrumeiropas jaunajās demokrātijas valstīs (Bulgārijā, Čehijā, Slovākijā, Ungārijā, Polijā, Rumānijā, Slovēnijā, Horvātijā) vidēji katrs trešais šo valstu iedzīvotājs paudis uzticēšanos valdībai, bet parlamentam - katrs ceturtais. Līdzīga situācija ir arī Latvijā.

No mūsu pētījumā piedāvātajām 17 institūcijām vislielākā mērā gan pilsoņi, gan nepilsoņi uzticas *skolām, masu saziņas līdzekļiem un baznīcām*. Lielāku uzticēšanos minētajām institūcijām pauduši pilsoņi, salīdzinot ar nepilsoņiem: skolām uzticas 83% pilsoņu un 70% nepilsoņu, televīzijai attiecīgi 79% pilsoņu un 65% nepilsoņu, radio - 78% un 58%, presei - 64% un 56%, baznīcām - 69% un 66%.

Krietni mazāks ir to Latvijas iedzīvotāju loks, kas uzticas *Latvijas Bankai* (48% pilsoņu un 35% nepilsoņu), kā arī drošību un tiesību sargājošajām institūcijām: *policijai* (41% pilsoņu un 48% nepilsoņu), *Latvijas armijai* (47% pilsoņu un 32% nepilsoņu), *tiesu sistēmai* (31% pilsoņu un 36% nepilsoņu). Jāuzsver, ka policijai un tiesu sistēmai nedaudz vairāk uzticas nepilsoņi, salīdzinot ar pilsoņiem, neskatoties uz to, ka šajās institūcijās ir tiesības strādāt tikai pilsoņiem.

Ja salīdzinām uzticēšanos pašvaldībām un valsts galvenajām varas institūcijām - Saeimai un Ministru kabinetam, redzam, ka vairāk Latvijas iedzīvotāju uzticas *pašvaldībām*, sevišķi pilsoņi (52%), no nepilsoņiem - katrs trešais (35%). Taču *Saeimai un Ministru kabinetam* uzticas aptuveni katrs piektais Latvijas iedzīvotājs, neatkarīgi no pilsonības statusa.

Biežāk par galvenajām valsts varas institūcijām uzticēšanos "izpelnīties" *Valsts civiltiesību birojs*, tam uzticas katrs trešais Latvijas iedzīvotājs (32% pilsoņu un nepilsoņu). Nedaudz mazāks ir to skaits, kas pauduši *uzticēšanos Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei* (29% pilsoņu, 26% nepilsoņu) un *Naturalizācijas pārvaldei* (25% pilsoņu, 20% nepilsoņu). Taču attiecībā uz pēdējām trim organizācijām jāuzsver, ka gandrīz katrs otrais pilsonis un ap 40% nepilsoņu nav spējuši sniegt konkrētu atbildi; acīmredzot viņi maz ir informēti par minētajām organizācijām.

Ja aplūkojam uzticēšanos tādām sabiedriskajām organizācijām kā *arodbiedrības* un *politiskās partijas, kustības*, redzam, ka pirmajām uzticas biežāk (28% pilsoņu un 22% nepilsoņu), bet politiskās partijas joprojām "pelna" viszemāko uzticēšanos, to pauduši 12% pilsoņu un 10% nepilsoņu.

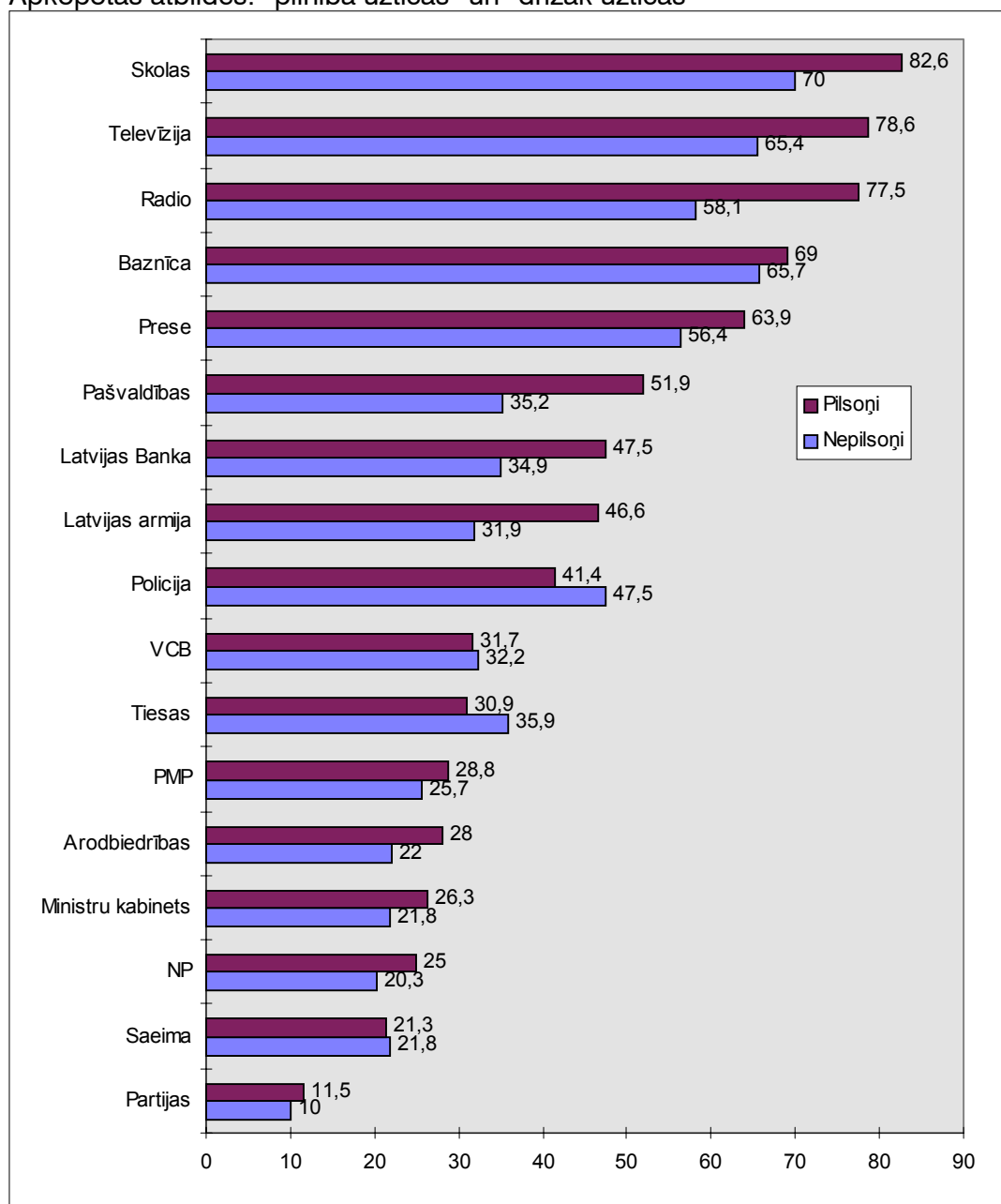
Ja šos datus salīdzinām, piemēram, ar 1992. gada rezultātiem, varam secināt, ka iedzīvotāju uzticēšanās nav mazinājusies nevienai no institūcijām (tas attiecas uz tām institūcijām, kas 1992. gadā pastāvēja). Aptuveni iepriekšējā līmenī ar nelieliem kritumiem un pacēlumiem šai laika posmā uzticēšanās saglabājusies attiecībā pret Saeimu, Ministru kabinetu, Latvijas armiju, baznīcu. Vairāk vai mazāk tā ir palielinājusies pret pašvaldībām, masu saziņas līdzekļiem, skolām, tiesu sistēmu, policiju, arodbiedrību. Pavisam nedaudz palielinājusies ir arī uzticēšanās politiskajām partijām (1992.gada novembrī tām uzticēšanos pauduši tikai 5% latviešu un 7% nelatviešu, 1997.gadā - 11% pilsoņu un 10% nepilsoņu).

65.zīm. Uzticēšanās institūcijām

Es Jums nosaukšu vairākas institūcijas. Pasakiet, lūdzu, par katru no tām, cik lielā mērā Jūs tai uzticaties - pilnībā uzticaties, drīzāk uzticaties, drīzāk neuzticaties vai arī

nemaz neuzticaties? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Apkopotas atbildes: “pilnībā uzticas” un “drīzāk uzticas”

Ticība savai politiskajai ietekmei

Jaunajām demokrātijas valstīm raksturīgi, ka tām ir ļoti vāja ticība savām politiskās ietekmes iespējām. Arī tas ir sabiedrības integrācijas rādītājs: ja cilvēki netic savas politiskās ietekmes iespējām, viņi jūtas atsvešināti no valsts. Parasti tas tiek mērīts ar jautājumu: “Vai Jūs varētu kaut ko uzsākt, ja valdība pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus?”

Divas trešdaļas Latvijas pilsoņu un trīs ceturtdaļas nepilsoņu uz jautājumu, vai viņi “spētu kaut ko uzsākt, ja valdība pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus”, atbild noliedzīgi. Pārliecību, ka kaut ko spētu uzsākt, pauduši 28% pilsoņu un 17% nepilsoņu. Biežāk pārliecināti par to, ka spētu kaut ko veikt minētajā situācijā, ir cilvēki ar lielākiem ienākumiem, augstāku izglītības līmeni.

Nedaudz vairāk ir cilvēku, kas domā, ka spētu ietekmēt pašvaldību lēmumu (38% no pilsoņiem un 22% no nepilsoņiem). Arī šajā gadījumā pārliecinātāki ir cilvēki ar lielākiem ienākumiem un augstāku izglītības līmeni.

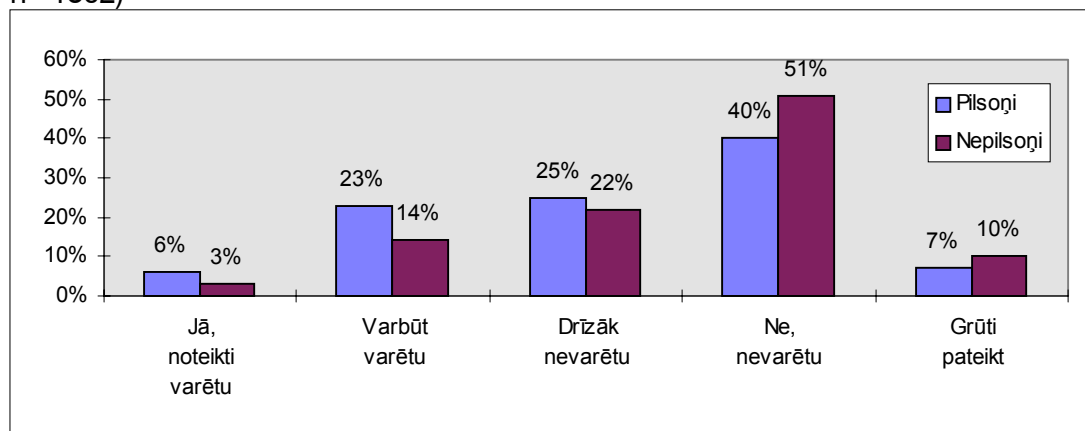
Jāuzsver, ka šai jautājumā Latvijas iedzīvotāju attieksme nav mainījusies kopš 1994. gada, kad pirmo reizi tika izdarīts šāds mērījums.

Ir ļoti svarīgi atrast veidus, kā paaugstināt ticību savām politiskās ietekmes iespējām. Viens no tādiem veidiem ir apvienošanās. Arī mūsu pētījumā mēs redzam šo sakarību: no tiem cilvēkiem, kas uzskata, ka vislabākais panākumu sasniegšanas veids ir, apvienojoties ar citiem cilvēkiem, 43% ir pārliecināti, ka iespējams ietekmēt valdības pieņemto lēmumu.

Politiskā uzticēšanās un ticība savas politiskās ietekmes iespējām ir būtiski sabiedrības integrācijas rādītāji. Redzam, ka Latvijā, līdzīgi tas ir arī citās Baltijas valstīs (sk. *New Baltic Barometer III*), raksturīga ir izteikta distance starp masām un augstākajām valsts varas struktūrām. Cilvēki jūtas atsvešināti no varas struktūrām, tas arī mazina ticību tām, ierobežo kontaktus starp sabiedrību un līderiem. Ir izveidojušies kontaktu tīkli gan “augšējā” t.i., varas, gan “apakšējā” t.i., ierindas cilvēku līmenī, taču ļoti vājas ir saites, kas savienotu abus līmeņus. Īstenībā varas struktūras un iedzīvotāju kopums veido it kā saules pulksteņa veidolu: ir paplašinājums augšā un apakšā, bet savienojums pa vidu ir tik tikko manāms. Tas praktiski izslēdz kontroli “no apakšas”, mazinot “augšu” atbildību iedzīvotāju priekšā. Zema politiskā līdzdalība, atsvešinātība no valsts institūcijām ir vāji attīstītas pilsoniskās sabiedrības pazīme.

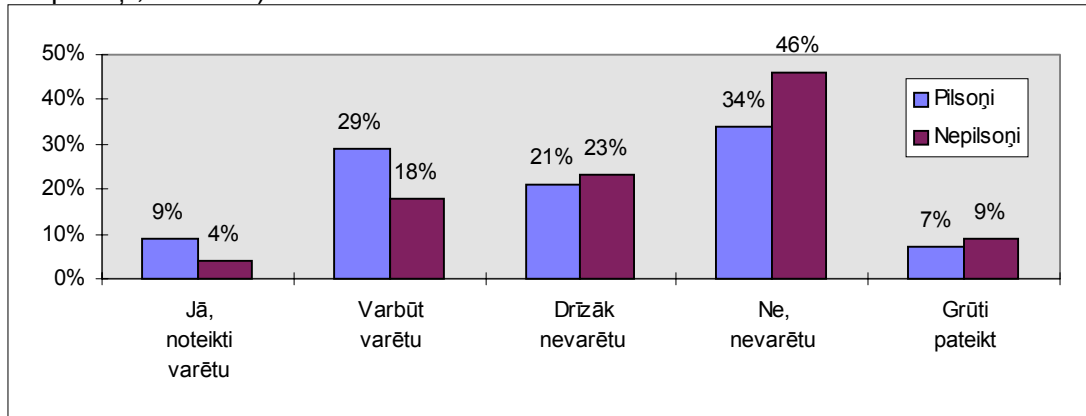
66.zīm. Ticība ietekmes spējai valdības līmenī

Kā Jūs domājat, vai Jūs varētu kaut ko uzsākt, ja valdība pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

67.zīm. Ticība ietekmes spējai pašvaldību līmenī

Kā Jūs domājat, vai Jūs varētu kaut ko uzsākt, ja vietējās varas iestādes pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāju vērtības

Latvijas iedzīvotāju vērtību orientācijas: materiālistiskā, postmateriālistiskā

Atbilstoši R. Ingleharta teorijai, vērtību orientācijas pamatā dalāmas divos virzienos: materiālistiskajā un postmateriālistiskajā, pie kam, pieaugot sabiedrības labklājībai, pieaug postmateriālo vērtību nozīme; sevišķi tas raksturīgs jaunajām paaudzēm, kas uzaugušas labklājības apstākļos. Materiālistiskās vērtības izriet no primārajām (iztikas un drošības) cilvēka vajadzībām, savukārt, postmateriālistiskās vērtības raksturo augstāku vajadzību (indivīda pašaktualizācijas un sociālo vajadzību) apmierināšanu. Atbilstoši R. Ingleharta izstrādātajai metodikai, minētās vērtību orientācijas tiek noskaidrotas, iedzīvotājiem uzdodot jautājumus par viņu attieksmi pret valsts svarīgākajiem mērķiem, uzdevumiem¹.

Latvijas iedzīvotāji par Latvijas svarīgākajiem mērķiem tuvākajos 10 gados

Vairums pilsoņu un nepilsoņu (attiecīgi 74% un 75%) par Latvijas svarīgāko mērķi uzskata ekonomikas attīstīšanu (68.zīm.). Krietni mazāk svarīgi Latvijas iedzīvotājiem šķiet citi mērķi: dot iespēju cilvēkiem piedalīties jautājumu risināšanā viņu darbā un dzīvesvietā (to atbalsta 15% pilsoņu un 17% nepilsoņu), nodrošināt valsts aizsardzības iespējas (7% pilsoņu, 2% nepilsoņu), censties padarīt savu pilsētu un laukus skaistākus (attiecīgi 4% un 3%).

Atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem vērojamas tikai attieksmē pret valsts aizsardzību - svarīgāk tas šķiet pilsoņiem, salīdzinot ar nepilsoņiem. Visos pārējos gadījumos pilsoņu un nepilsoņu viedokļi ir ļoti līdzīgi.

¹ Lai noskaidrotu iedzīvotāju vērtību orientācijas, izmantoti sekojoši indikatori: orientācija uz materiālistiskajām vērtībām (svarīgākie mērķi un uzdevumi valstī: attīstīt ekonomiku, nodrošināt valsts aizsardzības spējas, saglabāt kārtību valstī, cīnīties pret cenu pieaugumu, noziedzību), orientācija uz postmateriālistiskajām vērtībām (dot iespēju cilvēkiem piedalīties jautājumu risināšanā viņu darbā un dzīvesvietā, censties padarīt mūsu pilsētu un laukus skaistākus, dot cilvēkiem lielākas iespējas piedalīties svarīgu valsts lēmumu pieņemšanā, aizsargāt vārda brīvību)

Latvijas iedzīvotāju viedokļi par svarīgākajiem uzdevumiem valstī

Pilsoņiem un nepilsoņiem ir līdzīgs viedoklis par to, kādi ir svarīgākie uzdevumi valstī (69.zīm.) - pirmām kārtām viņi uzsver nepieciešamību saglabāt kārtību valstī (57% no pilsoņiem, 51% no nepilsoņiem). Biežāk to uzsver turīgākie iedzīvotāji. Mazāk svarīgs gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem šķiet tāds uzdevums kā "cīnīties pret cenu pieaugumu" (20% no pilsoņiem, 25% no nepilsoņiem), biežāk to minējušas sievietes, gados vecāki cilvēki, cilvēki ar zemāku izglītības līmeni. Ja pirmie divi uzdevumi tieši saistīti ar cilvēka izdzīvošanu - drošību, iztiku, tad divi citi uzdevumi - dot cilvēkam iespējas piedalīties svarīgu valsts lēmumu pieņemšanā un nepieciešamību aizsargāt vārda brīvību - raksturo sociālās vajadzības. Politisko līdzdalību par vissvarīgāko uzdevumu uzskata 18% pilsoņu un 17% nepilsoņu, savukārt, vārda brīvību kā svarīgāko uzskata tikai 4% no pilsoņiem un nepilsoņiem.

Kopumā redzams, ka gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem svarīgāki šķiet tieši ar izdzīvošanu saistītie uzdevumi (drošība un cenas). Krietni mazāk svarīgi ir tādi sociālie uzdevumi kā politiskā līdzdalība un vārda brīvība (pēdējos biežāk uzsver gados jaunākie un cilvēki ar augstāku izglītības līmeni).

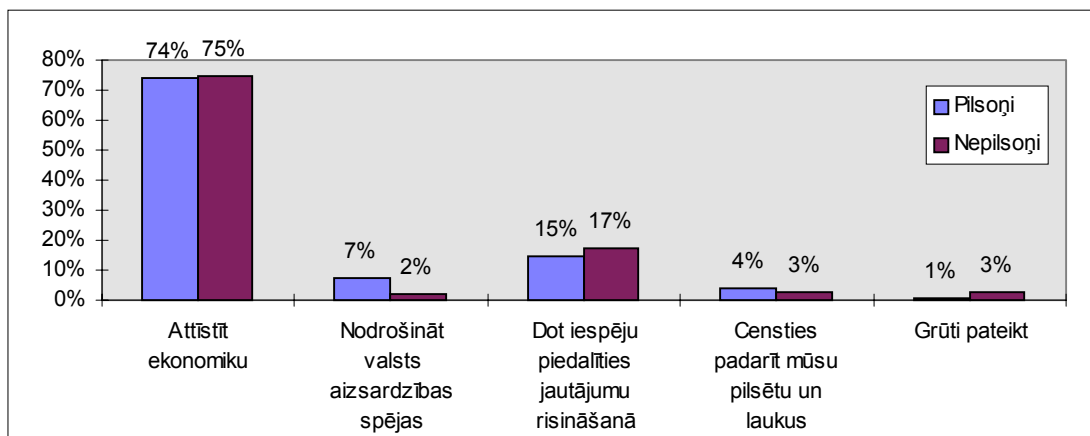
Latvijas iedzīvotāji par materiālajām un sociālajām vērtībām

Paužot attieksmi pret tādām vērtībām kā stabila ekonomika vai virzība uz humānāku sabiedrību, vai arī virzība uz sabiedrību, kur idejas ir vērtīgākas par naudu, Latvijas iedzīvotāju vairākums iestājas par stabilu ekonomiku. Gan pilsoņu, gan nepilsoņu vairākumam svarīgākā šķiet vērtība, kas raksturo cilvēku pamatvajadzības (attiecīgi 63% un 59%), bet krietni mazāks ir to skaits, kas kā svarīgāko uzskata virzību uz humānāku sabiedrību (13% pilsoņu, 20% nepilsoņu), vai arī virzību uz sabiedrību, kur idejas ir vērtīgākas par naudu (3% pilsoņu, 2% nepilsoņu) (70.zīm.). Par humānāku sabiedrību no pilsoņiem biežāk iestājas trūcīgākie, kā arī izglītotākie cilvēki, bet no nepilsoņiem - gados jaunākie un turīgākie.

Kopumā Latvijas sabiedrībai ir raksturīgi, ka trīs ceturtdaļas iedzīvotāju strikti iestājas par materiālajām vērtībām, līdzīgi tas ir pilsoņu un nepilsoņu vidū. Tas ir saprotami, jo izriet no sabiedrības zemā labklājības līmeņa. Taču svarīgi ir uzsvērt, ka kopīgas vērtības ir sabiedrību stabilizējošs faktors. Arī Latvijā jaunā paaudze lielāku nozīmi piešķir tādām sociālajām vērtībām kā līdzdalība valsts lēmumu pieņemšanā, līdzdalība problēmu risināšanā darbā un dzīvesvietā, virzība uz humānāku sabiedrību, vārda brīvība. Tas nozīmē, ka tās ir vērtības, kas Latvijas sabiedrību nākotnē varētu vienot ievērojami spēcīgāk, tādēļ svarīgi ir šo procesu apzināt un virzīt.

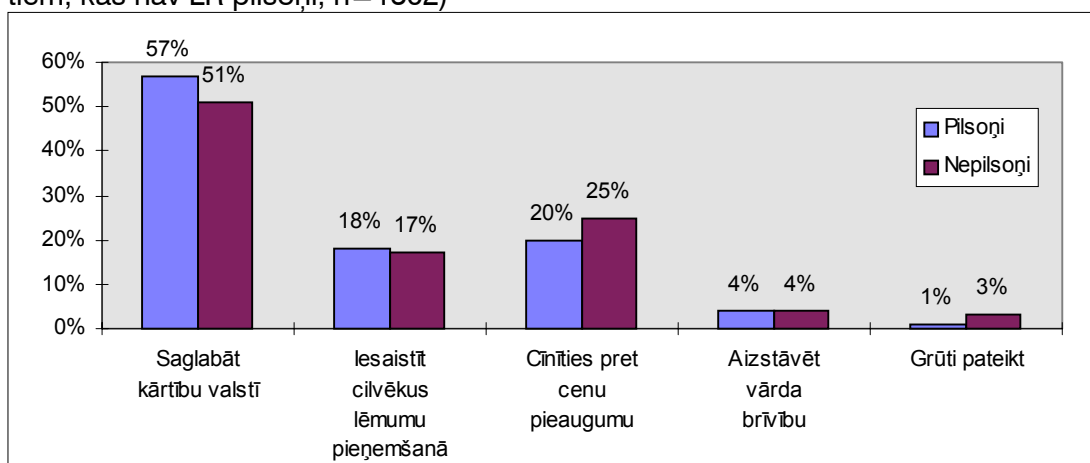
68.zīm. Latvijas svarīgākie mērķi tuvākajos 10 gados

Kuru no minētajiem mērķiem Jūs uzskatāt par pašu svarīgāko? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

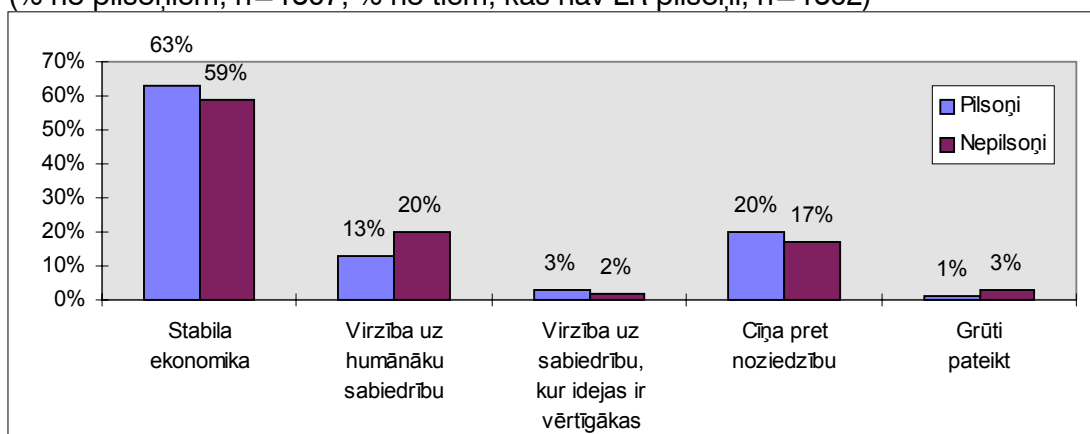
69.zīm. Svarīgākie uzdevumi valstī

Kas no minētā pēc Jūsu domām ir vissvarīgākais? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

70.zīm. Materiālās un sociālās vērtības

(% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latvijas iedzīvotāji par morālajām vērtībām

Viens no pētījuma mērķiem bija arī salīdzināt pilsoņu un nepilsoņu viedokļus par morāles normām. Pētījumā izmantota pasaulē plaši pielietota metodika

(European Values Systems Study), kur vērtējumam piedāvāti morāli debatējamas uzvedības gadījumi: tie skar morāles normu pārkāpšanu pašaizsardzības nolūkos, savtīgu interešu labā, kā arī likumu, sabiedriskās kārtības pārkāpšanas situācijas.

Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, Latvijas iedzīvotāji (gan pilsoņi, gan nepilsoņi) iecietīgāki ir pret morāles normu pārkāpumiem pašaizsardzības nolūkos: vairums attaisno slepkavību pašaizsardzības nolūkā (vidējā balle pilsoņiem - 6,02, nepilsoņiem - 6,67; 1 balle nozīmē "pilnīgi neattaisno", 10 - "pilnīgi attaisno").

Citi morāli debatējamas rīcības gadījumi Latvijas iedzīvotāju skatījumā ir krietni mazāk attaisnojami. Tomēr salīdzinoši vairāk gan pilsoņi(2,67), gan nepilsoņi (2,91) attaisno komunālo maksājumu nemaksāšanu, braukšanu bez biļetes pa "zaķi" (pilsoņi - 2,40; nepilsoņi - 2,40), par nejauši izdarīta bojājuma svešai mašīnai neziņošanu (pilsoņi - 2,18; nepilsoņi - 2,10), melošanu savu interešu labā (pilsoņi- 2,13; nepilsoņi - 1,99), nodokļu nemaksāšanu, apejot likumu (pilsoņi - 2,03; nepilsoņi- 1,82).

Nedaudz mazāk iecietīgi Latvijas iedzīvotāji ir pret pretošanos policijai (pilsoņi - 1,98; nepilsoņi - 1,77), pretendēšanu uz valsts pabalstiem bez īpašas vajadzības (pilsoņi - 1,97; nepilsoņi - 2,07).

Vēl mazāk attaisnojama Latvijas iedzīvotājiem šķiet pašnāvība (pilsoņi - 1,61; nepilsoņi - 1,62), zagtu priekšmetu pirkšana (pilsoņi - 1,53; nepilsoņi - 1,46), mašīnas vadīšana reibuma stāvoklī (pilsoņi - 1,41; nepilsoņi - 1,28), kukuļņemšana (pilsoņi-1,41; nepilsoņi - 1,32), politiskās slepkavības (pilsoņi - 1,35; nepilsoņi - 1,37), atkritumu izmešana sabiedriskā vietā (pilsoņi - 1,31; nepilsoņi - 1,28), svešas mašīnas aizbraukšana (pilsoņi - 1,13; nepilsoņi - 1,14).

Salīdzinot šos rezultātus ar līdzīgu pētījumu rezultātiem Rietumeiropā, varam secināt, ka visbiežāk Rietumeiropas iedzīvotāji ir iecietīgāki piedāvāto morāli diskutējamo situāciju vērtējumā. Kā izņēmumus varam minēt braukšanu bez biļetes "pa zaķi" sabiedriskajā transportā, neziņošanu par stāvvietā nejauši izdarītu bojājumu svešai mašīnai un arī slepkavību pašaizsardzības nolūkā - pret šādu uzvedību rietumeiropieši kopumā ir neiecietīgāki, salīdzinot ar Latvijas iedzīvotājiem.

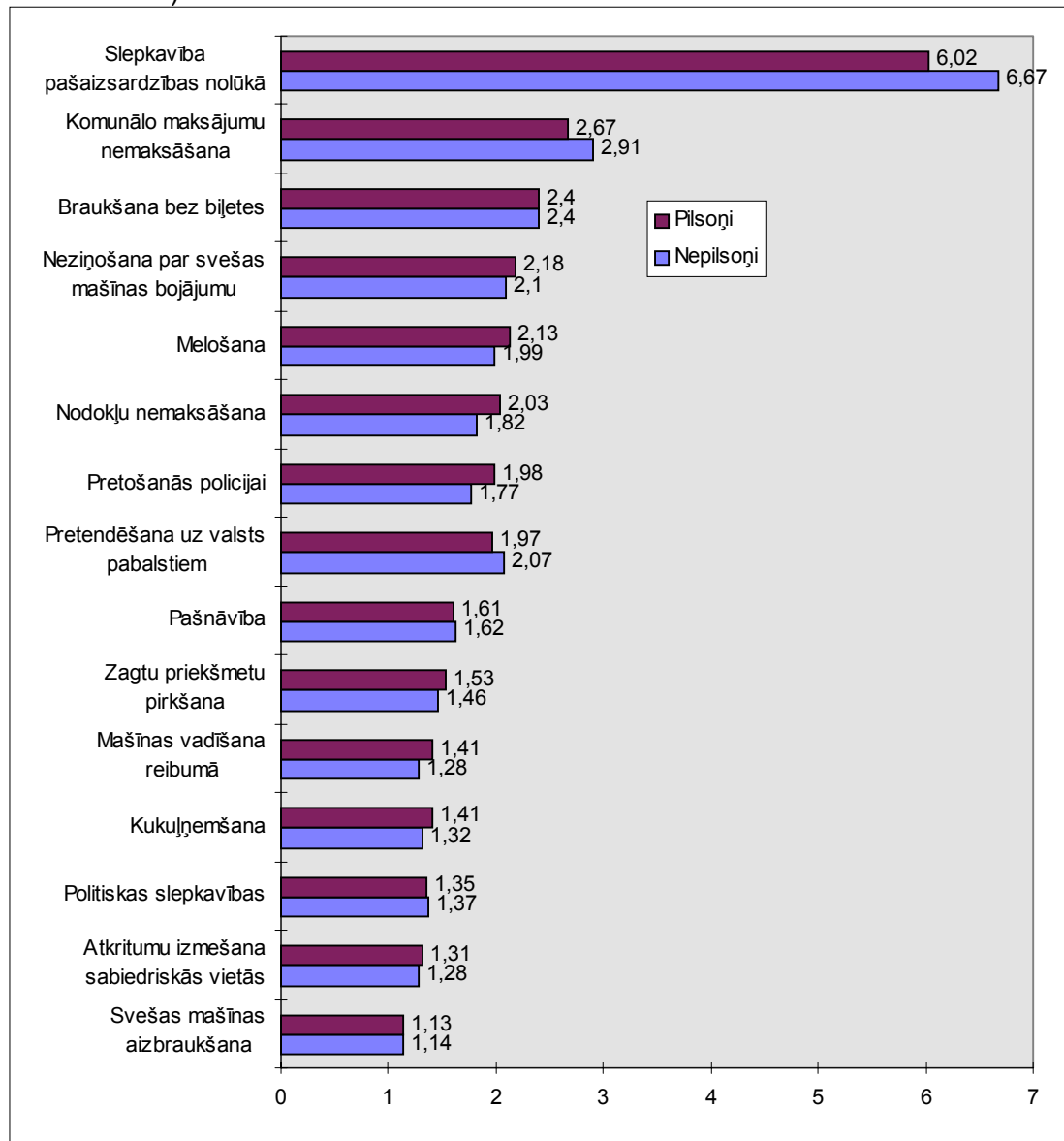
Var secināt, ka pilsoņu un nepilsoņu skatījums uz morāli diskutējamām situācijām ir ļoti līdzīgs, zīmīgākas ir atšķirības starp Latvijas iedzīvotāju un rietumeiropiešu uzskatiem.

71.zīm. Morāles normas

Atzīmējiet, lūdzu, cik lielā mērā Jūs attaisnojat šādu rīcību vai gluži otrādi - neattaisnojat?

(% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Dota vidējā aritmētiskā vērtība (1-minimālais vērtējums, 10-maksimālais jeb pilnīga attaisnošana)

Latvijas iedzīvotāju sociālie kontakti

Pilsoņu un nepilsoņu sociālo kontaktu tīkli

Uz jautājumu, kas nepieciešamības gadījumā varētu sniegt visdrošāko atbalstu, vairums gadījumos gan pilsoņi (64%), gan nepilsoņi (62%) min radniekus, krietni retāk draugus (16-17%), pašvaldību iestādes (8-9%) darba kolēģus (5%), nevalstiskās organizācijas (2%).

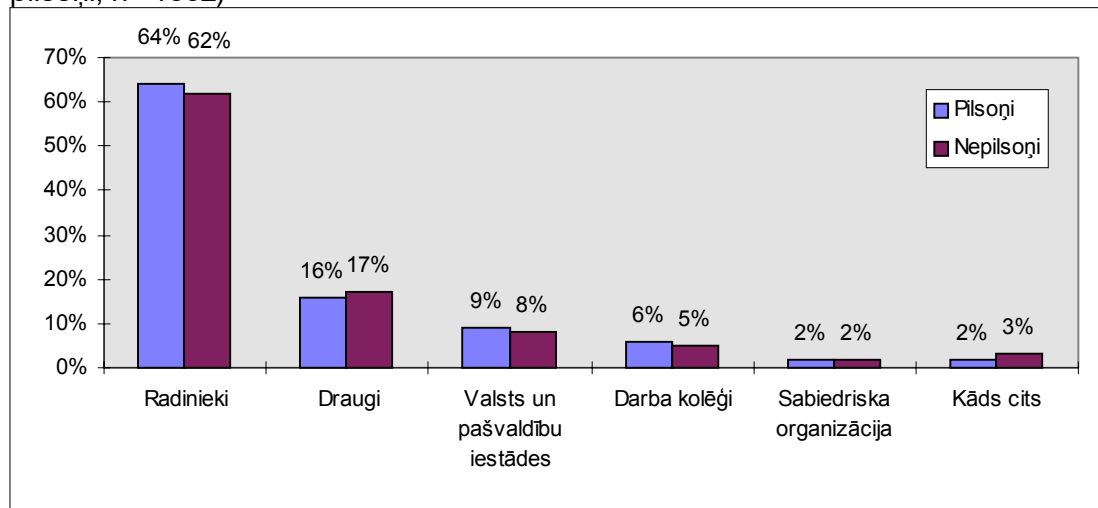
Īpaši svarīga ir otrā izvēle, jo tā parāda sociālo kontaktu plašumu. Izrādās, ka aptuveni katrs otrais pilsonis un nepilsonis kā otro izvēli min draugus, katrs piektais min radniekus, 8-9% min darba kolēģus, 11% pilsoņu un 7% nepilsoņu min valsts pašvaldību iestādes, 2-3% min nevalstiskās organizācijas. Šie dati liecina, ka pamatā cilvēki orientējas uz visai šauru personu loku: ģimeni un draugiem. Tikai 2-

3% domā, ka palīdzību varētu saņemt no kādas sabiedriskas organizācijas. Tas arī saprotams, jo maz ir tādu, kas paši būtu iesaistījušies kādā organizācijā, kas dotu iespēju paplašināt kontaktu loku.

Kopumā var secināt, ka Latvijā iedzīvotāju komunikācijas tīkli visbiežāk aprobežojas ar ģimenes, draugu loku, tātad to pamatā ir personiskās attiecības, kas reti pārklājas ar bezpersoniskām attiecībām, kādas veidojas, iesaistoties formālās organizācijās, piemēram, nevalstiskajās. Tas uzskatāms par vienu no vāji attīstītās pilsoniskās sabiedrības rādītājiem, kas daudzos gadījumos var būt par šķērslī grūtību pārvarēšanai, jo nereti tuvākie cilvēki ir trūcīgi un vajadzības gadījumā nespētu sniegt atbalstu, ne tikai materiālu, jo arī morāls atbalsts var būt saistīts ar izdevumiem (transportam, telefona sarunām u.tml.)

72.zīm. Visdrošākais atbalsts sarežģītā situācijā

Kā Jūs domājat, ja Jums būtu nepieciešama palīdzība sarežģītā situācijā, kas Jums varētu sniegt visdrošāko atbalstu? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Orientācija uz sociālo kontaktu paplašināšanu

Lai būtu iespējama indivīda komunikatīvā tīkla paplašināšana, svarīga ir viņa nostādne pret to. Šai sakarībā tika noskaidrota iedzīvotāju attieksme pret viedokļiem: “panākumu gūšanai labākais veids ir kopēju mērķu izvirzīšana un kooperēšanās ar citiem” vai arī “vislabākos panākumus var gūt, paļaujoties tikai pašam uz sevi”. Nepilsoņi biežāk (53%), salīdzinot ar pilsoņiem (46%), piekrīt tam, ka labākais panākumu sasniegšanas veids ir apvienojoties un kooperējoties. Biežāk to minējuši tie, kam mazāki ienākumi, kā arī tie, kam augstāks izglītības līmenis. Uz sevi vairāk gatavi paļauties turīgākie. Jāuzsver, ka pēdējo divu gadu laikā uzskats par kooperēšanās iespējām Latvijas sabiedrībā ir kļuvis populārāks: 1995. gadā pēc *New Baltic Barometer II*¹ datiem to atbalstīja 37% latviešu un 53% nelatviešu.

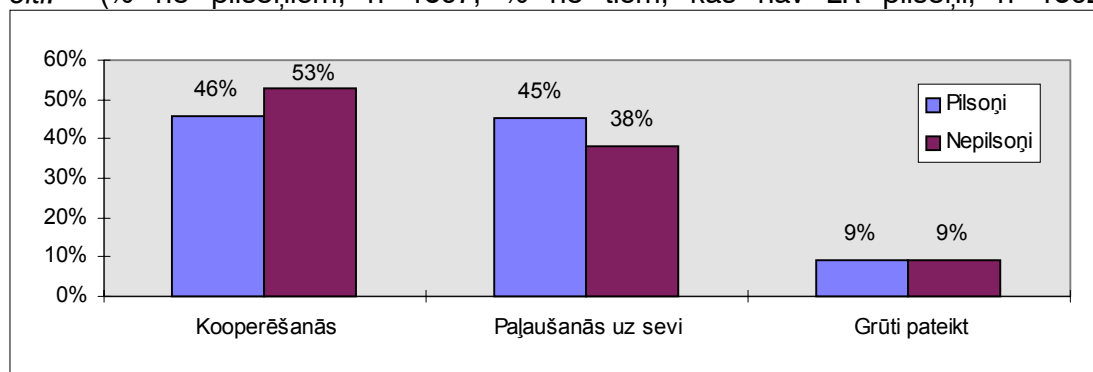
73.zīm. Kooperēšanās un individuālisms

Kurš no šiem izteikumiem ir tuvāks Jūsu viedoklim?

Tādiem cilvēkiem kā man labākais panākumu iegūšanas veids ir kopēju mērķu sasniegšana, apvienojoties ar citiem cilvēkiem.

¹ Rose R. *New Baltic Barometer II: A Survey Study*, University of Strathclyde, Glasgow, 1995.

Lai sasniegtu panākumus, vislabāk ir paļauties pašam uz sevi un neievērot, ko dara citi. (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Tolerance: uzticēšanās/neuzticēšanās dažādām iedzīvotāju grupām

Uzticēšanās cilvēkiem ar citādiem paradumiem, citādu domāšanu liecina par cilvēku iecietību, toleranci, kas ir demokrātiskas sabiedrības pazīme. Parasti sabiedrībās ar mazu demokrātijas pieredzi cilvēku tolerance ir vāji izteikta. Tāpēc mūsu gadījumā svarīgi ir noskaidrot, vai ir noteiktas cilvēku grupas, pret kurām ir izteikta neiecietība, vai starp kādām grupām pastāv savstarpēja netolerance.

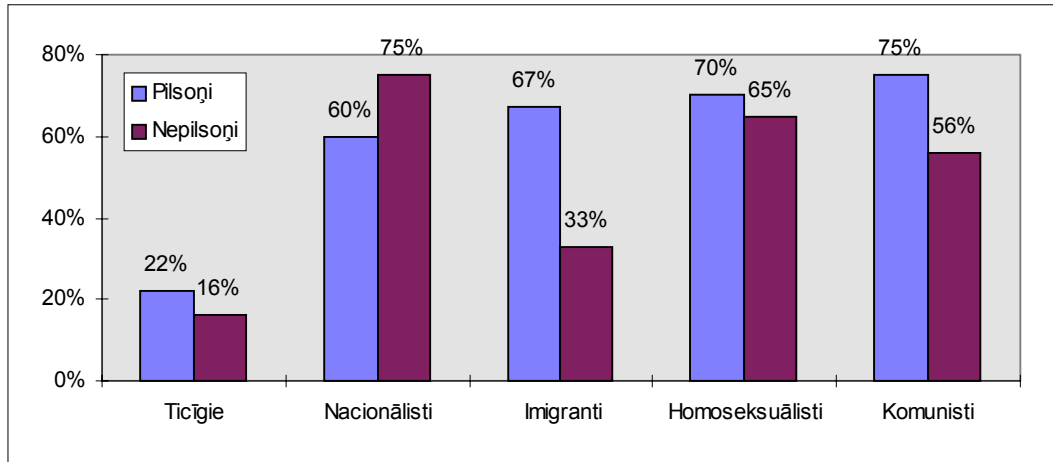
Izrādās, ka Latvijā ir noteiktas iedzīvotāju grupas, pret kurām vairums sabiedrības locekļu izturas ar neuzticību. Tie pirmām kārtām ir homoseksuālisti: tiem neuzticēšanos paiduši 70% pilsoņu un 65% nepilsoņu. Vairums mūsu sabiedrības locekļu neuzticas arī komunistiem un nacionālistiem; neuzticēšanās komunistiem sevišķi raksturīga pilsoņiem (75%), nepilsoņu vidū tas nedaudz mazāk izteikts (56%); savukārt, nacionālistiem biežāk neuzticēšanos paiduši nepilsoņi (75%), bet no pilsoņiem 60%. Arī imigranti ir tā sabiedrības grupa, kam daudzi paiduši neuzticēšanos (no pilsoņiem - divas trešdaļas, bet no nepilsoņiem - viena trešdaļa).

Biežāk nekā citi neuzticēšanos pret aplūkotajām grupām paiduši cilvēki ar zemāku izglītības līmeni, gados vecāki cilvēki, kā arī laucinieki. Ar lielāku toleranci izceļas jaunieši.

74.zīm. Neuzticēšanās dažādām iedzīvotāju grupām

Vai, Jūsaprāt, var uzticēties sekojošām iedzīvotāju grupām? (% no pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Atbildes: “drīzāk neuzticas un “nemaz neuzticas”

Etniskā distance: attieksme pret dēla, meitas dzīvesbiedra tautību

Gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem nav iebildumu, ja bērni izvēlas dzīvesbiedrus no savas tautības loka, vai arī no savas ģimenes valodas loka (tas vairāk attiecas uz nepilsoņiem, kam ģimenes valoda ir krievu).

Nepilsoņi vecāki neiebilstu, ja viņu bērni izvēlētos latvieti par dzīvesbiedru (pret būtu tikai 1%), taču no pilsoņiem katrs ceturtais būtu gatavs ieilst, ja viņu bērns par dzīvesbiedru izvēlētos krievu. Līdzīgi 30% pilsoņu būtu iebildumi arī pret ebreju, bet no nepilsoņiem pret ebreju kā sava dēla vai meitas dzīvesbiedru ieilst 13%. Arī pret lietuvieti kā sava dēla vai meitas dzīvesbiedru biežāk ieilstu pilsoņi, nekā nepilsoņi. Kopumā redzams, ka pilsoņi (jo sevišķi latvieši) ģimenē ir vairāk noslēgti savā etniskajā vidē, salīdzinot ar nepilsoņiem. Tas, ka latvieši jūt lielāku distanci attiecībā pret krieviem, ir atklājies vairākos pētījumos, piemēram, 1994. gadā veiktajā aptaujā tika konstatēts, ka “latvieši krievus nereti uztver kā pretstatu: 46% no latviešiem atzinuši, ka viņiem nav nekā kopīga ar krieviem, savukārt, no krieviem tikai 17% minējuši, ka viņiem nav nekā kopīga ar latviešiem”¹. Jāuzsver, ka līdzīgi rezultāti ir iegūti arī pētot Igaunijas iedzīvotāju - igauņu un krievu - savstarpēju uztveri² (Jaakko Lehtonen, 1995). Šos faktus ir grūti izskaidrot, tam būtu nepieciešami dziļāki starpkultūru uztveres un komunikācijas pētījumi Latvijā, salīdzinājumi ar gadījumiem citās valstīs, ņemot vērā vēsturiskos apstākļus, etnisko situāciju.

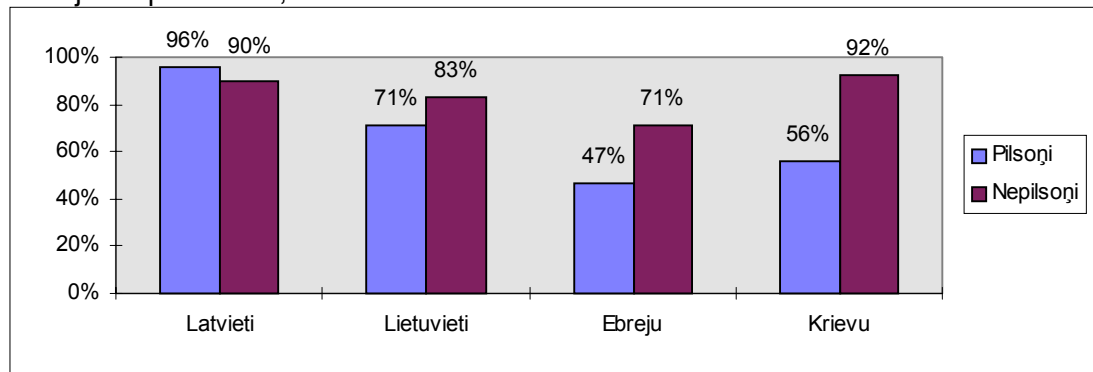
75.zīm. Attieksme pret precēšanos ar dažādu tautību pārstāvjiem

¹ Brigita Zepa. Valsts statusa maiņa un pilsoniskā apziņa. Latvijas Zinātņu Akadēmijas vēstis. 7/8 1995.

² Jaakko Letonen. National Stereotypes and National Identity: A Comparative Study of National Attitudes in Seven Countries and Nationalities. Nordic Symposium on Intercultural Communication, Jyväskylä, Finland, November. 1995.

Kāda būtu Jūsu attieksme pret to, ka Jūsu dēls, meita gribētu precēties ar... Vai Jūs to atbalstītu vai būtu pret to? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Zīmējumā parādīti %, kas atbalstītu

Etniskā distance: līdz kādai pakāpei būtu gatavi kontaktēties

Aptaujas anketā bija piedāvāti septiņi komunikācijas līmeņi: “līdz tuvai radniecībai”, “kā ar tuvu draugu”, “kā ar kaimiņu”, “kā ar darba kolēģi”, “kā ar valsts pastāvīgo iedzīvotāju”, “kā ar tūristu”, “nedrīkst ielaist valstī vispār”.

Kopumā varam konstatēt, ka pilsoņi ir distancētāki attiecībā pret dažādu tautību grupām, salīdzinot ar nepilsoņiem. Nepilsoņi biežāk nekā pilsoņi ar visu minēto grupu cilvēkiem pieļautu attiecības līdz tuvai radniecībai vai arī attiecības kā ar tuvu draugu. Vismazāk kontaktēties gan pilsoņi, gan nepilsoņi vēlētos ar kurdu, čigānu, nēģeri.

Visciešākos kontaktus (laulību, tuvu radniecību) nepilsoņi būtu gatavi dibināt ar slāvu tautību cilvēkiem: krieviem (71%), baltkrieviem (44%), ukraiņiem (42%) (domājams, ka pamatā tam ir kopēja vai līdzīga valoda). Ar latvieti tuvu radniecību, laulības pieļauj 58% nepilsoņu, tuvu draudzību - 24%.

Pilsoņi vismazāk distancēti ir no latviešiem. No pilsoņiem 80% uzskata laulības ar latvieti par vēlamām, 11% vēlētos kontaktēties ar latvieti kā ar tuvu draugu. Savukārt, laulības ar krievu par vēlamām uzskata 71% nepilsoņu un 24% pilsoņu (tuva draudzība ar krievu vēlama šķiet 14% nepilsoņu un 20% pilsoņu). Tātad nepilsoņi biežāk pieļautu ģimeniskas, draudzīgas attiecības ar latviešiem, nekā pilsoņi - ar krieviem.

Šie dati kopumā ļauj izdarīt secinājumu, ka Latvijas iedzīvotājiem ir atšķirīga etniskās distances izjūta, kas nav vienāda arī pret dažādām etniskajām grupām.

Pilsoņiem raksturīgi, ka viņi izjūt lielāku distanci pret citu grupu cilvēkiem, salīdzinot ar nepilsoņiem. Tā ir īpatnība, kas izriet no latviešu un krievu atšķirīgajām sociālās distances izjūtām. To varētu skaidrot, izmantojot amerikāņu antropologa Edvarda Halla¹ izstrādāto proksimitātes teoriju. Atbilstoši tai dažādās kultūrās sociālās distances izjūta ir atšķirīga, piemēram, Ziemeļeiropieši - angļi, skandināvi cenšas ieturēt lielāku distanci komunikācijas procesā, bet, piemēram, itāļiem, krieviem, francūžiem, Latīņamerikas tautību piederīgajiem pieņemamāka ir mazāka distance neatkarīgi no komunikācijas: starppersonu, grupas vai publiskās.

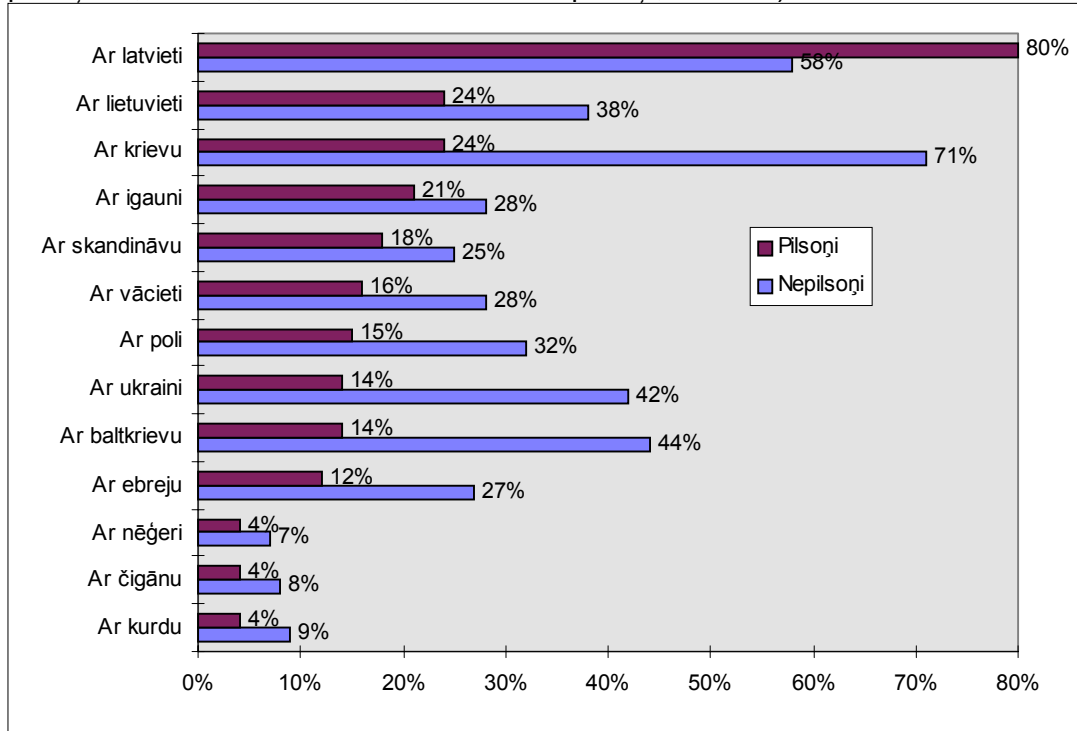
Latviešu piesardzību attiecībā pret citu tautību piederīgajiem varētu skaidrot arī ar etniskās identitātes apdraudētības sajūtu, kas latviešu vidū joprojām vēl ir

¹ Edward Hall. The Hidden Dimension. Garden City, NY.: Doubleday, 1966.

saglabājusies no padomju režīma laikiem (28% latviešu jūt bažas, ka varētu zaudēt etnisko identitāti).

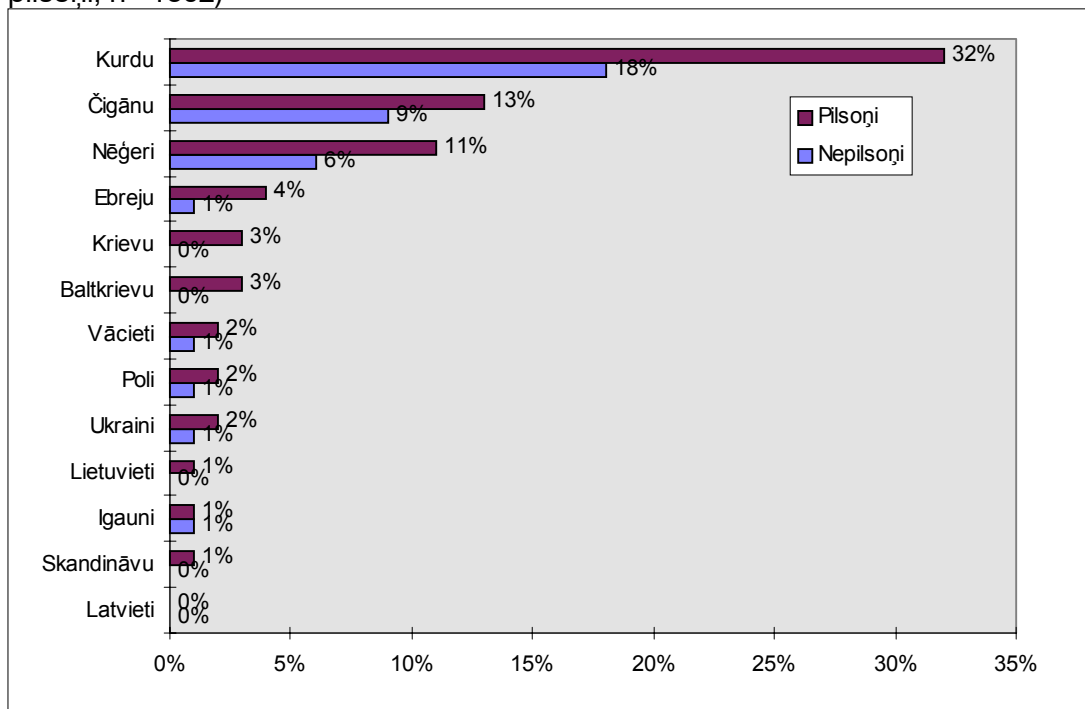
76.zīm. Kontakta ciešums ar citu tautību un rasu pārstāvjiem

Būtu ar mieru kontaktēties ar līdz tuvai radniecībai, laulībām (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

77.zīm. Kontakta ciešums ar citu tautību un rasu pārstāvjiem

Nedrīkst ielaist vispār valstī (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Latviešu valoda un krievu valoda Latvijā: zināšanas, lietošana

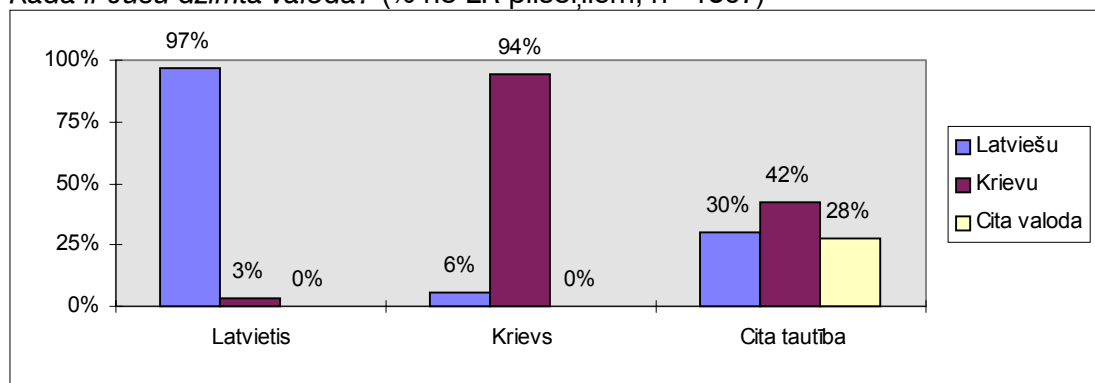
Dzimtā valoda

Atbildes uz jautājumu “Kāda ir Jūsu dzimtā valoda?” liecina, ka 97% latviešu dzimtā valoda ir latviešu un 3% - krievu, savukārt, 94% krievu dzimtā valoda ir krievu un 6% - latviešu. Redzam, ka pilsoņu vidū latviešiem un krieviem dzimtā valoda lielā mērā sakrīt ar viņu etnisko piederību. Savādāka šī situācija ir citu tautību piederīgo vidū. Gandrīz trešā daļa no viņiem (30%) par dzimto valodu atzīst latviešu, 42% - krievu, bet 28% tā ir kāda cita valoda.

Pavisam atšķirīgas ir nepilsoņu atbildes par viņu dzimto valodu. 84% no viņiem dzimtā valoda ir krievu, lai gan par krieviem sevi atzīst 67% aptaujāto. Kā redzams 79.zīmējumā no krieviem nepilsoņiem 99% dzimtā valoda ir krievu, no ukraiņiem - 45% dzimtā valoda ir krievu, no baltkrieviem - 67%, no poļiem - 69%, bet visās šajās grupās ļoti neliels ir to skaits, kuriem dzimtā valoda ir latviešu.

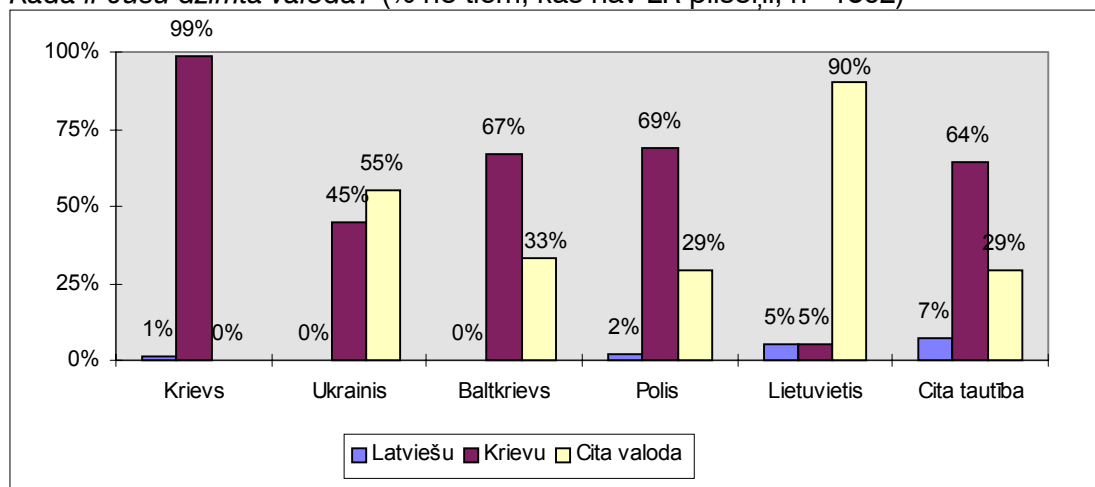
78.zīm. Dzimtā valoda LR pilsoņiem

Kāda ir Jūsu dzimtā valoda? (% no LR pilsoņiem, n=1507)

79.zīm. Dzimtā valoda tiem, kas nav LR pilsoņi

Kāda ir Jūsu dzimtā valoda? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

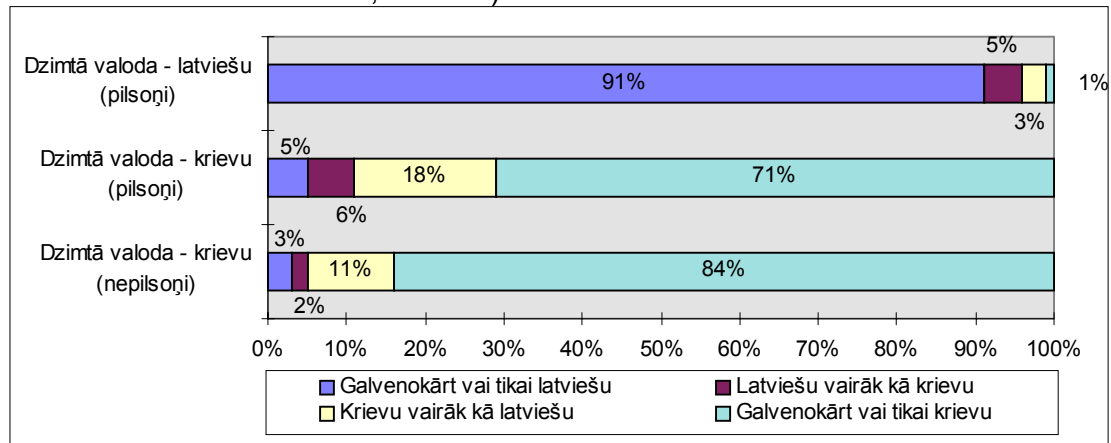
Valodas lietošana

Kopumā rezultāti liecina, ka gan mājās, gan citur tie, kuriem dzimtā valoda ir latviešu, galvenokārt, lieto latviešu valodu, savukārt, tie, kam dzimtā valoda ir krievu-lieto, galvenokārt, krievu valodu. Tomēr ir vērojamas nelielas atšķirības starp krieviem pilsoņiem un krieviem nepilsoņiem, jo krievu pilsoņu vidū ir nedaudz vairāk to, kuri dažādās dzīves situācijās lieto latviešu valodu. Salīdzinoši visvairāk latviešu valoda tiek lietota valsts iestādēs (44% krievi pilsoņi, 30% krievi nepilsoņi), uz ielas vai veikalā (30% un 19%), kā arī darbā (25% un 18%), retāk mājās (11% un 5%) un ar draugiem (12% un 7%).

Nepilsoņi, kam dzimtā valoda nav ne latviešu, ne krievu, bet ir kāda cita, salīdzinot ar krieviem, nedaudz biežāk lieto latviešu valodu, tomēr pārsvarā nepilsoņu vidū saskarsmē tiek izmantota krievu valoda.

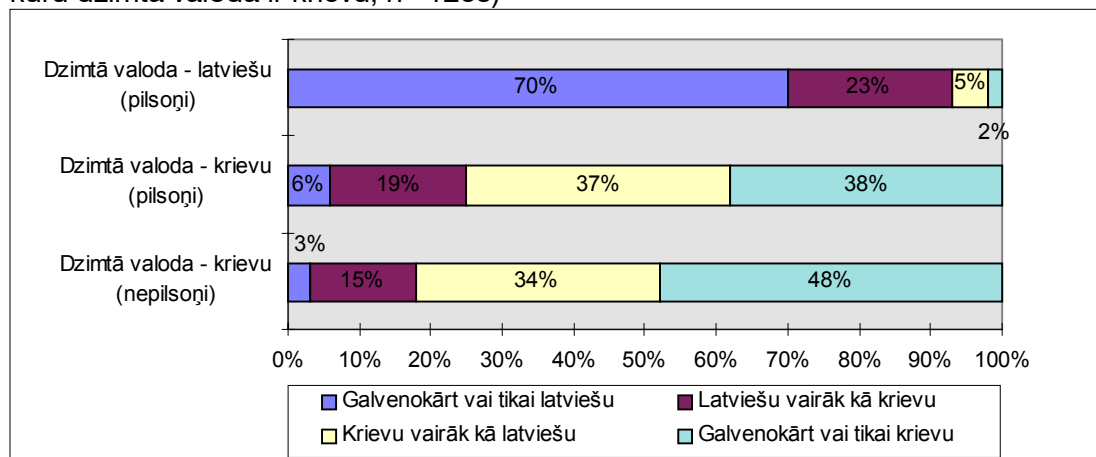
80.zīm. Valoda, kādā runā mājās

Kādā valodā Jūs runājat mājās? (% no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu, n=1203; % no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=278; % no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=1268)

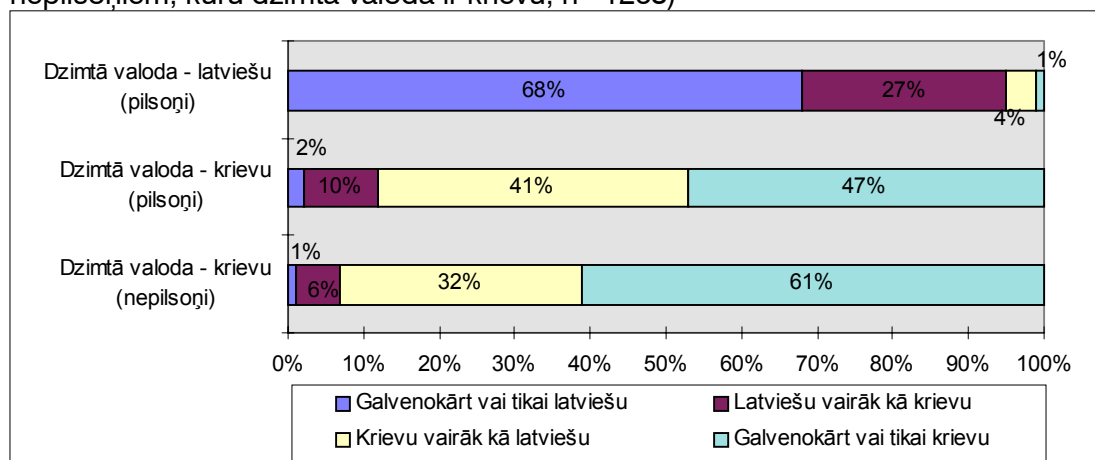
81.zīm. Valoda, kādā runā darbā

Kādā valodā Jūs runājat darbā? (% no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu, n=1203; % no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=278; % no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=1268)

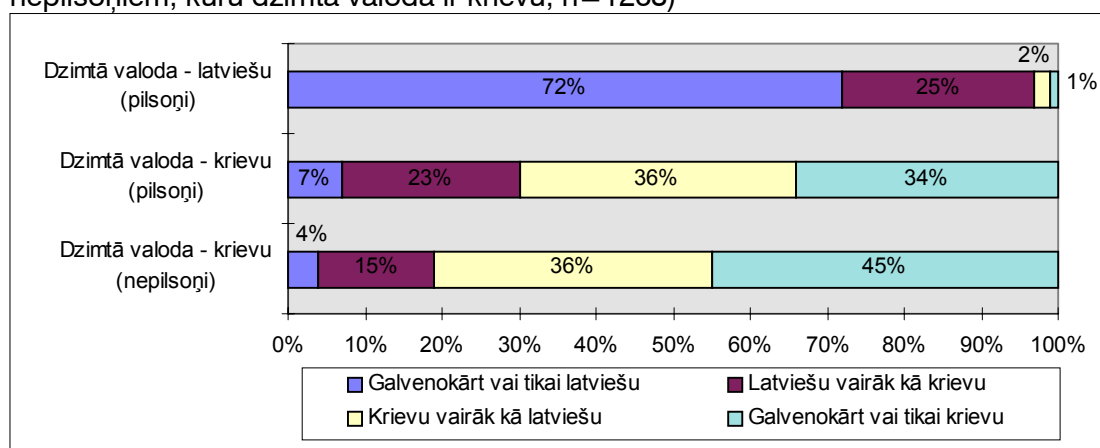
82.zīm. Valoda, kādā runā ar draugiem, paziņām

Kādā valodā Jūs runājat ar draugiem, paziņām? (% no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu, n=1203; % no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=278; % no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=1268)

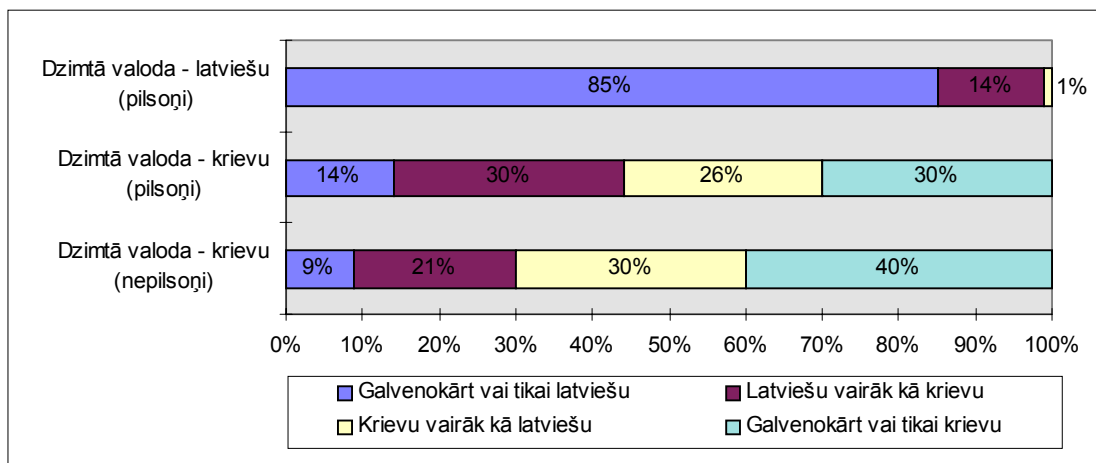
83.zīm. Valoda, kādā runā uz ielas, veikalā

Kādā valodā Jūs runājat uz ielas, veikalā? (% no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu, n=1203; % no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=278; % no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=1268)

84.zīm. Valoda, kādā runā valsts iestādēs

Kādā valodā Jūs runājat valsts iestādēs? (% no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu, n=1203; % no pilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=278; % no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=1268)

Latviešu valodas zināšanas

Lai novērtētu latviešu valodas zināšanas kopumā, pētījumā tika izmantots respondentu pašnovērtējums savām latviešu valodas zināšanām runāšanā, lasīšanā un rakstīšanā. Dotie atbilžu varianti atbilst valodas zināšanu atestācijas pakāpēm, un kopējais latviešu valodas prasmes rādītājs ir matemātiski vidējā vērtība no respondentu sniegtajiem runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas pašnovērtējumiem (sk. 85.zīm.).

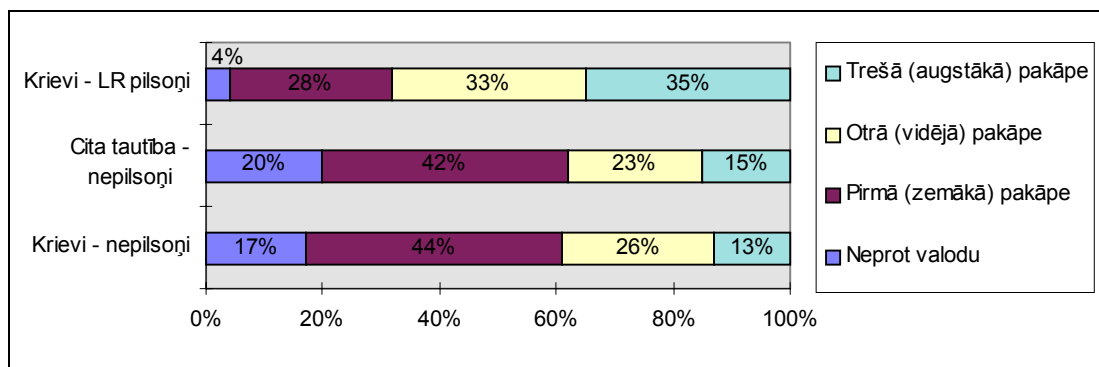
Ja salīdzinām latviešu valodas prasmi krievu pilsoņu, krievu nepilsoņu un citas tautības nepilsoņu vidū, jāsecina, ka krievu pilsoņu vidū ir vairāk tādu, kam ir trešā un otrā (augstākās) valodas zināšanu pakāpes. Nepilsoņu krievu un citu tautību pārstāvju pašnovērtējums neatšķiras - vidēji 20% latviešu valodu nezina, bet 40% latviešu valodu zina ļoti slikti.

Salīdzinot valodas zināšanas prasmes dažādos aspektus - runāšanu, lasīšanu, rakstīšanu, var secināt, ka nedaudz augstāk respondenti novērtē savu lasīt prasmi, tomēr šīs atšķirības zināšanu pašvērtējumā starp lasīšanu, rakstīšanu un runāšanu nav būtiskas.

Latviešu valodas zināšanu līmenis atšķiras dažādās vecuma grupās, un galvenā tendence ir sekojoša: jaunāka gadu gājuma cilvēku vidū ir ievērojami mazāk tādu, kas neprot latviešu valodu. Piemēram, nepilsoņu vidū vecumā no 15-30 gadiem latviešu valodu nezina 8%, bet vecuma grupā 61 gads un vecāki - 35% (sk. 89.zīm.).

Jāatzīmē, ka latviešu valodas zināšanas nepilsoņu vidū atšķiras arī starp dažādām izglītības grupām (sk. 90.zīm.). No tiem, kam ir pamatzglītība, latviešu valodu vispār nezina 34%, bet no aptaujātajiem ar augstāko izglītību latviešu valodu nezina 11%.

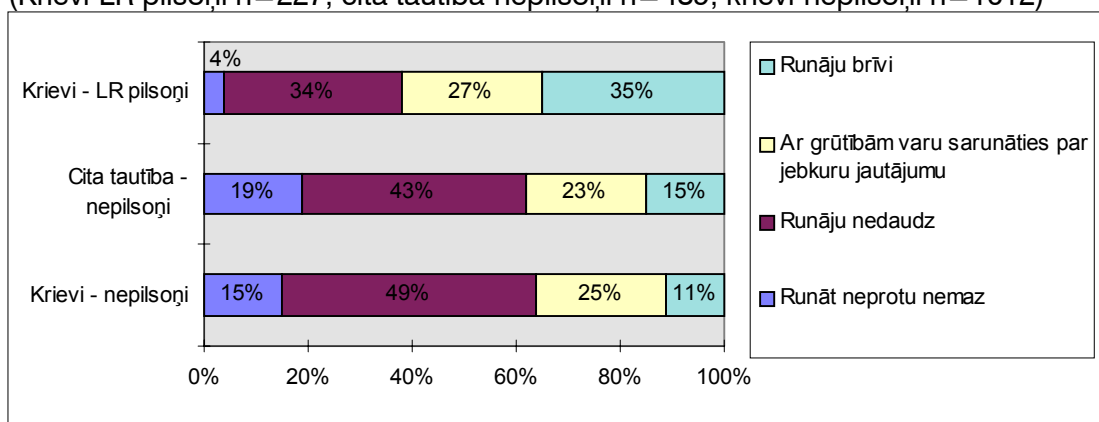
85.zīm. Kopējais latviešu valodas prasmes rādītājs
(Krievi-LR pilsoņi n=227; cita tautība-nepilsoņi n=489; krievi-nepilsoņi n=1012)

86.zīm. Prasme sarunāties

Kā Jūs novērtētu savas latviešu valodas zināšanas - prasmi sarunāties?

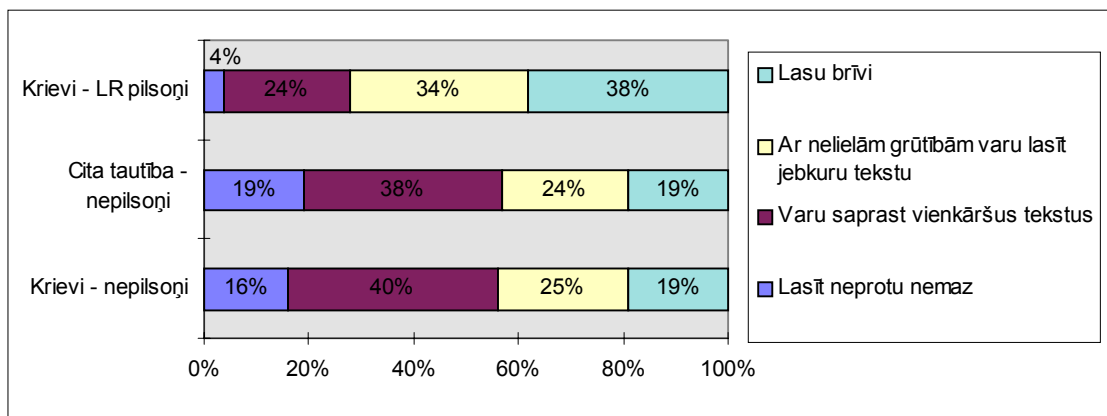
(Krievi-LR pilsoņi n=227; cita tautība-nepilsoņi n=489; krievi-nepilsoņi n=1012)

87.zīm. Prasme lasīt

Kā Jūs novērtētu savas latviešu valodas zināšanas - prasmi lasīt?

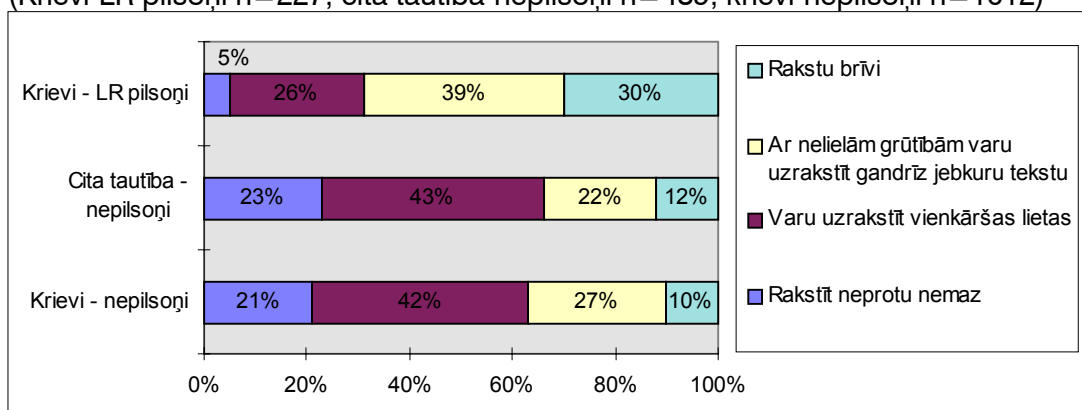
(Krievi-LR pilsoņi n=227; cita tautība-nepilsoņi n=489; krievi-nepilsoņi n=1012)

88.zīm. Prasme rakstīt

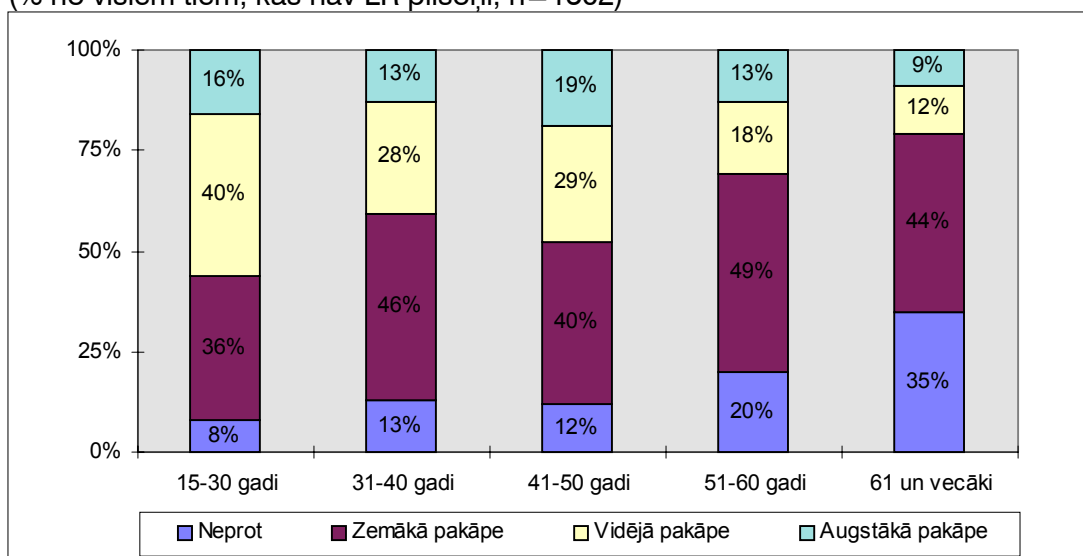
Kā Jūs novērtētu savas latviešu valodas zināšanas - prasmi rakstīt?

(Krievi-LR pilsoņi n=227; cita tautība-nepilsoņi n=489; krievi-nepilsoņi n=1012)

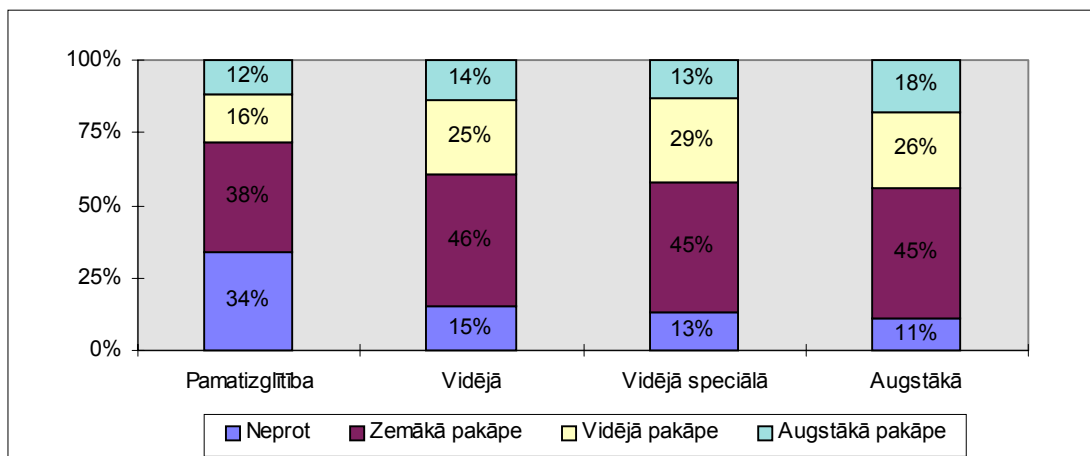
89.zīm. Nepilsoņu latviešu valodas zināšanas dažādās vecuma grupās

(% no visiem tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

90.zīm. Nepilsoņu latviešu valodas zināšanas pēc izglītības

(% no visiem tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

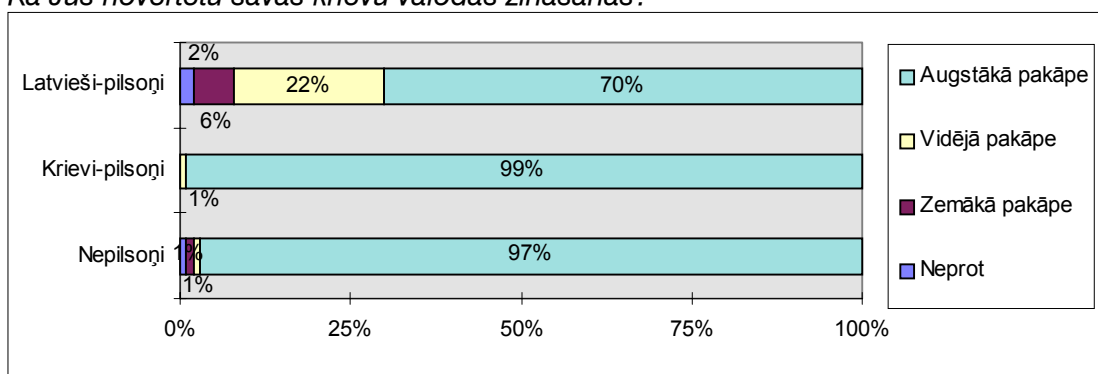

Krievu valodas zināšanas

Krievu valodas zināšanas Latvijas iedzīvotāju vidū ir daudz augstākas nekā latviešu, ko, galvenokārt, var pamatot ar faktu, ka latvieši krievu valodu zina daudz labāk nekā krievi vai citu tautību pārstāvji zina latviešu valodu.

Kā redzams 91.zīmējumā, pilsoņi krievi pilnībā pārvalda krievu valodu, un no nepilsoņiem pilnībā krievu valodu pārvalda 97% (84% no tiem uzskata sevi par etniskiem krieviem), bet no latviešiem pilsoņiem 70% krievu valodu pārvalda brīvi, tikai 2% krievu valodu nezina un 6% ir zemākā valodas zināšanas pakāpe.

91.zīm. Kopējais krievu valodas prasmes rādītājs
(Latvieši-LR pilsoņi n=1211, krievi-LR pilsoņi n=227; nepilsoņi n=1502)
Kā Jūs novērtētu savas krievu valodas zināšanas?

Valodas vide un tās zināšanu nepieciešamība

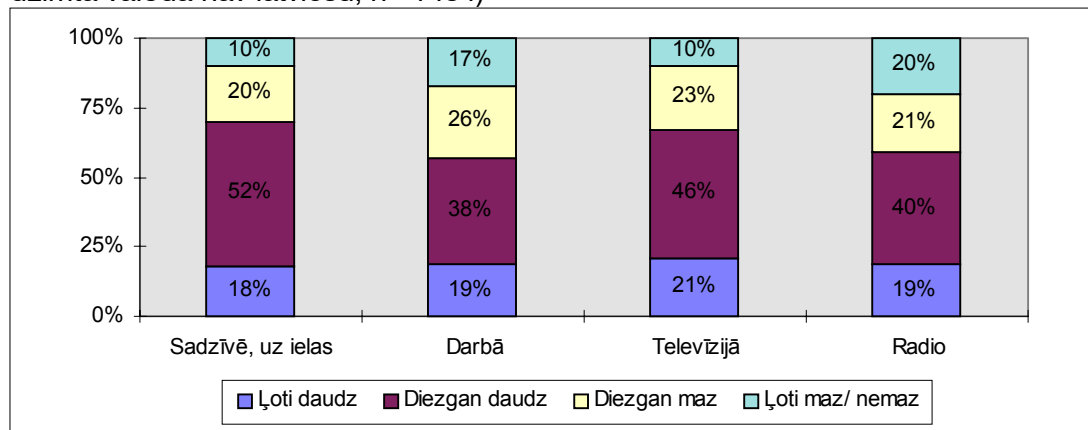
10% - 20% aptaujāto nepilsoņu norāda, ka latviešu valodu sadzīvē, darbā vai masu saziņas līdzekļos *dzird ļoti maz vai nemaz*, katrs piektais nepilsonis norādījis,

ka latviešu valodu dzird *diezgan maz*. Tātad kopumā katram trešajam nepilsonim šādos apstākļos ir necīgas iespējas apgūt latviešu valodu komunikācijas procesā, jo bez latviešu valodas zināšanām ikdienas saskarsmē var iztikt.

60-70% nepilsoņu minējuši, ka latviešu valodu dzird *diezgan daudz*, un 56-59% nepilsoņu (un 34% pilsoņi krievi) savas latviešu valodas zināšanas uzskata par nepietiekamām ikdienas darījumu kārtošā un darba pienākumu pildīšanā (sk. 93.zīm.). Zināšanu pietiekamības vērtējums ir tieši saistīts ar latviešu valodas zināšanu pašnovērtējumu - jo zemāks pašnovērtējums, jo vairāk ir tādu, kas uzskata, ka latviešu valodas zināšanas nav pietiekamas (sk. 94.zīm.).

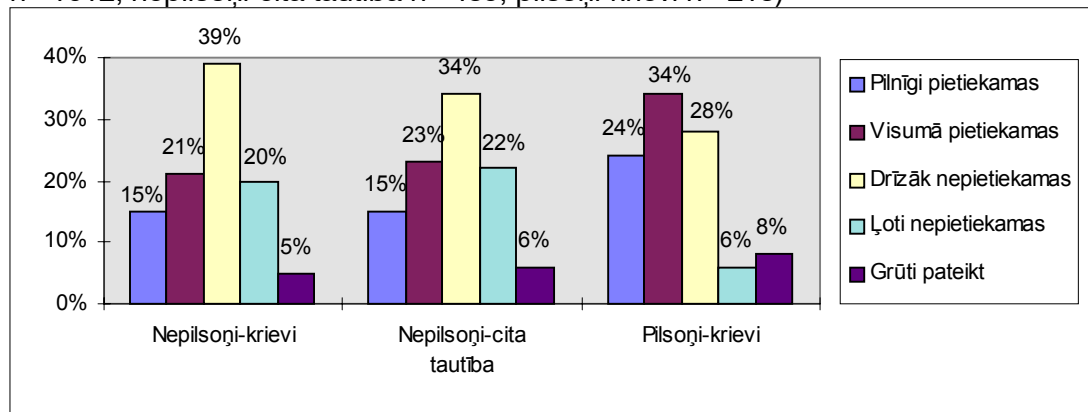
92.zīm. Iespējas dzirdēt latviešu valodu

Cik daudz Jūs dzirdat latviešu valodu... ? (% no tiem, kas nav LR pilsoņi un kuru dzimtā valoda nav latviešu, n=1484)

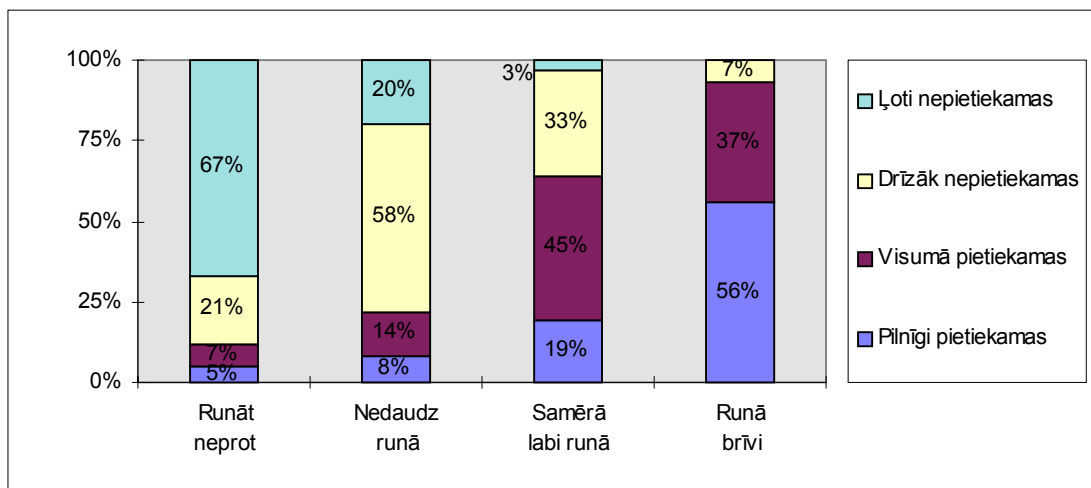

93.zīm. Latviešu valodas zināšanu nepieciešamība

Cik lielā mērā Jūsu latviešu valodas zināšanas ir pietiekamas, lai kārtotu ikdienas darījumus? (% no tiem, kam dzimtā valoda nav latviešu valoda: nepilsoņi-krievi n=1012, nepilsoņi-cita tautība n=489, pilsoņi-krievi n=213)

94.zīm. Latviešu valodas zināšanu nepieciešamība: nepilsoņi. Sadalījums pēc runāšanas prasmes pašnovērtējuma. n=1422

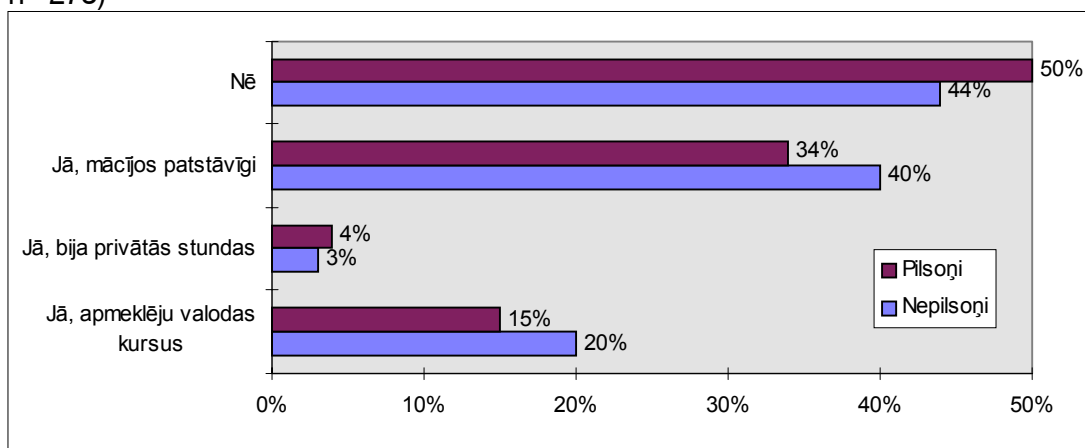
Valodas zināšanu uzlabošana

44% no nepilsoņiem un 50% no pilsoņiem, kam dzimtā valoda nav latviešu, pēdējo 7 gadu laikā nav mēģinājuši uzlabot latviešu valodas zināšanas. Savukārt, tie, kas ir centušies to uzlabot, to ir darījuši, galvenokārt, pašmācības ceļā (34-40%) un valoduursos (15-20%) (95.zīm.).

Vēlmi uzlabot latviešu valodas zināšanas pauduši 73% nepilsoņu un 60% pilsoņu (kuru dzimtā valoda nav latviešu). Kā redzams 96.zīmējumā tie nepilsoņi, kas latviešu valodu nezina nekad, mazākā mērā (59%) vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas nekā respondenti ar zemāko valodas zināšanu pakāpi (81%) un respondenti, kam ir vidējais zināšanu līmenis (83%). Latviešu valodas zināšanas vēlas uzlabot arī 37% respondentu ar augstāko zināšanu līmeni.

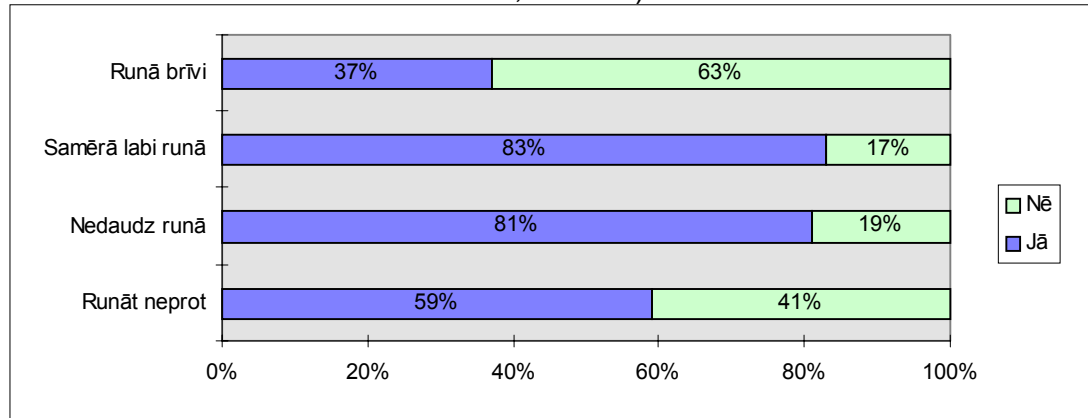
95.zīm. Latviešu valodas zināšanu uzlabošana

Vai Jūs esat centušies uzlabot latviešu valodas zināšanas? (Vairāku atbilžu jautājums, % no tiem, kam dzimtā valoda nav latviešu, nepilsoņi n=1460, pilsoņi n=275)

96.zīm. Vēlme uzlabot latviešu valodas zināšanas

Vai Jūs tagad vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas? (% no nepilsoņiem, kam dzimtā valoda nav latviešu valoda, n=1471)

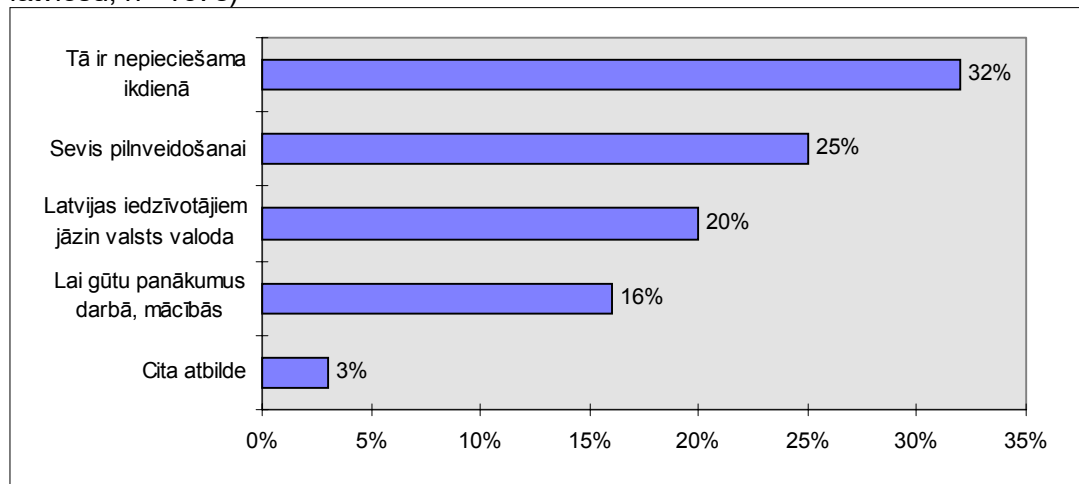
Valodas apgūšanas motīvi un vēlamais līmenis

32% kā galveno iemeslu, kāpēc viņi vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, min valodas nepieciešamību ikdienā, 25% valodas zināšanas būtu nepieciešamas sevis pilnveidošanai, 20% uzskata, ka Latvijas iedzīvotājiem ir jāzina latviešu valoda, tādēļ vēlētos uzlabot savas valodas zināšanas. 16% latviešu valoda ir nepieciešama, lai gūtu panākumus mācībās vai darbā. No tiem, kas vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, vairāk kā puse respondentu vēlas brīvi rakstīt, lasīt un runāt. Turpretī aptuveni 10% pietiktu, ja viņi kaut nedaudz runātu, lasītu un rakstītu (98.zīm.).

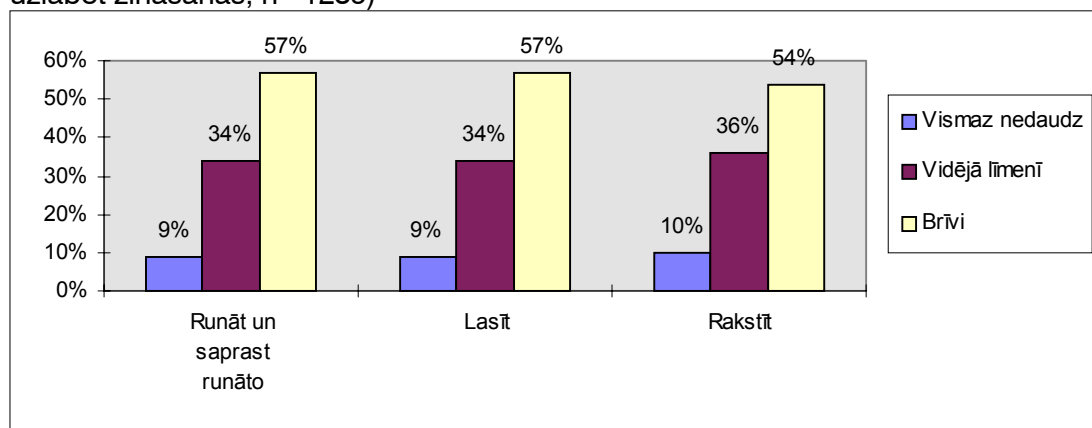
Galvenie iemesli, kādēļ cilvēki nevēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, ir viņu vecums (36%) un uzskats, ka pietiekami labi pārvalda latviešu valodu (28%). Savukārt, 14% no nepilsoņiem, kam dzimtā valoda nav latviešu, pauž viedokli, ka viņiem nav vajadzības uzlabot savas valodas zināšanas.

97.zīm. Valodas apgūšanas motīvi. Nepilsoņi

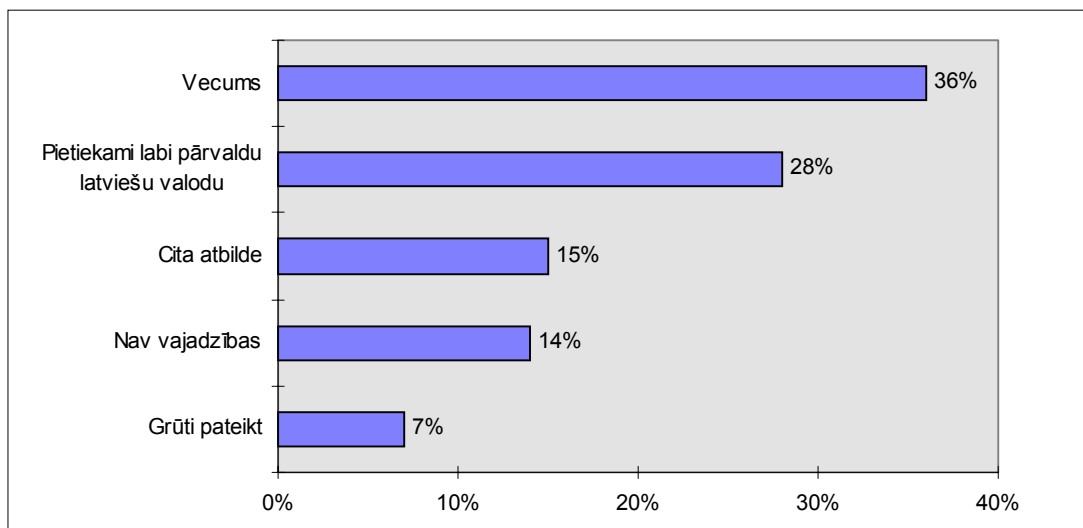
Kāds ir galvenais iemesls, kāpēc Jūs tagad vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas? (% no tiem, kas vēlētos uzlabot zināšanas un kuru dzimtā valoda nav latviešu, n=1073)

98.zīm. Vēlamais latviešu valodas zināšanu līmenis. Nepilsoņi
Kādā līmenī Jūs vēlētos apgūt latviešu valodu? (% no tiem nepilsoņiem, kas vēlētos
 uzlabot zināšanas, n= 1239)

99.zīm. Iemesli, kādēļ nevēlas uzlabot latviešu valodas zināšanas. Nepilsoņi
*Kāds ir galvenais iemesls, kāpēc Jūs tagad nevēlētos uzlabot savas latviešu valodas
 zināšanas?* (% no tiem, kas nevēlētos uzlabot zināšanas un kuru dzimtā valoda nav
 latviešu, n=403)

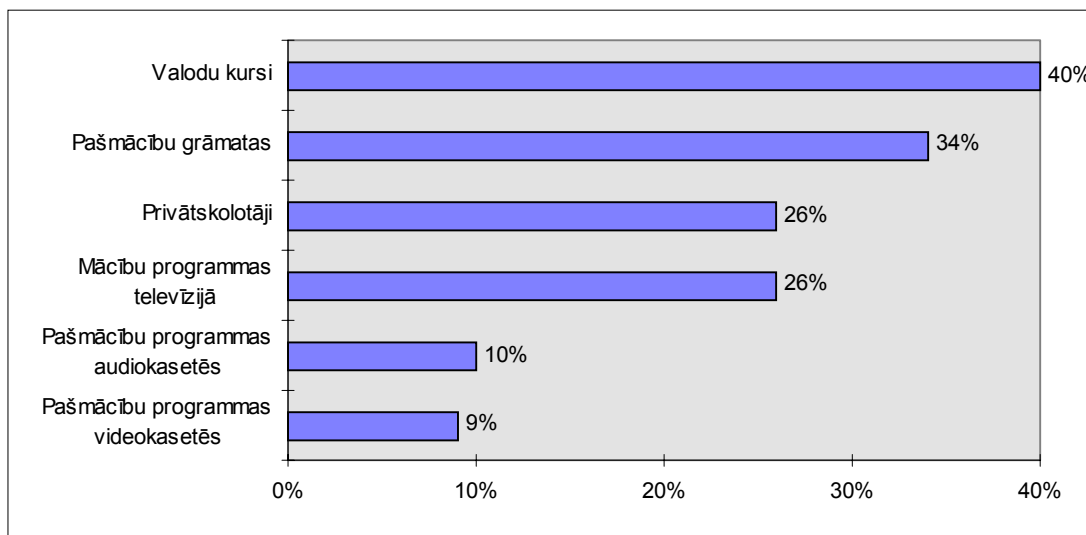

Mācību veidi

No piedāvātajiem apmācību veidiem respondentu vairākums izvēlētos latviešu valodas kursus (40%). 34% priekšroku dotu pašmācību grāmatām. 26% vēlētos izmantot privātskolotāju pakalpojumus, tikpat daudzi vēlētos skatīties mācību programmas televīzijā. Vismazākā piekrišana no visiem piedāvātajiem variantiem ir pašmācību programmām audio un video kasetēs (10 un 9%).

Svarīgi atzīmēt, ka vecāka gada gājuma respondenti (virs 60 gadiem) vairāk priekšroku dod tieši mācību programmām televīzijā (43%) un pašmācību grāmatām (42%). Turpretī citās vecuma grupās priekšroka tiek dota valodu kursiem (40-47%). Valodu kursus vairāk vēlas izmantot arī pilsētnieki, savukārt, lauku un ciematu iedzīvotāji ir gatavi izmantot mācību programmas televīzijā.

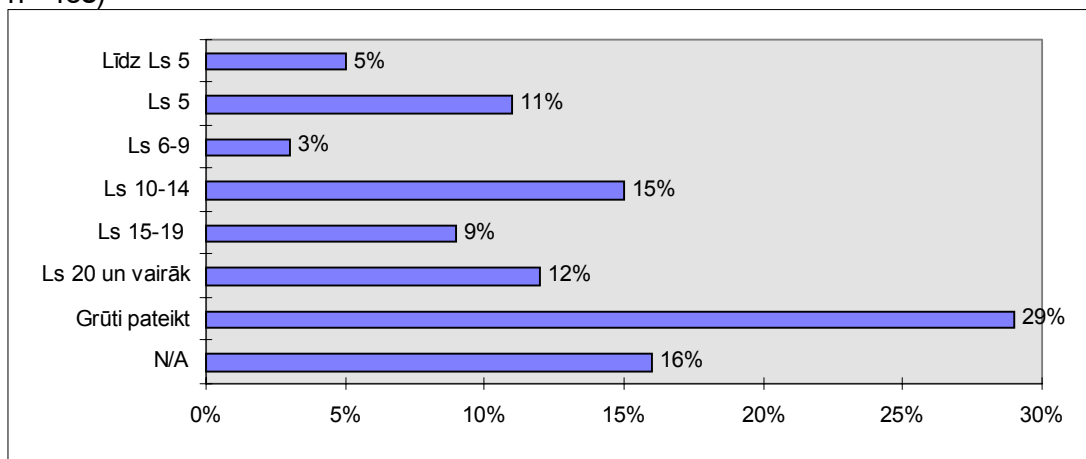
100.zīm. Apmācību veidi, kurus būtu gatavi izmantot. Nepilsoņi
Es Jums nosaukšu dažus latviešu valodas mācību veidus. Kurus no tiem Jūs būtu gatavs izmantot? (Vairāku atbilžu jautājums, % no tiem nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu, n=1168)

Mācību maksa

No respondentiem, kas būtu gatavi izmantot latviešu valodas kursus, 19% aptaujāto būtu ar mieru maksāt līdz Ls 10 mēnesī par kursiem, 24% būtu ar mieru maksāt Ls 10-20, bet vairāk par Ls 20 varētu maksāt 12%.

101.zīm. Naudas summa mēnesī, ko būtu gatavs maksāt par valodas kursiem
Cik lielu summu Jūs būtu gatavs maksāt par vienu mēnesi ilgām latviešu valodas kursiem, ja divas reizes nedēļā notiktu pusotru stundu (2 x 45 minūtes) garas nodarbības? (% no tiem nepilsoņiem, kuri būtu gatavi izmantot valodu kursus, n=468)

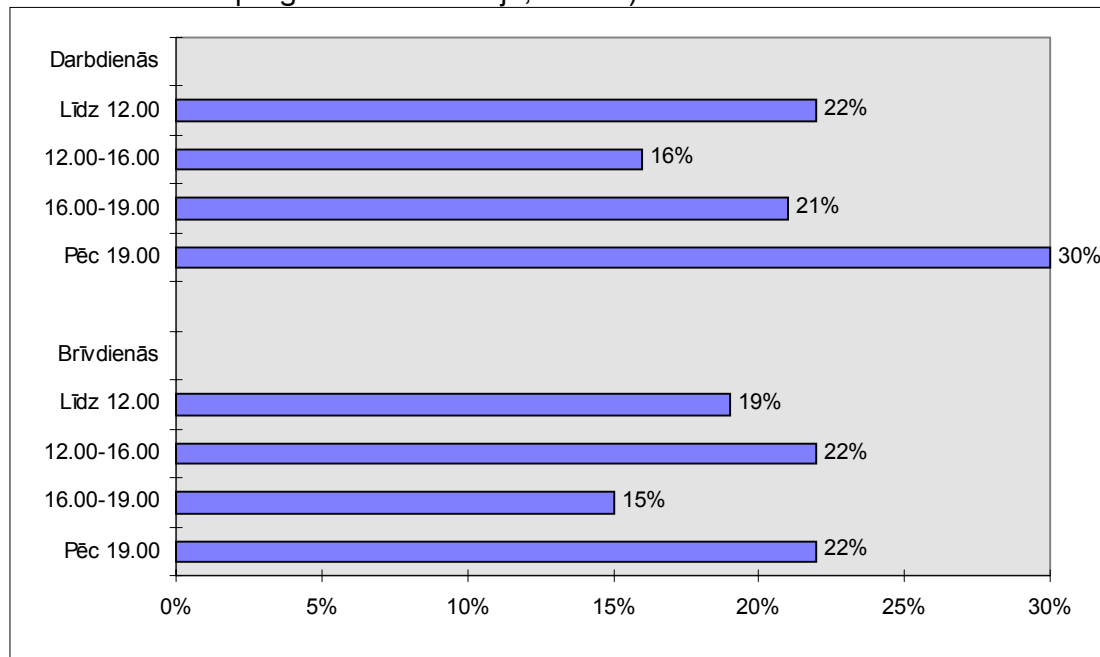

Mācību raidījumu laiki

Respondenti, kuri būtu gatavi izmantot mācību programmas televīzijā, par sev visērtāko skatīšanās laiku visbiežāk nosauc darbdienu vakarus (30%). 22% būtu

ērti apgūt latviešu valodu arī brīvdienu vakaros. Tikpat liels skaits labprāt skatītos latviešu valodas mācību programmas darbdienu rītos, darbdienu pēcpusdienās un brīvdienās pa dienu. Visnepiemērotākais laiks ir darbdienu rītos un brīvdienas pēcpusdienās.

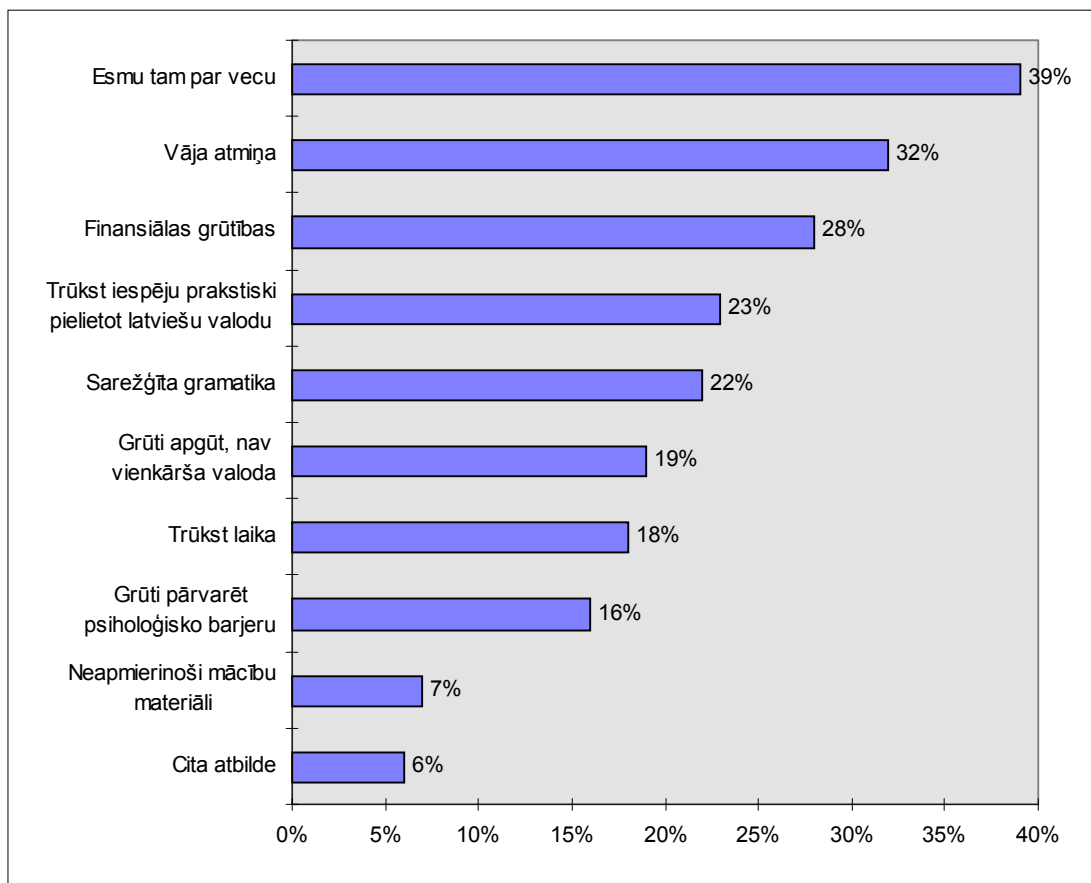
102.zīm. *Kuros no šiem laikiem Jums būtu visērtāk skatīties latviešu valodas mācību programmas televīzijā? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas būtu gatavi izmantot mācību programmas televīzijā; n=298)*

Grūtības valodas apgūšanā

47% no nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu, atzīst, ka izjūt grūtības saistībā ar latviešu valodas apgūšanu. Vairāk grūtību valodas apgūvē ir vecāka gadu gājuma cilvēkiem (vecumā no 51-60 gadiem - 50%, vecākiem par 60 gadiem - 56% ir grūtības latviešu valodas apgūšanā). Un par galvenajām grūtībām tiek atzīmēts vecums (39%) un ar vecumu saistītā vājā atmiņa (32%). 28% grūtības latviešu valodas apgūšanā ir saistītas ar finansiālām problēmām. 23% atzīst, ka viņiem trūkst iespēju praktiski pielietot latviešu valodu, un tas kavē latviešu valodas apguvi. Salīdzinoši daudzi uzskata, ka latviešu valodai ir sarežģīta gramatika (22%) vai ka latviešu valoda vispār ir grūti apgūstama un nav vienkārša valoda (19%).

103.zīm. *Galvenās grūtības latviešu valodas apgūšanā*
Kādas ir galvenās grūtības? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas izjūt grūtības latviešu valodas apgūšanā; n=694).

Prese, televīzija latviešu valodā

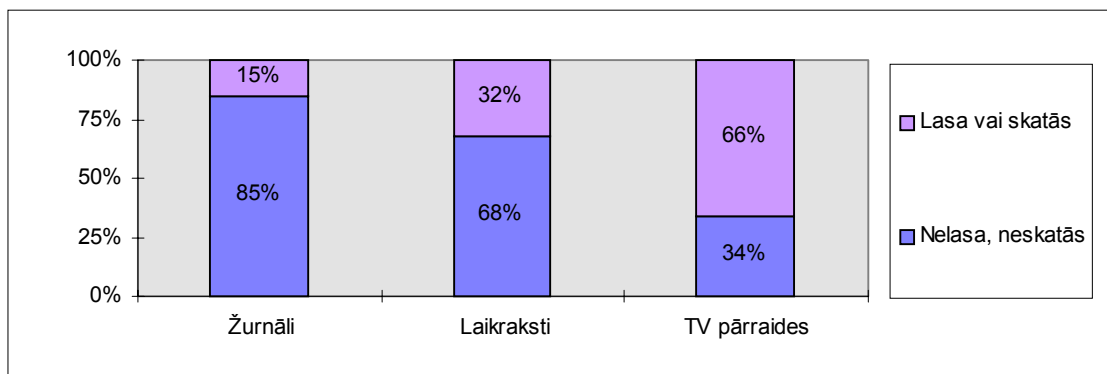
Masu saziņas līdzekļi latviešu valodā starp nepilsoņiem nav populāri. 85% no respondentiem - nepilsoņiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, atzīst, ka nelasa žurnālus latviešu valodā, 68% nelasa arī laikrakstus latviski. Nedaudz populārāki ir televīzijas raidījumi latviešu valodā, tos skatās 66% respondentu, kuru dzimtā valoda nav latviešu.

Jāatzīmē, ka tie, kas lasa žurnālus latviešu valodā, visbiežāk priekšroku dod sieviešu vai ģimenes izdevumiem ("Santa" - 5%, "Sieviete" - 2%, "Mūsmājas" - 2%). Savukārt, vispopulārākie laikraksti latviešu valodā ir "Diena" (12%), "Rīgas Balss" (6%), "Lauku Avīze" (4%) un "Vakara Ziņas" (2%).

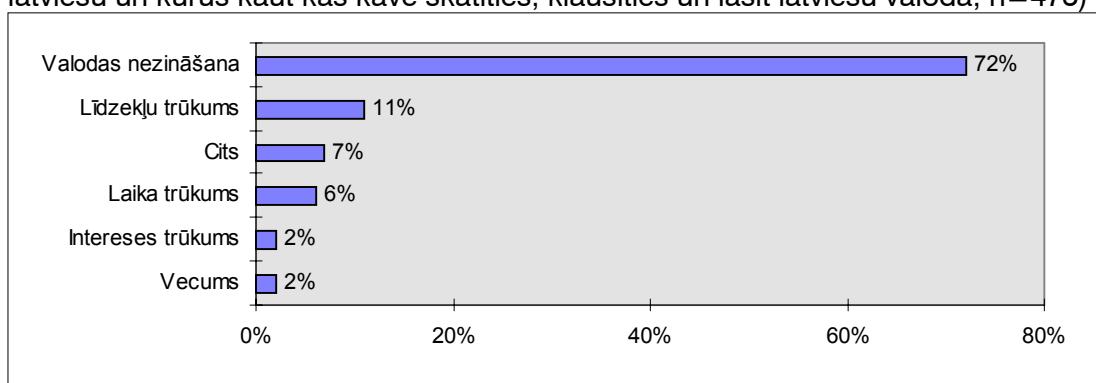
No televīzijas raidījumiem latviešu valodā populāras ir dažādas ziņas (33%), 24% konkrēti nosauc, ka viņi skatās "Panorāmu". Tomēr visvairāk latviešu valodā tiek skatītas mākslas filmas un seriāli (35%).

32% aptaujāto atzīst, ka viņiem ir kaut kādi kavējoši iemesli, kas traucē lasīt, skatīties vai klausīties latviešu valodā. Bet no šiem 32% vairākumam galvenais kavēklis izmantot masu medijus latviešu valodā ir valodas nezināšana (72%). 11% kā kavējošu iemeslu min līdzekļu trūkumu (105.zīm.).

104.zīm. Žurnāli, laikraksti, TV pārraides latviešu valodā. Nepilsoņi (% no tiem, kam dzimtā valoda nav latviešu; n=1400)

105.zīm. Iemesli, kas kavē lasīt, klausīties un skatīties latviešu valodā
 Kāds ir galvenais iemesls, kas kavē Jūs to darīt? (% no tiem, kam dzimtā valoda nav latviešu un kurus kaut kas kavē skatīties, klausīties un lasīt latviešu valodā; n=475)

Informētība par valsts programmām latviešu valodas apgūvē. Valodas, kas Latvijas iedzīvotājiem būtu jāzina

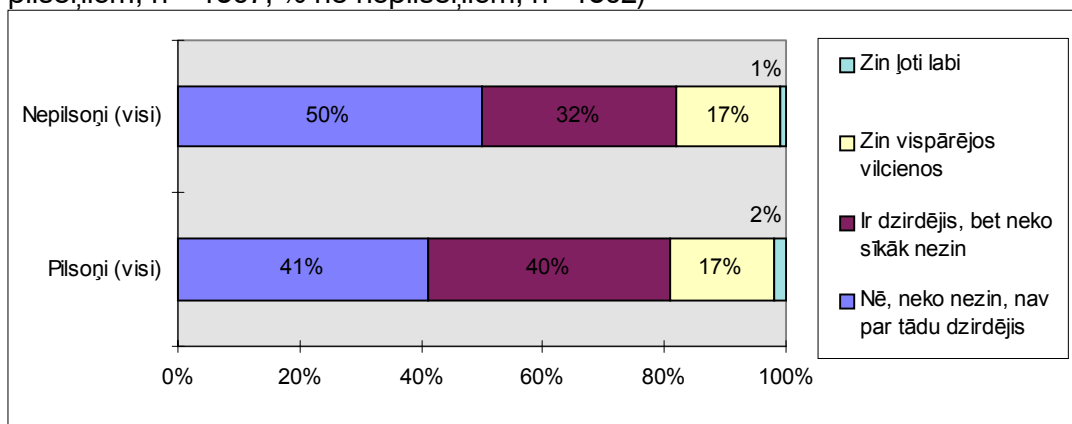
Novērtējot informētības līmeni par latviešu valodas apguves valsts programmu, var secināt, ka pilsoņi vidēji ir labāk informēti (59% ir dzirdējuši) par šo programmu nekā nepilsoņi (50% ir par to dzirdējuši). Jāatzīmē arī, ka pilsoņu vidū labāk informēti ir latvieši (61% ir dzirdējuši) nekā krievi vai citas tautības pārstāvji (attiecīgi - 50% un 52%).

Kā redzams 106.zīmējumā, aptaujāto vairākums uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu latviešu valodu, latviešiem šī pārlicība ir vairāk izteikta nekā citām tautībām. Jautāti par angļu un krievu valodas zināšanu svarīgumu, pilsoņi, īpaši latvieši, kā svarīgākas vērtē angļu valodas, turpretī nepilsoņi par svarīgākām uzskata krievu valodas zināšanas.

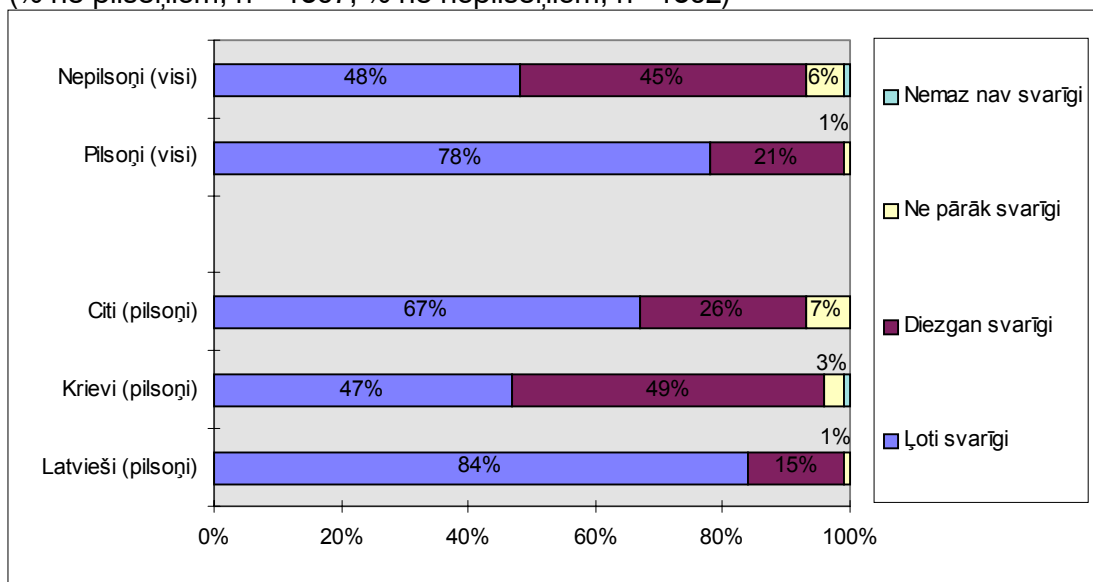
Galvenais iemesls, kādēļ pilsoņiem, īpaši latviešiem, šķiet, ka ir ļoti svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu latviešu valodu, ir bažas par latviešu valodas izdzīvošanu. 40% pilsoņu un 7% nepilsoņu uztrauc, ka latviešu valodas izdzīvošana tiek apdraudēta (sk. 110.zīm.). Kā jau atzīmēts, šī problēma vairāk uztrauc pilsoņus latviešus (45%), jo īpaši vecāka gadu gājuma cilvēkus un cilvēkus ar augstāko izglītību.

106.zīm. Informētība par latviešu valodas apguves valsts programmu

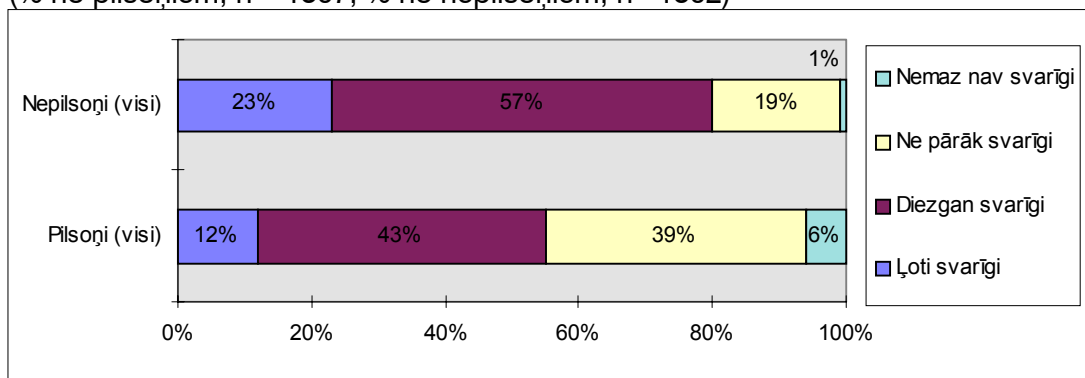
Vai Jūs ko zināt vai esat dzirdējis par latviešu valodas apguves programmu? (% no pilsoņiem; n= 1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

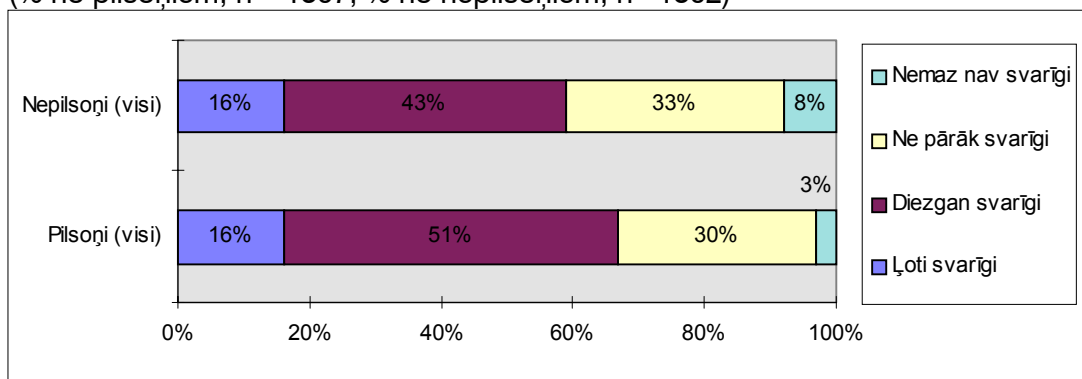
107.zīm. Cik, Jūsaprāt, ir svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu latviešu valodu? (% no pilsoņiem; n= 1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

108.zīm. Cik, Jūsaprāt, ir svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu krievu valodu? (% no pilsoņiem; n= 1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

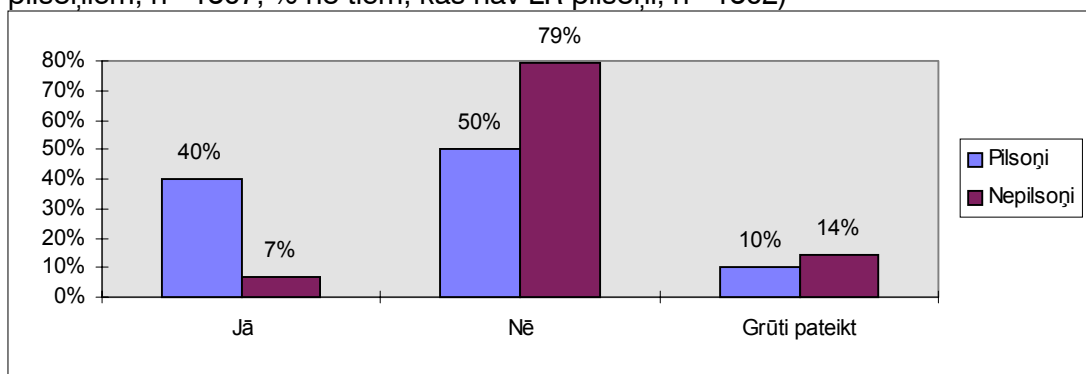

109.zīm. Cik, Jūsaprāt, ir svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu angļu valodu? (% no pilsoņiem; n= 1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

110.zīm. Bažas par latviešu valodas izdzīvošanu

Vai Jūs jūtat bažas par to, ka tiek apdraudēta latviešu valodas izdzīvošana? (% no LR pilsoņiem, n= 1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n= 1502)

Latviešu valodas apguve skolās un bērnu dārzos

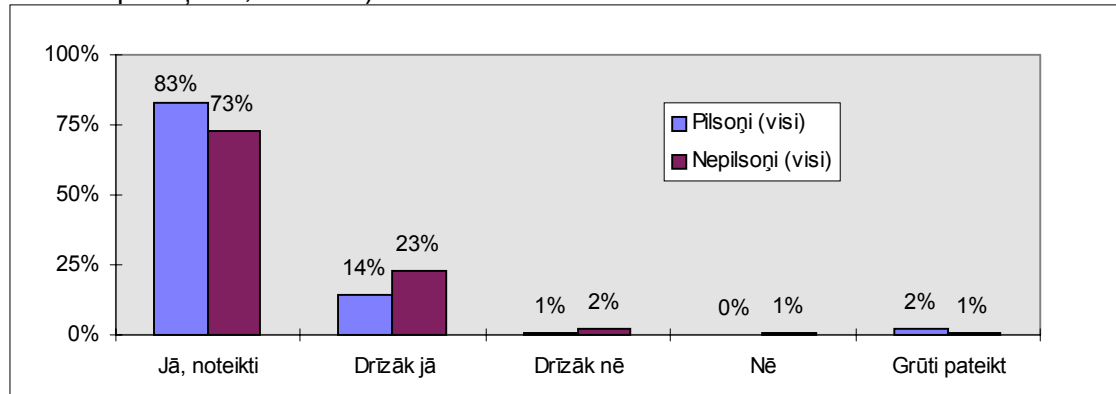
Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju gan pilsoņi, gan nepilsoņi uzskata, ka citu tautību bērniem (ne latviešiem) Latvijā ir jāmacās latviešu valoda (sk. 111.zīm.), bet latviešu vidū šis viedoklis ir noteiktāks - 86% latviešu uzskata, ka - "jā, noteikti" ir jāmacās latviešu valoda. 81% pilsoņu un 76% nepilsoņu uzskata, ka citu tautību bērniem būtu vēlams apmeklēt latviešu bērnu dārzus.

Jautāti par izglītības iestāžu pāreju uz apmācību latviešu valodā, nepilsoņi vairāk nekā pilsoņi uzsver, ka izglītības iestādes nav gatavas pārejai uz apmācību latviešu valodā. Tā uzskata 55% nepilsoņu un 39% pilsoņu. Nepilsoņu vidū ir vairāk arī tādu, kas uzskata, ka pāreja uz mācībām latviešu valodā vispār nav vajadzīga (nepilsoņi - 7%, pilsoņi - 2%). Bet attiecībā uz izglītības līmeni, no kura būtu jāsāk šī pāreja, lielākā daļa respondentu (84% pilsoņi un 74% nepilsoņi) uzskata, ka šai pārejai vajadzētu tikt uzsāktai pamatskolās (sk. 113.zīm.). Jāsaprot, ka atbildot uz šo jautājumu, cilvēki pauduši vispārēju nostādni par nepieciešamību bērniem skolās apgūt latviešu valodu, un jautājuma atbildes paredz, ka pāreja uz mācībām latviešu valodā notiek pakāpeniski.

Novērtējot skolu sniegtās zināšanas un audzinošo lomu jautājumā - vai izglītības iestādes sekmē pilsoniskās sabiedrības veidošanos - lielākā daļa aptaujāto nezina, ko atbildēt (grūti pateikt - 33% pilsoņi un 44% nepilsoņi). Tomēr no tiem, kas sniedz savu vērtējumu, 34% pilsoņu un 19% nepilsoņu uzskata, ka

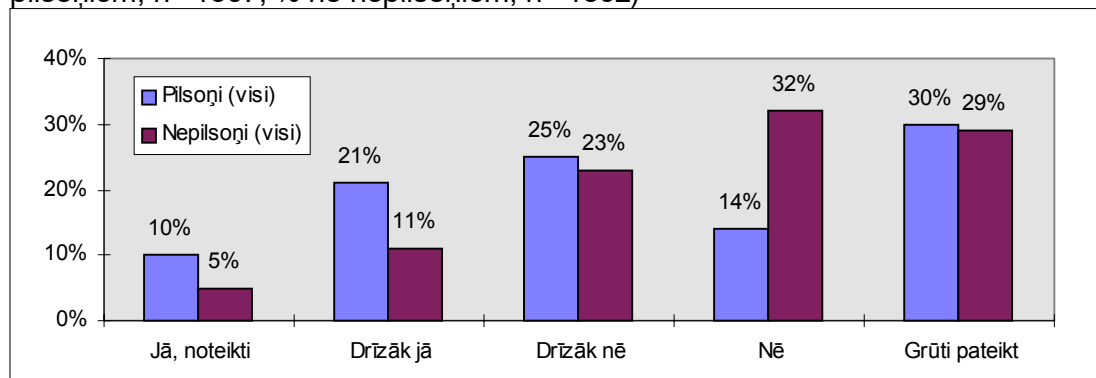
izglītības iestādes sekmē pilsoniskās sabiedrības veidošanos, turpretī 33% pilsoņu un 37% nepilsoņu izglītības iestāžu darbību šajā jautājumā vērtē negatīvi (sk. 114.zīm.).

111.zīm. Attieksme pret to, ka citu tautību bērniem Latvijā jā mācās latviešu valoda
Vai citu tautību bērniem Latvijā ir jā mācās latviešu valoda? (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

112.zīm. Attieksme pret to, vai izglītības iestādes gatavas pārejai uz apmācību latviešu valodā

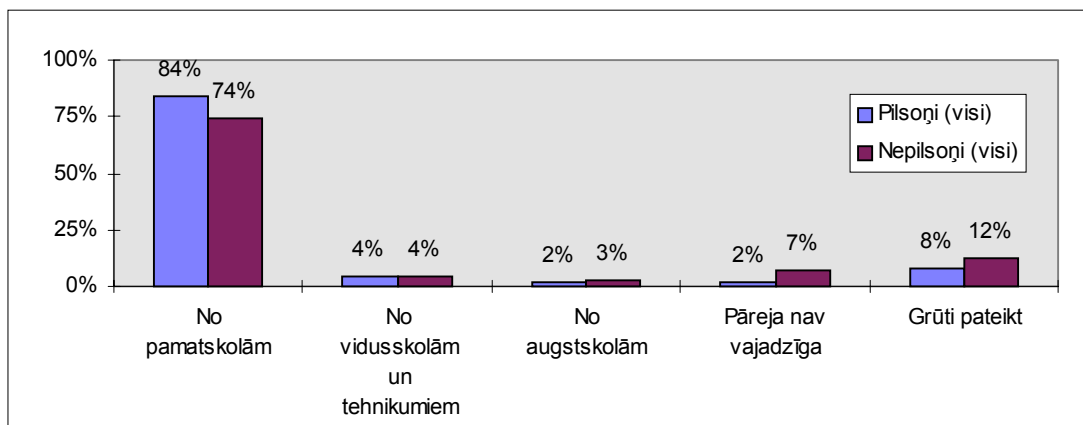
Vai izglītības iestādes šobrīd ir gatavas pārejai uz apmācību latviešu valodā? (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

113.zīm. Attieksme pret to, kā izglītības iestādēm jāpāriet uz apmācību latviešu valodā¹

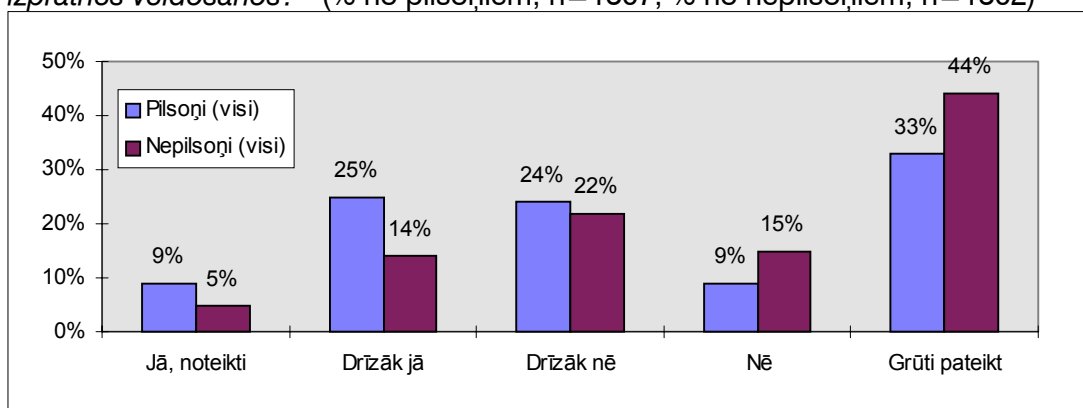
Vai pāreju uz mācībām latviešu valodā vajadzētu sākt no... (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

¹ Ar šo jautājumu tiek noteikts līmenis, no kura saskaņā ar respondentu viedokli vajadzētu uzsākt pakāpenisku pāreju, kas pamazām sagatavotu skolēnus mācībām latviešu valodā

114.zīm. Attieksme pret to, vai izglītības iestādes sekmē pilsoniskās apziņas veidošanos

Vai izglītības iestādes pietiekoši sniedz zināšanas un sekmē pilsoniskās sabiedrības izpratnes veidošanos? (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

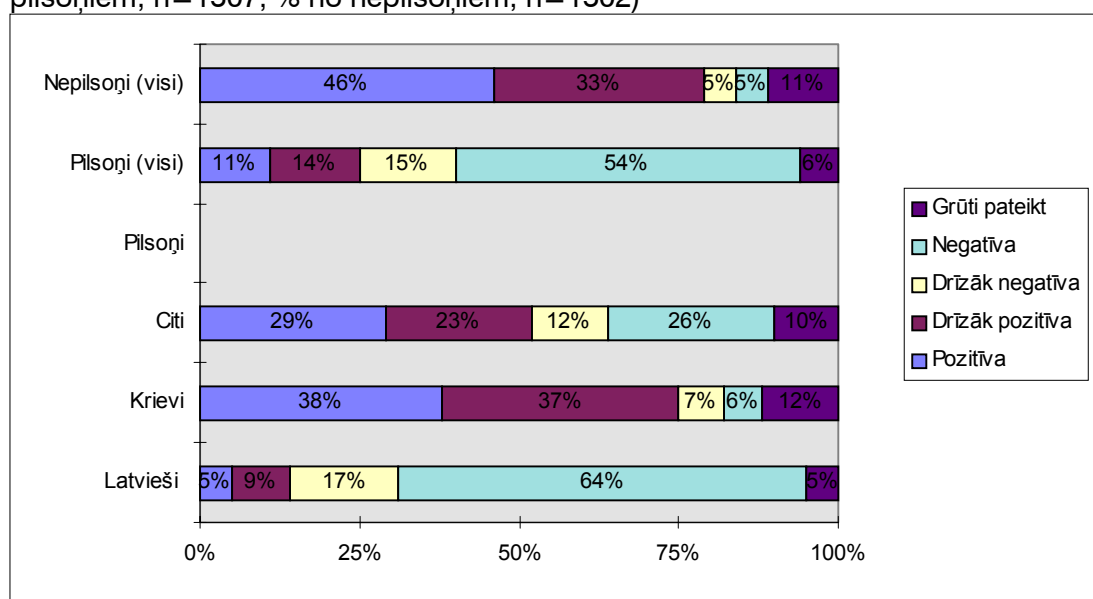

Krievu valoda kā otrā valsts valoda

Attieksmēs pret krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu ir vērojamas izteiktas atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem, pamatojoties, galvenokārt, latviešu pilsoņu atbildēs. Kā redzams 115.zīmējumā kopumā 81% latviešu pilsoņu krievu valodās kā otrās valsts valodas ieviešanu vērtē negatīvi. Nepilsoņu vidū negatīva attieksme ir tikai 10%, savukārt, pilsoņu krievu vidū negatīva attieksme ir 13%, bet citu tautību pilsoņu vidū negatīva attieksme ir 38% aptaujāto.

Jāpiebilst, ka pilsoņu vidū negatīvāka attieksme pret krievu valodu kā otro valsts valodu ir vecākiem cilvēkiem (vecākiem par 60 gadiem negatīva attieksme ir 80%, bet vecuma grupā 15-30 gadi - 60%) un cilvēkiem ar augstāko izglītību (80%). Nepilsoņu vidū izteiktas atšķirības dažādās vecuma un izglītības grupās nav novērojamas, taču mazāk pozitīva attieksme pret krievu valodu kā otro valsts valodu ir ciemu un lauku iedzīvotājiem (negatīva attieksme: 7% rīdnieku, 11% citu pilsētu iedzīvotājiem un 19% lauku un ciemu iedzīvotājiem).

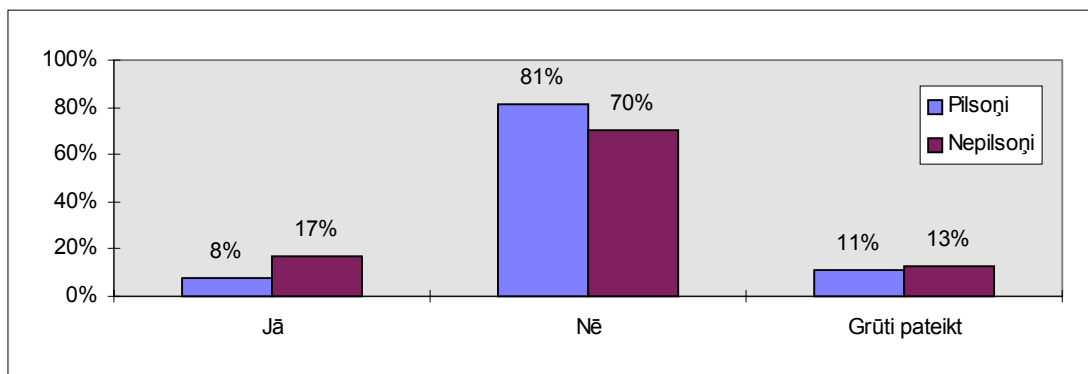
115.zīm. Attieksme pret krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu
Kāda ir Jūsu attieksme pret krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu? (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

Latviešu valodas zināšanu apliecinājoša dokumenta nelikumīga ieguve

No nepilsoņiem 17% apgalvo, ka kāds no viņu paziņām ir ieguvis latviešu valodas zināšanu apliecinājošu dokumentu nelikumīgi. No pilsoņiem šādu faktu minējuši 8%. Taču interesanti, ka no krieviem pilsoņiem šādu faktu zināja 17%. Tātad tas ir visai ticams fakts, kas krieviski runājošo vidē ir labi zināms. No nepilsoņiem biežāk šādu faktu minējuši vecumā līdz 40 gadiem, cilvēki ar lielākiem ienākumiem un pilsētniekiem.

116.zīm. Latviešu valodas zināšanu dokumentu ieguve
Vai Jūsu paziņu lokā ir kāds ieguvis latviešu valodas zināšanu apliecinājošu dokumentu, nekārtojot eksāmenu, bet izmantojot pazišanos vai samaksājot? (% no pilsoņiem; n=1507; % no nepilsoņiem; n=1502)

Kopumā varam secināt, ka pilsoņu, kā krievu, tā latviešu, vidū dzimtā valoda lielā mērā sakrīt ar etnisko piederību, savukārt, lielākajai daļai nepilsoņu dzimtā valoda ir krievu valoda (84%). Cilvēki saskarsmē - gan ģimenē, gan darbā, gan citur - lieto, galvenokārt, savu dzimto valodu: krievi - krievu, latvieši - latviešu. Nedaudz savādāka šī situācija ir valsts iestādēs, kur vairāk ir tādu, kas runā latviski (30-44%), lai gan viņu dzimtā valoda ir krievu.

Salīdzinot krievu pilsoņu un krievu nepilsoņu latviešu valodas zināšanu pašnovērtējumu, var secināt, ka krievu pilsoņu vidū vairāk ir tādu, kas brīvi vai labi zina latviešu valodu (trešā un otrā valodas zināšanu pakāpes).

Nepilsoņu vidū aptuveni 20% uzskata, ka latviešu valodu nezina vispār, bet 40% savas valodas zināšanas vērtē kā ļoti sliktas. Jāatzīmē, ka salīdzinoši sliktākas latviešu valodas zināšanas ir vecākiem cilvēkiem nekā jauniešiem.

Joprojām krievu valodas zināšanu pašnovērtējums Latvijas sabiedrībā kopumā ir daudz augstāks nekā latviešu valodas. Galvenā īpatnība ir tā, ka latvieši daudz labāk zina krievu valodu nekā citu tautību pārstāvji zina latviešu valodu.

Daļēji to izskaidro fakts, ka aptuveni 30% nepilsoņu, kuru dzimtā valoda nav latviešu, ļoti maz vai nemaz ikdienā nedzird latviešu valodu. Visvairāk nepilsoņi latvieši valodu dzird uz ielas, veikalos (70%), savukārt, vismazāk - darbā (57%).

Pozitīvi ir vērtējama nepilsoņu vēlme apgūt latviešu valodu. Savas latviešu valodas zināšanas uzlabot vēlētos 73% nepilsoņu un 60% pilsoņu no tiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu. Mazāka vēlme uzlabot savas zināšanas ir starp vecākiem cilvēkiem, kuriem grūtāk ir apgūt valodas.

Vēlme apgūt latviešus valodu pamatojas ikdienas nepieciešamībā, jo vairāk kā puse nepilsoņu, kuru dzimtā valoda nav latviešu, uzskata savas valodas zināšanas par nepietiekamām, lai kārtotu ikdienas darījumus un pildītu darba pienākumus.

No dažādiem valodas apgūšanas veidiem visvairāk aptaujāto priekšroku dotu valodu kursiem. Vecāki cilvēki un lauku iedzīvotāji vēlētos apgūt latviešu valodu, izmantojot mācību programmas televīzijā. Jāatzīmē, ka televīzijas programmas latviešu valodā (īpaši ziņas un mākslas filmas, seriāli) ir vispopulārākās starp masu medijiem latviešu valodā. Tās skatās 66% nepilsoņu, kuru dzimtā valoda nav latviešu.

Aplūkojot iegūtos datus par attieksmi pret latviešu valodu, jāsecina, ka lielākā Latvijas iedzīvotāju daļa (vairāk kā 90%) - gan pilsoņi, gan nepilsoņi - uzskata, ka Latvijas iedzīvotājiem ir brīvi jāpārzina latviešu valoda.

Tai pašā laikā 79% nepilsoņu ir pozitīva attieksme pret krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu. Pilsoņu - latviešu vidū pozitīva attieksme pret to būtu tikai 14%, kas parāda, ka nepilsoņu un pilsoņu attieksmēs pret latviešu valodu ir būtiskas atšķirības.

Starpnacionālās attiecības

Ģimenes locekļu un radnieku tautība

Salīdzinot pilsoņu un nepilsoņu atbildes uz jautājumu, kādas tautības cilvēki ir viņu ģimenē, jāatzīmē, ka no pilsoņiem 86% ģimenē ir latvieši, 26% - krievi, bet 12% - cita tautība, turpretī no nepilsoņiem 26% ģimenē ir latvieši, 83% - krievi un 39% - cittautieši (118. un 119.zīm.).

Analizējot atbildes pēc tautības, redzams, ka vairums gadījumos (97%) pilsoņiem-latviešiem ģimenē ir latvieši, 13% pilsoņiem latviešiem ģimenēs ir krievi, 8% - vēl kādas citas tautības pārstāvji. Savukārt, no pilsoņiem krieviem vairums gadījumos (95%) ģimenē ir krievi, katram trešajam (35%) ģimenē ir latvieši. Citu tautību - pilsoņu vidū katram otrajam (52%) ģimenē ir latvieši, 43% - krievi.

Pievēršoties īpatnībām nepilsoņu vidū, redzams, ka 95% krievu nepilsoņu ģimenēs ir krievi, bet latvieši ir katrā piektajā (22%) krievu nepilsoņu ģimenē. Citu tautību nepilsoņu vidū vislielākais īpatsvars ģimenē ir citas tautības pārstāvjiem.

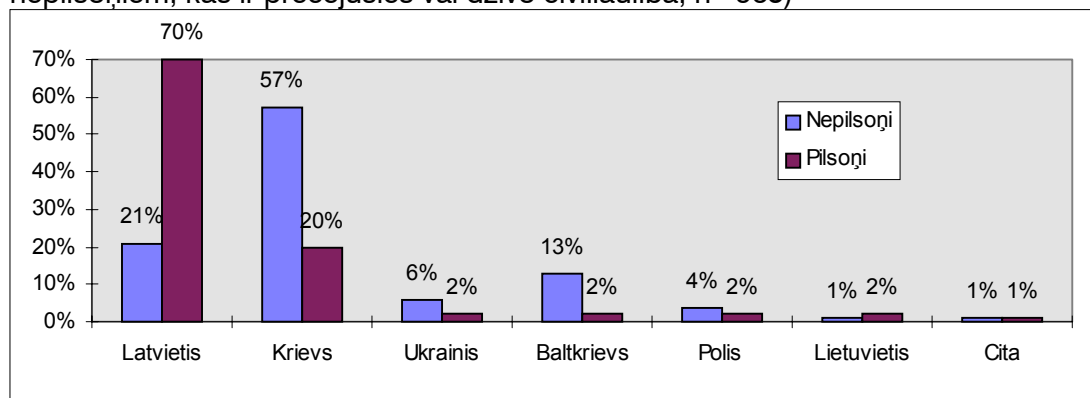
Tā kā aptaujāto nepilsoņu vidū ir tikai 1% latviešu, var secināt, ka 25% nepilsoņu, kas nav latvieši, pastāv ļoti cieši kontakti ar latviešiem. Par to liecina arī atbildes uz jautājumu, kāda ir Jūsu dzīvesbiedra tautība. Kā redzams 117.zīmējumā, 21% no nepilsoņiem dzīvesbiedrs ir latvietis. Visvairāk tādu, kam dzīvesbiedrs ir latvietis, ir starp lietuviešiem(43%) un ukraiņiem (29%), vismazāk - starp krieviem (19%). 63% krievu nepilsoņu dzīvesbiedru tautība ir krievs.

Krieviem pilsoņiem 20% dzīvesbiedra tautība ir latvietis, bet 67% krievu tautības. Latviešiem pilsoņiem 81% dzīvesbiedra tautība ir latvietis, bet 10% - krievs.

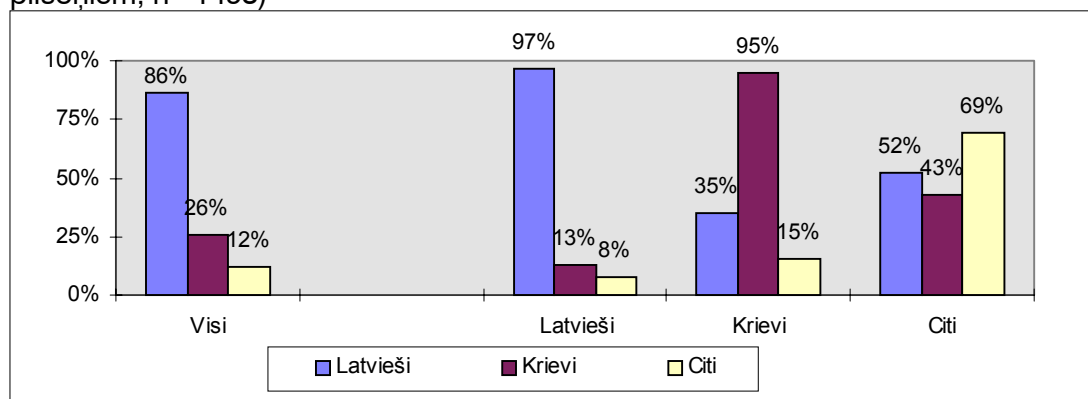
Kopumā var secināt, ka jaukto laulību īpatsvars ir relatīvi augsts, kas liecina, ka daļā sabiedrības ir cieši savstarpējie kontakti dažādu tautību piederīgo vidū.

117.zīm. Dzīvesbiedra tautība

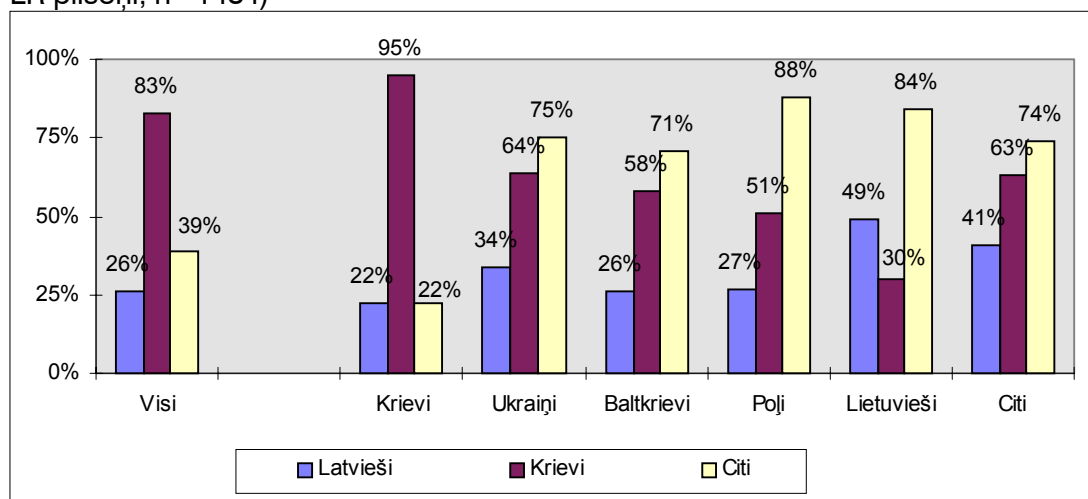
Ja Jūs esat precējies vai dzīvojat civillaulībā, kāda ir Jūsu dzīvesbiedra tautība? (% no LR pilsoņiem, kas ir precējušies vai dzīvo civillaulībā, n=873; % no tiem nepilsoņiem, kas ir precējušies vai dzīvo civillaulībā, n=965)

118.zīm. Tautība ģimenē. Pilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir Jūsu ģimenē? (Vairāku atbilžu jautājums. % no LR pilsoņiem, n=1493)

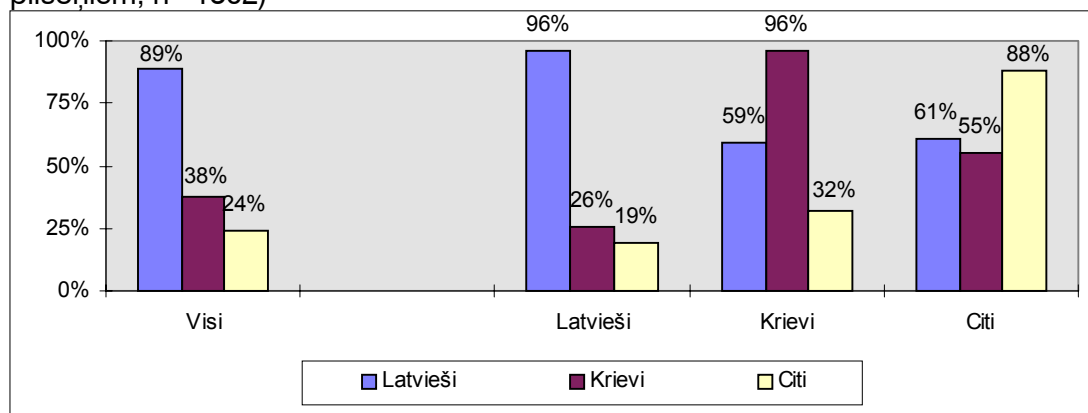
119.zīm. Tautība ģimenē. Nepilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir Jūsu ģimenē? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1484)

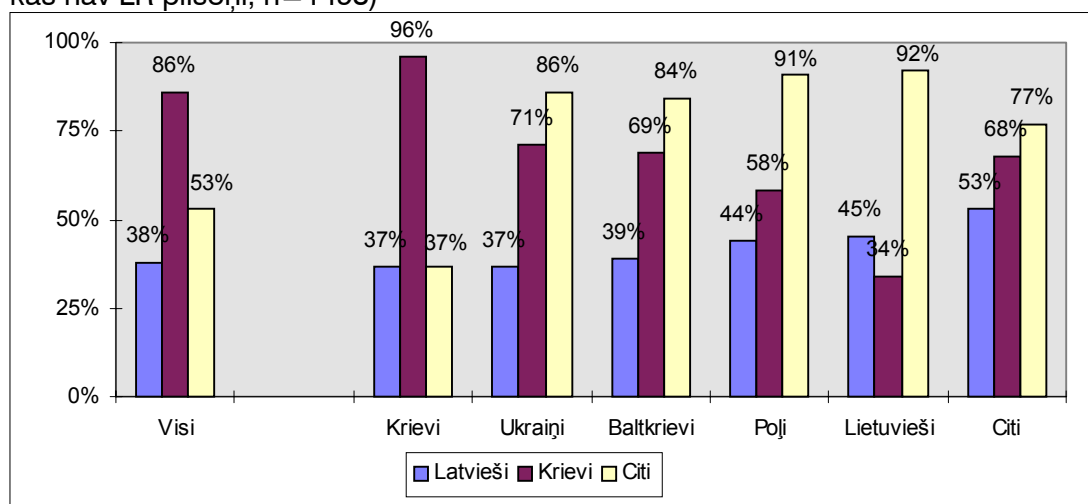
Tautība tuvos un tālos rados

Galvenās tendences, kas atklājas atbildēs par tautību ģimenē, saglabājas arī atbildēs par tautību tuvākos un tālākos rados, tomēr vērts atzīmēt faktu, ka gan tuvos, gan tālos rados tautību sajaukšanās vēl vairāk paplašinās. Tā, piemēram, starp krieviem pilsoņiem katram trešajam (35%) ģimenē ir latvieši, bet starp tuviem radiem to jau ir vairāk kā pusei (59%), starp attāliem radiem - 60%. Savukārt, ja nepilsoņu ģimenēs latvieši bija sastopami 22-49% gadījumu, tad tuvos rados latvieši ir 37-53%.

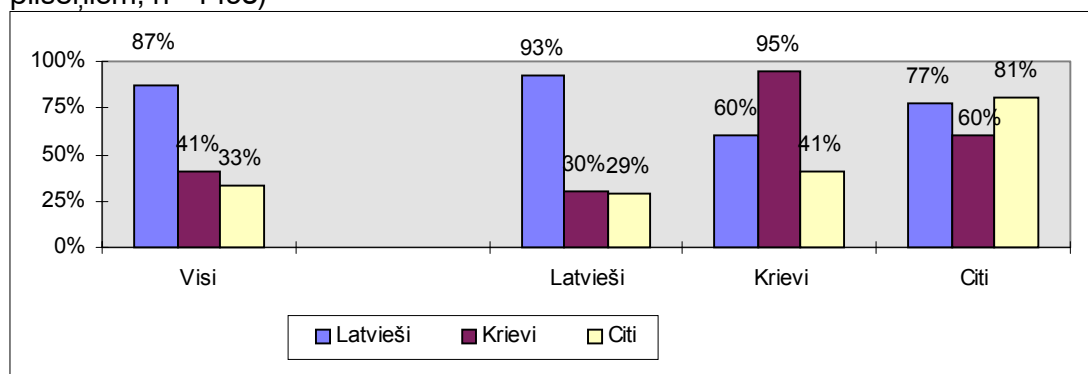
120.zīm. Tautība tuvos rados. Pilsoņi. Sadalījums pēc tautības
Kādas tautības cilvēki ir Jums tuvos rados? (Vairāku atbilžu jautājums. % no LR pilsoņiem, n=1502)

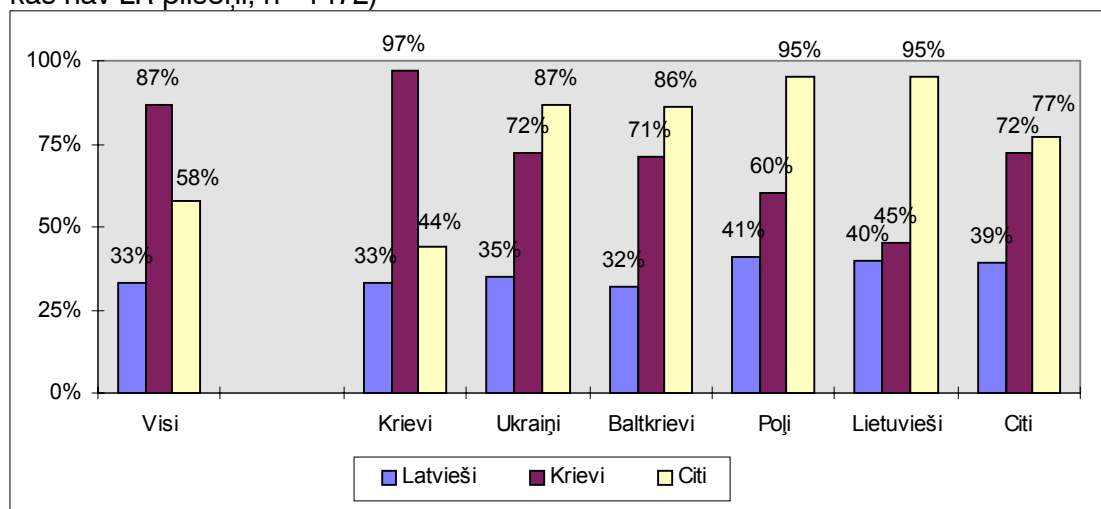
121.zīm. Tautība tuvos rados. Nepilsoņi. Sadalījums pēc tautības
Kādas tautības cilvēki ir Jums tuvos rados? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1498)

122.zīm. Tautība attālos rados. Pilsoņi. Sadalījums pēc tautības
Kādas tautības cilvēki ir Jums attālos rados? (Vairāku atbilžu jautājums. % LR pilsoņiem, n=1493)

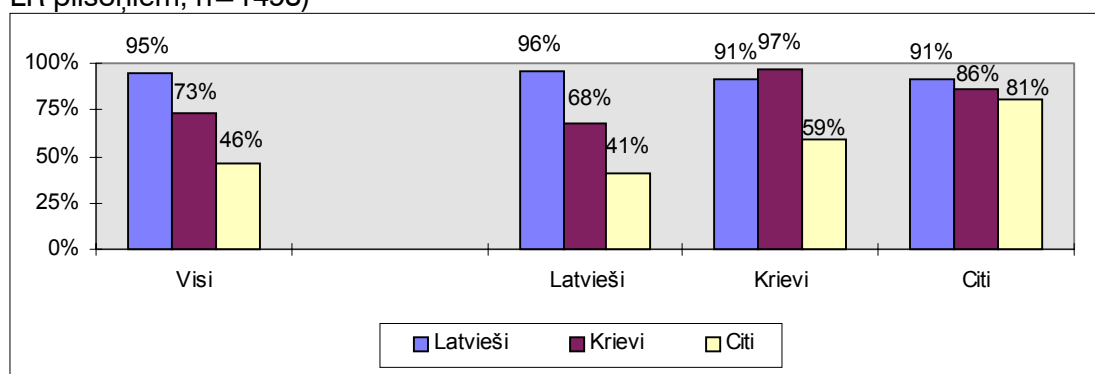
123.zīm. Tautība attālos rados. Nepilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir Jums attālos rados? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1472)

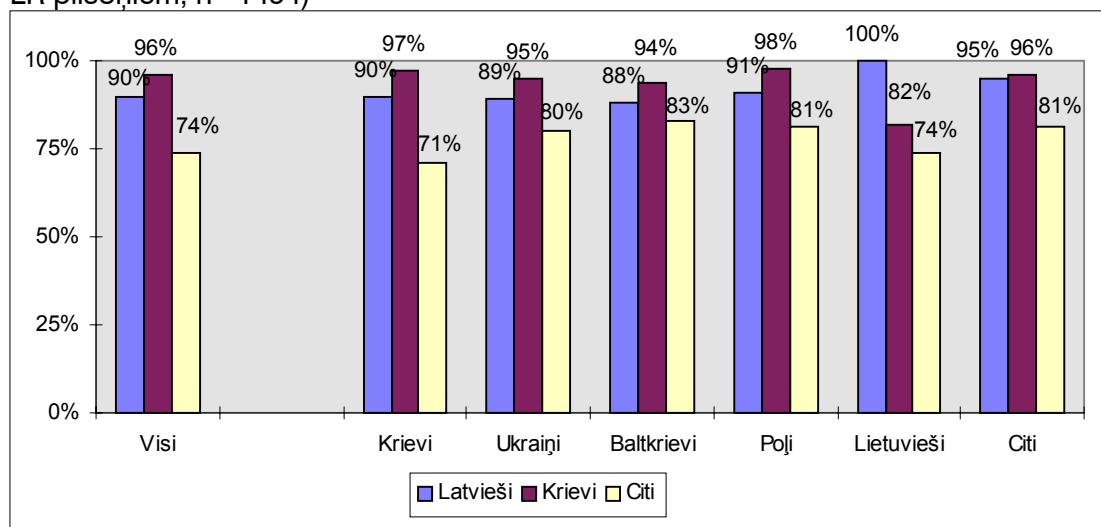
Tautība draugu un paziņu lokā, kā arī starp kolēģiem

Vēl plašāks savstarpējo attiecību loks starp tautībām vērojams, ja aplūko atbildes uz jautājumu, kādas tautības cilvēki ir draugu un paziņu vidū. Starp pilsoņiem draudzīgi kontakti ar latviešiem ir 95%, ar krieviem - 73%, ar citas tautības pārstāvjiem - 46% aptaujāto. Savukārt, nepilsoņu vidū draugi latvieši ir 90%, draugi krievi ir 96%, bet draugi citas tautības pārstāvji ir 74% aptaujāto. Līdzīga situācija ir arī darba vidē: 95% aptaujāto pilsoņu un 90% aptaujāto nepilsoņu darba kolēģu vidū ir latvieši. Taču tas nenozīmē, ka saskarsmē tiek lietota latviešu valodā. Tā, piemēram, no tiem nepilsoņiem, kuriem starp darba kolēģiem ir latvieši, galvenokārt, latviski darbā runā tikai 6%, 17% - vairāk latviski nekā krieviski, bet 76% darbā runā vairāk vai galvenokārt krievu valodā (sk. 128.zīm.).

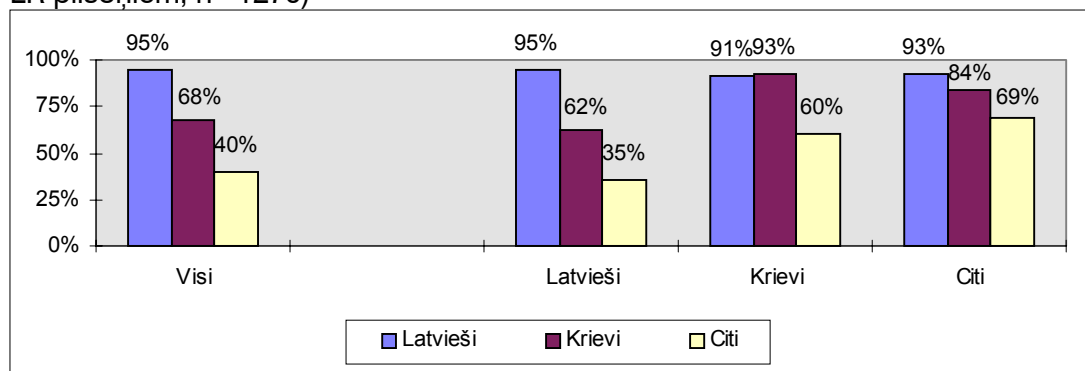
124.zīm. Tautība draugu vidū. Pilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir Jums draugu un paziņu vidū? (Vairāku atbilžu jautājums. % LR pilsoņiem, n=1498)

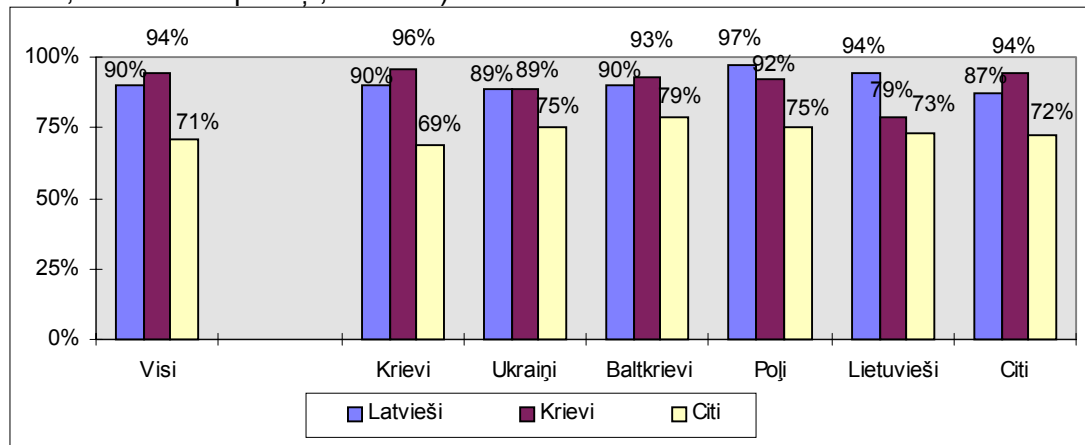
125.zīm. Tautība draugu vidū. Nepilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir Jums draugu un paziņu vidū? (Vairāku atbilžu jautājums. % LR pilsoņiem, n=1494)

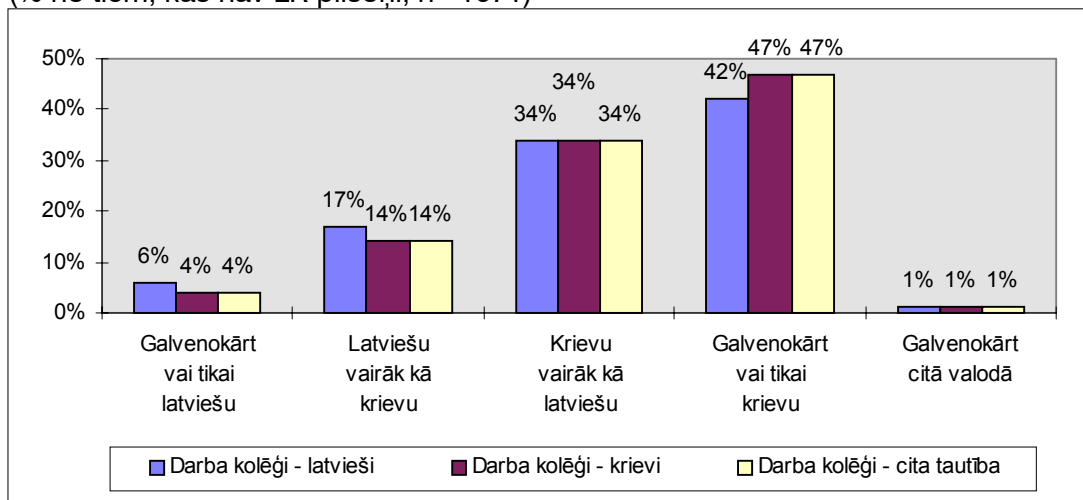
126.zīm. Darba kolēģu tautība. Pilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir starp Jūsu darba kolēģiem? (Vairāku atbilžu jautājums. % no LR pilsoņiem, n=1270)

127.zīm. Darba kolēģu tautība. Nepilsoņi. Sadalījums pēc tautības
 Kādas tautības cilvēki ir starp Jūsu darba kolēģiem? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1125)

128.zīm. Tautība un sarunvaloda darba vietā. Nepilsoņi
(% no tiem, kas nav LR pilsoņi, n= 1071)

Atšķirības starp latviešu un citu tautu iedzīvotāju dzīves veidiem un raksturīgākās latviešu un krievu īpašības

Kopumā nepilsoņu un pilsoņu krievu viedoklis par latviešu un citu tautību dzīves veida īpatnībām īpaši neatšķiras - 5-7% uzskata, ka atšķirība ir ļoti liela, 47% uzskata, ka atšķirības nav pārāk lielas, bet 35-39% uzskata, ka atšķirību vispār nav. Nedaudz savādāks ir latviešu pilsoņu viedoklis. No latviešiem 13% uzskata, ka atšķirības ir ļoti lielas, bet 22% - ka atšķirību nav. Interesanti, ka pilsoņu vidū vairāk atšķirības redz vecāka gadu gājuma aptaujātie (16%) un rīdiniēki (16%). Savukārt, nepilsoņu vidū tieši jaunāki cilvēki vairāk uzskata, ka pastāv liela atšķirība starp latviešu un citu tautu iedzīvotājiem (vecuma grupā 15-30 gadi - 11%; vecāki par 60 gadiem - 4%).

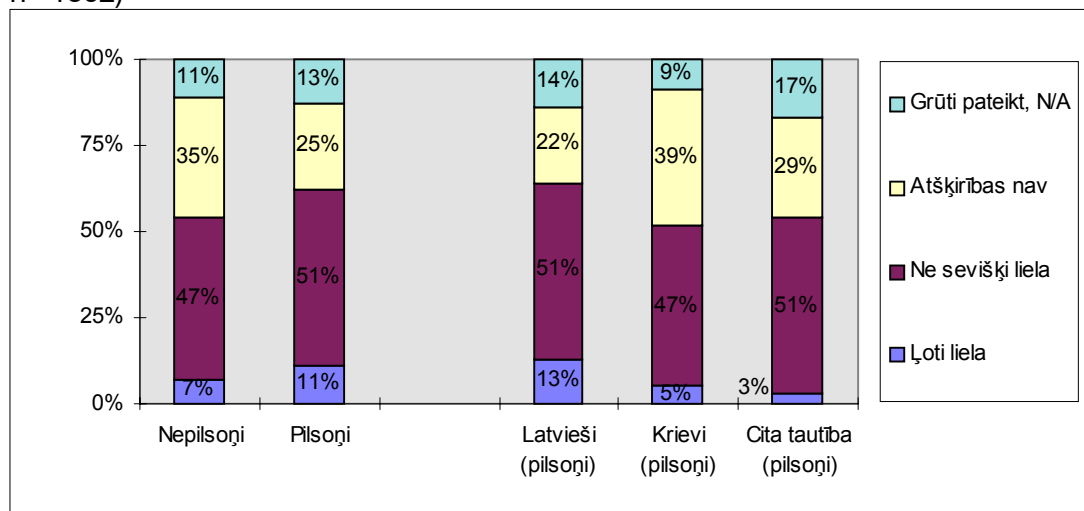
Lielākas atšķirības vērojamas īpašību atlasē, kas raksturo latviešus un krievus. Pilsoņi latviešus raksturo kā darbu mīlošus, pacietīgus, kulturālus, izglītotus, noslēgtus, izturīgus, miermīlīgus un viesmīlīgus. Nepilsoņi, raksturojot latviešus, izvēlas gandrīz tieši šīs pašas īpašības (vienīgi nomainot "izturību" ar "neatkarību").

Savukārt, pavisam citas īpašības tiek izvēlētas, raksturojot krievus. Septiņi visbiežāk minētie krievu raksturojumi pilsoņu skatījumā ir: viesmīlīgi, enerģiski, gatavi palīdzēt, atklāti, vienkārši, varas kāri, tādi, kas uzspiež savus ieradumus, un slinki.

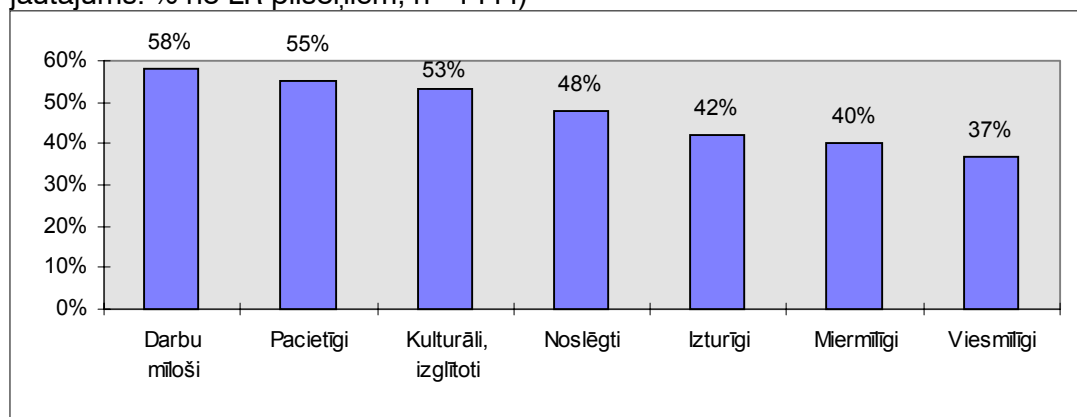
Nepilsoņu vērtējumā krievi arī ir viesmīlīgi, enerģiski, gatavi palīdzēt, atklāti, vienkārši, bet varas kāres, slinkuma un ieradumu uzspiešanas vietā tiek izvēlētas tādas īpašības kā darba mīlestība, pacietība un izturība.

Interesanti, ka nav būtisku atšķirību starp pilsoņiem un nepilsoņiem jautājumā par Latvijas krievu saistību ar Krieviju. Tā uz jautājumu "Kā Jūs domājat, vai krievi Krievijā un krievi Latvijā veido vienu tautu vai pieder atšķirīgām tautām?" 58% pilsoņu un 56% nepilsoņu atbild, ka šīs divas grupas pieder atšķirīgām tautām, tikai 26% un 30% atbilstoši pilsoņu un nepilsoņu uzskata, ka krievi Krievijā un krievi Latvijā veido vienu tautu. Nelielas atšķirības šeit iezīmējas starp pilsoņiem latviešiem un pilsoņiem krieviem, jo 23% latviešu un 39% krievu pauž viedokli, ka krievi Krievijā un krievi Latvijā veido vienu tautu.

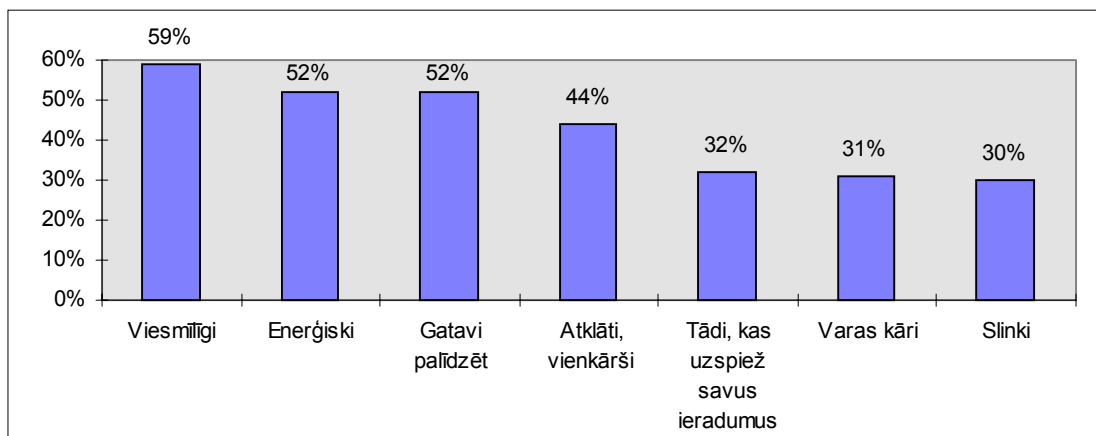
129.zīm. Atšķirība starp latviešu un citu tautu iedzīvotāju dzīves veidiem Latvijā
 Cik liela, pēc Jūsu domām, ir atšķirība starp latviešu un citu tautu iedzīvotāju dzīves
 veidiem Latvijā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi,
 n=1502)

130.zīm. Septiņas visbiežāk sastopamās īpašības starp latviešiem pilsoņu vērtējumā
 Kuras no šīm īpašībām visbiežāk ir sastopamas latviešiem? (Vairāku atbilžu
 jautājums. % no LR pilsoņiem, n=1444)

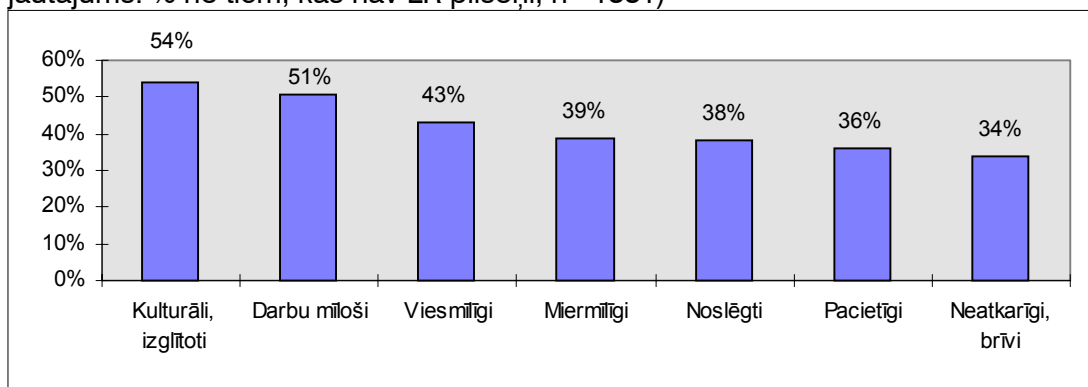

131.zīm. Septiņas visbiežāk sastopamās īpašības starp krieviem pilsoņu vērtējumā
 Kuras no šīm īpašībām visbiežāk ir sastopamas krieviem? (Vairāku atbilžu
 jautājums. % no LR pilsoņiem, n=1428)

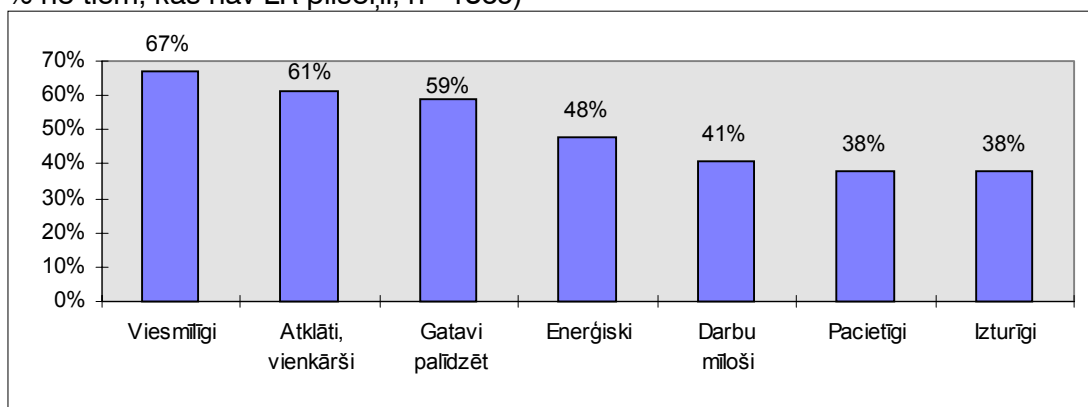
132.zīm. Septiņas visbiežāk sastopamās īpašības starp latviešiem nepilsoņu vērtējumā

Kuras no šīm īpašībām visbiežāk ir sastopamas latviešiem? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1381)

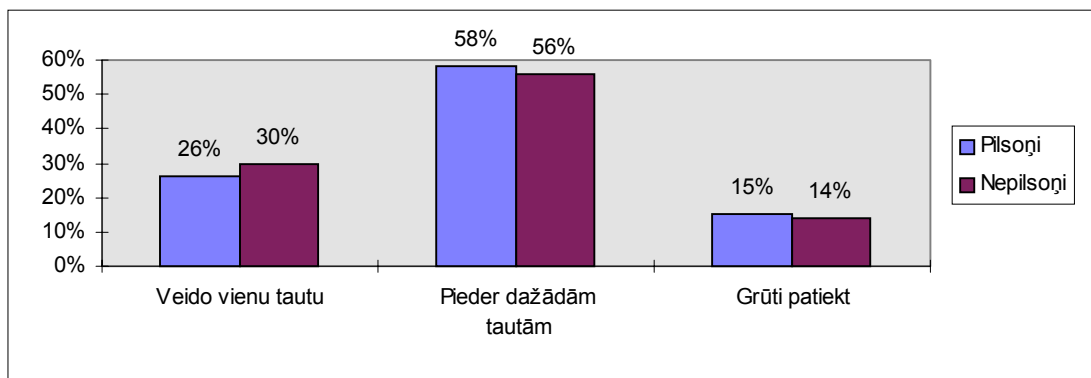

133.zīm. Septiņas visbiežāk sastopamās īpašības starp krieviem nepilsoņu vērtējumā

Kuras no šīm īpašībām visbiežāk ir sastopamas krieviem? (Vairāku atbilžu jautājums. % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1369)

134.zīm. Attieksme pret krieviem Krievijā un krieviem Latvijā kā pret vienu tautu
Kā Jūs domājat, vai krievi Krievijā un krievi Latvijā veido vienu tautu vai pieder atšķirīgām tautām? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Starpnacionālo attiecību novērtējums Latvijā

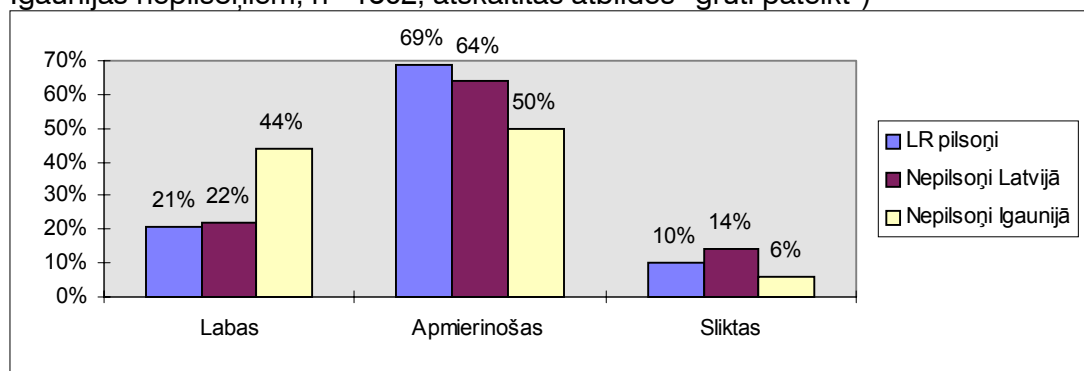
Lai gan Latvijā ir salīdzinoši liels jaukto laulību skaits un samērā cieša saskarsme starp tautībām (draugu, darba biedru un radu vidū), 10% aptaujāto pilsoņu un 14% nepilsoņu starpnacionālās attiecības Latvijā vērtē negatīvi. Vienlaicīgi divas reizes lielāks ir to skaits, kas uzskata, ka starpnacionālās attiecības Latvijā var vērtēt kā labas, bet 2/3 sabiedrības uzskata, ka tās ir apmierinošas.

Salīdzinot starpnacionālās attiecības pašlaik ar laiku pirms neatkarības atjaunošanas, 39% nepilsoņu un 28% pilsoņu uzskata, ka tās ir pasliktinājušās. Tomēr svarīgākais, kas raksturo Latvijas sabiedrību, ir tas, ka 47%-52% sagaida, ka tuvāko piecu gadu laikā starpnacionālās attiecības Latvijā uzlabosies (137.zīm.).

Salīdzinot Latvijas nepilsoņu atbildes uz šiem jautājumiem ar igauņu-nepilsoņu atbildēm¹, jāsaka, ka igauņi salīdzinoši daudz pozitīvāk vērtē starpnacionālās attiecības Igaunijā (44% no nepilsoņiem tās vērtē pozitīvi). Latvijā vairāk ir tādu, kas vērtē attiecības starp tautībām kā apmierinošas (135.zīm.). Igaunijā arī ir mazāk tādu, kas uzskata, ka starpnacionālās attiecības būtu kļuvušas sliktākas (22% - Igaunijas nepilsoņi un 39% Latvijas nepilsoņi). Bet Igaunijā ir mazāk tādu, kas paredz, ka attiecības starp tautībām uzlabosies (26% - Igaunijas nepilsoņi un 52% Latvijas nepilsoņi).

135.zīm. Starpnacionālo attiecību novērtējums. Igaunija un Latvija
Kā Jūs novērtētu starpnacionālās attiecības Latvijā?

(% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502; % no Igaunijas nepilsoņiem, n=1502, atskaitītas atbildes "grūti pateikt")

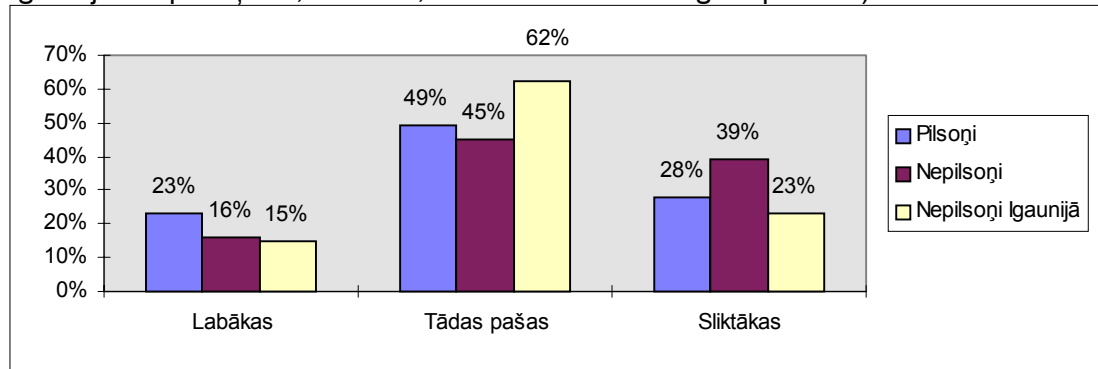
(Avots: *Estonia's Non-citizens: A Survey of Attitudes to Migration and Integration*. International Organization for Migration (IOM) January, 1997. Aptauja veikta 1996. gada oktobrī un novembrī).

¹ *Estonia's Non-citizens: A Survey of Attitudes to Migration and Integration*. International Organization for Migration (IOM) January, 1997

136.zīm. Starpnacionālo attiecību novērtējums salīdzinājumā ar laiku pirms neatkarības atgūšanas

Kā Jūs novērtētu starpnacionālās attiecības starp latviešiem un cittautiešiem, salīdzinot ar tām, kādas bija pirms Latvijas neatkarības atgūšanas?

(% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502; % no Igaunijas nepilsoņiem, n=1502, atskaitītas atbildes "grūti pateikt")

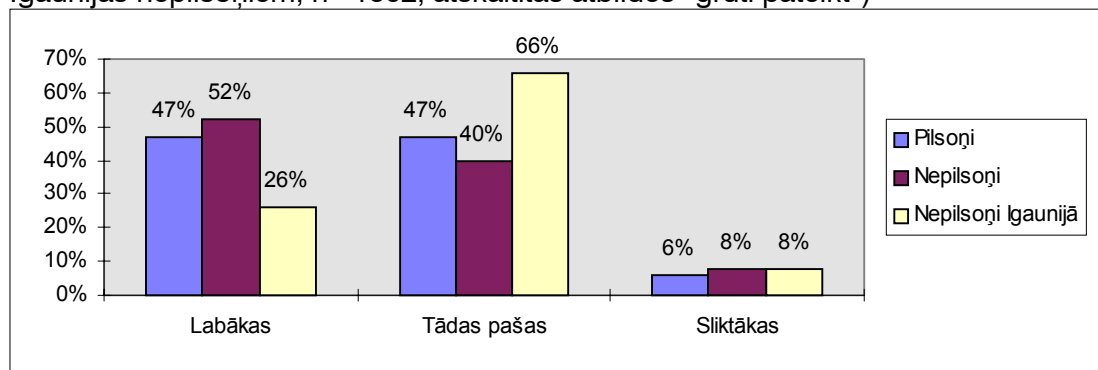

(Avots: *Estonia's Non-citizens: A Survey of Attitudes to Migration and Integration*. International Organization for Migration (IOM) January, 1997. Aptauja veikta 1996. gada oktobrī un novembrī)

137.zīm. Starpnacionālo attiecību novērtējums, kādas tiek sagaidītas pēc pieciem gadiem

Kādas starpnacionālās attiecības Jūs sagaidāt tuvāko piecu gadu laikā?

(% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502; % no Igaunijas nepilsoņiem, n=1502, atskaitītas atbildes "grūti pateikt")

(Avots: *Estonia's Non-citizens: A Survey of Attitudes to Migration and Integration*. International Organization for Migration (IOM) January, 1997. Aptauja veikta 1996. gada oktobrī un novembrī).

Integrācija, cittautiešu tiesību ierobežošana un etniskā identitāte

65% nepilsoņu un 55% pilsoņu uzskata, ka etnisko minoritāšu integrācija Latvijas sabiedrībā ir ļoti svarīga. Jāatzīmē, ka Rīgas iedzīvotāju - gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū - šī problēma ir aktuālāka (60 un 67%) nekā laukos un ciemos dzīvojošajiem (49 un 52%). Tāpat arī izglītotajiem pilsoņiem un nepilsoņiem integrācijas jautājums liekas svarīgāks. Etnisko minoritāšu integrācija šķiet svarīga 70% un 74% aptaujāto pilsoņu un nepilsoņu ar augstāko izglītību un 46% un 56% pilsoņiem un nepilsoņiem ar pamatzglītību.

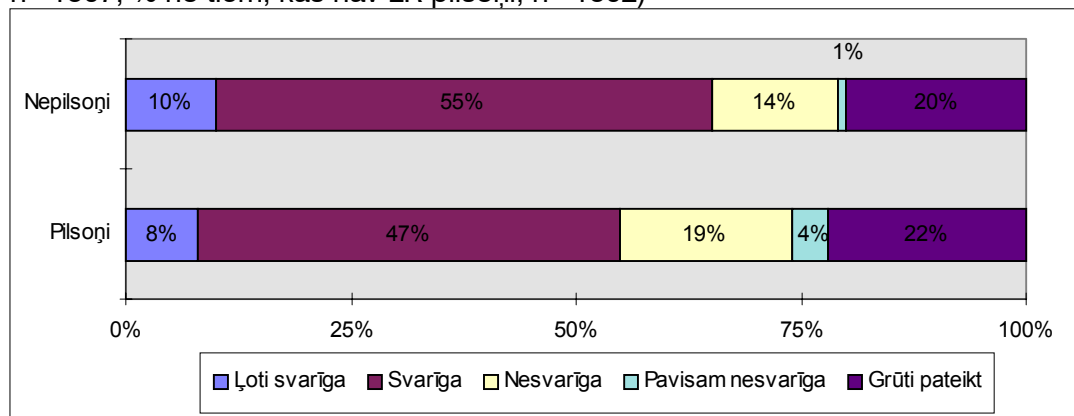
Salīdzinot pilsoņu un nepilsoņu atbildes uz jautājumu, vai jūs jūtat bažas, ka varētu notikt cittautiešu tiesību ierobežošana, redzams (139.zīm.), ka nepilsoņu vidū šādas bažas ir daudz vairāk izteiktas (48%) nekā pilsoņu vidū (16%), pie kam nepilsoņu vidū tas uztrauc daudz vairāk turīgākos (57%), daudz vairāk rīdziniekus (55%) nekā lauciniekus (28%), kā arī vairāk tos, kuriem augstākā izglītība (54%) nekā respondentus ar pamatzglītību (38%).

Pilsoņu vidū cittautiešu tiesību ierobežošana vairāk satrauc krievus (39%) un citas tautības pārstāvjus (29%) nekā latviešus (11%), kā arī vairāk jaunākus cilvēkus nekā vecāka gadu gājuma aptaujātos. Vecuma grupā 15-30 gadi bažas par cittautiešu tiesību ierobežošānu ir 20% aptaujāto, bet vecākiem par 60 gadiem - 10%. Tāpat arī rīdziniekus šis jautājums skar vairāk (21%) nekā lauku iedzīvotājus (13%).

Savukārt, bažas par to, ka varētu zaudēt etnisko identitāti, izjūt 25% pilsoņu un 12% nepilsoņu. Pilsoņu vidū šādas bažas īpaši izjūt latvieši (27%), bet vismazāk krievu tautības pārstāvji (13%). Tāpat arī aktuālāks šis jautājums ir vecākiem cilvēkiem un cilvēkiem ar augstāko izglītību.

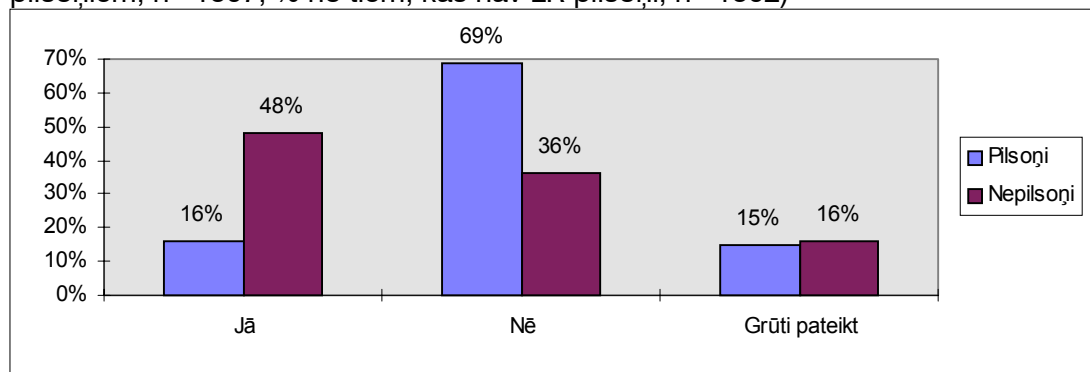
138.zīm. Attieksme pret krievu un citu etnisko minoritāšu integrāciju

Cik svarīga ir etnisko minoritāšu integrācija Latvijas sabiedrībā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

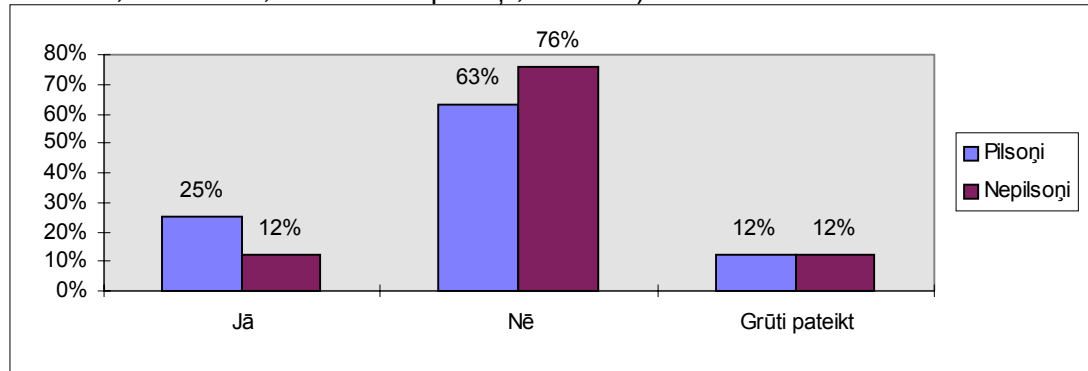
139.zīm. Bažas par cittautiešu tiesību ierobežošānu

Vai Jūs jūtat bažas par to, ka varētu notikt cittautiešu tiesību ierobežošāna? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

140.zīm. Bažas par etniskās identitātes zaudēšanu

Vai Jūs jūtat bažas par to, ka varētu zaudēt etnisko identitāti? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Kopumā var secināt, ka saskarsme starp dažādām tautībām Latvijā ir visai plaša. Savstarpējo kontaktu ciešums dažādu tautību vidū izpaužas ne tikai darba attiecībās un draudzībā, bet arī dzīvesbiedru izvēlē.

Var teikt, ka Latvijā samērā plaši izplatītas ir jauktās laulības, ko apliecina atbildes uz jautājumu par dzīvesbiedra izvēli. Vidēji 20% aptaujāto nepilsoņu, kā arī pilsoņu krievu dzīvesbiedrs ir latviešu tautības, bet 10% pilsoņu latviešu atbild, ka viņu dzīvesbiedri ir krievu tautības (81% latviešu dzīvesbiedrs ir latvietis). Tai pašā laikā kā sarunvaloda joprojām saskarsmē tiek izmantota, galvenokārt, krievu valoda.

Salīdzinot ar Igauniju, Latvijā negatīvāk tiek vērtētas starpnacionālās attiecības. 14% nepilsoņu un 10% pilsoņu tās vērtē kā negatīvas, 2/3 aptaujāto esošās starpnacionālās attiecības vērtē kā apmierinošas, un 1/3 aptaujāto uzskata, ka starpnacionālās attiecības pēc neatkarības atjaunošanas ir pasliktinājušās. Tomēr pozitīvi ir vērtējams fakts, ka apmēram puse Latvijas iedzīvotāju paredz, ka tuvāko 5 gadu laikā starpnacionālās attiecības uzlabosies.

Migrācija

Radinieki ārpus Latvijas

Lai noskaidrotu, cik ciešas saites ir nepilsoņiem ar Krieviju vai kādu citu valsti, aptaujā tika iekļauti jautājumi par radiniekiem Krievijā, kā arī citās bijušajās PSRS republikās.

Nepilsoņiem, salīdzinot ar pilsoņiem, radinieki Krievijā ir ievērojami biežāk. 74% pilsoņu ne tuvu, ne tālu radinieku Krievijā nav, savukārt, no nepilsoņiem 53% ir tuvi radinieki un 18% - attāli radinieki Krievijā (sk. 141.zīm.).

Krieviem pilsoņiem radinieki Krievijā ir mazāk, salīdzinot ar krieviem nepilsoņiem. Tuvi radinieki ir 39% krieviem pilsoņiem, attāli radinieki - 21%. Arī nepilsoņu vidū visvairāk radu Krievijā ir krievu tautības cilvēkiem (62%), bet vismazāk lietuviešiem un poļiem.

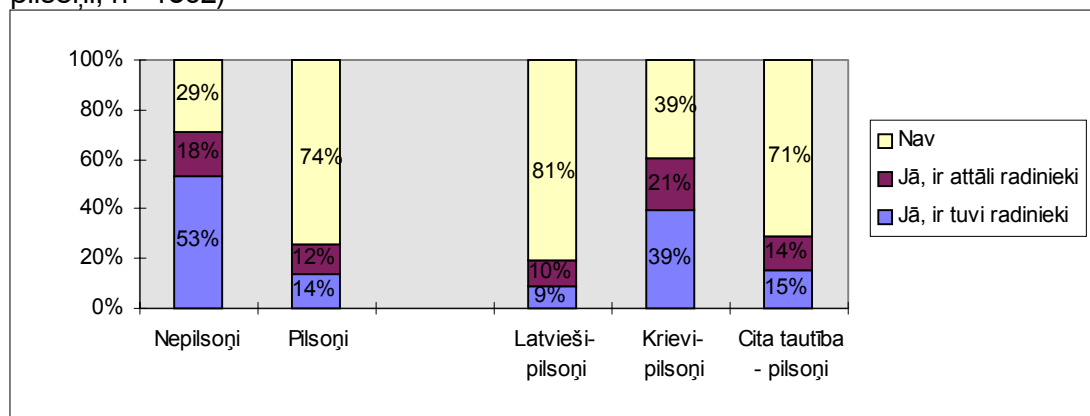
Baltijas valstīs radinieku Latvijas iedzīvotājiem ir krietni mazāk, šai ziņā nav ievērojamu atšķirību starp pilsoņiem un nepilsoņiem. Nepilsoņu grupā izceļas vienīgi poļi un lietuvieši, kam ir visvairāk radinieku kādā no Baltijas valstīm.

Būtiskas atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem atklājas atbildēs uz jautājumu: "Vai Jums ir radinieki kādā citā no bijušajām PSRS republikām?" Apstipriņošu atbildi uz šo jautājumu snieguši vairāk kā puse nepilsoņu (53%) un 16% pilsoņu. Izrādās, ka 87% nepilsoņiem-ukraiņiem un 88% nepilsoņiem-baltkrieviem ir radinieki kādā bijušās PSRS republikā, pārsvarā tie ir tuvi radinieki (76 un 75%).

Pilsoņiem, salīdzinot ar nepilsoņiem, nedaudz vairāk radinieku ir citās valstīs (25% pilsoņu un 16% nepilsoņu).

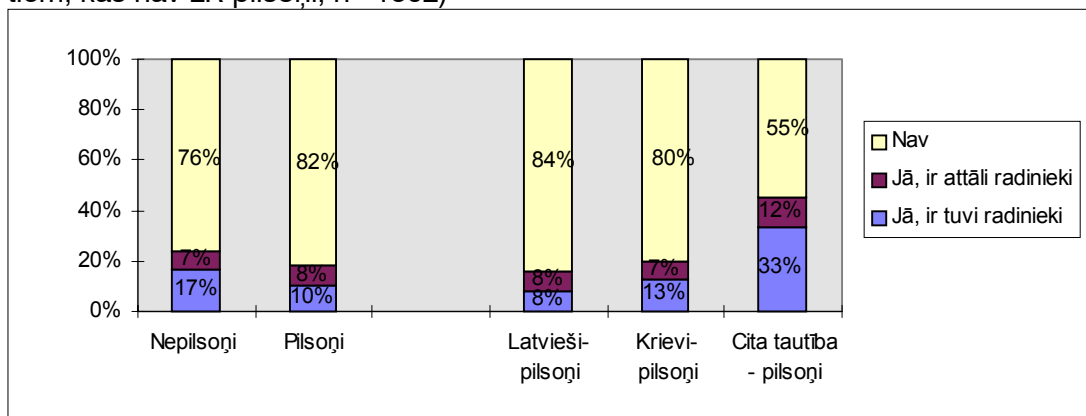
141.zīm. Radinieki Krievijā

Vai Jums ir radinieki Krievijā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

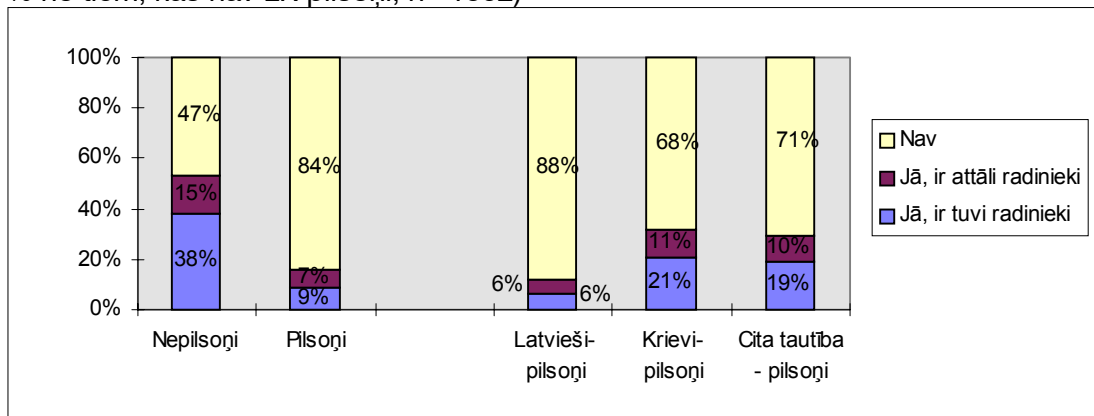
142.zīm. Radnieki Baltijas republikās

Vai Jums ir radnieki kādā Baltijas republikā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

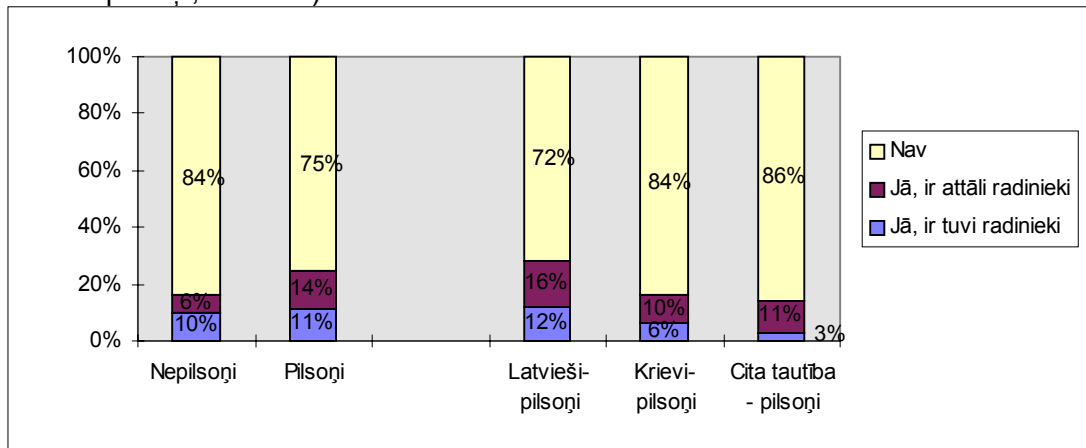
143.zīm. Radnieki kādā citā bijušās PSRS republikā

Vai Jums ir radnieki kādā citā bijušās PSRS republikā? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

144.zīm. Radnieki kādā citā valstī

Vai Jums ir radnieki kādā citā valstī? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

Braucieni ārpus Latvijas

Latvijas pilsoņi visbiežāk apmeklē kādu no Baltijas valstīm. 22% pilsoņu, galvenokārt, kā tūristi pēdējā gada laikā ir bijuši Lietuvā vai Igaunijā. Nedaudz ir to pilsoņu, kas ceļošanai ir izvēlējušies Krieviju vai kādu citu bijušās PSRS republiku (6% un 5%). Pilsoņu vidū tādu, kas pēdējo 12 mēnešu laikā bijuši Krievijā, vairāk ir starp krievu tautības cilvēkiem (12%).

Turpretī no nepilsoņiem pēdējo 12 mēnešu laikā Krievijā bijuši 24%, un viņu braucieniem visbiežāk ir bijis radnieku apciemošana (77%).

Citas bijušās PSRS republikas pēdējā gada laikā apmeklējuši 17% nepilsoņu, visbiežāk (75%) nepilsoņi turp devušies, lai apciemotu radniekus.

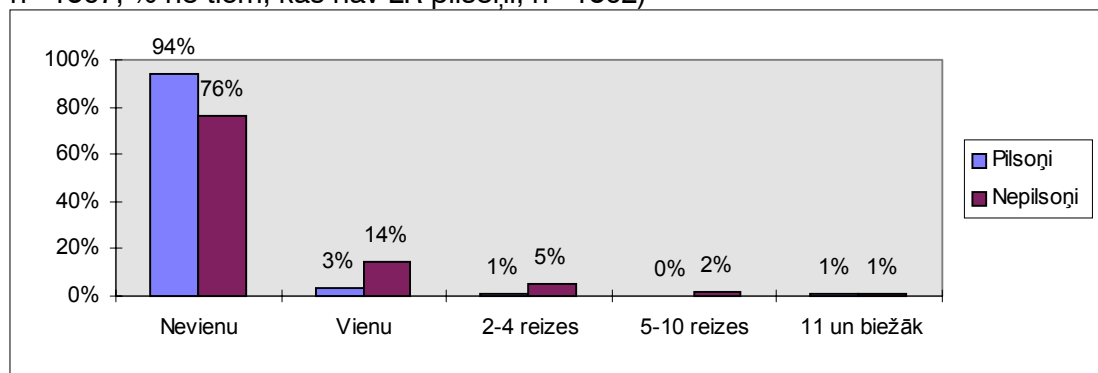
Raksturīgi, ka darba jautājumos vairāk ārpus Latvijas braukuši vīrieši - gan pilsoņi, gan nepilsoņi (piemēram, no tiem, kas braukuši uz Krieviju kārtot darba jautājumus, 83% no nepilsoņiem un 75% no pilsoņiem ir vīrieši), sievietes nedaudz biežāk, salīdzinot ar vīriešiem, par savu braucieniem minējušas radnieku apciemošanu.

Jāpiebilst, ka gan pilsoņu, gan nepilsoņu vidū vairāk ārpus Latvijas izbraukuši ir cilvēki ar augstāko izglītību, vecumā līdz 50 gadiem, rīdnieki un tādi, kuru izdevumi uz vienu ģimenes locekli pārsniedz Ls 80 mēnesī.

Kopumā var secināt, ka pilsoņi vairāk apmeklē Baltijas valstis un viņu galvenais braucieniem iemesls ir tūrisms, turpretī nepilsoņi vidēji vairāk brauc uz Krieviju vai citām PSRS republikām un $\frac{3}{4}$ no viņiem braucieniem iemesls ir radnieku apciemošana.

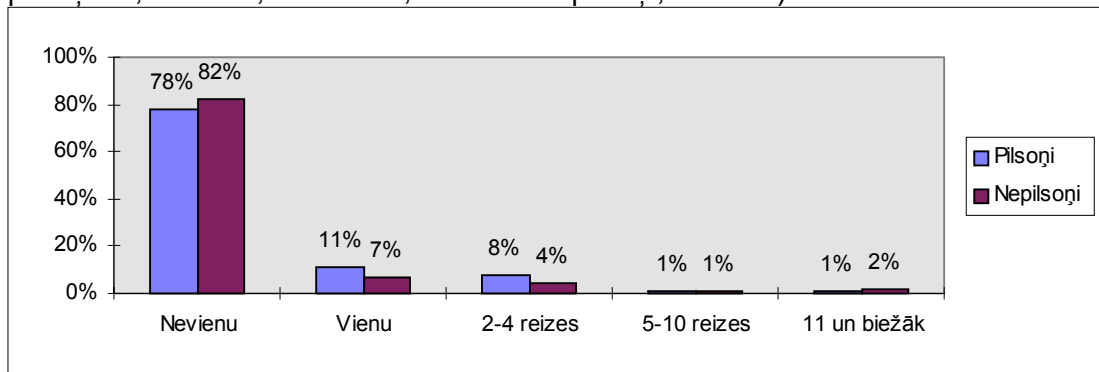
145.zīm. Braucieni uz Krieviju

Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat braucis uz Krieviju? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

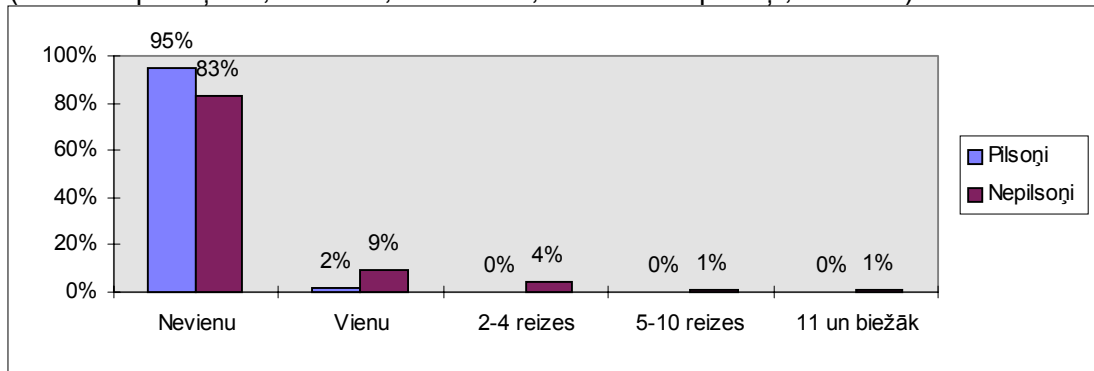
146.zīm. Braucieni uz kādu no Baltijas republikām

Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat braucis uz kādu Baltijas republiku? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

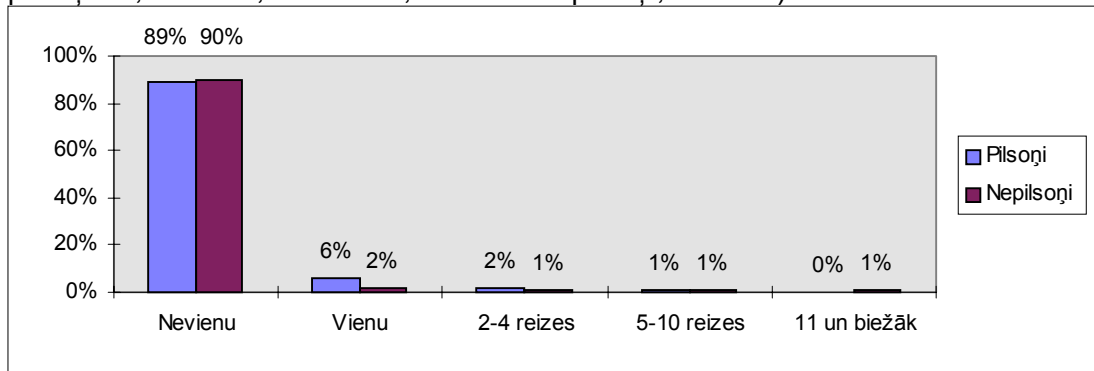
147.zīm. Braucieni uz kādu citu bijušās PSRS republiku

Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat braucis uz kādu citu bijušās PSRS republiku? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

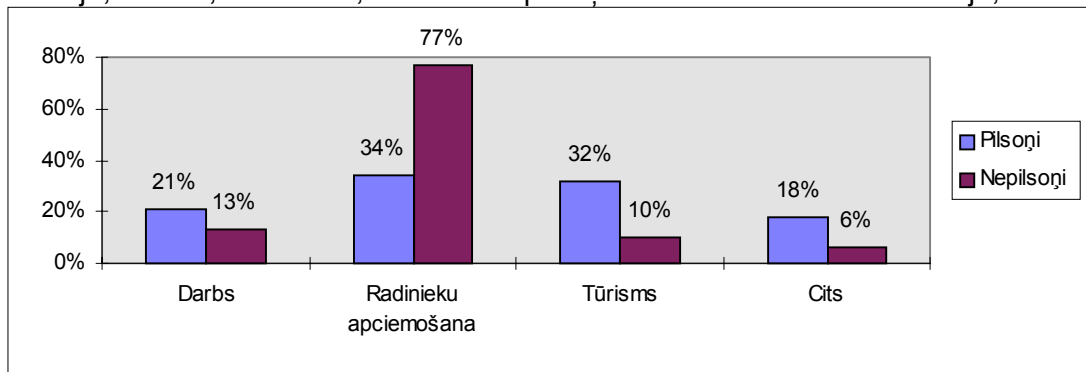
148.zīm. Braucieni uz kādu citu valsti

Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat braucis uz kādu citu valsti? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

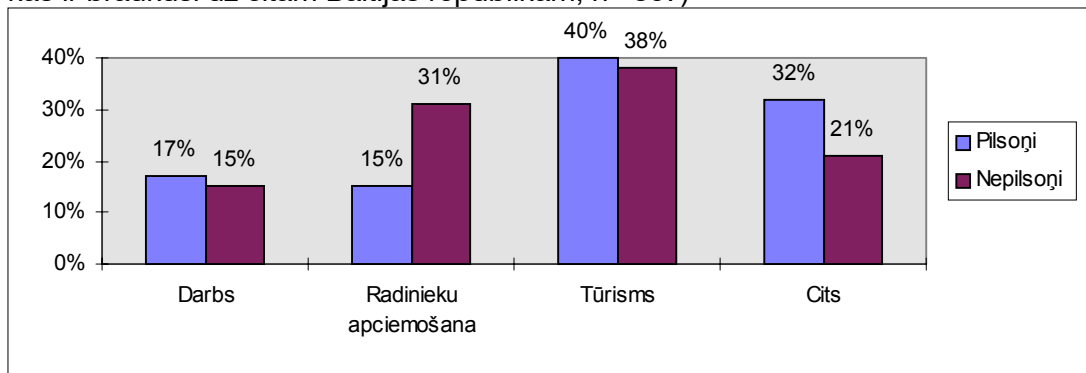
149. zīm. Braucienų iemesli uz Krieviju

Kādi ir Jūsu braucienų iemesli uz Krieviju? (% no LR pilsoņiem, kas ir braukuši uz Krieviju, n=130; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un kas ir braukuši uz Krieviju, n=427)

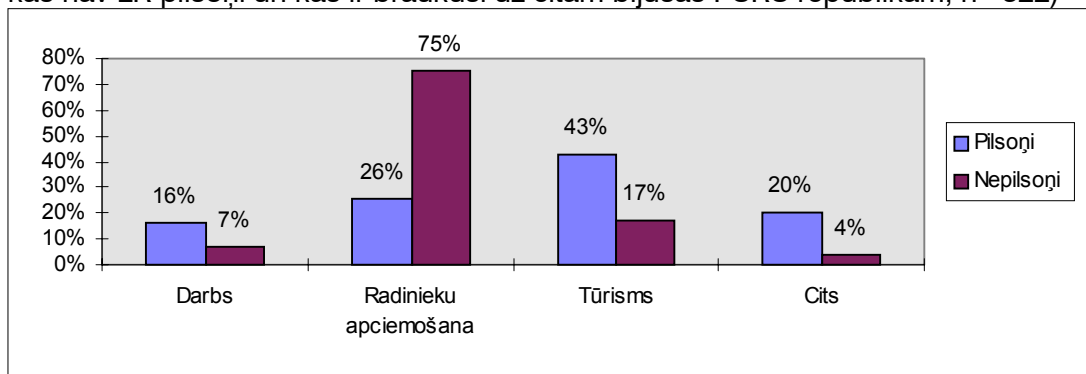
150.zīm. Braucienų iemesli uz citām Baltijas republikām

Kādi ir Jūsu braucienų iemesli uz citām Baltijas republikām? (% no LR pilsoņiem, kas ir braukuši uz citām Baltijas republikām, n=371; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un kas ir braukuši uz citām Baltijas republikām, n=307)

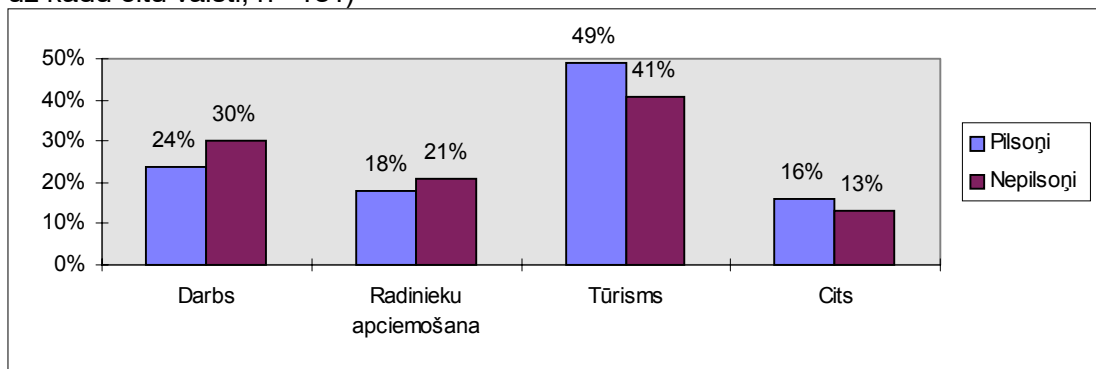
151.zīm. Braucienų iemesli uz citām bijušās PSRS republikām

Kādi ir Jūsu braucienų iemesli uz citām bijušās PSRS republikām? (% no LR pilsoņiem, kas ir braukuši uz citām bijušās PSRS republikām, n=109; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un kas ir braukuši uz citām bijušās PSRS republikām, n=322)

152.zīm. Braucienų iemesli uz kādu citu valsti

Kādi ir Jūsu braucienų iemesli uz kādu citu valsti? (% no LR pilsoņiem, kas ir braukuši uz kādu citu valsti, n=182; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un kas ir braukuši uz kādu citu valsti, n=131)

Vēlme aizbraukt no Latvijas

94% pilsoņu un 90% nepilsoņu uz jautājumu, vai Jūs vai Jūsu ģimene esat domājis par aizbraukšanu no Latvijas, izteikušies, ka viņi ir nolēmuši palikt Latvijā; tādu, kas noteikti ir nolēmuši aizbraukt no Latvijas, ir mazāk par 1%. Kopumā aizbraukšanas iespējas vairāk apsver jaunieši (17% no nepilsoņiem un 12% no pilsoņiem vecuma grupā no 15 līdz 30 gadiem). Pilsoņu vidū iespēju pamest Latviju vairāk apsver turīgākie (14% no pilsoņiem, kuriem izdevumi ir virs Ls80 mēnesī uz vienu ģimenes locekli), turpretī nepilsoņu vidū iespēju pamest Latviju vairāk apsver trūcīgākie (13% no tiem, kuru izdevumi ir līdz Ls30) un cilvēki ar augstāko izglītību (13%)

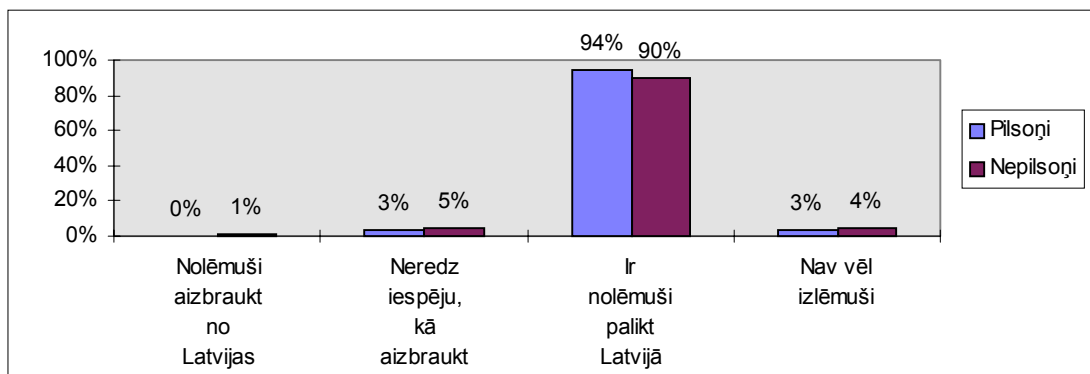
Vēlmi kādu laiku pastrādāt ārzemēs biežāk pauduši cilvēki vecumā līdz 50 gadiem, viņu vidū vairāk ir vīrieši.

Ja salīdzinām Latvijas un Igaunijas iedzīvotāju viedokļus, redzam, ka, līdzīgi Latvijas iedzīvotājiem, arī no Igaunijas nepilsoņiem gandrīz puse labprāt aizbrauktu uz kādu citu valsti dažus mēnešus pastrādāt. Mazāk kā 1/3 aptaujāto būtu ar mieru strādāt ārzemēs ilgāku laiku (pāris gadus). Vēl mazāk 5-9% no Latvijas iedzīvotājiem labprātīgi brauktu uz citu valsti, lai pavadītu tur visu atlikušo dzīvi.

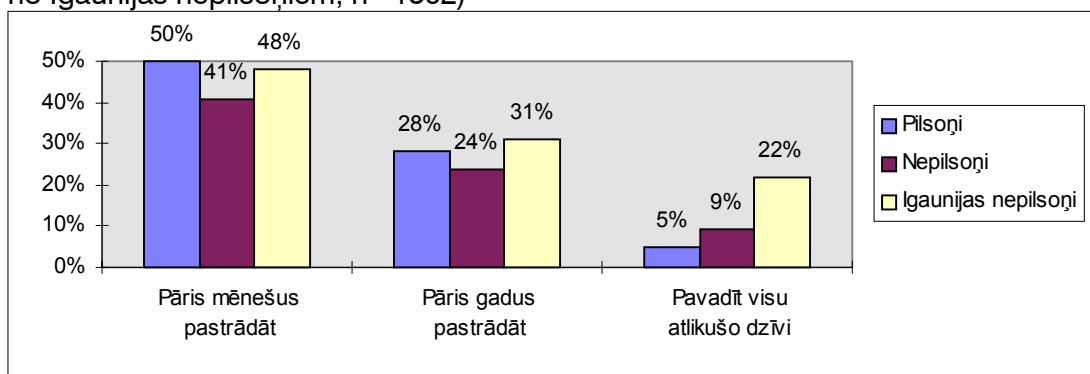
Igaunijas nepilsoņu vidū vairāk ir tādu, kas vēlētos emigrēt, salīdzinot ar Latvijas nepilsoņiem. Saskaņā ar 1996. gada rudenī Igaunijā veiktā pētījuma datiem 22% no Igaunijas nepilsoņiem vēlētos emigrēt (154.zīm.).

153.zīm. Attieksme pret aizbraukšanu no Latvijas

Vai Jūs (Jūsu ģimene) esat domājis par aizbraukšanu no Latvijas? (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502)

154.zīm. Attieksme pret izbraukšanu no Latvijas: strādāt un uz visu mūžu *Cik labprāt Jūs brauktu uz citu valsti...?* Apkopotas pozitīvās atbildes: “ļoti labprāt” un “labprāt” (% no LR pilsoņiem, n=1507; % no tiem, kas nav LR pilsoņi, n=1502; 5 no Igaunijas nepilsoņiem, n=1502)

(Avots: *Estonia's Non-citizens: A Survey of Attitudes to Migration and Integration*. International Organization for Migration (IOM) January, 1997. Aptauja veikta 1996. gada oktobrī un novembrī

Galvenie iemesli izceļošanai un ar izceļošanu saistītās grūtības

Pievērsoties sīkākai analīzei, kādēļ cilvēki apsver iespēju aizbraukt no Latvijas, un aplūkojot dažādus ar izceļošanu saistītus aspektus, jāatzīmē, ka šo jautājumu analīzes iespējas ierobežo nelielais to respondentu skaits, kas vispār apsver izceļošanas iespējas (6-10% aptaujāto).

Analizējot potenciālo izceļotāju attieksmi pret tām grūtībām un pārmaiņām, ar kādām būtu jāsaskaras izceļošanas gadījumā, redzams (155.zīm.), ka vismazāk ir tādu, kas būtu gatavi dzīvot sliktākos dzīves apstākļos, savukārt, visvairāk aptaujāto būtu ar mieru mainīt specialitāti (71% pilsoņu un 68% nepilsoņu). 92% pilsoņu, kas apsver iespēju izceļot, būtu ar mieru mācīties šīs valsts valodu. (Salīdzinoši mazāk tādu, kas būtu gatavi mācīties šīs valsts valodu, ir starp nepilsoņiem - 65%).

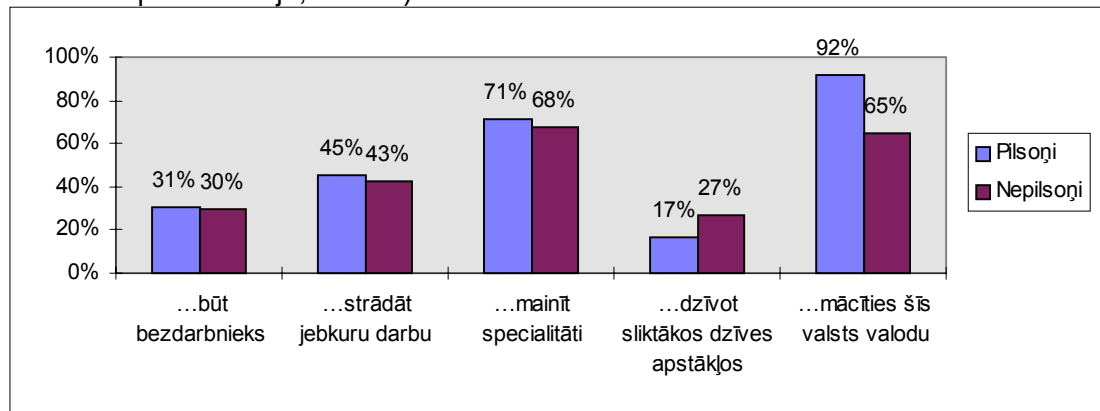
Jautāti, uz kuru valsti vislabprātāk brauku strādāt, nepilsoņi visbiežāk izvēlas Krievijas Federāciju, Ziemeļameriku vai kādu citu Rietumeiropas valsti. Pilsoņu vidū populārākas par Krievijas Federāciju ir Skandināvijas valstis, Ziemeļamerika un citas Rietumvalstis. Šīs valstis tiek minētas arī atbildot uz jautājumu: “Uz kuru valsti Jūs vislabprātāk brauktu dzīvot visu atlikušo mūžu?”.

Kā galvenie šķēršļi, kas kavē aizbraukt no Latvijas cilvēkus, kas nav stingri nolēmuši palikt Latvijā, tiek minēti dārgie ceļa izdevumi, radi un draugi Latvijā, pieradums un Latvijā nodzīvotie gadi.

Savukārt, kā faktori, kas veicina aizbraukšanu no Latvijas, gan pilsoņi, gan nepilsoņi visbiežāk min labāka darba iespējas citā valstī, bezdarbu un dzīves dārdzības pieaugumu Latvijā.

155.zīm. Gatavība paciest neērtības izceļošanas gadījumā

Vai Jūs būtu gatavs aizbraukt no Latvijas un...? (% no LR pilsoņiem, kas nav stingri nolēmuši palikt Latvijā, n=75; % no tiem, kas nav LR pilsoņi un kas nav stingri nolēmuši palikt Latvijā, n=113)

Kopumā var secināt, ka radnieciskās saites ir viens no galvenajiem iemesliem nepilsoņu braucieniem uz Krieviju un citām bijušās PSRS republikām.

Pilsoņu vidū visiecienītākās tūrisma izbraukumiem ir Baltijas republikas, kur pēdējo 12 mēnešu laikā ir pabijuši 22% pilsoņu - 40% no tiem kā tūristi, 17% darba darīšanās un 15% - apciemojot radniekus.

Analizējot citus ar migrāciju saistītos aspektus, pētījumā iegūtie dati liecina, ka vairāk kā 40% aptaujāto labprāt aizbrauktu pāris mēnešus pastrādāt, uz pusi mazāk ir tādu, kas gribētu aizbraukt uz citu valsti, lai tur strādātu dažus gadus.

Bet viens no svarīgākajiem secinājumiem šai sakarībā ir tas, ka vairākums aptaujāto (90-94%) neplāno aizbraukt no Latvijas, arī nepilsoņu vidū nav daudz tādu, kas vēlētos emigrēt no Latvijas.

Atšķirīga situācija ir Igaunijā, pēc 1996. gada rudenī veiktā pētījuma rezultātiem 22% Igaunijas nepilsoņu pauduši vēlēšanos emigrēt no Igaunijas.

Latvijas iedzīvotāju aptauja

PILS. SAB 1997

Anketu nedrīkst dot respondentam patstāvīgai aizpildīšanai, kā arī ļaut respondentam pašam lasīt atbilžu variantus. Sekojiet instrukcijām kursīvā.

D00.	Atzīmējiet intervijas sākšanas laiku:	_____ _____ st _____ _____ min
------	---------------------------------------	--

Sākumā daži jautājumi par presi, radio un televīziju								
1.	Kādus laikrakstus Jūs regulāri lasāt? (Atzīmējiet respondenta nosauktos laikrakstus)							
	"Diena" latviešu valodā	01,	"СМ"				11,	
	"Diena" krievu valodā	02,	"СМ - Сегодня"				12,	
	"Neatkarīgā Rīta Avīze"	03,	"СМ - Реклама"				13,	
	"Lauku Avoze"	04,	"Панорама Латвии"				14,	
	"Vakara ziņas"	05,	"Час"				15,	
	"Rīgas Balss" latviešu valodā	06,	"Суббота ТВ/ Неделя"				16,	
	"Rīgas Balss" krievu valodā	07,	"Business & Baltija" latviešu valodā				17,	
	"Dienas Business" latviešu valodā	08,	"Business & Baltija" krievu valodā				18,	
	"Dienas Business" krievu valodā	09,	Cits (ierakstiet): _____			_____ _____		
	"Rīgas Santīms"	10,	Nelasa				99,	
2.	Kādas radiostacijas Jūs regulāri klausāties? (Atzīmējiet respondenta nosauktās radiostacijas)							
	Latvijas Radio I programma	01,	Kristīgais radio				08,	
	Latvijas Radio II programma	02,	Radio 99 1/2				09,	
	Skonto	03,	SWH+				10,	
	106.2 Rīgai	04,	Radio Business & Baltija				11,	
	SWH	05,						
	Super FM	06,	Cita (ierakstiet): _____			_____ _____		
	102.7 Radio Mix	07,	Neklausās				99,	
3.	Iedodiet kartīti A. Cik bieži Jūs skatāties televīzijas ziņu programmas sekojošos kanālos? (Lasiet pēc kārtas TV kanālus un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)							
		Katru dienu	4 - 6 reizes nedēļā	2 - 3 reizes nedēļā	Vienu reizi nedēļā	Retāk kā reizi nedēļā	Neskatos	Grūti pateikt
	1) Latvijas TV 1. Kanāls	1	2	3	4	5	6	7
	2) Latvijas TV 2. Kanāls	1	2	3	4	5	6	7
	3) LNT	1	2	3	4	5	6	7
	4) VNA (31. Kanāls)	1	2	3	4	5	6	7
	5) TV Rīga (43. Kanāls)	1	2	3	4	5	6	7
	6) ORT	1	2	3	4	5	6	7
	7) Krievijas TV	1	2	3	4	5	6	7
	8) Cits (ierakstiet): _____	1	2	3	4	5	6	7

Tagad nedaudz savādāka rakstura jautājumi										
4.	Iedodiet kartīti B. Cik cieši Jūs jūtaties saistīts ar ... (Lasiet pēc kārtas, katru reizi atkārtojot jautājumu)					Ļoti cieši	Cieši	Ne pārāk cieši	Nemaz	Grūti pateikt
	1) Jūsu tuvāko apkaimi (ciemu, pagastu, pilsētas rajonu)?					1	2	3	4	5
	2) Jūsu pilsētu? (nolasiet tikai pilsētneiķiem)					1	2	3	4	5
	3) Jūsu novadu (Vidzemi, Latgali utt.)? (nelasīt rīdzinieķiem)					1	2	3	4	5
	4) Latviju?					1	2	3	4	5
	5) Krieviju?					1	2	3	4	5

6) Baltiju?	1	2	3	4	5
7) Eiropu?	1	2	3	4	5

5.	Kad Jūs sakāt “dzimtene”, vai Jūs ar to domājat - Latviju, Krieviju, kādu citu no bijušajām PSRS republikām vai bijušo Padomju Savienību? (Tikai vienu atbildi)	Latvija Krievija Kāda no bijušajām PSRS republikām Bijusī Padomju Savienība Cita Grūti pateikt	1 2 3 4 5 6			
6.	Cik lielā mērā Jūs lepojaties ar to, ka esat Latvijas iedzīvotājs? Vai Jūs ar to ļoti lepojaties, drīzāk lepojaties, ne visai lepojaties vai nemaz nelepojaties?	Ļoti lepojas Drīzāk lepojas Ne visai lepojas Nemaz nelepojas Grūti pateikt	1 2 3 4 5			
7.	Kopumā cik lielā mērā Jūs apmierina demokrātijas attīstība Latvijā? Vai tā Jūs apmierina pilnībā, apmierina daļēji, ne sevišķi apmierina, neapmierina?	Apmierina pilnībā Apmierina daļēji Ne sevišķi apmierina Neapmierina Grūti pateikt	1 2 3 4 5			
8.	<i>Iedodiet kartīti BB</i> Lūdzu, izsakiet savu attieksmi pret sekojošiem apgalvojumiem. Vai Jūs tiem pilnībā piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat? (Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā)	Pilnīgi piekrīt Drīzāk piekrīt Drīzāk nepiekrīt Noteikti nepiekrīt Nezin				
	1) Visā visumā procesi Latvijā noris pareizā virzienā	1	2	3	4	5
	2) Latvijā ir nepieciešams spēcīgs tautas vēlēts prezidents	1	2	3	4	5
	3) Neatkarīgā valstī jābūt dažādiem preses izdevumiem, kuri atspoguļo dažādus politiskos viedokļus	1	2	3	4	5
	4) Tikai pateicoties PSRS tautu palīdzībai padomju laikā, Latvijā tika sasniegts augsts ekonomikas un kultūras līmenis	1	2	3	4	5
	5) Padomju starpnacionālā politika veicināja nāciju attīstību un tautu draudzību	1	2	3	4	5
9.	Kāda ir Jūsu attieksme pret Latvijas iespējamo pievienošanos Krievijai? Vai, Jūsaprāt, agri vai vēl Latvijai pievienosies Krievijai vai arī Latvija vairs nekad nepievienosies Krievijai?	Agri vai vēl tas notiks Tas vairs nekad nenotiks Cita atbilde (uzrakstiet) _____ Grūti pateikt	1 2 3 4			
10.	Ja izceltos bruņots konflikts starp Latviju un Krieviju, kurā pusē Jūs nostātos? Latvijas, Krievijas vai ieņemtu neitrālu nostāju?	Latvijas Krievijas Ieņemtu neitrālu nostāju Grūti pateikt	1 2 3 4			
11.	Kāda ir Jūsu attieksme pret Latvijas pievienošanos Krievijai NVS sastāvā? Vai Jūs to atbalstat, drīzāk atbalstat, drīzāk neatbalstat vai neatbalstat?	Atbalsta Drīzāk atbalsta Drīzāk neatbalsta Neatbalsta Grūti pateikt	1 2 3 4 5			
12.	<i>Iedodiet kartīti C.</i> Šajā kartītē minēti vairāki viedokļi par to, kādiem jābūt mūsu valsts mērķiem tuvākajos 10 gados. Kuru no tiem (vienu) Jūs personīgi uzskatāt par <u>pašu svarīgāko</u> ? Un kuru Jūs uzskatāt par <u>otro svarīgāko</u> ?					
		Vissvarīgākais	Otrs svarīgākais			
	Attīstīt ekonomiku	1	1			
	Nodrošināt valsts aizsardzības spējas	2	2			
	Dot iespēju cilvēkiem piedalīties jautājumu risināšanā viņu darbā un dzīvesvietā	3	3			

Censties padarīt mūsu pilsētu un laukus skaistākus	4	4
<i>Grūti pateikt</i>	9	9

13.	<p><i>Iedodiet kartīti D.</i></p> <p>Ja Jums būtu jāizvēlas, kas no šajā kartītē minētā pēc Jūsu domām ir <u>vissvarīgākais</u>? Un ko Jūs minētu kā <u>otro svarīgāko</u>?</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Vissvarīgākais</th> <th>Otrs svarīgākais</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Saglabāt kārtību valstī</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Dot cilvēkiem lielākas iespējas piedalīties svarīgu valsts lēmumu pieņemšanā</td> <td>2</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Cīnīties pret cenu pieaugumu</td> <td>3</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Aizsargāt vārda brīvību</td> <td>4</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td><i>Grūti pateikt</i></td> <td>9</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table>		Vissvarīgākais	Otrs svarīgākais	Saglabāt kārtību valstī	1	1	Dot cilvēkiem lielākas iespējas piedalīties svarīgu valsts lēmumu pieņemšanā	2	2	Cīnīties pret cenu pieaugumu	3	3	Aizsargāt vārda brīvību	4	4	<i>Grūti pateikt</i>	9	9																							
	Vissvarīgākais	Otrs svarīgākais																																								
Saglabāt kārtību valstī	1	1																																								
Dot cilvēkiem lielākas iespējas piedalīties svarīgu valsts lēmumu pieņemšanā	2	2																																								
Cīnīties pret cenu pieaugumu	3	3																																								
Aizsargāt vārda brīvību	4	4																																								
<i>Grūti pateikt</i>	9	9																																								
14.	<p><i>Iedodiet kartīti E</i></p> <p>Vēl viens saraksts. Kas, pēc Jūsu domām, no minētā ir <u>vissvarīgākais</u>? Un ko Jūs minētu kā <u>otro svarīgāko</u>?</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Vissvarīgākais</th> <th>Otrs svarīgākais</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Stabila ekonomika</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Virzība uz humānāku sabiedrību, kur cilvēkam ir galvenā vērtība</td> <td>2</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Virzība uz sabiedrību, kur idejas ir vērtīgākas par naudu</td> <td>3</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Cīņa pret noziedzību</td> <td>4</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td><i>Grūti pateikt</i></td> <td>9</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table>		Vissvarīgākais	Otrs svarīgākais	Stabila ekonomika	1	1	Virzība uz humānāku sabiedrību, kur cilvēkam ir galvenā vērtība	2	2	Virzība uz sabiedrību, kur idejas ir vērtīgākas par naudu	3	3	Cīņa pret noziedzību	4	4	<i>Grūti pateikt</i>	9	9																							
	Vissvarīgākais	Otrs svarīgākais																																								
Stabila ekonomika	1	1																																								
Virzība uz humānāku sabiedrību, kur cilvēkam ir galvenā vērtība	2	2																																								
Virzība uz sabiedrību, kur idejas ir vērtīgākas par naudu	3	3																																								
Cīņa pret noziedzību	4	4																																								
<i>Grūti pateikt</i>	9	9																																								
15.	<p><i>Iedodiet kartīti F</i></p> <p>Es Jums nolasišu vairākus viedokļu pārus. Kur skalā no 1 līdz 10 Jūs novietotu savu viedokli, ja 1 nozīmē, ka Jūs pilnībā piekrītat viedoklim pa kreisi, bet 10 - ka pilnībā piekrītat viedoklim pa labi?</p> <p><i>(Nolasiet pēc kārtas izteikumu pārus un katrā skalā atzīmējiet tikai vienu atbildi).</i></p> <p>1) Ienākumiem jābūt sadalītiem vienlīdzīgāk Jādod lielākas iespējas privātajai iniciatīvai</p> <table border="1"> <tr> <td>01</td><td>02</td><td>03</td><td>04</td><td>05</td><td>06</td><td>07</td><td>08</td><td>09</td><td>10</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;"><i>Grūti pateikt - 11</i></p> <p>2) Biznesā un rūpniecībā jāpalielina privātpašums Biznesā un rūpniecībā jāpalielina valsts īpašums</p> <table border="1"> <tr> <td>01</td><td>02</td><td>03</td><td>04</td><td>05</td><td>06</td><td>07</td><td>08</td><td>09</td><td>10</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;"><i>Grūti pateikt - 11</i></p> <p>3) Cilvēkiem pašiem jāuzņemas lielāka atbildība par savu labklājību Valstij jāuzņemas lielāka atbildība par to, lai visi būtu nodrošināti</p> <table border="1"> <tr> <td>01</td><td>02</td><td>03</td><td>04</td><td>05</td><td>06</td><td>07</td><td>08</td><td>09</td><td>10</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;"><i>Grūti pateikt - 11</i></p> <p>4) Konkurence ir lietderīga, tā stimulē cilvēkus strādāt un attīstīt jaunas idejas Konkurence ir kaitīga, tā atklāj cilvēkos visu sliktāko</p> <table border="1"> <tr> <td>01</td><td>02</td><td>03</td><td>04</td><td>05</td><td>06</td><td>07</td><td>08</td><td>09</td><td>10</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;"><i>Grūti pateikt - 11</i></p>	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																																	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																																	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																																	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																																	
16.	<p>Cik lielā mērā Jūs interesējaties par politiku - uzmanīgi sekojat politiskajiem notikumiem, interesējaties par nozīmīgākajiem notikumiem, dažreiz interesējaties vai tas Jūs nemaz neinteresē?</p> <table border="1"> <tr> <td>Uzmanīgi sekoju politiskajiem notikumiem</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Interesējos par nozīmīgākajiem notikumiem</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Dažreiz interesējos</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Mani tas nemaz neinteresē</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td><i>Grūti pateikt</i></td> <td>5</td> </tr> </table>	Uzmanīgi sekoju politiskajiem notikumiem	1	Interesējos par nozīmīgākajiem notikumiem	2	Dažreiz interesējos	3	Mani tas nemaz neinteresē	4	<i>Grūti pateikt</i>	5																															
Uzmanīgi sekoju politiskajiem notikumiem	1																																									
Interesējos par nozīmīgākajiem notikumiem	2																																									
Dažreiz interesējos	3																																									
Mani tas nemaz neinteresē	4																																									
<i>Grūti pateikt</i>	5																																									
17.	<p><i>Iedodiet kartīti G.</i></p> <p>Politikā mēdz runāt par “kreisajiem” un “labējiem”. Kur šajā skalā no 1 līdz 10 Jūs novietotu savus politiskos uzskatus, ja 1 nozīmē “kreisie”, bet 10 nozīmē “labējie”?</p> <p>Kreisie Labējie</p> <table border="1"> <tr> <td>01</td><td>02</td><td>03</td><td>04</td><td>05</td><td>06</td><td>07</td><td>08</td><td>09</td><td>10</td> </tr> </table>	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																															
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10																																	

18. Es Jums nosaukšu vairākas institūcijas. Pasakiet, lūdzu, par katru no tām, cik lielā mērā Jūs tai uzticaties - pilnībā uzticaties, drīzāk uzticaties, drīzāk neuzticaties vai arī nemaz neuzticaties? (Nosauciet pēc kārtas un atzīmējiet tikai vienu atbildi katrā rindiņā.)		Pilnībā uzticas	Drīzāk uzticas	Drīzāk neuzticas	Nemaz neuzticas	Grūti pateikt				
1) Televīzijai	1	2	3	4	5					
2) Radio	1	2	3	4	5					
3) Presei	1	2	3	4	5					
4) Saeimai	1	2	3	4	5					
5) Ministru kabinetam	1	2	3	4	5					
6) Latvijas Bankai	1	2	3	4	5					
7) Latvijas armijai	1	2	3	4	5					
8) Policijai	1	2	3	4	5					
9) Tiesu sistēmai	1	2	3	4	5					
10) Baznīcai	1	2	3	4	5					
11) Skolām	1	2	3	4	5					
12) Politiskajām partijām un kustībām	1	2	3	4	5					
13) Arodbiedrībām	1	2	3	4	5					
14) Pašvaldībām	1	2	3	4	5					
15) Cilvēktiesību birojam	1	2	3	4	5					
16) Naturalizācijas pārvaldei	1	2	3	4	5					
17) Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei	1	2	3	4	5					
19. Iedodiet kartīti H Vai pēdējo triju gadu laikā Jūs esat darījis kaut ko no tā, kas minēts šajā kartītē? (Nolasiet variantus un atzīmējiet visas atbilstošās atbildes)	Piedalījies vēlēšanu kampaņas organizēšanā				1,					
	Mēģinājis kādu pierunāt balsot par noteiktu politisku partiju				2,					
	Ticies ar deputātiem, ministriem, pašvaldību deputātiem vai ierēdņiem kādā politiskā jautājumā				3,					
	Ticies ar žurnālistiem kādā politiskā jautājumā				4,					
	Parakstījis kādu petīciju (aicinājuma, uzsaukuma vēstuli)				5,					
	Piedalījies protesta akcijās (piketos, demonstrācijās, streikos)				6,					
	Nekur nav piedalījies				7,					
	Nezin, grūti pateikt				8,					
20. Kā Jūs domājat, vai Jūs varētu kaut ko uzsākt, ja valdība pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus? Vai Jūs pavisam noteikti varētu kaut ko uzsākt, varbūt varētu, drīzāk nevarētu vai nevarētu neko uzsākt?	Jā, noteikti varētu	1	Varbūt varētu	2	Drīzāk nevarētu	3	Nē, nevarētu	4	Nezin, grūti pateikt	5
21. Kā Jūs domājat, vai Jūs varētu kaut ko uzsākt, ja vietējās varas iestādes pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus? Vai Jūs pavisam noteikti varētu kaut ko uzsākt, varbūt varētu, drīzāk nevarētu vai nevarētu neko uzsākt?	Jā, noteikti varētu	1	Varbūt varētu	2	Drīzāk nevarētu	3	Nē, nevarētu	4	Nezin, grūti pateikt	5
22. Es Jums nolasišu divus izteikumus. Kurš no tiem ir tuvāks Jūsu personiskajam viedoklim?	A. Tādiem cilvēkiem kā man labākais panākumu iegūšanas veids ir kopēju mērķu sasniegšana, apvienojoties ar citiem cilvēkiem				1					
B. Lai sasniegtu panākumus, vislabāk ir pajauties pašam uz sevi un neievērot to, ko dara citi				2						
Grūti pateikt				3						

23.	Kāds, Jūsaprāt, būtu vēlmais partiju skaits Latvijā, lai varētu izdarīt pārdomātu izvēli vēlēšanās? <i>Iedodiet kartīti I.</i>	Neierobežots partiju skaits	1
		No 21 līdz 30	2
		No 11 līdz 20	3
		No 6 līdz 10	4
		No 2 līdz 5	5
		1 partija	6
		<i>Nezin, grūti pateikt</i>	7

24.	<i>Iedodiet kartīti J</i> Kuras no šīm politiskajām partijām Jūs zināt vai par kurām esat jebko dzirdējis? <i>(Iespējamās vairākas atbildes)</i>			
25.	Par kuru partiju Jūs balsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien? <i>(Jautāt visiem. Nepilsoņiem jautājuma formulējums: Ja jums būtu vēlēšanu tiesības, par kuru partiju Jūs balsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien?)</i> <i>(Tikai vienu atbildi)</i>			
26.	Par kuru partiju Jūs nekādā gadījumā nebalsotu, ja vēlēšanas notiktu šodien? <i>(Tikai vienu atbildi)</i>	24. Zin, ir dzirdējis	25. Balsotu vēlēšanās	26. Nekādā gadījumā nebalsotu vēlēšanās
	Latvijas Zemnieku savienība	01,	01	01
	Apvienība "Tēvzemei un Brīvībai / LNNK"	02,	02	02
	Latvijas Kristīgo demokrātu savienība / Kristīgā tautas partija	03,	03	03
	Latvijas Vienības partija	04,	04	04
	Latvijas Sociāldemokrātiskā partija	05,	05	05
	Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija	06,	06	06
	Latvijas Zaļā partija	07,	07	07
	Latvijas Nacionāli demokrātiskā partija	08,	08	08
	Demokrātiskā partija "Saimnieks"	09,	09	09
	Savienība "Latvijas ceļš"	10,	10	10
	Latvijas Sociālistiskā partija	11,	11	11
	Tautas Saskaņas partija	12,	12	12
	Partija "Tautas kustība Latvijai" (Zīģerista partija)	13,	13	13
	"Kustība par sociālo taisnīgumu un līdztiesību Latvijā" (Līdztiesība)	14,	14	14
	Latvijas Nacionālā reformu partija	15,	15	15
	Krievu pilsoņu partija	16,	16	16
	Cita <i>(ierakstiet)</i> _____	17,	>>>>>>>	>>>>>>>
	Cita <i>(ierakstiet)</i> _____	>>>>>>>	17	>>>>>>>
	Cita <i>(ierakstiet)</i> _____	>>>	>>>>>>>	17
	<i>Nezin, grūti pateikt</i>	18,	18	18
27.	Sakiet, kuru minēto organizāciju biedrs Jūs esat un kuru darbībā piedalāties? <i>Iedodiet kartīti K.</i>	Esat biedrs	Pedalāties tās darbībā	
	1) Reliģiskās un baznīcu organizācijas, draudzes	01,	01,	
	2) Arodbiedrības	02,	02,	
	3) Politiskās partijas un grupas	03,	03,	
	4) Profesionālas apvienības, biedrības	04,	04,	
	5) Vides aizsardzības organizācijas	05,	05,	
	6) Etnisko minoritāšu organizācijas	06,	06,	
	7) Jaunatnes klubi, organizācijas, studentu korporācijas	07,	07,	
	8) Sieviešu kustības	08,	08,	
	9) Brīvprātīgās veselības aizsardzības biedrības	09,	09,	
	10) Sporta, atpūtas organizācijas un klubi	10,	10,	
	11) Organizācijas, kas sniedz palīdzību veciem, slimiem cilvēkiem, trūkcietējiem	11,	11,	

12) Organizācijas, kas piedalās cilvēku tiesību problēmu risināšanā	12,	12,
13) Organizācijas, kas piedalās vietējo problēmu risināšanā dzīves vietā	13,	13,
Nav nevienas minētās organizācijas biedrs Nekur nepiedalās	19,	20,

28.	<p>Tagad es Jums nolasišu dažādu cilvēku minētos motīvus, kādēļ viņi veic sabiedrisko darbu. Novērtējiet, lūdzu, piecu ballu sistēmā, cik lielā mērā šie faktori nosaka Jūsu iesaistīšanos sabiedriskā darbā. 1 - nozīmē, ka tam nav nekādas nozīmes, 5 - ir ļoti liela nozīme.</p> <p><i>Iedodiet kartīti L</i></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="4">Nav nekādas nozīmes</th> <th>Ir ļoti liela nozīme</th> <th>Grūti pateikt</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Solidaritātes jūtas ar nabadzīgajiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>2) Līdzjūtība pret tiem, kuri dzīvo trūkumā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>3) Iespēja palīdzot citiem, kaut ko atļūdzināt</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>4) Morālās saistības, pienākuma apzīna</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>5) Iespēja aizstāvēt nacionālos ideālus, vērtības</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>6) Pietiekami daudz brīvā laika</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>7) Sava prieka pēc</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>8) Reliģiskās pārliecības dēļ</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>9) Lai palīdzētu neveiksmīniekiem atgūt cerības un pašcienu</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>10) Lai veicinātu problēmu risināšanu dzīves vietā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>11) Lai veicinātu sociālās un politiskās izmaiņas</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>12) Iespēja būt starp cilvēkiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>13) Lai iegūtu pieredzi, iemaņas</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>14) Veicu sabiedrisko darbu, jo nevaru citiem atteikt</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table>		Nav nekādas nozīmes				Ir ļoti liela nozīme	Grūti pateikt		1	2	3	4	5	6	1) Solidaritātes jūtas ar nabadzīgajiem	1	2	3	4	5	6	2) Līdzjūtība pret tiem, kuri dzīvo trūkumā	1	2	3	4	5	6	3) Iespēja palīdzot citiem, kaut ko atļūdzināt	1	2	3	4	5	6	4) Morālās saistības, pienākuma apzīna	1	2	3	4	5	6	5) Iespēja aizstāvēt nacionālos ideālus, vērtības	1	2	3	4	5	6	6) Pietiekami daudz brīvā laika	1	2	3	4	5	6	7) Sava prieka pēc	1	2	3	4	5	6	8) Reliģiskās pārliecības dēļ	1	2	3	4	5	6	9) Lai palīdzētu neveiksmīniekiem atgūt cerības un pašcienu	1	2	3	4	5	6	10) Lai veicinātu problēmu risināšanu dzīves vietā	1	2	3	4	5	6	11) Lai veicinātu sociālās un politiskās izmaiņas	1	2	3	4	5	6	12) Iespēja būt starp cilvēkiem	1	2	3	4	5	6	13) Lai iegūtu pieredzi, iemaņas	1	2	3	4	5	6	14) Veicu sabiedrisko darbu, jo nevaru citiem atteikt	1	2	3	4	5	6	
	Nav nekādas nozīmes				Ir ļoti liela nozīme	Grūti pateikt																																																																																																												
	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
1) Solidaritātes jūtas ar nabadzīgajiem	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
2) Līdzjūtība pret tiem, kuri dzīvo trūkumā	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
3) Iespēja palīdzot citiem, kaut ko atļūdzināt	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
4) Morālās saistības, pienākuma apzīna	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
5) Iespēja aizstāvēt nacionālos ideālus, vērtības	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
6) Pietiekami daudz brīvā laika	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
7) Sava prieka pēc	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
8) Reliģiskās pārliecības dēļ	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
9) Lai palīdzētu neveiksmīniekiem atgūt cerības un pašcienu	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
10) Lai veicinātu problēmu risināšanu dzīves vietā	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
11) Lai veicinātu sociālās un politiskās izmaiņas	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
12) Iespēja būt starp cilvēkiem	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
13) Lai iegūtu pieredzi, iemaņas	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
14) Veicu sabiedrisko darbu, jo nevaru citiem atteikt	1	2	3	4	5	6																																																																																																												
29.	<p>Jūsprāt, kādi pienākumi katram Latvijas iedzīvotājam ir jāpilda pret valsti? Vai tie ir jāievēro regulāri, parasti jāievēro, šad un tad jāievēro vai nav jāievēro vispār? (Lasīt katru atbīlžu variantu un atzīmēt tikai vienu atbīldi rīndā)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Jāievēro vienmēr</th> <th>Parasti jāievēro</th> <th>Šad un tad jāievēro</th> <th>Nav jāievēro</th> <th>Nezīn</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Jāievēro valsts likumi</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2) Jādien valsts armijā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3) Jāzīn valsts valoda</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4) Jāsvin valsts svētki</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>5) Jāseko līdzī politiskajiem notikumiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>6) Jāmaksā nodokļi</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>7) Jāzīn valsts hīmna, vēsture</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>8) Jāciēna valsts karogs</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>9) Jābūt lojālam pret Latvijas valsti</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>		Jāievēro vienmēr	Parasti jāievēro	Šad un tad jāievēro	Nav jāievēro	Nezīn	1) Jāievēro valsts likumi	1	2	3	4	5	2) Jādien valsts armijā	1	2	3	4	5	3) Jāzīn valsts valoda	1	2	3	4	5	4) Jāsvin valsts svētki	1	2	3	4	5	5) Jāseko līdzī politiskajiem notikumiem	1	2	3	4	5	6) Jāmaksā nodokļi	1	2	3	4	5	7) Jāzīn valsts hīmna, vēsture	1	2	3	4	5	8) Jāciēna valsts karogs	1	2	3	4	5	9) Jābūt lojālam pret Latvijas valsti	1	2	3	4	5																																																					
	Jāievēro vienmēr	Parasti jāievēro	Šad un tad jāievēro	Nav jāievēro	Nezīn																																																																																																													
1) Jāievēro valsts likumi	1	2	3	4	5																																																																																																													
2) Jādien valsts armijā	1	2	3	4	5																																																																																																													
3) Jāzīn valsts valoda	1	2	3	4	5																																																																																																													
4) Jāsvin valsts svētki	1	2	3	4	5																																																																																																													
5) Jāseko līdzī politiskajiem notikumiem	1	2	3	4	5																																																																																																													
6) Jāmaksā nodokļi	1	2	3	4	5																																																																																																													
7) Jāzīn valsts hīmna, vēsture	1	2	3	4	5																																																																																																													
8) Jāciēna valsts karogs	1	2	3	4	5																																																																																																													
9) Jābūt lojālam pret Latvijas valsti	1	2	3	4	5																																																																																																													
30.	<p><i>Iedodiet kartīti LL.</i> Nosauciet to no kartītē minētajiem pienākumiem, ko Jūsprāt, Jums ir visgrūtāk izpildīt. (Ierakstiet atbīlstošo numurīņu)</p> <p>_____</p>																																																																																																																	
31.	<p>Jūsprāt, kādas tiesības būtu svarīgi nodrošināt katram <u>Latvijas valsts iedzīvotājam</u>? Vai tās nodrošināt ir ļoti svarīgi, svarīgi, maz svarīgi vai pilnīgi nesvarīgi? (Lasīt katru atbīlžu variantu un atzīmēt tikai vienu atbīldi rīndā)</p>																																																																																																																	

	Ļoti svarīgi	Svarīgi	Maz svarīgi	Pilnīgi nesvarīgi	Nezin
1) Tiesības uz pensiju nodrošinājumu	1	2	3	4	5
2) Tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu	1	2	3	4	5
3) Tiesības saņemt izglītību dzimtajā valodā	1	2	3	4	5
4) Tiesības pirkt māju, garāžu u.tml.	1	2	3	4	5
5) Tiesības uz zemes īpašumu	1	2	3	4	5
6) Tiesības vēlēties vai izvirzīt savu kandidatūru uz pašvaldību vēlēšanām	1	2	3	4	5
7) Tiesības vēlēties vai izvirzīt savu kandidatūru uz Saeimas vēlēšanām	1	2	3	4	5
8) Tiesības dibināt politisko partiju	1	2	3	4	5
9) Tiesības saņemt bezmaksas vidējo izglītību	1	2	3	4	5

32.	<p>Tagad tiks minētas dažādas situācijas, uzvedības varianti. Atzīmējiet, lūdzu, cik lielā mērā Jūs attaisnojat šādu rīcību vai gluži otrādi - neattaisnojat? (1 nozīmē - neattaisnojat, 10 - attaisnojat) Iedodiet <u>karīti M. Lasīt katru atbildi variantu un atzīmēt tikai vienu atbildi rindā.</u></p>												
	Pilnīgi neattaisnojat						Pilnīgi attaisnojat						Nezin
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	99		
1) Pretendēšana uz valsts pabalstiem, bez īpašas vajadzības													
2) Braukšana bez biļetes "pa zaki" sabiedriskajā transportā													
3) Nodokļu nemaksāšana, apejot likumu													
4) Zagtu priekšmetu pirkšana													
5) Svešas mašīnas aizbraukšana													
6) Melošana savu interešu labā													
7) Kukuļņemšana													
8) Pretošanās policijai													
9) Pašnāvība													
10) Neziņošana par stāvvietā nejauši izdarītu bojājumu svešai mašīnai													
11) Slepkaivība pašaizsardzības nolūkā													
12) Politiskas slepkavības													
13) Atkritumu izmešana sabiedriskā vietā													
14) Mašīnas vadīšana reibuma stāvoklī													
15) Komunālo maksājumu nemaksāšana													
33.	<p>Kāda būtu Jūsu attieksme pret to, ka Jūsu dēls, meita gribētu precēties ar... Vai Jūs to atbalstītu vai būtu pret to? (Saukt pēc kārtas tautības, katru reizi atkārtotot jautājumu un lasot atbildi variantus)</p>												
	Atbalstītu			Būtu pret			Grūti pateikt						
1) latvieti	1			2			3						
2) lietuviet	1			2			3						
3) ebreju	1			2			3						
4) krievu	1			2			3						
34.	<p>Es Jums nosaukšu dažādas tautības un rases. Sakiet, lūdzu, līdz kādai pakāpei Jūs vēlētos, būtu ar mieru kontaktēties ar ... (Saukt pēc kārtas tautības, katru reizi atkārtotot jautājumu un lasot atbildi variantus. Pie pirmās pozitīvās atbildes, pārtraukt lasīt atbildi variantus, atzīmēt pozitīvo atbildi (vienu atbildi rindā) un pāriet uz jautājumu par nākošo tautību)</p>												
	Līdz tuvai radniecībai, laulībām	Kā ar tuvu draugu	Kā ar kaimiņu	Kā ar darba kolēģi	Kā ar valsts pastāvīgo iedzīvotāju	Kā ar tūristu	Nedrīkst ielaist vispār valstī						

1) ar skandināvu	1	2	3	4	5	6	7
2) ar igauņi	1	2	3	4	5	6	7
3) ar krievu	1	2	3	4	5	6	7
4) ar kurdu	1	2	3	4	5	6	7
5) ar latvieti	1	2	3	4	5	6	7
6) ar čigānu	1	2	3	4	5	6	7
7) ar baltkrievu	1	2	3	4	5	6	7
8) ar nēģeri	1	2	3	4	5	6	7
9) ar ukraiņi	1	2	3	4	5	6	7
10) ar lietuvieti	1	2	3	4	5	6	7
11) ar ebreju	1	2	3	4	5	6	7
12) ar poļi	1	2	3	4	5	6	7
13) ar vācieti	1	2	3	4	5	6	7

35.	<p>Iedodiet <u>kartīti MM.</u> Kā Jūs domājat, ja Jums būtu nepieciešama palīdzība sarežģītā situācijā (iztikas līdzekļu trūkums, slimība, bezdarbs), kas Jums varētu sniegt visdrošāko atbalstu? <i>Atzīmējiet pirmās divas respondenta atbildes .</i></p>	Visdrošākais atbalsts																																																																					
Sabiedriska (nevalstiska) organizācija Valsts un pašvaldību iestādes Darba kolēģi Radnieki Draugi Kāds cits (<i>ierakstiet</i>):		Pirmā atbilde	Otrā atbilde																																																																				
		01	01																																																																				
		02	02																																																																				
		03	03																																																																				
		04	04																																																																				
		05	05																																																																				
		06	06																																																																				
36.	<p>Kādus svētkus Jūs un Jūsu ģimene parasti svin (neskaitot dzimšanas un vārda dienas)? <i>(Pierakstīt pirmos trīs minētos)</i></p>	1. _____ 2. _____ 3. _____																																																																					
37.	<p>Vai, Jūsprāt, var uzticēties sekojošām iedzīvotāju grupām? Pasakiet, lūdzu, par katru no tām, cik lielā mērā Jūs tai uzticaties - pilnībā uzticaties, drīzāk uzticaties, drīzāk neuzticaties vai arī nemaz neuzticaties? <i>Nosauciet pēc kārtas un atzīmējiet tikai vienu atbildi katrā rindiņā.</i></p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th></th> <th>Pilnībā uzticās</th> <th>Drīzāk uzticās</th> <th>Drīzāk neuztīcas</th> <th>Nemaz neuztīcas</th> <th>Grūti pateikt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Imigrantiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2) Homoseksuālistiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3) Ticīgajiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4) Ebrejiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>5) Kalaksīstiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>6) Komunistiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>7) Nacionālistiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>					Pilnībā uzticās	Drīzāk uzticās	Drīzāk neuztīcas	Nemaz neuztīcas	Grūti pateikt	1) Imigrantiem	1	2	3	4	5	2) Homoseksuālistiem	1	2	3	4	5	3) Ticīgajiem	1	2	3	4	5	4) Ebrejiem	1	2	3	4	5	5) Kalaksīstiem	1	2	3	4	5	6) Komunistiem	1	2	3	4	5	7) Nacionālistiem	1	2	3	4	5																		
	Pilnībā uzticās	Drīzāk uzticās	Drīzāk neuztīcas	Nemaz neuztīcas	Grūti pateikt																																																																		
1) Imigrantiem	1	2	3	4	5																																																																		
2) Homoseksuālistiem	1	2	3	4	5																																																																		
3) Ticīgajiem	1	2	3	4	5																																																																		
4) Ebrejiem	1	2	3	4	5																																																																		
5) Kalaksīstiem	1	2	3	4	5																																																																		
6) Komunistiem	1	2	3	4	5																																																																		
7) Nacionālistiem	1	2	3	4	5																																																																		
38.	<p>Kādas problēmas Latvijā, Jūsprāt, vajadzētu risināt pirmām kārtām? Izvērtējiet dotos variantus, vai tās Jums šķiet ļoti svarīgas, diezgan svarīgas, ne pārāk svarīgas vai nemaz nav svarīgas problēmas? <i>(Iedodiet <u>kartīti N.</u> Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā)</i></p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ļoti svarīgi</th> <th>Diezgan svarīgi</th> <th>Ne pārāk svarīgi</th> <th>Nemaz nav svarīgi</th> <th>Grūti pateikt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Cēl iedzīvotāju dzīves līmeni</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2) Nodrošināt visu pakāpju izglītību krievu valodā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3) Atvieglot pilsonības iegūšanas kārtību</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4) Cīnīties pret korupciju un noziedzību</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>5) Padarīt stingrāku pilsonības iegūšanas kārtību</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>6) Nodrošināt likumu ievērošanu visiem</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>7) Iestāties Eiropas savienībā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>8) Iestāties NATO</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>9) Iestāties NVS</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>10) Nodrošināt iedzīvotāju lielāku līdzdalību sabiedriskajās organizācijās</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>					Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt	1) Cēl iedzīvotāju dzīves līmeni	1	2	3	4	5	2) Nodrošināt visu pakāpju izglītību krievu valodā	1	2	3	4	5	3) Atvieglot pilsonības iegūšanas kārtību	1	2	3	4	5	4) Cīnīties pret korupciju un noziedzību	1	2	3	4	5	5) Padarīt stingrāku pilsonības iegūšanas kārtību	1	2	3	4	5	6) Nodrošināt likumu ievērošanu visiem	1	2	3	4	5	7) Iestāties Eiropas savienībā	1	2	3	4	5	8) Iestāties NATO	1	2	3	4	5	9) Iestāties NVS	1	2	3	4	5	10) Nodrošināt iedzīvotāju lielāku līdzdalību sabiedriskajās organizācijās	1	2	3	4	5
	Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt																																																																		
1) Cēl iedzīvotāju dzīves līmeni	1	2	3	4	5																																																																		
2) Nodrošināt visu pakāpju izglītību krievu valodā	1	2	3	4	5																																																																		
3) Atvieglot pilsonības iegūšanas kārtību	1	2	3	4	5																																																																		
4) Cīnīties pret korupciju un noziedzību	1	2	3	4	5																																																																		
5) Padarīt stingrāku pilsonības iegūšanas kārtību	1	2	3	4	5																																																																		
6) Nodrošināt likumu ievērošanu visiem	1	2	3	4	5																																																																		
7) Iestāties Eiropas savienībā	1	2	3	4	5																																																																		
8) Iestāties NATO	1	2	3	4	5																																																																		
9) Iestāties NVS	1	2	3	4	5																																																																		
10) Nodrošināt iedzīvotāju lielāku līdzdalību sabiedriskajās organizācijās	1	2	3	4	5																																																																		

Turpinājumā jautājumi par pilsonību			
39.	Kāds ir Jūsu pilsoniskais statuss Latvijā?	Latvijas Republikas pilsonis Nepilsonis Latvijā Ārzemnieks ar pastāvīgu uzturēšanās atļauju Ārzemnieks ar termiņa uzturēšanās atļauju Nav oficiālā juridiskā statusa	1 2 3 4 5
40.	(Jautājumu uzdot visiem, jo iespējama dubultpilsonība) Vai Jūs esat kādas citas valsts (ne Latvijas) pilsonis?	Nē Jā	1 2
41.	Kādu valstu pilsonība Jums ir? Ja Jums ir vairāku valstu pilsonība, nosauciet visas.	Krievijas Federācijas pilsonība Citas NVS valsts pilsonība Citas valsts (kādas?)	1, 2, 3,
42.	Kāds pilsoniskā statusa apliecināošs dokuments Jums ir? (Iespējamās vairākas atbildes)	Latvijas Republikas pase (zilā pase) Padomju Savienības pase (sarkanā pase) Latvijas nepilsoņa pase (violetā pase) Personu apliecināošs dokuments (brūnā pase) PSRS ārzemju pase Cita atbilde	1, 2, 3, 4, 5, 6,

LR pilsoņiem (39. jautājuma 1. atbilde) - pāriet uz 63.jautājumu

43.	Vai pēdējo divu gadu laikā Jums ir bijusi saskarsme ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi?	Jā Nē	1 2	ā45.
44.	Kā Jūs novērtētu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes ierēdņu attieksmi pret Jums?	Ļoti pozitīva Drīzāk pozitīva Drīzāk negatīva Ļoti negatīva Grūti pateikt	1 2 3 4 5	
45.	Vai pēdējo divu gadu laikā Jums ir bijusi saskarsme ar Naturalizācijas pārvaldi?	Jā Nē	1 2	ā47.
46.	Kā Jūs novērtētu Naturalizācijas pārvaldes ierēdņu attieksmi pret Jums?	Ļoti pozitīva Drīzāk pozitīva Drīzāk negatīva Ļoti negatīva Grūti pateikt	1 2 3 4 5	
47.	Vai Jūs personīgi esat uzzinājis un iepazījis ar latviešu valodas pārbaudījuma prasībām, kādas tiek izvirzītas pretendentiem uz pilsonību?	Jā Nē	1 2	
48.	Vai Jūs personīgi esat uzzinājis un iepazījis ar Latvijas vēstures pārbaudījuma prasībām, kādas tiek izvirzītas pretendentiem uz pilsonību?	Jā Nē	1 2	
49.	Vai Jūs personīgi esat noskaidrojis, kādi dokumenti ir nepieciešami, lai varētu iegūt Latvijas Republikas pilsonību naturalizācijas kārtībā?	Jā Nē	1 2	
50.	Vai Jūs vēlaties, lai Jūsu bērni kļūst par Latvijas pilsoņiem?	Jā Drīzāk jā Drīzāk nē Nē Grūti pateikt	1 2 3 4 5	
51.	Ja vecuma ierobežojumu kvotas tiktu atceltas, vai visi Jūsu ģimenes locekļi, kas nav LR pilsoņi, Jūsaprāt, naturalizētos?	Jā Nē Grūti pateikt	1 2 3	

D01	Kāds ir Jūsu vecums?	Pilni gadi	___	___	___
-----	----------------------	------------	-----	-----	-----

	Jautājumi, kas jāuzdod tikai nepilsoņiem (39.jautājuma 2. atbilde) vecumā no 16 - 30 gadiem (sk. D01.jautājumu)					
52.	Vai Jūs plānojat iegūt Latvijas Republikas pilsonību naturalizējoties tuvāko 12 mēnešu laikā?		Jā Nē Neesmu par to domājis	1 2 3	ā58.	
53.	Kādēļ Jūs neplānojat iegūt pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (Iedodiet kartīti N. Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindinā)					
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt
	1) Es nevaru nokārtot latviešu valodas pārbaudījumu	1	2	3	4	5
	2) Es nevaru nokārtot Latvijas vēstures pārbaudījumu	1	2	3	4	5
	3) Tas apgrūtinātu ceļošanu uz Krieviju	1	2	3	4	5
	4) Neredzu nepieciešamību pēc Latvijas Republikas pilsonības	1	2	3	4	5
	5) Nejūtos piederīgs Latvijas valstij	1	2	3	4	5
	6) Nav pietiekamas informācijas par naturalizācijas prasībām	1	2	3	4	5
	7) Nav naudas valsts nodevai par naturalizāciju	1	2	3	4	5
	8) Nav laika kārtot dokumentus un pārbaudījumus	1	2	3	4	5
	9) Vēlos iegūt citas valsts pilsonību	1	2	3	4	5
	10) Uzskatu, ka naturalizācija ir pazemojoša	1	2	3	4	5
	11) Man nav svarīgi piedalīties vēlēšanās	1	2	3	4	5
	12) Nav tiesību iesniegt dokumentus naturalizācijai	1	2	3	4	5
	13) Es esmu citas valsts pilsonis	1	2	3	4	5
	14) Mana ģimene neatbalsta	1	2	3	4	5
	15) Neticu, ka man piešķirs LR pilsonību, pat ja es nokārtošu vajadzīgās formalitātes	1	2	3	4	5
	16) Man jau ir nepilsoņa pase	1	2	3	4	5
	17) Es nevēlos dienēt Latvijas armijā	1	2	3	4	5
54.	Vai Jūs mēģinātu iegūt pilsonību, ja pilsonības iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota?		Jā Nē Nezin	1 2 3		

	Jautājumi, kas jāuzdod tikai nepilsoņiem (39.jautājuma 2. atbilde) vecumā no 30 gadiem (sk. D01.jautājumu)				
55.	Vai Jūs plānojat iegūt Latvijas Republikas pilsonību naturalizējoties, kad Jums tas būs iespējams?		Jā Nē Neesmu par to domājis	1 2 3	ā58.

56.	Kādēļ Jūs neplānojat iegūt pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (Iedodiet kartīti N. Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīņā)					
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt
	1) Es nevaru nokārtot latviešu valodas pārbaudījumu	1	2	3	4	5
	2) Es nevaru nokārtot Latvijas vēstures pārbaudījumu	1	2	3	4	5
	3) Tas apgrūtinātu ceļošanu uz Krieviju	1	2	3	4	5
	4) Neredzu nepieciešamību pēc Latvijas Republikas pilsonības	1	2	3	4	5
	5) Neļūtos piederīgs Latvijas valstij	1	2	3	4	5
	6) Nav pietiekamas informācijas par naturalizācijas prasībām	1	2	3	4	5
	7) Nav naudas valsts nodevai par naturalizāciju	1	2	3	4	5
	8) Nav laika kārtot dokumentus un pārbaudījumus	1	2	3	4	5
	9) Vēlos iegūt citas valsts pilsonību	1	2	3	4	5
	10) Uzskatu, ka naturalizācija ir pazemojoša	1	2	3	4	5
	11) Man nav svarīgi piedalīties vēlēšanās	1	2	3	4	5
	12) Man tas šķiet pārāk tālu nākotnē, lai es par to domātu	1	2	3	4	5
	13) Es esmu citas valsts pilsonis	1	2	3	4	5
	14) Mana ģimene neatbalsta	1	2	3	4	5
	15) Neticu, ka man piešķirs LR pilsonību, pat ja es nokārtošu vajadzīgās formalitātes	1	2	3	4	5
	16) Man jau ir nepilsoņa pase	1	2	3	4	5
57.	Vai Jūs mēģinātu iegūt pilsonību, ja pilsonības iegūšanas kārtība tiktu vienkāršota?				Jā	1
					Nē	2
					Nezin	3
<i>Jautājumi tiem, kas vēlas iegūt LR pilsonību (52. un 55. Jautājuma 1.) !!! Pārējiem 59. Jautājums.</i>						
58.	Kādēļ Jūs plānojat iegūt Latvijas pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (Iedodiet kartīti N. Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīņā)					
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt
	1) Tad būtu vieglāk atrast darbu	1	2	3	4	5
	2) Tad uz mani neattiektos profesiju ierobežojumi	1	2	3	4	5
	3) Tad es varētu iegūt īpašumā zemi	1	2	3	4	5
	4) Tas būtu labāk mani bērniem	1	2	3	4	5
	5) Tad būtu vieglāk braukt uz ārzemēm	1	2	3	4	5
	6) Tas man ļautu justies drošāk, pašpārliecinātāk	1	2	3	4	5
	7) Es vēlos justies piederīgs šai valstij	1	2	3	4	5
	8) Es vēlos piedalīties Saeimas un pašvaldību vēlēšanās	1	2	3	4	5
	9) Latvijas valsts mani vairāk aizsargās, ja es būšu pilsonis	1	2	3	4	5
	10) Būs lielākas iespējas piedalīties privatizācijas procesā	1	2	3	4	5

	Jautājumi, kas jāuzdod tikai Krievijas Federācijas pilsoņiem (41. Jautājuma 1.) !!! Pārējiem 61. Jautājums.	
59.	Kurā gadā Jūs ieguvāt savu pilsonību?	_____ Gads.

60.	Kādēļ Jūs pieņēmt Krievijas Federācijas pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? <i>(Iedodiet kartīti N. Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindinā)</i>					
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt
	1) Es nevēlējos palikt bez jebkādas pilsonības	1	2	3	4	5
	2) Vairāk jūtos piederīgs Krievijai nekā Latvijai	1	2	3	4	5
	3) Ja es kādreiz atgriezšos Krievijā, man būs vieglāk	1	2	3	4	5
	4) Es vēlos, lai mani bērni būtu Krievijas pilsoņi	1	2	3	4	5
	5) Tas man ļauj justies drošāk, pašpārliecinātāk	1	2	3	4	5
	6) Tā man ir vieglāk ceļot uz Krieviju	1	2	3	4	5
	7) Tā man ir vieglāk ceļot uz ārzemēm	1	2	3	4	5
	8) Tā man ir vieglāk atrast darbu Krievijā	1	2	3	4	5
	9) Krievijas Federācija aizstāv savus pilsoņus	1	2	3	4	5
	10) Man tuvāka ir Krievijas vide un kultūra	1	2	3	4	5
	11) Es vēlējos piedalīties Krievijas politiskajā un ekonomiskajā dzīvē	1	2	3	4	5

	Jautājumi, kas jāuzdod tikai tiem, kam nav nekādas pilsonības un kas neplāno iegūt LR pilsonību. (52. un 55. jautājumā - 2.) Pārējiem - 63. jautājums.	
61.	Kādas valsts pilsonību Jūs plānojat iegūt?	Krievijas Federācijas 1 Kādas citas bijušās PSRS republikas 2 Kādas Rietumeiropas valsts 3 Cita valsts _____ 4 Neplāno iegūt nevienas valsts pilsonību 5

	Jautājumi tiem, kas plāno iegūt Krievijas Federācijas pilsonību (61. Jautājumā - 1.)					
62.	Kādēļ Jūs vēlaties iegūt Krievijas Federācijas pilsonību? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums ir ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? <i>(Iedodiet kartīti N. Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindinā)</i>					
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt
	1) Mani apmierina pilsonības iegūšanas procedūra Krievijā	1	2	3	4	5
	2) Vairāk jūtos piederīgs Krievijai nekā Latvijai	1	2	3	4	5
	3) Ja es kādreiz atgriezšos Krievijā, man būs vieglāk	1	2	3	4	5
	4) Es vēlos, lai mani bērni būtu Krievijas pilsoņi	1	2	3	4	5
	5) Tas man ļaus justies drošāk, pašpārliecinātāk	1	2	3	4	5
	6) Tad man būs vieglāk atrast darbu Krievijā	1	2	3	4	5
	7) Tad man būs vieglāk ceļot uz ārzemēm	1	2	3	4	5
	8) Krievijas Federācija aizstāv savus pilsoņus	1	2	3	4	5
	9) Man tuvāka ir Krievijas vide un kultūra	1	2	3	4	5

10) Es vēlētos piedalīties Krievijas politiskajā un ekonomiskajā dzīvē	1	2	3	4	5
11) Tā man būtu vieglāk ceļot uz Krieviju	1	2	3	4	5
12) Es nevēlos saņemt Latvijā izdoto nepilsoņa pasi	1	2	3	4	5

<i>Jautājumi visiem respondentiem</i>						
63.	Vai cilvēkiem, kas vēlas kļūt par Latvijas Republikas pilsoņiem, Jūsaprāt, būtu jākārtο pārbaudījumi latviešu valodā?					
64.	Vai cilvēkiem, kas vēlas kļūt par Latvijas Republikas pilsoņiem, Jūsaprāt, būtu jākārtο pārbaudījumi Latvijas vēsturē?					
		63.Pārbaudījums latviešu valodā	64.Pārbaudījums Latvijas vēsturē			
	Jā	1	1			
	Varbūt	2	2			
	Nē	3	3			
65.	Kā Jūs vērtējat latviešu valodas zināšanu prasības naturalizācijas pārbaudījumā?					
66.	Kā Jūs vērtējat Latvijas vēstures zināšanu prasības naturalizācijas pārbaudījumā?					
		Pārāk augstas	Pienemamas	Pārāk zemas	Grūti pateikt	
	65. Prasības latviešu valodā	1	1	1	1	
	66. Prasības Latvijas vēsturē	2	2	2	2	
67.	Vai Jūsu paziņu lokā kāds ir ieguvis latviešu valodas zināšanu apliecinošu dokumentu, nekārtojot eksāmenu, bet izmantojot pazišanos vai samaksājot?			Jā 1 Nē 2 Grūti pateikt 3		
68.	Kā Jūs domājat, vai esošais pilsonības likums ir jāmaina?			Jā 1 Nē 2 Grūti pateikt 3	ā70.	
69.	Kas, Jūsaprāt, esošajā pilsonības likumā būtu jāmaina? <i>(Iespējamās vairākas atbildes)</i>	Jāatceļ vecuma ierobežojumu kvotas (jāatver logus)		1,		
		Jāvienkāršo latviešu valodas pārbaudījums		2,		
		Jāvienkāršo Latvijas vēstures pārbaudījums		3,		
		Prasībām vajadzētu būt stingrākām		4,		
		Cits <i>(uzrakstiet, kas)</i> _____		5,		
		Grūti pateikt		6,		
70.	Kurām nepilsoņu grupām, Jūsaprāt, būtu jāpiešķir LR pilsonība vispirms? Novērtējiet minēto izteikumu, vai Jūs tam pilnībā piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat? <i>(Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)</i>					
		Pilnīgi piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Noteikti nepiekrīt	Nezin
	1) Jaukto ģimeņu locekļiem, kur vienam no laulātajiem ir pilsonība, bet otram - nav	1	2	3	4	5
	2) Bērniem, kas dzimuši Latvijā pēc neatkarības atgūšanas	1	2	3	4	5
	3) Tiem, kam ir īpaši nopelni Latvijas valsts labā, piemēram, sportistiem, aktieriem, māksliniekiem	1	2	3	4	5
	4) Visiem tiem, kas dzimuši Latvijā	1	2	3	4	5
	5) Nevienai no augstāk minētajām grupām	1	2	3	4	5
	6) Visiem, kas vēlas, jāļauj vienlaicīgi iegūt pilsonību naturalizācijas kārtībā	1	2	3	4	5
71.	Vai, Jūsaprāt, būtu jābūt tautības ierakstam pasē?			Jā 1 Nē 2 Grūti pateikt 3		
72.	Lūdzu, izsakiet savu attieksmi pret sekojošiem apgalvojumiem. Vai Jūs tiem pilnībā piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat? <i>(Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)</i>					
		Pilnīgi piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Noteikti nepiekrīt	Nezin
	1) Nepilsoņa pase ir diskriminējoša	1	2	3	4	5

2) Nepilsoņa pase netraucē dzīvot	1	2	3	4	5
3) Nepilsoņa pase ir līdzvērtīgs dokuments pilsoņa pasei	1	2	3	4	5

73.	Kā Jūs domājat, vai, salīdzinot ar citām Rietumeiropas valstīm, Latvijā ir ļoti augstas, apmēram tādas pašas vai pazeminātas prasības attiecībā uz cilvēkiem, kas vēlas iegūt Latvijas pilsonību?	Ļoti augstas	1	Apmēram tādas pašas	2	Pazeminātas	3	Nezin	4
74.	(Iedodiet <i>kartīti O</i>) Kurš no minētajiem izteikumiem par tiesībām uz Latvijas pilsonību vislielākā mērā atbilst Jūsu viedoklim (Izvēlieties tikai vienu atbildi)?								
	Tikai tie, kuri paši un kuru vecāki ir bijuši Latvijas pilsoņi līdz 1940. gadam	1							
	Katrs, kurš dzimis Latvijā	2							
	Katrs, kurš nodzīvojis Latvijā vairāk nekā 10 gadus	3							
	Katrs, kurš dzīvojis Latvijā uz neatkarības atjaunošanas brīdi (1990. gada 4. maijam)	4							
	Katrs bijušās PSRS pilsonis, kurš tagad dzīvo Latvijā	5							
	Nezin	6							
75.	(Iedodiet <i>kartīti P</i>) Kādi, Jūsaprāt, ir galvenie iemesli tam, ka tikai neliela daļa no nepilsoņiem, kam ir tiesības pretendēt uz Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā, izmanto šo iespēju? Izvērtējiet dotās atbildes, vai tie Jums šķiet ļoti svarīgi, diezgan svarīgi, ne pārāk svarīgi vai nemaz nav svarīgi iemesli? (Nolasi katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā)								
		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt			
	1) Grūtības nokārtot latviešu valodas pārbaudījumu	1	2	3	4	5			
	2) Grūtības nokārtot Latvijas vēstures pārbaudījumu	1	2	3	4	5			
	3) Dokumentu savākšanas grūtības	1	2	3	4	5			
	4) Naudas trūkums: pārāk liela valsts nodeva	1	2	3	4	5			
	5) Sarežģītā naturalizācijas procedūra	1	2	3	4	5			
	6) Informācijas trūkums par naturalizācijas kārtību	1	2	3	4	5			
	7) Valsts neieinteresētība nepilsoņu jautājuma risināšanā	1	2	3	4	5			
	8) Nepilsoņu negatīvā attieksme pret Latvijas valsti	1	2	3	4	5			
	9) Nepilsoņi nejūt vajadzību pēc Latvijas pilsonības	1	2	3	4	5			
	10) Pilsonības likuma nepilnības attiecībā uz vecuma kvotām	1	2	3	4	5			
	11) Nepilsoņu nespēja sevi organizēt	1	2	3	4	5			
	12) Pilsoņu noraidošā attieksme pret to, ka papildināsies pilsoņu loks	1	2	3	4	5			
	13) Naturalizācijas prasības ir netaisnīgas	1	2	3	4	5			
	14) Cits	1	2	3	4	5			

76.	<i>(Iedodiet kartīti PP)</i> Es Jums nolasišu vairākus apgalvojumus. Pasakiet, lūdzu, vai Jūs tiem pilnīgi piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat, noteikti nepiekrītat. <i>(Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)</i>					
		Pilnīgi piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Noteikti nepiekrīt	Nezin
	1) Būt nepilsonim Latvijā nozīmē izjust pazemojumu	1	2	3	4	5
	2) Sadzīvē nav nekādas atšķirības starp pilsoni un nepilsoni	1	2	3	4	5
	3) Būt nepilsonim nozīmē justies diskriminētam darba tirgū	1	2	3	4	5
	4) Nepilsoņiem ir vieglāk aizbraukt uz Krieviju	1	2	3	4	5
	5) Nepilsoņu pušiem ir lielākas priekšrocības, jo viņiem nav jādien Latvijas armijā	1	2	3	4	5
	6) Būt nepilsonim nozīmē izjust psiholoģisku nedrošību par savu statusu un rītdienu	1	2	3	4	5
	7) Nepilsonis Latvijā jūtas līdzvērtīgi pilsonim	1	2	3	4	5
77.	Ar kuru no sekojošajām problēmām Jūs esat saskāries ikdienā pēdējā gada laikā? <i>(Nolasiet un atzīmējiet pozitīvās atbildes)</i>	Problēmas atrast darbu Problēmas nokārtot dažādus dokumentus Problēmas nopirkt zemi, citus īpašumus Problēmas kontaktos ar valsts vai pašvaldību iestāžu darbiniekiem Problēmas, saistītas ar izceļošanu Neviena no minētajām				1, 2, 3, 4, 5, 6,
<i>Jautājums tikai nepilsoņiem! (39. Jautājuma 2.) Pārējiem pāriet uz 79.</i>						
78.	Kuras no iepriekš atzīmētajām problēmām bija saistītas ar Jūsu nepilsoņa statusu?	Problēmas atrast darbu Problēmas nokārtot dažādus dokumentus Problēmas nopirkt zemi, citus īpašumus Problēmas kontaktos ar valsts vai pašvaldību iestāžu darbiniekiem Problēmas, saistītas ar izceļošanu Neviena no minētajām				1, 2, 3, 4, 5, 6,

Turpinājumā jautājumi par valodu.						
79.	Kāda ir Jūsu dzimtā valoda?					Latviešu 1 Krievu 2 Cita: _____ 3
80.	<i>Iedodiet kartīti Q.</i> Kādā valodā Jūs runājat . . . <i>(Nolasiet un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā.)</i>					
		Galvenokārt vai tikai latviešu	Latviešu vairāk kā krievu	Krievu vairāk kā latviešu	Galvenokārt vai tikai krievu	Galvenokārt citā valodā
	1) . . . mājās	1	2	3	4	5
	2) . . . darbā	1	2	3	4	5
	3) . . . ar draugiem, paziņām	1	2	3	4	5
	4) . . . uz ielas, veikalā	1	2	3	4	5
	5) . . . valsts iestādēs	1	2	3	4	5
81.	Kādu valodu tuvākajā laikā Jums būtu vissvarīgāk iemācīties vai pilnveidot? <i>Nolasiet un atzīmējiet vienu atbildi katrā kolonnā.</i>					
		1) Iemācīties			2) Pilnveidot	
	Latviešu	1			1	
	Krievu	2			2	
	Angļu	3			3	
	Vācu	4			4	
	Kādu no Skandināvu valodām	5			5	
	Citu (kādu?) _____	6			6	
	Nevieni	7			7	

82.	<i>Iedodiet pēc kārtas kartītes R.S.T.</i> Kā Jūs novērtētu savas latviešu un krievu valodas zināšanas - prasmi sarunāties, lasīt un rakstīt? Kuri no šajās kartītēs minētajiem variantiem, Jūsprāt, atbilst Jūsu zināšanu līmenim?		1) Latviešu	2) Krievu
a)	<u>sarunas:</u> Runāt neprotu nemaz vai gandrīz nemaz Runāju nedaudz, protu sarunāties tikai par vienkāršiem jautājumiem Ar nelielām grūtībām varu sarunāties par jebkuru jautājumu Runāju brīvi <i>Nav atbildes</i>	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
b)	<u>lasīšana:</u> Lasīt neprotu nemaz vai gandrīz nemaz Varu saprast vienkāršus tekstus (sludinājumu, paziņojumu u.tml.) Ar nelielām grūtībām varu lasīt gandrīz jebkuru tekstu Lasu brīvi <i>Nav atbildes</i>	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
c)	<u>rakstīšana:</u> Rakstīt neprotu nemaz vai gandrīz nemaz Varu uzrakstīt vienkāršas lietas (vārdu, darbavietu, amatu u.tml.) Ar nelielām grūtībām varu uzrakstīt gandrīz jebkuru tekstu Rakstu brīvi <i>Nav atbildes</i>	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
83.	Vai Jūs ir gadījies, ka kādā iestādē, veikalā vai citā vietā uz Jūsu jautājumu latviešu valodā Jūs neesat saņēmis atbildi latviski? Ja jā, vai tas gadās bieži vai reti?	Jā, bieži Jā, šad un tad Nē Nezin, neatceras	1 2 3 4	

!TURPMĀKOS JAUTĀJUMUS UZDODIET, JA RESPONDENTA DZIMTĀ VALODA NAV LATVIEŠU (SK. 79.JAUT.). PĀRĒJIEM UZDODIET 103. JAUTĀJUMU.

84.	Vai Jūs esat nokārtojis latviešu valodas atestācijas eksāmenu?	Jā Nē <i>Nezin, grūti pateikt</i>	1 2 3	ā 86.																														
85.	Kādu latviešu valodas zināšanu kategoriju Jūs esat ieguvis - pirmo, otro vai trešo?	Pirmo Otro Trešo	1 2 3																															
86.	Cik daudz Jūs dzirdat latviešu valodu - ļoti daudz, diezgan daudz, diezgan maz, ļoti maz vai nemaz - šādās vietās? <i>Nolasiēt pēc kārtas un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.</i>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ļoti daudz</th> <th>Diezgan daudz</th> <th>Diezgan maz</th> <th>Ļoti maz/nemaz</th> <th>Grūti pateikt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) Sadzīvē, uz ielas</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2) Darbā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3) Televīzijā</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4) Radio</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>		Ļoti daudz	Diezgan daudz	Diezgan maz	Ļoti maz/nemaz	Grūti pateikt	1) Sadzīvē, uz ielas	1	2	3	4	5	2) Darbā	1	2	3	4	5	3) Televīzijā	1	2	3	4	5	4) Radio	1	2	3	4	5		
	Ļoti daudz	Diezgan daudz	Diezgan maz	Ļoti maz/nemaz	Grūti pateikt																													
1) Sadzīvē, uz ielas	1	2	3	4	5																													
2) Darbā	1	2	3	4	5																													
3) Televīzijā	1	2	3	4	5																													
4) Radio	1	2	3	4	5																													
87.	Kā Jūs vērtējat - cik lielā mērā Jūsu latviešu valodas zināšanas ir pietiekamas, lai kārtotu ikdienas darījumus un pildītu darba pienākumus? Vai tās ir pilnīgi pietiekamas, visumā pietiekamas, drīzāk nepietiekamas vai ļoti nepietiekamas?	Pilnīgi pietiekamas Visumā pietiekamas Drīzāk nepietiekamas Ļoti nepietiekamas <i>Nezin, grūti pateikt</i>	1 2 3 4 5																															
88.	Vai Jūs esat centušies uzlabot savas latviešu valodas zināšanas pēc Latvijas neatkarības atgūšanas? <i>(Iespējamas vairākas atbildes)</i>	Jā, apmeklēju valodas kursu Jā, bija privātās stundas Jā, mācījos patstāvīgi Nē	1, 2, 3, 4,																															
89.	Vai Jūs tagad vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas?	Jā Nē	1 2	ā 91.																														
90.	Kāds ir galvenais iemesls, kāpēc Jūs tagad vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas? <i>(Tālāk pāriet pie 92. jautājuma)</i>	Lai gūtu panākumus darbā, mācībās Sevis pilnveidošanai Latvijas iedzīvotājiem jāzin valsts valoda Tā ir nepieciešama ikdienā Cita atbilde(ierakstiet): _____ _____ <i>Nezin, grūti pateikt</i>	1 2 3 4 5 6																															

91.	Kāds ir galvenais iemesls, kāpēc Jūs tagad nevēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas?	<i>Pierakstiet atbildi:</i> __ __ <i>Grūti pateikt</i> 99			
92.	<i>Iedodiet kartīti U.</i> Kādā līmenī Jūs vēlētos apgūt latviešu valodu? Cik labi Jūs vēlētos . . . <i>Nolasiet un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.</i>				
		Vismaz nedaudz	Vidējā līmenī	Brīvi	<i>Grūti pateikt</i>
1)	. . . runāt un saprast runāto	1	2	3	4
2)	. . . lasīt	1	2	3	4
3)	. . . rakstīt	1	2	3	4
93.	Es Jums nosaukšu dažus latviešu valodas mācību veidus. Kurus no tiem Jūs būtu gatavs izmantot? <i>Nolasiet atbilžu variantus un atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.</i>	Mācību programmas televīzijā 1, Pašmācību programmas audiokasetēs 2, Pašmācību programmas videokasetēs 3, Pašmācību grāmatas 4, Privātskolotāji 5, Valodu kursi 6,			

JAUTĀJUMS TIEM, KAS BŪTU GATAVI APMEKLĒT VALODU KURSUS (93. JAUT. - 6).

94.	Cik lielu summu Jūs būtu gatavs maksāt par vienu mēnesi ilgiem latviešu valodas kursiem, ja divas reizes nedēļā notiktu pusotru stundu (2 x 45 minūtes) garas nodarbības?	<i>Ierakstiet summu latos:</i> __ __ Lati
		<i>Grūti pateikt</i> 98 Nav atbildes 99

JAUTĀJUMS TIEM, KAS BŪTU GATAVI IZMANTOT MĀCĪBU PROGRAMMAS TELEVĪZIJĀ (93. JAUT. - 1).

95.	<i>Iedodiet kartīti V.</i> Kuros no šiem laikiem Jums būtu visērtāk skatīties latviešu valodas mācību programmas televīzijā? <i>Iespējamās vairākas atbildes.</i>	Darbdienu rītos (līdz 12.00) 1, Darbdienās pa dienu (12.00-16.00) 2, Darbdienu pēcpusdienās (16.00-19.00) 3, Darbdienu vakaros (19.00 un vēlāk) 4, Brīvdienu rītos (līdz 12.00) 5, Brīvdienās pa dienu (12.00-16.00) 6, Brīvdienu pēcpusdienās (16.00-19.00) 7, Brīvdienu vakaros (19.00 un vēlāk) 8, <i>Grūti pateikt</i> 9,
96.	Vai Jūs izjūtat kādas grūtības saistībā ar latviešu valodas apgūšanu?	Jā 1 Nē 2
97.	Kādas ir galvenās grūtības? <i>Iespējamās vairākas atbildes.</i>	Trūkst iespēju praktiski pielietot latviešu valodu 01, Esmu tam par vecu 02, Grūti apgūt, nav vienkārša valoda 03, Sarežģīta gramatika 04, Trūkst laika 05, Grūti pārvarēt psiholoģisko barjeru 06, Finansiālas grūtības 07, Neapmierinoši mācību materiāli 08, Vāja atmiņa 09, Cita atbilde (<i>ierakstiet</i>): _____ 10, <i>Nezin, grūti pateikt</i> 99

98.	Vai Jūs lasāt kādus žurnālus latviešu valodā? Ja "Jā": Kādus?	<p style="text-align: right;">Nelasa 99</p> <p><i>Ierakstiet pirmos trīs nosauktos:</i></p> <p>1) __ __</p> <p>2) </p> <p>3) __ __</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p style="text-align: center;"> __ __</p> <p style="text-align: center;"> </p>	
-----	--	--	--

99.	Vai Jūs lasāt kādus laikrakstus latviešu valodā? <i>Ja "Jā": Kādus?</i>	Nelasa 99 <i>Ierakstiet pirmos trīs nosauktos:</i> 1) __ __ 2) 3) __ __ __ __ 	
100.	Vai Jūs skatāties kādus televīzijas raidījumus latviešu valodā? <i>Ja "Jā": Kādus?</i>	Neskatās 99 <i>Ierakstiet pirmos trīs nosauktos:</i> 1) __ __ 2) 3) __ __ __ __ 	
101.	Vai ir kas tāds, kas Jūs kavē lasīt preses izdevumus latviešu valodā vai skatīties un klausīties raidījumus latviešu valodā televīzijā un radio?	Jā 1 Nē 2	ā 103.
102.	Kāds ir galvenais iemesls, kas Jūs kavē to darīt?	<i>Pierakstiet atbildi:</i> __ __	

JAUTĀJUMS VISIEM.

103.	Vai Jūs ko zināt vai esat dzirdējis par latviešu valodas apguves valsts programmu? <i>Ja "Jā": Cik daudz Jūs zināt par šo programmu?</i>	Nē, neko nezina, nav par tādu dzirdējis 1 Jā, zin (ir dzirdējis) par tādu, taču neko sīkāk nezina 2 Jā, zin vispārējos vilcienos 3 Jā, zin ļoti labi 4																									
104.	<i>Iedodiet kartīti W.</i> Izmantojot šajā kartītē dotos vērtējumus, pasakiet lūdzu, cik, Jūsuprāt, ir svarīgi, lai Latvijas iedzīvotāji brīvi pārzinātu ... <i>Nolasiet un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.</i>																										
		<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ļoti svarīgi</th> <th>Diezgan svarīgi</th> <th>Ne pārāk svarīgi</th> <th>Nemaz nav svarīgi</th> <th>Grūti pateikt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) ... latviešu valodu?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2) ... krievu valodu?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3) ... angļu valodu?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>		Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt	1) ... latviešu valodu?	1	2	3	4	5	2) ... krievu valodu?	1	2	3	4	5	3) ... angļu valodu?	1	2	3	4	5	
	Ļoti svarīgi	Diezgan svarīgi	Ne pārāk svarīgi	Nemaz nav svarīgi	Grūti pateikt																						
1) ... latviešu valodu?	1	2	3	4	5																						
2) ... krievu valodu?	1	2	3	4	5																						
3) ... angļu valodu?	1	2	3	4	5																						
105.	Kā Jūs domājat, vai citu tautību bērniem Latvijā ir jāmācās latviešu valoda?	Jā, noteikti 1 Drīzāk jā 2 Drīzāk nē 3 Nē 4 Grūti pateikt 5																									
106.	Vai, Jūsuprāt, citu tautību bērniem būtu vēlams apmeklēt latviešu bērnu dārzus?	Jā 1 Nē 2 Grūti pateikt 3																									
107.	Vai, Jūsuprāt, izglītības iestādes šobrīd ir gatavas pārejai uz apmācību latviešu valodā?	Jā, noteikti 1 Drīzāk jā 2 Drīzāk nē 3 Nē 4 Grūti pateikt 5																									

108.	Vai, Jūsaprāt, pāreju uz mācībām latviešu valodā vajadzētu sākt no pamatskolām, no vidusskolām, tehnikumiem un arodskolām vai no augstskolām? Vai arī pāreja uz mācībām latviešu valodā nav vajadzīga?	No pamatskolām 1 No vidusskolām, arodskolām un tehnikumiem 2 No augstskolām 3 Pāreja uz mācībām latviešu valodā nav vajadzīga 4 <i>Grūti pateikt</i> 5	
109.	Vai, Jūsaprāt, izglītības iestādes pietiekoši sniedz zināšanas un sekmē pilsoniskās sabiedrības izpratnes veidošanos?	Jā, noteikti 1 Drīzāk jā 2 Drīzāk nē 3 Nē 4 <i>Grūti pateikt</i> 5	

118.	Skatoties nākotnē, kādas starpnacionālās attiecības Jūs sagaidāt tuvāko piecu gadu laikā? Daudz labākas, labākas, tādas pašas, sliktākas vai daudz sliktākas?	Daudz labākas	1
		Labākas	2
		Tādas pašas	3
		Sliktākas	4
		Daudz sliktākas	5
		Grūti pateikt	6

119.	Vai Jūs jūtat bažas par to, ka (Lasiet pēc kārtas, katru reizi atkārtojot jautājumu)	Jā	Nē	Grūti pateikt		
	1)... varētu notikt cittautiešu tiesību ierobežošana	1	2	3		
	2) ... tiek apdraudēta latviešu valodas izdzīvošana	1	2	3		
	3)... varētu zaudēt etnisko identitāti (aizmirst savu dzimto valodu, savas tautas kultūras tradīcijas)	1	2	3		
120.	Cik svarīga, Jūsprāt, ir krievu un citu etnisko minoritāšu integrācija Latvijas sabiedrībā? Ļoti svarīga, svarīga, nesvarīga, pavisam nesvarīga?	Ļoti svarīga	1			
		Svarīga	2			
		Nesvarīga	3			
		Pavisam nesvarīga	4			
		Grūti pateikt	5			
121.	Izsakiet, lūdzu, savu attieksmi pret sekojošiem apgalvojumiem! Vai Jūs piekrītat, daļēji piekrītat, daļēji nepiekrītat vai nepiekrītat katram no šiem apgalvojumiem? (Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)	Pilnīgi piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Noteikti nepiekrīt	Nezin
	1) Mazākumtautībām ir tādas pašas politiskās un sociālās tiesības kā latviešiem	1	2	3	4	5
	2) Katram izglītība ir iegūstama viņa dzimtajā valodā	1	2	3	4	5
	3) Sabiedriskajās vietās tiek lietota tikai latviešu valoda un ikdienā latviešu kultūra dominē pār citām kultūrām	1	2	3	4	5
	4) Mazākumtautību valoda un kultūra tiek aizsargāta	1	2	3	4	5
	5) Katrs sevi izjūt pirmām kārtām kā Latvijas iedzīvotājs	1	2	3	4	5
	6) Katram ir tiesības izvēlēties savu tautību, izjust piederību tai	1	2	3	4	5
	7) Mazākumtautībām būtu jāsaņem valdības palīdzība, lai saglabātu savas parašas un tradīcijas	1	2	3	4	5
122.	Kā Jūs domājat, vai Latvijā latviešiem ir labākas dzīves iespējas nekā pārējiem iedzīvotājiem?	Jā	1			
		Nē	2			
		Grūti pateikt	3			
123.	Vai Jums ir radnieki ... (Lasiet pēc kārtas, katru reizi atkārtojot jautājumu) Ja ir radnieki, vai tie ir tuvi vai attāli?	1) Krievijā	2) Kāda Baltijas republikā	3) Kādā citā bijušās PSRS republikā	4) Citā valstī	
	1) Jā, ir tuvi radnieki	1	1	1	1	
	2) Jā, ir attāli radnieki	2	2	2	2	
	3) Nav	3	3	3	3	
124.	Cik bieži Jūs pēdējo 12 mēnešu laikā esat braucis uz... (Lasiet pēc kārtas, katru reizi atkārtojot jautājumu)	1) Krieviju	2) Kādu Baltijas republiku	3) Kādu citu bijušās PSRS republiku	4) Citu valsti	
	Nevienu	1	1	1	1	
	Vienu	2	2	2	2	
	2 - 4 reizes	3	3	3	3	
	5 - 10 reizes	4	4	4	4	
	11 un biežāk	5	5	5	5	
125.	Kādi ir Jūsu braucienu iemesli uz... (Lasiet pēc kārtas, katru reizi atkārtojot jautājumu. Iespējamās vairākas atbildes)					

	1) Krieviju	2) Kādu Baltijas republiku	3) Kādu citu bijušās PSRS republiku	4) Citu valsti
Darbs	1,	1,	1,	1,
Radnieku apciemošana	2,	2,	2,	2,
Tūrisms	3,	3,	3,	3,
Cits	4,	4,	4,	4,

126.	Vai Jūs (Jūsu ģimene) esat domājis par aizbraukšanu no Latvijas?	Ir nolēmuši aizbraukt no Latvijas	1			
		Ir domājuši, bet neredz iespēju, kā to īstenot	2			
		Ir nolēmuši palikt Latvijā	3			
		Nav vēl izlēmuši	4			
127.	Vai Jūs būtu gatavs aizbraukt no Latvijas un jaunajā dzīves vietā.... (Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)			Jā	Nē	
		1) ...kādu laiku būt bezdarbnieks	1	1	2	
		2)....strādāt jebkuru, maz apmaksātu darbu	1	1	2	
		3)....mainīt specialitāti	1	1	2	
		4) ...dzīvot sliktākos dzīves apstākļos	1	1	2	
		5)... mācīties šis valsts valodu	1	1	2	
128.	Iedodiet kartīti Y. Uz kuru valsti (izvēlaties vienu) Jūs vislabprātāk brauktu strādāt un uz kuru (izvēlaties vienu) - dzīvot visu atlikušo mūžu?					
		Strādāt		Dzīvot visu atlikušo mūžu		
	1) Krievijas Federācija	1		2		
	2) Ukraina	1		2		
	3) Baltkrievija	1		2		
	4) Cita Baltijas republika	1		2		
	5) Cita bijušās PSRS republika	1		2		
	6) Skandināvijas valsts	1		2		
	7) Cita Rietumeiropas valsts	1		2		
	8) Ziemeļamerika	1		2		
	9) Cits	1		2		
129.	Cilvēki dažreiz pārbrauc uz citu valsti dažādu iemeslu dēļ. Es Jums nolasišu dažus viedokļus par to, kāpēc cilvēki pārbrauc uz citu valsti, un es vēlētos no Jums dzirdēt, vai Jūs ļoti labprāt, labprāt vai ļoti nelabprāt darītu sekojošas lietas: (Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)					
		Ļoti labprāt	Labprāt	Nelabprāt	Ļoti nelabprāt	Nezin
	1) Brauktu uz citu valsti, lai pāris mēnešus pastrādātu	1	2	3	4	5
	2) Brauktu uz citu valsti, lai pāris gadus pastrādātu	1	2	3	4	5
	3) Pārceltos uz citu valsti, lai tur pavadītu visu atlikušo dzīvi	1	2	3	4	5
130.	Cik lielā mērā sekojoši apstākļi kavē Jūsu aizbraukšanu no Latvijas? Vai tie Jūs kavē lielā mērā, daļēji, nelielā mērā vai tie nav šķēršļi Jūsu aizbraukšanai? (Nolasiet katru faktoru un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)					
		Lielā mērā	Daļēji	Tas nav šķērslis	Grūti pateikt	
	1) Nav iespējams pārdot dzīvokli Latvijā	1	2	3	4	
	2) Dārgi ceļa izdevumi	1	2	3	4	
	3) Iemīļots darbs Latvijā	1	2	3	4	
	4) Draugi, radnieki Latvijā	1	2	3	4	
	5) Uzsākts bizness Latvijā	1	2	3	4	
	6) Nav kur braukt	1	2	3	4	
	7) Iedzīve Latvijā (dzīvoklis, garāža u.tml.)	1	2	3	4	
	8) Aizliegums apmesties uz dzīvi izvēlētajā valstī	1	2	3	4	
	9) Seit pavadītie gadi, pieradums	1	2	3	4	
	10) Latvija ir dzimtene	1	2	3	4	

131.	Ja būtu nepieciešams, vai Jūs varētu atrast Krievijā vai citā bijušajā PSRS republikā vietu, kur apmesties uz dzīvi, kaut vai uz īsu laiku? Noteikti varētu, iespējams, ka varētu, diez vai varētu vai noteikti nevarētu?	Noteikti varētu	Iespējams, ka varētu	Diez vai varētu	Noteikti nevarētu	Nezin
		1	2	3	4	5
132.	Ja būtu nepieciešams, vai Jūs varētu atrast darbu Krievijā vai citā bijušajā PSRS republikā? Noteikti varētu, iespējams, ka varētu, diez vai varētu vai noteikti nevarētu?					
		1	2	3	4	5

133.	Cik lielā mērā sekojoši faktori ietekmētu Jūsu lēmumu palikt vai aizbraukt no Latvijas? Vai tie veicinātu Jūsu aizbraukšanu vai arī Jūsu lēmumu neietekmētu? (Nolasiet katru faktoru un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)					
			Veicina aizbraukšanu	Neietekmē	Grūti pateikt	
	1) Dzīves dārdzības pieaugums		1	2	3	
	2) Starptautisko attiecību saasināšanās		1	2	3	
	3) Bezdarbs		1	2	3	
	4) Tas, ka nav pilsonība		1	2	3	
	5) Latviešu valodas nezināšana		1	2	3	
	6) Labāka darba iespējas		1	2	3	
	7) Ģimenes apstākļi		1	2	3	
	8) Nespēja iegūt augstāko izglītību dzimtajā valodā		1	2	3	
134.	Izsakiet, lūdzu, savu attieksmi pret sekojošiem apgalvojumiem! Vai Jūs pilnīgi piekrītat, drīzāk piekrītat, drīzāk nepiekrītat vai pilnīgi nepiekrītat katram no šiem apgalvojumiem? (Nolasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā)					
		Pilnīgi piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Pilnīgi nepiekrīt	Nezin
	1) Mans dzīves līmenis šeit ir daudz labāks, nekā tas varētu būt Krievijā	1	2	3	4	5
	2) Tādam cilvēkam kā man vieglāk darbu atrast Latvijā nekā Krievijā	1	2	3	4	5
	3) Es saskatu sev un savai ģimenei daudz labāku nākotni Latvijā nekā Krievijā	1	2	3	4	5
135.	Cik gadus Jūs esat nodzīvojis Latvijā?			Mazāk par 5 gadiem	1	
				5 - 10 gadus	2	
				11 - 15 gadus	3	
				16 - 20 gadus	4	
				Vairāk par 20 gadu	5	
				Es esmu šeit dzimis	6	
136.	Kā Jūs kopumā novērtētu Jūsu ģimenes pašreizējo materiālo stāvokli - ļoti labs, drīzāk labs, drīzāk slikts vai ļoti slikts?			Ļoti labs	1	
				Drīzāk labs	2	
				Drīzāk slikts	3	
				Ļoti slikts	4	
				Nezin	5	
137.	Kā Jūs vērtējat Jūsu ģimenes pašreizējo materiālo stāvokli, salīdzinot ar to, kāds tas bija pirms pieciem gadiem? Vai tas ir daudz labāks, nedaudz labāks, aptuveni tāds pats, nedaudz sliktāks vai daudz sliktāks nekā bija?			Daudz labāks nekā bija	1	
				Nedaudz labāks nekā bija	2	
				Aptuveni tāds pats	3	
				Nedaudz sliktāks nekā bija	4	
				Daudz sliktāks nekā bija	5	
				Nezin	6	
138.	Jūsprāt, kāds būs Jūsu ģimenes materiālais stāvoklis pēc pieciem gadiem? Vai tas būs daudz labāks, nedaudz labāks, aptuveni tāds pats, nedaudz sliktāks vai daudz sliktāks?			Daudz labāks par tagadējo	1	
				Nedaudz labāks par tagadējo	2	
				Aptuveni tāds pats	3	
				Nedaudz sliktāks par tagadējo	4	
				Daudz sliktāks par tagadējo	5	
				Nezin	6	

D10	Kā Jūs raksturotu savu materiālo stāvokli? (Nolasiet atbilžu variantus un atzīmējiet tikai vienu atbildi)	Esmu spiests aizņemties naudu iztikai 1 Ar saviem ienākumiem tikko spēju savilkt galus 2 Varu iekrāt nedaudz naudas 3 Iekrāju daudz naudas 4 <i>Grūti pateikt</i> 5																															
D11	Vai Jums vai kādam citam Jūsu mājsaimniecībā pieder... (Lasiet pēc kārtas un atzīmējiet "jā" vai "nē")	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Jā</th> <th>Nē</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1) krāsainais televizors</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>2) video magnetafons</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>3) radio pulkstenis</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>4) dators</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>5) elektriskā cepeškrāsns</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>6) elektriskais urbis</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>7) saldētava</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>8) vismaz divas mašīnas</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> <tr> <td>9) otra māja vai dzīvoklis, vai vasarnīca</td> <td>1,</td> <td>2,</td> </tr> </tbody> </table>		Jā	Nē	1) krāsainais televizors	1,	2,	2) video magnetafons	1,	2,	3) radio pulkstenis	1,	2,	4) dators	1,	2,	5) elektriskā cepeškrāsns	1,	2,	6) elektriskais urbis	1,	2,	7) saldētava	1,	2,	8) vismaz divas mašīnas	1,	2,	9) otra māja vai dzīvoklis, vai vasarnīca	1,	2,	
	Jā	Nē																															
1) krāsainais televizors	1,	2,																															
2) video magnetafons	1,	2,																															
3) radio pulkstenis	1,	2,																															
4) dators	1,	2,																															
5) elektriskā cepeškrāsns	1,	2,																															
6) elektriskais urbis	1,	2,																															
7) saldētava	1,	2,																															
8) vismaz divas mašīnas	1,	2,																															
9) otra māja vai dzīvoklis, vai vasarnīca	1,	2,																															
D12	Vai pēdējā gada laikā Jūs esat saņēmis sociālo palīdzību no valsts vai pašvaldību iestādēm?	<i>Grūti pateikt</i>	Jā 1 Nē 2 3																														

D13	Cik cilvēku (ieskaitot Jūs) Jūsu ģimenē dzīvo kopā ar Jums, ar kuriem Jums ir kopīga ikdienas saimniecība?	Kopā ģimenē _____ No tiem: bērni vecumā līdz 7 gadiem _____ bērni un jaunieši vecumā no 7 līdz 18 gadiem _____ pieaugušie _____	____ ____ ____ ____ ____ ____ ____ ____	
<i>Ja respondents dzīvo viens pats, ņē pārejiet pie D16. Jautājuma</i>				
D14	Ar ko kopā Jūs dzīvojat Jūsu ģimenē? <i>Atzīmējiet visus atbilstošos atbilžu variantus</i>	Vīrs / sieva (t.sk. civillaulībā) Vecāki Bērni Brāļi, māšas, citi radnieki Citi (nav radnieki)	1, 2, 3, 4, 5,	
D15	Ja Jūs esat precējies vai dzīvojat civillaulībā, kāda ir Jūsu dzīvesbiedra tautība?	Latvietis Krievs Ukrainis Baltkrievs Polis Lietuvietis Cita: _____	1 2 3 4 5 6 7	
D16	<u>Iedodiet kartīti D16.</u> Kāda pašreiz ir Jūsu galvenā nodarbošanās jeb statuss? <i>Atzīmējiet tikai vienu atbildi. Uzmanību!</i> <i>Ja respondents ir strādājošs pensionārs (jeb invalīds), noskaidrojiet, vai alga ir lielāka par pensiju.</i> <i>Ja alga lielāka par pensiju - atzīmējiet atbilstošo strādājošo kategoriju.</i> <i>Ja alga mazāka par pensiju - atzīmējiet "Pensionārs".</i>	Nestrādājošs: Bezdarbnieks Mājsaimniece Pensionārs (t.sk. invalīds) Students (klātienē), skolnieks Strādājošs: Pašnodarbināts (uzņēmējs, amatnieks, privātp prakse, radošā darbība u.tml.) Zemnieks (strādā savā saimniecībā) Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs, vadošais speciālists Ierindas darbinieks - strādā fizisku darbu Ierindas darbinieks - ierēdnis, kalpotājs	1 2 3 4 5 6 7 8 9	
D17	Jautājums strādājošajiem: Vai Jūs strādājat privātā vai valsts sektorā?	Privātā Valsts Nevalstiskā organizācijā	1 2 3	
D18	Kopš neatkarības, vai Jūs esat bijis uz kādu laiku bezdarbnieks?	Jā Nē Pašlaik bez darba	1 2 3	
D19	Jautājums bezdarbniekiem (sk. D16 - 1 atbildi): Vai Jūs esiet saņēmis bezdarbnieka pabalstu?	Jā Nē Grūti pateikt	1 2 3	
D20	Kādu darbu Jūs veicat?	<u>Pašnodarbinātie:</u> 1) Speciālists (piemēram, ārsts, jurists, arhitekts u.tml.) 2) Uzņēmējs, firmas īpašnieks, veikala īpašnieks, kura pakļautībā ir 5 un mazāk cilvēku 3) Uzņēmējs, firmas īpašnieks, veikala īpašnieks, kura pakļautībā ir 6 vai vairāk cilvēku 4) Zemnieks, zvejnieks <u>Algoti darbinieki:</u> 5) Algots speciālists 6) Firmas, iestādes vadītājs, kura pakļautībā ir 5 un mazāk cilvēku 7) Firmas, iestādes vadītājs, kura pakļautībā ir 6 vai vairāk cilvēku 8) Vidēja ranga vadītājs, kura pakļautībā ir 5 un mazāk cilvēku 9) Vidēja ranga vadītājs, kura pakļautībā ir 6 vai vairāk cilvēku 10) Algots darbinieks, kura darbs pamatā ir telpā - kabinetā, birojā 11) Algots darbinieks, kura darbs saistīts ar ceļojumiem vai pakalpojumiem 12) Brigadieris, kvalificēta fiziskā darba strādnieks 13) Nekvalificēta fiziskā darba strādnieks	01 02 03 04 05 06 07 08 09 10 11 12 13	

Pateicamies par atsaucību!

Aizpilda intervētājs (tūlīt pēc intervijas)

D21	Respondenta dzimums:	Virietis 1 Sieviete 2	
D22	Kādā valodā notika intervija?	Latviešu 1 Krievu 2	
D23	Apdzīvotās vietas tips:	Rīga 1 Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Ventspils, Jūrmala, Rēzekne 2 Rajona centrs 3 Cita pilsēta 4 Pilsētciemats 5 Neliels ciemats, ciems, lauki 6	
D24	Reģions:	Rīga 1 Vidzeme 2 Kurzeme 3 Zemgale 4 Latgale 5	
D25	Datums, kad notika intervija:	Datums __ __	
D26	Intervijas beigšanas laiks:	__ __ st __ __ min	
D27	Intervētāja vārds, uzvārds:	_____	
		Apliecības numurs: __ __ __	

Aizpilda centrā:

D28	Anketas valoda:	Latviešu 1	
D29	Aptaujas punkts:	__ __	
D30	Anketas Nr.:	_____	